

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

POLITIKOS IR MEDIJŲ MAGISTRO PROGRAMA

INDRĖ VILNIŠKYTĖ
II kurso magistro studentė

**KLIMATO AKTYVIZMO JUDĖJIMAI LIETUVOJE: „FRIDAYS FOR FUTURE
LIETUVA“ IR „EXTINCTION REBELLION LIETUVA“ TAPATYBIŲ ANALIZĖ**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė: dr. Ieva Petronytė-Urbonavičienė

Vilnius, 2025 m.

MAGISTRO DARBO PRIEŠLAPIS

Bakalauro darbo vadovo išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
(data)

.....
(v., pavardė)

.....
(parašas)

Bakalauro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data)

.....
(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Bakalauro darbo recenzentas/ė:

.....
(v., pavardė)

Bakalauro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

Vilniškytė I. Klimato aktyvizmo judėjimai Lietuvoje: „Fridays For Future Lietuva“ ir „Extinction Rebellion Lietuva“ tapatybių analizė: Politikos mokslų specialybės, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovė I. Petronytė-Urbonavičienė, 2025. – 147 p.

Reikšminiai žodžiai: „Fridays For Future Lietuva“, „Extinction Rebellion Lietuva“, klimato aktyvizmo judėjimai, socialiniai judėjimai, kolektyvinė tapatybė, aktyvistai, transnacionalinė difuzija.

Šis darbas gilinasi į tai, kaip klimato aktyvizmo judėjimai „Fridays For Future Lietuva“ ir „Extinction Rebellion Lietuva“ konstruoja bei palaiko kolektyvines tapatybes jiems nepalankiame veikimo lauke, kuris pasižymi žemu pilietiniu aktyvumu ir mažu aplinkosauginiu sąmoningumu.

Remiantis A. Melucci konstruktyvistiniu požiūriu, kolektyvinė socialinių judėjimų tapatybė tiriama kaip dinamiškas ir nuolat kintantis procesas, formuojamas per kognityvinį, santykinį bei emocinį lygmenis. Tyrimą papildė globalios tapatybės bei transnacionalinės difuzijos konceptai, kuriais siekiama suprasti, kaip globalūs judėjimai buvo perkelti į Lietuvą. Galiausiai, analizė baigiama klimato aktyvistų kolektyvinių tapatybių tęstinumo palikus judėjimus apžvalga.

Atliekant kokybinių pusiau struktūruotų interviu analizę, tiriami buvę bei esami aktyvistai. Darbu siekiama atsakyti į pagrindinį tyrimo klausimą: kaip ir kokios buvo sukonstruotos „Fridays For Future Lietuva“ ir „Extinction Rebellion Lietuva“ klimato aktyvizmo judėjimų kolektyvinės tapatybės?

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas (KLIMATO AKTYVIZMO JUDĖJIMAI LIETUVOJE:
„FRIDAYS FOR FUTURE LIETUVA“ IR „EXTINCTION REBELLION LIETUVA“
TAPATYBIŲ ANALIZĖ) yra:

1. Atliktas mano paties ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Indrė Vilniškytė

Turinys

Įvadas	6
1. Teorinis pagrindas.....	12
1.1 Naujieji socialiniai judėjimai ir kolektyvinė tapatybė	12
1.2 Transnacionaliniai socialiniai judėjimai ir globali tapatybė.....	16
2. Metodologija.....	18
3. Empirinių duomenų analizė.....	22
3.1. Klimato aktyvizmo judėjimų tikslai	23
3.2. Priemonės, kuriomis siekiama įgyvendinti tikslus	26
3.3. Judėjimų veikimo laukas.....	29
3.4. Santykių tarp judėjimo narių tinklas	34
3.5. Emocinis indėlis kaip kolektyvinės tapatybės dalis	39
3.6. Grupių tapatinimasis su globaliu judėjimu	45
3.7. Transnacionalinė judėjimų difuzija.....	48
3.8. Klimato aktyvisto tapatybės tęstinumas palikus judėjimą	53
Išvados.....	55
Literatūros ir šaltinių sąrašas	59
Priedas Nr. 1.....	63
Priedas Nr. 2.....	64
Priedas Nr. 3.....	65
Summary	146

Išvadas

Visame pasaulyje vis dažniau fiksuojami nerimą keliantys klimato kaitos padariniai: ekstremalios audros, uraganai, sausras, beprecedentės liūtys, potvyniai bei nykstanti bioįvairovė, o 2023 metai pralenkė ankstesnių metų rekordus ir buvo karščiausi per visą 174 metų stebėjimo laikotarpį¹. Dėl kritinės klimato kaitos būklės, komunikuoti apie šią krizę bei atkreipti politikų dėmesį imasi aktyvistai. Nors klimato aktyvizmas pasaulyje nėra naujiena, 2018 m. vos kelių mėnesių skirtumu susikūrė du nauji judėjimai – „Fridays For Future“ (FFF) Švedijoje ir „Extinction Rebellion“ (XR) Jungtinėje Karalystėje, kurie netrukus paplito visame pasaulyje. Pavyzdžiui, 2019 m. per pirmąjį globalų „Fridays For Future“ streiką, vyko 2200 protestų 125-iose šalyse, o per antrąjį prisijungė 150 skirtingų šalių². „Extinction Rebellion“ nuo savo susikūrimo taip pat pritraukė pasaulinį dėmesį – 2021 m. vasarą 79 valstybės turėjo savo XR skyrius³. Šių grupių tikslai persidengia, tačiau priemonės jiems pasiekti skiriasi.

„Extinction Rebellion“ reikalauja, kad vyriausybės teigtų tiesą apie klimato krizę, paskelbtų klimato ir ekologinę kritinę padėtį, komunikuotų apie reikalingų pokyčių skubotumą, priimtų įstatymus, kurie atstatytų biologinę įvairovę, iki 2025 m. sumažintų šiltnamio dujų emisijas iki nulinio lygio bei vadovautųsi piliečių asamblėjos principu klimato ir ekologinio teisingumo klausimais⁴. Pagrindinės priemonės, kuriomis judėjimas to siekia – nesmurtiniai tiesioginiai veiksmai (angl. *non-violent direct-action*) ir pilietinis nepaklusnumas (angl. *civil disobedience*)⁵. Ši grupė išsiskiria savo protestais, per kuriuos blokuoja kelius, rengia teatrališkus performansus ir taip siekia atkreipti visuomenės ir valdžios dėmesį.

„Fridays For Future“ – Gretos Thunberg pradėtas jaunimo judėjimas yra kiek nuosaikesnis, dažniausiai rengia įvairius protestus. Jo tikslai ir reikalavimai panašūs – neleisti, kad globali temperatūra pakiltų daugiau nei 1,5 laipsnių Celsijaus (palyginus su iki-pramoniniu laikotarpiu), užtikrinti klimato teisingumą ir lygybę bei pasikliauti pažangiausiais mokslo įrodymais apie klimato krizės rimtumą⁶.

¹ Pasaulio meteorologijos organizacija, „Climate change indicators reached record levels in 2023: WMO“, 2024, žiūrėta 2024 m. spalio 29 d., <https://wmo.int/news/media-centre/climate-change-indicators-reached-record-levels-2023-wmo>

² Euronews Green, „From solo protest to global movement: Five years of Fridays for Future in pictures“, 2023, žiūrėta 2024 m. lapkričio 15 d., <https://www.euronews.com/green/2023/08/21/from-solo-protest-to-global-movement-five-years-of-fridays-for-future-in-pictures>

³ Peter Gardner, Tiago Carvalho, Maria Valenstein, „The global spread of Extinction Rebellion through mass protest“, The Loop, žiūrėta 2024 m. lapkričio 15 d., <https://theloop.ecpr.eu/the-global-spread-of-extinction-rebellion-through-mass-protest/>

⁴ Extinction Rebellion, „XR GLOBAL SUPPORT MID-YEAR REPORT 2023“, (2023), 2, žiūrėta 2024 m. lapkričio 15 d., <https://cloud.organise.earth/s/aYAJZ3SrjSYa8k>

⁵ Extinction Rebellion, „About Us“, žiūrėta 2024 m. lapkričio 15 d., <https://rebellion.global/about-us/>

⁶ Fridays for Future, „Declaration of Lausanne | August 2019, 400 climate activists from 38 countries“, 2019, žiūrėta 2024 m. spalio 29 d. <https://fridaysforfuture.org/what-we-do/our-demands/>

Nors savo priemonėmis šie judėjimai skiriasi, realybėje jie dažnai tampa bendražygiais siekiant panašių tikslų bei abu išlieka populiariais Vakarų Europos šalyse, kur rengia įvairias demonstracijas ir sutraukia minias protestuotojų.

2019 m. Lietuvoje, sekant užsienio pavyzdžiais, taip pat susikūrė klimato aktyvizmo grupė „Fridays For Future Lietuva“ (liet. „*Penktadieniai ateičiai*“), o 2021 m. ir „Extinction Rebellion Lietuva“ (liet. „*Sukilimas prieš išnykimą*“). Tad nuo 2019 m. ėmė formuotis tam tikra naujų pasaulinių aplinkosauginių protestų kultūra, „importuota“ iš Švedijos bei Jungtinės Karalystės. 2019-2020 m. „Fridays For Future Lietuva“ surinkdavo nemažas minias jaunimo protestuose. Pavyzdžiui, 2020 m. rugsėjo mėnesį vyko vienas didžiausių protestų „Visuotinės klimato veiksmo dienos“ proga, kuriam nesutrukdė net Covid-19 viruso baimė⁷. Protestuotojai skelbė „Žemės laidotuves“ ir gausiai žygiavo Gedimino prospektu, nešini plakatais bei karstu. O 2021 m. rudenį įvyko vienas iš didesnių „Extinction Rebellion“ protestų – „Eisena už klimato teisingumą: COP26, mes jus stebime“, pasižymėjusi angliškam XR būdingu teatrališkumu⁸.

Nors pastaraisiais metais nebesutraukia minių į savo protestus, Lietuvos grupės išlieka sąlyginai aktyviomis. Pavyzdžiui, 2023 m. judėjimai surengė arba dalyvavo ne viename proteste Vilniuje: dėl prieinamų ir labiau įperkamų draugiškų gamtai produktų⁹, dėl draudimo įteisinti naktinių taikiklių naudojimą medžioklėje¹⁰, prieš Lietuvos miškų kirtimą¹¹ ar bandant atkreipti dėmesį į klimato krizės poveikį sveikatai¹². Taip pat judėjimai dažnai ragino savo auditoriją pasirašyti įvairias su aplinkosauga susijusias peticijas bei siųsti laiškus Seimo nariams, kvietė jungtis ir dalyvauti kitų aktyvistų grupių rengiamose iniciatyvose. Pavyzdžiui, pasisakė socialinio teisingumo temomis palaikydami LGBTQ+ bendruomenę¹³, protestuodami prieš bei smerkdami Izraelio veiksmus Gazoje¹⁴. 2024 m. abu judėjimai aktyviai įsijungė į Lietuvos Prezidento, Europos Parlamento bei

⁷ Domantė Platūkytė, „Klimato kaitos aktyvistai proteste skelbia „Žemės laidotuves“: žudome save ir Žemę“, LRT, 2020, žiūrėta 2024 m. lapkričio 15 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1240068/klimato-kaitos-aktyvistai-proteste-skelbia-zemes-laidotuves-zudome-save-ir-zeme>

⁸ „Prie pasaulio prisijungė ir Vilnius: surengta eisena už klimato teisingumą“, LRT, 2021, žiūrėta 2024 m. lapkričio 15., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1535721/prie-pasaulio-prisijunge-ir-vilnius-surengta-eisena-uz-klimato-teisinguma>

⁹ Extinction Rebellion Lietuva, „Tvarumas - prabanga?“, Facebook įrašas, 2023 m. lapkričio 27d, <https://www.facebook.com/share/p/1B85sZvQLL/>.

¹⁰ Fridays For Future Lietuva, „Šiandien dalyvavome proteste prieš naktinio matymo taikiklių įteisinimą medžioklėje“, Facebook įrašas, 2023 m. birželio 29 d., <https://www.facebook.com/share/p/1WkTf3tgex/>; Fridays For Future Lietuva, „Šiandien mes kartu su Extinction Rebellion Lietuva judėjimo nariais buvome“, Facebook įrašas, 2023 m. spalio 10 d, <https://www.facebook.com/share/p/15DLyM85z6/>.

¹¹ Fridays For Future Lietuva, „Mūsų miškai yra mūsų tautos turtas“, Facebook įrašas, 2023 m. balandžio 23 d., <https://www.facebook.com/share/p/19gq6mwVwn/>

¹² Miglė Vasiliauskaitė, „Protesto akcija prie Sveikatos apsaugos ministerijos: prašo atkreipti dėmesį į klimato kaitos pavojų sveikatai“, Delfi.lt, 2023, žiūrėta 2024 m. spalio 30 d., <https://www.delfi.lt/a/94199563>

¹³ Extinction Rebellion Lietuva, „Šiandien išreiškėme palaikymą LGBTQ+ bendruomenei dalyvaujant Protestas UŽGAYVĖNĖS“, Facebook įrašas, 2024 m. vasario 13 d., <https://www.facebook.com/share/p/18RTmAMj1h/>; Extinction Rebellion Lietuva, „Nustokime demonizuoti ir išmokime tiesiog priimti įvairovę“, Facebook įrašas, 2024 m. birželio 8 d. <https://www.facebook.com/share/p/1F42PqDy6X/>.

¹⁴ Fridays For Future Lietuva, „Šiandien minima tarptautinė solidarumo su Palestinos žmonėmis diena ir laikinai“, Facebook įrašas, 2023 m. lapkričio 29 d, <https://www.facebook.com/share/p/1B3QSQhn3Q/>; Fridays For Future

Seimo rinkimų aktualijas: uždavė klausimus kandidatams debatuose¹⁵, komunikavo apie politiką, kuriems aplinkosauga yra prioritetas pozicijas socialinėse medijose¹⁶, švietė savo tikslinę auditoriją ir ragino būti aktyviais pilietiškais rinkėjais. Judėjimai savo socialinėse medijose taip pat reguliariai komunikuoja apie klimato krizę, vietines aplinkosaugines problemas, kuria šviečiamojo pobūdžio turinį.

Apskritai, aplinkosauginis aktyvizmas kaip fenomenas buvo tirtas Lietuvos akademiniame lauke, tačiau mažai gilinantis į konkrečias klimato aktyvizmo grupes veikiančias Lietuvoje. Dažniau nagrinėjamas jų veikimas užsienyje arba išskiriamos aplinkosauginės nevyriausybinės organizacijos kaip propaguojančios nuosaikų aktyvizmą. Pavyzdžiui, I. Petrauskaitė fokusuojasi į patį mobilizacijos veiksmą ir kaip jame dalyvauja socialinės medijos. Autorė per pilietinės visuomenės, socialinio kapitalo bei tinklaveikos konceptus ieško ryšio tarp socialinių medijų ir jų poveikio naujiesiems XXI a. aplinkosaugos judėjimams. Pasak jos, internetas tapo nauja, lengvai prieinama viešąja erdve bei paskatino naujas su aplinka susijusių problemų sprendimo formas, kartu ir aplinkosauginio aktyvizmo plėtrą¹⁷. Apie visuomenės mobilizaciją rašė ir N. Mataitytė, kuri tyrė G. Thundberg kalbas bei jų emocines žinutes, kurios ir laikomos kertiniu mobilizacijos veiksmu¹⁸. A. Jamison ir L. Rinkevičius nagrinėja kaip specifiniai aplinkosauginiai judėjimai, konkrečiai neokonservatyvūs, neoliberalūs bei globalaus teisingumo judėjimai formavo skirtingas visuomenės nuostatas į klimato kaitą: skepticizmą, žaliojo verslo poziciją ir klimato teisingumą¹⁹. Lietuvos „Fridays For Future“ bei „Extinction Rebellion“ judėjimų komunikaciją apie klimato kaitą savo magistro darbe nagrinėjo V. Uldinskaitė. Ji analizavo šių grupių žodines bei vaizdines žinutes socialiniuose tinkluose bei lygino kaip skiriasi jų naudojamas diskursas²⁰. A. Telešienės ir N. Kriaučiūnaitės 2008 m. tyrimu buvo siekiama kokybiškai ištirti Lietuvos aplinkosauginių nevyriausybinių organizacijų pobūdį bei jų veiklos sritis. Autorės pažymi, jog Lietuvoje vyrauja šviečiamojo pobūdžio (informaciniai leidiniai, kibernetinė bei žiniasklaidos strategijos, kūrybinė veikla, renginiai), pragmatinio aktyvizmo (moksliniai tyrimai, ataskaitos, pranešimai), vietos

Lietuva, „Jau daugiau nei penkis mėnesius izraelis visomis jėgomis bando „išvalyti“. Facebook įrašas, 2024 m. kovo 8 d., <https://www.facebook.com/share/p/14kAUQbbjK/>.

¹⁵ Fridays For Future Lietuva „Vakar Lukiškių kalėjimo vidiniame kiemelyje vyko organizacijos Žinau, ką renku“, Facebook įrašas, 2024 m. gegužės 5 d., <https://www.facebook.com/share/r/18TCicvuwU/>; „Extinction Rebellion Lietuva, „Vakar vykusiuose Žinau, ką renku organizuotuose sąrašų lyderių debatuose perdavėme klausimą“, Facebook įrašas, 2024 m. spalio 12 d., <https://www.facebook.com/share/p/15dhgXhRwv/>.

¹⁶ Fridays For Future Lietuva „Toliau tęsiame kandidatų į EP atsakymų apžvalgą į mūsų užduotus klausimus Žinau, ką renku platformoje“, Facebook įrašas, 2024 m. birželio 1 d., <https://www.facebook.com/share/p/1H1KoDt1i4/>; Fridays For Future Lietuva, „Rytoj prasideda išankstinis balsavimas, o sekmadienį – rinkimai į LR Seimą“, Facebook įrašas, 2024 m. spalio 7 d., <https://www.facebook.com/share/p/19zdtYLYmp/>.

¹⁷ Indrė Petrauskaitė „Pilietinės aplinkosaugos iniciatyvos ir judėjimai pasitelkus naująsias medijas.“, *Informacijos mokslai* 62 (2012): 23.

¹⁸ Neringa Mataitytė, „Emocijų vaidmuo mobilizuojant visuomenę kovai su klimato kaita: emocinės būsenos konstravimas įkvepiant masinį judėjimą“, *Politologija*, 2021/1, vol. 101, (2021):78–106.

¹⁹ Andrew Jamison, Leonardas Rinkevičius. „Socialinių judėjimų vaidmuo formuojant viešąjį klimato kaitos diskursą ir žinojimą.“, *Sociologija. Mintis ir veiksmas* 27 (2010): 166-185.

²⁰ Vilija Uldinskaitė, „Klimato kaitos aktyvistų komunikacija Lietuvoje“, (Magistro darbas, KTU, 2024)

bendruomenių iniciatyvos ir politinio lobizmo aplinkosauginių NVO veiklos kryptys²¹. Analizuojant pagrindines organizacijų iškeliamas problemas dažniau buvo akcentuojama lokali specifika ir būtinybė jas spręsti, dėmesys skiriamas vietinei aplinkos, oro, Baltijos jūros taršai, biologinės įvairovės, kultūrinio paveldo nykimui, energetinių problemų poveikiui²².

Užsienio tyrėjų darbuose klimato aktyvizmas ir polinkis kolektyviniam veiksmui dažniau buvo tiriamas kiekybiškai bei siekiant išsiaiškinti kokie veiksniai motyvuoja individus įsitraukti. Pastebėta, jog literatūroje daugiausiai analizuojami Skandinavijos bei Vakarų valstybių klimato aktyvistai. Pavyzdžiui, M. Martiskainen et al. analizavo klimato aktyvistų, dalyvaujančių globaliame 2019 m. klimato streike Jungtinėje Karalystėje, Kanadoje, JAV ir Norvegijoje žinias, emocijas, motyvaciją bei norą imtis individualaus pokyčio. Autoriai klasifikavo juos pagal kognityvinę, emocinę bei elgesio kategorijas²³. Pagal gautus rezultatus buvo išskirtos septynios skirtingos protestuotojų tapatybės besiskiriančios savo atsidavimu bei santykiu su aplinkosauga: priešakiniai, atsakingi, neaktyvūs arba latentiniai, neįsitraukę, oportunistai, paraleliniai bei skeptikai protestuotojai²⁴. A. Brugger et al. tyrė Šveicarijos jaunimo dalyvavimą klimato aktyvizmo judėjimo „Fridays For Future“ protestuose. Buvo lyginamos ir protesto akcijose dalyvaujančių, ir nedalyvaujančių jaunuolių nuostatos, kurios parodė, jog protestuojantys linkę labiau nerimauti dėl klimato kaitos, turi stipresnius vertybinius įsitikinimus, išgyvena daugiau pykčio, pasididžiavimo ir įsitikinimo protestų veiksmingumu bei stipriau tapatinasi su aplinkosauginiu judėjimu²⁵. Galutinis modelis, kuris sujungė socialinės tapatybės teoriją bei rizikos suvokimo teoriją, parodė, jog socialinė tapatybė (kaip individas stipriai tapatinasi su kitais protestuojančiais) bei rizikos suvokimas (nerimas dėl klimato būklės bei kognityvinis rizikos vertinimas) stipriai didina jaunų žmonių motyvaciją dalyvauti protestuose už klimato kaitos mažinimą²⁶. B. Bowman analizavo klimato aktyvistus Jungtinėje Karalystėje ir siūlo jaunus klimato aktyvistus vertinti kaip socialiai ir ekonomiškai marginalizuotą grupę. Pasak autoriaus, jaunimas turi mažiau politinės galios, todėl klimato aktyvizmo atveju yra politiškai marginalizuota grupė, kartu su rase, klase ir lytimi²⁷. Šių jaunų klimato aktyvistų dalyvavimas judėjimuose motyvuojamas jų tapatybinių, socioekonominių, kultūrinių, rasinių nuostatų, o ne instrumentinių ar konkrečių problemų motyvų²⁸. Klimato aktyvizmo grupes ir jų diskursą tyrė K. Molek-Kozakowska,

²¹ Audronė Telešienė, Neringa Kriaučiūnaitė. „Nevyriausybinių organizacijų aplinkosauginės veiklos tendencijos Lietuvoje.“ *Public Policy and Administration* 1.25 (2008): 97.

²² Ibid, 99.

²³ Mari Martiskainen, et al. „Contextualizing climate justice activism: Knowledge, emotions, motivations, and actions among climate strikers in six cities.“, *Global Environmental Change* 65 (2020): 7.

²⁴ Ibid, 14.

²⁵ Adrian Brügger, et al. „Social identity and risk perception explain participation in the Swiss youth climate strikes“ *Sustainability* 12.24 (2020): 8.

²⁶ Ibid, 10.

²⁷ Benjamin Bowman, „They don't quite understand the importance of what we're doing today': the young people's climate strikes as subaltern activism.“, *Sustainable Earth* 3.1 (2020): 3

²⁸ Ibid, 9.

nagrinėdama radikalias aplinkosauginio aktyvizmo grupes Lenkijoje, Jungtinėje Karalystėje bei JAV. Jai rūpėjo kaip grupės save pozicionuoja ir kaip komunikuoja savo misijas, tikslus oficialiuose internetiniuose puslapiuose bei kaip šioje informacijoje judėjimai atspindi kontra-hegemoninį požiūrį²⁹. T. y. kaip tai prieštarauja pagrindiniams Vakarų valstybių ekonominio progreso naratyvams. Autorė pabrėžė, jog jos tyrimas apsiribojo teorine perspektyva – tekstų analize. Tad ji siūlo ateities tyrimuose atkreipti dėmesį į kokybinį aspektą: realių aktyvistų pasakojimus, patirtį, imti interviu iš tikslinių grupių ir jų pasekėjų. Tai padėtų sužinoti kiek veiksmingos yra jų komunikacinės strategijos bei kaip skiriasi/ nesiskiria tai, ką jie sako ir ką daro.

Analizuojant Lietuvos klimato aktyvizmo grupes ir jų tyrinėjimo aktualumą bei siekiant atrasti tyrimo nišą, būtina atsižvelgti ne tik į pačius aptariamus judėjimus, bet ir į Lietuvos visuomenės specifiką. Pasak 2023 m. metų Lietuvos Pilietinės galios indekso tyrimo, vos 10% Lietuvos gyventojų per pastaruosius metus dalyvavo visuomeninių organizacijų arba judėjimų veikloje, demonstracijoje, palaikymo akcijoje ar pikete³⁰. Lyginant Lietuvos jaunimo politinį aktyvumą su kitomis ES šalimis, taip pat pastebimos panašios tendencijos. 2024 m. gegužės mėn. „Eurobarometro“ apklausa parodė, jog Lietuva yra tik 22-oje vietoje iš 27-ių pagal jaunimo (15-30 m.) įsitraukimą į visuomenę keičiančius veiksmus (pasirašė peticiją, dalyvavo mitinge, siuntė laišką politikams), taip pat tik 11% apklaustųjų buvo įsitraukę į organizacijas, kurios veikia klimato kaitos arba aplinkosaugos srityje³¹. Palyginus su kitomis ES šalimis, septyniose iš jų didžiausias jaunimo įsitraukimas buvo būtent šiose dviejose sferose. Pavyzdžiui, Austrijoje jis siekė 41%, o Lietuvoje – 20%³². 2023 m. „Eurobarometro“ ataskaitoje apie klimato kaitos supratimą Europos valstybėse, 41% Lietuvos apklaustųjų manė, jog asmeniškai visiškai nesusiduria su rizika dėl klimato kaitos (gaisrais, potvyniais, tarša ar ekstremaliomis oro sąlygomis)³³. Įdomu, jog kaimyninėje Lenkijoje, vos 9% respondentų teigė, kad visiškai nesusiduria su tokia rizika³⁴. Iš šių duomenų galima daryti prielaidą, jog Lietuvos visuomenė nepriskiria klimato kaitos kaip esminio veiksnio, dėl kurio kyla rizika bei nemano, jog tai rimta grėsmė. Tai patvirtina ir 2022 m. išleistas Europos vertybių atlasas, kuris rodo, kad Lietuvai nėra būdingas didelis aplinkosauginis sąmoningumas. Tvarumo ir aplinkosaugos srityje buvo tiriama kiek europiečių mano, jog klimato kaita ir tarša yra rimtos problemos ir yra pasirengę arba veikia dėl to,

²⁹ Katarzyna Molek-Kozakowska, „Environmental Activism as Counter-Hegemony? A Comparative Critical Discourse Analysis of Self-Representations of Radical Environmental Organisations“, *Language and Intercultural Communication* 21, no. 6 (2021): 721.

³⁰ Ieva Petronytė-Urbonavičienė et al. „PILIETINĖS GALIOS INDEKSAS 2023 metai“, Pilietinės visuomenės institutas, (2024), 11, žiūrėta 2024 spalio 30 d., https://www.civitas.lt/wp-content/uploads/2024/03/PGI_2023metai.pdf

³¹ Europos Sąjunga, „Youth and democracy“, 2024, žiūrėta 2024 m. spalio 30 d., <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3181>

³² Europos Komisija, „Flash Eurobarometer 545 – Youth and democracy Report“, 2024, 26-27, žiūrėta 2024 m. lapkričio 1 d., <https://europa.eu/eurobarometer/api/deliverable/download/file?deliverableId=91994>

³³ Europos Komisija, „Special Eurobarometer 538 Climate Change – Report“, 2023, 93, žiūrėta 2024 m. lapkričio 1 d., <https://europa.eu/eurobarometer/api/deliverable/download/file?deliverableId=88210>

³⁴ Ibid, 93.

kad tai sumažintų. Pagal tai, kiek respondentų į klimato kaitą žiūri kaip į rimtą problemą, Lietuva buvo 10-19% grupėje kartu su Bosnija ir Hercegovina, Juodkalnija, Serbija ir Sakartvelu. Tuo tarpu Estija pateko į 40-49% grupę su Prancūzija, Italija, Ispanija, Danija, Norvegija, Nyderlandais bei JK³⁵. Didžiausias procentas respondentų, kurie klimato kaitą priima kaip rimtą problemą buvo Švedijoje (60-69%) bei Vokietijoje, Šveicarijoje ir Liuksemburge (50-59%)³⁶. Taip pat būtina atsižvelgti į tai, jog Lietuvos visuomenei labiau būdinga nerimauti dėl socialinių ir ekonominių problemų. 2024 m. „Eurobarometro“ apklausa parodė, jog 40% Lietuvos respondentų didžiausia problema laiko brangų pragyvenimą, o aplinkos ir klimato kaitos problemas – vos 6%, kai ES vidurkis yra 19%³⁷.

Atsižvelgiant į šiuos Lietuvos visuomenės ypatumus, kyla šio **darbo problema** – Lietuvos visuomenė pasižymi menku pilietiniu aktyvumu, žemu aplinkosauginio sąmoningumo lygiu bei klimato kaitos nemato kaip rimtos grėsmės. Ši specifika sudaro gana neigiamą veikimo lauką atsirasti bei funkcionuoti klimato aktyvizmo judėjimams. Vis dėlto, Lietuvoje įsitvirtino nauji klimato aktyvizmo judėjimai „Fridays For Future Lietuva“ bei „Extinction Rebellion Lietuva“, kurie iki šiol reiškiasi visuomenėje organizuodami protestus ir agituodami už žaliųjų klausimų atsiradimą Lietuvos politinėje darbotvarkėje.

Darant prielaidą, jog socialinio judėjimo išlikimui didelę svarbą turi suformuota stipri kolektyvinė tapatybė, iš to kyla pagrindinis **tyrimo klausimas**: kaip ir kokios buvo sukonstruotos klimato aktyvizmo judėjimų „Fridays For Future Lietuva“ ir „Extinction Rebellion Lietuva“ kolektyvinės tapatybės?

Pasirinktas giluminių pusiau struktūruotų interviu metodas bei buvusių ir esamų aktyvistų imtis leidžia papildomai įsigilinti į tai, kaip kinta kolektyvinės tapatybės palikus klimato judėjimus. Kadangi šie judėjimai buvo „perkelti“ į Lietuvą iš užsienio, papildomai bus siekiama išsiaiškinti kokį tiesioginį ar netiesioginį poveikį Lietuvos grupelėms daro/ darė globalūs klimato judėjimai. T.y. Kaip ir kodėl kinta judėjimų formatai, tikslai, priemonės perkėlus socialinius judėjimus iš užsienio į Lietuvą?

Tyrimo **objektu** tampa Lietuvos klimato aktyvizmo judėjimų „Fridays For Future Lietuva“ ir „Extinction Rebellion Lietuva“ kolektyvinės tapatybės.

Šio darbo **tikslas** – išsiaiškinti kaip ir kokios buvo sukonstruotos klimato aktyvizmo judėjimų „Fridays For Future Lietuva“ ir „Extinction Rebellion Lietuva“ kolektyvinės tapatybės.

Atitinkamai, išsikeliama šie **uždaviniai**:

³⁵ Loek Halman et al., *Atlas of European Values: Change and Continuity in Turbulent Times*, European Values Series, volume 1, (Tilburg: Open Press Tilburg University, 2022), 103.

³⁶ Ibid 103.

³⁷ Europos Komisija, „Public opinion in the EU regions“, 2024, žiūrėta 2024 m. lapkričio 20 d., <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3218>

- 1) Apžvelgti anksčiau darytus tyrimus aplinkosauginio aktyvizmo tematika, socialinių judėjimų teorijas ir sukonstruoti tyrimo teorinį pagrindą;
- 2) Remiantis teoriniu pagrindu parengti tyrimui tinkamą metodologiją, klausimyną, atlikti pusiau struktūruotus interviu su buvusiais ir esamais „Fridays For Future Lietuva“ ir „Extinction Rebellion Lietuva“ klimato aktyvistais;
- 3) Atliekant interviu analizę atsakyti į pagrindinį tyrimo klausimą: kaip ir kokios buvo sukonstruotos klimato aktyvizmo judėjimų „Fridays For Future Lietuva“ ir „Extinction Rebellion Lietuva“ kolektyvinės tapatybės?

Lietuvos klimato aktyvizmo judėjimų kolektyvinės tapatybės tiriamos atliekant pusiau struktūruotų giluminių interviu analizę. Kadangi nagrinėjama konkreti, tačiau negausi individų grupė, buvo pasirinkta kalbėtis ir su esamais, ir su buvusiais judėjimų nariais. Iš viso buvo atlikta 12 kokybinių pusiau struktūruotų kokybinių interviu. Interviu klausimynas buvo sudarytas remiantis šio konkretaus darbo poreikiais, vadovaujantis jame keliamu pagrindiniu klausimu bei naujųjų socialinių judėjimų teorija.

Šiame darbe gilinamasi į tai, kaip socialiniai judėjimai konstruoja bei palaiko kolektyvinę tapatybę jiems nepalankiame veikimo lauke, kuris pasižymi žemu pilietiniu aktyvumu bei mažu aplinkosauginiu sąmoningumu. Akademiniėje literatūroje autoriai dažniau fokusuojasi į patį mobilizacijos veiksmą bei veiksnius, kurie skatina individus įsitraukti į aplinkosauginius socialinius judėjimus, tačiau mažiau į tai, kaip konkrečiai palaikomas judėjimų vientisumas keičiantis aplinkybėms. Todėl šis darbas papildo akademinį lauką gilia dviejų klimato aktyvizmo judėjimų vidinės bei išorinės dinamikos analize, remiantis pačių aktyvistų patirtimi bei įžvalgų interpretacija.

1. Teorinis pagrindas

1.1 Naujieji socialiniai judėjimai ir kolektyvinė tapatybė

Tyrimo teorinis pagrindas formuojamas remiantis socialinių judėjimų teorijomis, konkrečiau naujųjų socialinių judėjimų teorija. Naujųjų socialinių judėjimų teoretikas A. Melucci teigia, jog post-industrinėje visuomenėje atsiranda nauji socialiniai judėjimai su tik jiems būdingomis savybėmis, pagal kurias formuojamos tapatybės, kurios yra esminis aspektas siekiant suprasti šiuos naujus judėjimus. Visų pirma, privačios ir viešosios sferos perskyros išnykimas: tai, kas anksčiau buvo laikoma privačiais interesais, pavyzdžiui, seksualiniai, tarpasmeniniai santykiai, biologinė tapatybė, dabar tapo kolektyvinio veiksmo klausimais, o tai, kas vieša ir politiška, tampa individualių poreikių ir spaudimo klausimais³⁸. Taigi, seksualumas ir kūnas, laisvalaikis ar santykis su gamta nebėra privatūs dalykai, jie tampa kolektyvinio pasipriešinimo, saviraiškos bei kitų poreikių, supriešinamų

³⁸ Alberto Melucci. „The new social movements: A theoretical approach.“ *Social science information* 19.2 (1980): 219.

valdžios aparato racionalumui būdais³⁹. Antras naujų socialinių judėjimų bruožas – socialinių judėjimų ir nukrypimo nuo standartų/status quo sutapatinimas dėl to, kad valdžios aparatas turi informacijos monopolį ir bet kokią konfliktinę ne pagal nusistovėjusias normas įvykusį elgesį gali įrėminti kaip deviacinį taip padidinant stigmą⁴⁰. Šis aspektas itin aktualus analizuojant aplinkosauginius judėjimus, ypač paremtus radikalesnėmis raiškos formomis, nes jie dažnai yra marginalizuojami bei įvardinami kaip kraštutiniai. Svarbu, jog naujieji socialiniai judėjimai siekia ne politinės galios, o nepriklausomybės, autonomijos nuo sistemos, neturi aiškos strategijos⁴¹. Dar vienas išskirtas aspektas, kuris siejasi su ankstesniu – solidarumas kaip tikslas, taip pat svarbus tiesioginis dalyvavimas, atstovavimo atmetimas, spontaniškas, anti-autoritarinis bei anti-hierarchinis protestų pobūdis⁴².

M. Diani socialinius judėjimus apibrėžia kaip neformalų sąveikavimą tarp individų, grupių, arba/ir organizacijų, įsitraukusių į politinį ir/arba kultūrinį konfliktą paremtą bendra kolektyvine tapatybe⁴³. Būtent kolektyvinės tapatybės aspektas yra itin svarbus, nes ji susijusi tiek su išoriniu, tiek su vidiniu apibrėžimu – kaip judėjimas mato save ir kaip judėjimą mato kiti. Kolektyvinė tapatybė nusako socialinio judėjimo ribas, nes tik dalinantis tokiomis pačiomis pažiūromis bei patiriant priklausymo jausmą bus identifikuojamasi su konkrečia grupe⁴⁴. Autorius pabrėžia, kad tai nereiškia idėjų homogeniškumo, socialinių judėjimų tinkluose gali būti skirtingų sampratų, kilti konfliktų, tačiau norint išsaugoti bendrą tapatybę būtina persitvarkyti ir derėtis tarpusavyje⁴⁵. Pasak C. Fominaya, tam, kad socialiniai judėjimai atsirastų bei išsilaikytų, jiems būtinas bendras prasmės jausmas, abipusis susitapatinimas ir narių atpažinimas – būtent tai ir yra kolektyvinė tapatybė⁴⁶. Tad judėjimui, kuriam nepavyko suformuoti ar išlaikyti kolektyvinės tapatybės gresia nuosmukis ar net išnykimas⁴⁷. F. Polleta ir J. M. Jasper kolektyvinę tapatybę apibrėžia kaip „individo kognityvinį, moralinį bei emocinį ryšį su platesne bendruomene, kategorija, praktika ar institucija“⁴⁸. Autoriai akcentuoja, kad kolektyvinė tapatybė yra bendro statuso ar santykio suvokimas, kuris gali būti ir įsivaizduojamas, ne tik patiriamas tiesiogiai bei skiriasi nuo asmeninių tapatybių, nors ir gali tapti asmeninės tapatybės dalimi⁴⁹. Kolektyvinės tapatybės formos atsiskleidžia per kultūrinius objektus:

³⁹ Ibid, 219.

⁴⁰ Ibid, 220.

⁴¹ Ibid

⁴² Ibid

⁴³ Mario Diani, „The concept of social movement“ *The sociological review* 40.1 (1992): 3.

⁴⁴ Ibid, 8-9.

⁴⁵ Ibid, 9.

⁴⁶ Cristina Flesher Fominaya, „Collective identity in social movements: Assessing the limits of a theoretical framework.“, *The Wiley Blackwell companion to social movements* (2018): 430.

⁴⁷ Ibid

⁴⁸ Francesca Polletta, James M. Jasper. „Collective identity and social movements.“ *Annual review of Sociology* 27.1 (2001): 285.

⁴⁹ Ibid

vardus, naratyvus, simbolius, kalbėjimo stilių, ritualus ar aprangą, nors pabrėžiama, kad ne visi kultūriniai objektai išreiškia konkrečias kolektyvines tapatybes⁵⁰.

Į naujųjų socialinių judėjimų teorijos pagrindų laikomą kolektyvinės tapatybės sąvoką verta pasigilinti iš A. Melucci perspektyvos. Jam tai buvo neatsiejama nuo kolektyvinio veiksmo, kuris būdingas socialiniams judėjimams ir jų funkcionavimui. Autorius siūlo vietoje tik struktūrinių ar vertybinių aspektų analizės fokusuotis į tai, **kaip** veikėjai konstruoja kolektyvinį veiksmą per kolektyvinę tapatybę. Bandant suprasti, **kaip** individai ir grupės suvokia savo veiksmų prasmę, koncentruojamasi į kolektyvinę tapatybę kaip į procesą. Tai reiškia, kad jei anksčiau judėjimo egzistavimas buvo priimamas kaip faktas, duotybė, autorius siūlo analizuoti **kaip** susiformuoja kolektyvinis veikėjas (socialinis judėjimas) ir **kaip** per kolektyvinį veiksmą jis išsilaiko bėgant laikui⁵¹. Tam A. Melucci pristato konstruktyvistinį konceptą – analizuoti **kaip** konstruojamas veikėjas (jo tapatybė) ir kokio tipo konstruktas atsiskleidžia jo kolektyviniame veiksmo.

Pasak autoriaus, kolektyvinė tapatybė yra „veiksmų sistemos konstravimo procesas“ bei „interaktyvus ir bendras kelių individų (arba grupių, sudėtingesniu lygmeniu) apibrėžimas, susijęs su jų veiklos kryptimis ir galimybėmis bei apribojimais lauku, kuriame ši veikla ir bus vykdoma“⁵². Svarbu, jog šie elementai konstruojami ir funkcionuoja per nuolatinį santykį, kuris sieja veikėjus tarpusavyje⁵³. Kitaip tariant, kolektyvinė tapatybė parodo kaip per socialinius ryšius, bendravimą grupė ar individai apibrėžia save konkrečiame veiklos lauke, kuriame supranta savo galimybes jame veikti bei žino su kokiais apribojimais susidurs.

Apibūdindamas kolektyvinę tapatybę, A. Melucci išskiria esminius kolektyvinės tapatybės kaip proceso aspektus. Visų pirma, kognityvinį lygmenį, kurį sudaro bendras **tikslų, priemonių jiems pasiekti bei pačio veiksmo lauko suvokimas**⁵⁴. Autorius tai įvardina kaip tris kolektyvinio veiksmo ašis arba elementus, kurie apibrėžiami bendra kalba, įtraukiami į ritualų, praktikų bei kultūros artefaktų rinkinį, bet svarbu paminėti, kad tai nereiškia visiško vieningo pagrindo kolektyvinei tapatybei, ji, veikiau kuriama ir konstruojama per santykį⁵⁵. Kolektyvinei tapatybei taip pat svarbus **aktyvus santykių tarp veikėjų tinklas**, kuriame jie daro įtaką vieni kitiems, derasi, priima sprendimus, taip pat tarpusavio sąveika, komunikacija, judėjimo organizavimosi formos, lyderio modeliai, komunikavimo kanalai bei technologijos⁵⁶. Socialiniam judėjimui būtini nuolatiniai ryšiai, kad galėtų būti produkuojama ir reprodukuojama kolektyvinė judėjimo tapatybė. Trečia svarbi kolektyvinės tapatybės sudedamoji dalis – **emocinis indėlis**. Kolektyvinei tapatybei būtinas tam

⁵⁰ Ibid

⁵¹ Alberto Melucci, „The Process of Collective Identity.“, kn. *Challenging Codes: Collective Action in the Information Age*, Cambridge Cultural Social Studies. Cambridge: Cambridge University Press, (1996):70.

⁵² Ibid

⁵³ Ibid

⁵⁴ Ibid

⁵⁵ Ibid, 70-71.

⁵⁶ Ibid, 71.

tikras emocinis ryšys, kuris leidžia individams jaustis bendruomenės dalimi. Dalyvavimas kolektyviniame veiksmo niekada nėra paremtas tik naudos ir sąnaudų principu, jame visada atsiranda ir emocinis veiksnys⁵⁷. Pasak A. Melucci, įvairios emocijos ir jausmai, tokie kaip meilė, neapykanta, tikėjimas, baimė yra neatsiejamos nuo kolektyvinio elgesio, ypač socialiniuose judėjimuose, kurie mažiau institucionalizuoti nei kitos socialinio gyvenimo sritys⁵⁸.

Kolektyvinė tapatybė yra tai, kas leidžia socialiniams veikėjams veikti vieningai kaip apibrėžtiems subjektams ir išlaikyti savo veiksmų kontrolę, tačiau egzistuoti kaip kolektyviniai subjektai jie gali, nes juos būtent ir jungia kolektyvinė tapatybė⁵⁹. Vis dėl to, sekant A. Melucci logiką, ir kolektyvinis veiksmas, ir kolektyvinė tapatybė yra nuolat kintantis, aktyvus procesas. Kad tapatybė yra dinamiška rodo dar ir tai, jog ji suponuoja socialinių veikėjų savirefleksiją, kolektyvinis veiksmas nėra tik reagavimas į socialinius ar aplinkos suvaržymus – jis sukuria simbolines reikšmes ir kryptis, kurias veikėjai geba atpažinti⁶⁰. Kolektyvinė tapatybė taip pat užtikrina, kad judėjimas turėtų priežastingumo bei priklausymo tai grupei suvokimą, jie supranta ir prisiima atsakomybę už savo veiksmų padarinius, juos analizuoja, keičiasi nuomonėmis ir sprendžia kaip reikėtų juos paskirstyti, supranta savo kaip judėjimo sugebėjimus, susieja veiksmus su jų pasekmėmis, reflektuoja apie judėjimo praeitį ir dabartį⁶¹.

Svarbu paminėti, jog tapatybė niekada nėra vienpusė, ji visada atliepia tai, kaip subjektas mato save ir kaip jį mato kiti. Šiuo atveju, analizuojant socialinius judėjimus, kolektyviniams veikėjams neįmanoma sukonstruoti tapatybės, išsiskirti iš likusios visuomenės dalies, neatsispiriant nuo to kaip juos supranta „kiti“, pagal tai, su kokiomis galimybėmis ar suvaržymais tenka susidurti. Taigi, kolektyviniai veikėjai gali identifikuoti save tada, kai geba išskirti save iš likusios aplinkos, todėl socialinis judėjimas ima suvokti save tik per santykį su išorine aplinka, kuri arba suteikia galimybes veikti, arba siekia suvaržyti veiklą, ką atpažįsta ir supranta pats kolektyvinis veikėjas⁶². Būtina akcentuoti, jog šis pripažinimas iš išorės nebūtinai turi būti teigiamas. Autorius kaip pavyzdžius pateikia neigimą, opoziciją/prieštaravimą judėjimui iš kitų socialinių bei politinių veikėjų⁶³. Tad tai lemia, kad kolektyvinė tapatybė gali būti susijusi ir su konfliktais bei įtampa. Pasak A. Melucci, „kolektyvinę tapatybę sudaro neišspręsta ir neišsprendžiama įtampa tarp to, kaip judėjimas pats save apibrėžia ir to, koks pripažinimas jam suteikiamas likusios visuomenės dalies“⁶⁴. Kraštutinis tokios įtampos rezultatas – konfliktas, kurio dalyviai neigia vienas kito tapatybę⁶⁵. Apibendrinant visą

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ Ibid

⁵⁹ Ibid, 72

⁶⁰ Ibid, 73

⁶¹ Ibid, 73.

⁶² Ibid

⁶³ Ibid

⁶⁴ Ibid, 74

⁶⁵ Ibid

Melucci teoriją, kolektyvinės tapatybės konstravimo procesas lemia socialinio judėjimo, kaip vieningo empirinio veikėjo susiformavimą ir išsilaikymą⁶⁶.

1.2 Transnacionaliniai socialiniai judėjimai ir globali tapatybė

Kadangi šiame darbe analizuojami gana jauni, iš kitų šalių į Lietuvą pasklidę aplinkosauginiai judėjimai, atsižvelgiama į transnacionalinių procesų ir aktyvizmo santykį. D. Della Porta ir S. Tarrow pažymi, jog dėl socialinių, kultūrinių bei geopolitinių pokyčių, ėmė keistis socialinių judėjimų institucinė ir kultūrinė aplinka, iš orientuotų į nacionalines valstybes jie tapo vis labiau globalizuoti, tai parodo tokios sąvokos kaip „pasaulio valstybė“, „pasaulinė pilietinė visuomenė“ ar „daugiapakopis valdymas“⁶⁷. Neformalus tinklas pasklido po kitas šalis, pavyzdžiui, įvairių tarptautinių susitarimų dėl bendrų standartų, NVO koalicijų dėl žmogaus teisių, aplinkosaugos ar taikos klausimų formatais⁶⁸. Autoriams rūpi kaip socialiniai judėjimai reaguoja į galios pokyčius savo organizacinėse struktūrose, kolektyvinių veiksmų bei tapatybių rėmuose. Išskiriami trys būdai kaip tai vyksta: difuzija (judėjimų idėjų ir veiksmų paplitimas iš vienos šalies į kitą), domestikacija (kitur kilę konfliktai persikelia į konkrečios šalies teritoriją) bei eksternalizacija (viršvalstybinių institucijų įsikišimas į vidaus problemas ar konfliktus)⁶⁹. Kaip ketvirtas būdas siūlomi transnacionaliniai kolektyviniai veiksmai, kurie itin svarbūs judėjimams, kurie siekia globalaus teisingumo. Šie transnacionaliniai kolektyviniai veiksmai – tai koordinuotos tarptautinės kampanijos, vykdomos aktyvistų tinklų, nukreiptos prieš tarptautinius veikėjus, kitas valstybes arba tarptautines institucijas⁷⁰.

Bandant suprasti kaip judėjimas gali masiškai išplisti globaliu mastu, naudingas P. Gardner, T. Carvalho bei M. Valenstain tyrimas apie „Extinction Rebellion“ judėjimo transformaciją į transnacionalinį. Autoriai įvardijo, jog 2020-2021 m. įvyko penkios judėjimo plėtros bangos visame pasaulyje, tačiau didžiausia grupių koncentracija buvo Vakarų Europoje bei anglosferoje⁷¹. Šios plėtros bangos tiesiogiai koreliavo su sėkmingiausiais „Extinction Rebellion“ protestais, kurie ir paskatino šią transnacionalinę difuziją – naujų skyrių atsiradimą kitose šalyse⁷². Jie į „Extinction Rebellion“ judėjimą siūlo žiūrėti trimis būdais: kaip į organizacinę strategiją, kaip į įsivaizduojamą bendruomenę bei kaip prekinį ženklą⁷³. XR judėjimo funkcionavimas paremtas mažų, lokalių grupių buvimu, jos pusiau autonomiškos, decentralizuotos, pačios priima sprendimus bei kuria savo

⁶⁶ Ibid, 75.

⁶⁷ Donatela Della Porta, Donatella, and Sidney Tarrow. „Transnational processes and social activism: An introduction.“ *Transnational protest and global activism* 1 (2005): 1-2.

⁶⁸ Ibid, 2.

⁶⁹ Ibid

⁷⁰ Ibid

⁷¹ Peter Gardner, Tiago Carvalho & Maria Valenstain „Spreading rebellion?: The rise of extinction rebellion chapters across the world“, *Environmental Sociology*, 8:4, (2022): 424-435.

⁷² Ibid, 426.

⁷³ Ibid.

bendruomenę per kolektyvinius veiksmus, tokius kaip protestai, demonstracijos ir pan⁷⁴. Per veikimą lokaliuose grupėse, nariai ima tapatintis su pačiu judėjimu ir vietiniu, ir globaliu lygmeniu – formuojasi įsivaizduojamos bendruomenės ryšys, kai dauguma atskirų XR judėjimų narių nepažįsta vieni kitų, nėra susitikę, tačiau tapatinasi su pačia platesne judėjimo bendruomene⁷⁵. Autoriai taip pat pažymi, jog „Extinction Rebellion“ judėjimas tapo savotišku prekės ženklu – tam tikri konkretūs būdai protestuoti, pavyzdžiui, persirengti raudonais kostiumais, rengti panašius performansus, komunikuoti naudojant tas pačias vizualias priemones, ženklus, šriftą kuria atpažįstamo, madingo judėjimo vaizdinį⁷⁶.

Analizuojant klimato aktyvizmo judėjimus, būtina atsižvelgti ir į tam tikrus regioninius skirtumus, kurie gali lemti judėjimo tvarumą arba netvarumą. Klimato aktyvizmo „importavimą“ nagrinėjo H. Morgan, pasitelkdamas „Extinction Rebellion“ atvejį Naujojoje Zelandijoje. Autorius kritiškai vertino bandymą replikuoti judėjimą iš Jungtinės Karalystės nepakoregavus jo tikslų bei ambicijų, atsižvelgiant į kitokį Naujosios Zelandijos kultūrinį kontekstą, čiabuvių populiaciją ir tai laiko viena pagrindinių judėjimo neįsitvirtinimo priežasčių⁷⁷. Šio magistro darbo atveju, svarbu kalbėti apie Rytų Europos, kaip socialinių judėjimų veikimo lauko ypatumus. Pasak G. Piotrowski, Rytų Europai būdingas mažas mobilizacijos lygis bei retai destruktivūs protestai, dažniausiai judėjimai sutelkti sostinėse arba didesniuose miestuose, jiems būdinga profesionalizacija siekiant finansavimo, kuri neretai pakeičia individų mobilizacijos tikslą į kitus⁷⁸. Taip pat dėl komunistinės praeities, šiose šalyse kairiųjų judėjimai yra nepopuliarūs, mažiau toleruojami ir marginalizuojami, todėl lengviau įsitvirtinti dešiniųjų pažiūrų judėjimams⁷⁹.

Apžvelgus kolektyvinės tapatybės bei transnacionalinių judėjimų teorijas ir tyrimus, naudinga išskirti ir globalią tapatybę, kaip apjungiančią šiuos abu konceptus. Globalią tapatybę – tapatinimąsi su visais pasaulio žmonėmis, praktiškai nagrinėjo Loy, Bauer ir Wullenkord, siekdamos išsiaiškinti ryšį tarp globalios tapatybės, klimato aktyvizmo ir įtraukios (angl. *inclusive*) bei išskiriančios (angl. *exclusive*) kalbos naudojimo⁸⁰. Įtrauki kalba akcentavo bendrystę, o išskirianti kalba pabrėžė asmeninį indėlį ir pasyvumą klimato kaitos atžvilgiu. Nors rezultatai parodė, kad įtrauki kalba reikšmingai neprisidėjo prie stipresnės globalios tapatybės ar didesnės aplinkosauginio aktyvizmo motyvacijos, tačiau stipresnė globali tapatybė tiesiogiai koreliavo su didesniu įsitraukimu į

⁷⁴ Ibid, 426-427.

⁷⁵ Ibid, 427.

⁷⁶ Ibid

⁷⁷ Huw Morgan. „Extinction Rebellion in Aotearoa: the possibilities and pitfalls of importing a social movement organisation.“ *Interface: A Journal on Social Movements* 13.1 (2021): 158

⁷⁸ Grzegorz Piotrowski. „What are Eastern European social movements and how to study them?“ *Intersections. East European Journal of Society and Politics* 1.3 (2015): 9.

⁷⁹ Ibid, 6.

⁸⁰ Laura S. Loy, Marivi Bauer, Marlis C. Wullenkord, „How dare we? The relation between language use, global identity, and climate activism.“ *Global Environmental Psychology* 2 (2024): 4-5

aplinkosauginį aktyvizmą, o stipresnis tapatinimasis su klimato aktyvistais rodė didesnę tikimybę dalyvauti tokioje veikloje ateityje⁸¹.

Globalią tapatybę kaip vieną iš esminių motyvacijų jungtis į klimato aktyvizmo judėjimus įvardino ir C. Furlong su V. L. Vignoles. Jos tyrė Jungtinės Karalystės individus ir jų motyvaciją dalyvauti „Extinction Rebellion“ (XR) judėjimo veikloje bei atrado kelias reikšmingas priežastines grandines. Šie du „keliai“ į kolektyvinį klimato aktyvizmo veiksmą apėmė moralinio pasipiktinimo jausmą (moralinis įsitikinimas – pyktis – susitapatinimas su XR – kolektyvinis veiksmas) ir globalią tapatybę (globali tapatybė/tapatinimasis – dalyvavimo efektyvumas – tapatinimasis su XR – kolektyvinis veiksmas)⁸².

Taigi, atsižvelgiant į transnacionalinių judėjimų teoriją bei jos praktinį pritaikymą tiriant aplinkosauginius judėjimus, šiame darbe, bus siekiama suprasti kaip praktiškai globalūs judėjimai buvo perkelti į Lietuvos kontekstą bei ar įvyko transnacionalinė difuzija. Taip pat analizuojama kaip Lietuvos kontekstas, regiono ypatumai prisidėjo prie judėjimų specifikos funkcionuojant Lietuvoje. Galiausiai, globalios tapatybės konceptas padės papildyti tyrimą įžvalgomis apie tai, kaip Lietuvos klimato aktyvizmo judėjimai konstruoja savo globalumą arba, priešingai, lokalumą.

2. Metodologija

2.1. Tyrimo objektas, imtis, duomenų atranka

Šio tyrimo objektas – klimato aktyvizmo judėjimų „Fridays For Future Lietuva“ ir „Extinction Rebellion Lietuva“ kolektyvinės tapatybės. Darbe siekiama plačiau išnagrinėti kaip formavosi šių dviejų klimato aktyvizmo grupių kolektyvinės tapatybės, kaip jos kito bėgant laikui ir transformavosi. Tyrimas konstruojamas remiantis tiesiogine Lietuvos aktyvistų patirtimi, požiūriu apie klimato aktyvizmo būklę ir specifiką Lietuvoje, todėl jam atlikti pasirinktas kokybinio pusiau struktūruoto interviu metodas. Interviu atlikti 2024 m. spalio-lapkričio mėnesiais.

Taip pat būtina apsibrėžti laiko rėmus, kurių pagrindu atlikta analizė. Tyrimas apima laikotarpį nuo judėjimų susikūrimo Lietuvoje 2019 m. (FFF) bei 2021 m. (XR) iki 2024 m. lapkričio mėnesio, kai buvo paimtas paskutinis interviu.

Klimato aktyvistais šiame darbe laikomi asmenys, kurie nuo „Fridays For Future Lietuva“ arba „Extinction Rebellion Lietuva“ judėjimų įsteigimo Lietuvoje dalyvavo ar tebedalyvauja jų vykdomoje veikloje: protestuose, demonstracijose, švietimo kampanijose bei laiko/laikė save šių judėjimų nariais.

⁸¹ Ibid 15-16.

⁸² Caitlin Furlong, Vivian L Vignoles „Social Identification in Collective Climate Activism: Predicting Participation in the Environmental Movement, Extinction Rebellion“, *Identity*, 21:1, (2021): 27-29.

Kadangi Lietuvos mastu klimato aktyvizmas nėra toks populiarus, nebuvo galimybės sudaryti didelės imties. Pradėjus ieškoti ir kalbėtis su informantais paaiškėjo, jog šiuo metu, realiai dalyvaujančių ir laikančių save judėjimų nariais Lietuvoje nėra daug, pačių informantų teigimu, interviu ėmimo metu jų buvo apie 7, tad pasikalbėjus su 5 ir dar 2 potencialiems informantams atsisakius duoti interviu, teko ieškoti buvusių aktyvistų, kurie papildytų tyrimą savo įžvalgomis. Iš viso tyrime dalyvavo 12 klimato aktyvistų, 5 esami ir 7 buvę. Iš jų 7 save laiko arba seniau laikė „Fridays For Future Lietuva“ nariais (įskaitant ir šio judėjimo padalinį Kaune), o likę 5 – „Extinction Rebellion Lietuva“ nariais. Keturi informantai pažymėjo, jog anksčiau priklausė vienam judėjimui, bet vėliau perėjo arba įkūrė kitą. Šiuo atveju, tyrime jie priskiriami prie to judėjimo, kuriam priklausė ilgiau ir su kuriuo patys tapatinosi. Didžioji dalis pašnekovų priklausė 20-34 m. amžiaus kategorijai, visi jie turi aukštąjį išsilavinimą arba mokosi universitete bei yra kairių arba liberalių pažiūrų – tai patvirtina tiriamos grupės homogeniškumą (pilna informantų charakteristika pateikiama 1 lentelėje). Taip pat būtina paminėti, jog informantai judėjimuose dalyvavo ne vienerius metus, tad dalinosi įžvalgomis paremtomis ilgalaikę patirtimi.

1 lentelė. Informančių ir informantų charakteristika

Nr.	Pakeistas vardas	Interviu trukmė	Judėjimas	Amžiaus kategorija	Išsilavinimas	Politinės pažiūros
1	Agnė	48 min. 10 s.	FFF (buvo XR)	20-24	Aukštasis	Kairiosios
2	Saulė	53 min. 46 s.	XR (buvo FFF)	20-24	Aukštasis	Kairiosios
3	Eva	34 min. 13 s.	FFF	20-24	Nebaigtas aukštasis	Kairiosios
4	Giedrė	50 min. 50 s.	XR	>35	Aukštasis	Kairiosios/ liberalios
5	Tomas	40 min. 20 s.	XR	20-24	Nebaigtas aukštasis	Kairiosios
6	Neda	48 min.	Buvo FFF	20-24	Nebaigtas aukštasis	Kairiosios
7	Diana	42 min. 59 s.	Buvo XR + FFF	25-29	Aukštasis	Kairiosios
8	Milda	28 min. 26 s.	Buvo FFF (Kaunas)	30-35	Aukštasis	Liberalios
9	Laura	40 min. 33 s.	Buvo FFF + XR	25-29	Aukštasis	Centro kairės
10	Gerda	18 min. 06 s.	Buvo FFF (Kaunas)	25-29	Aukštasis	Liberalios
11	Deividas	28 min. 11 s.	Buvo FFF	25-29	Aukštasis	Kairiosios
12	Iveta	58 min. 17 s.	Buvo XR	30-35	Aukštasis	Kairiosios

Lentelę sudarė tyrimo autorė. Dėl anonimiškumo užtikrinimo, visų informantų vardai buvo pakeisti. Paryškinti judėjimai, kuriems save labiau priskyrė informantai. Rožine spalva pažymėti judėjimams priklausantys aktyvistai, mėlyna – buvę.

Nors aplinkosaugos tematika autorei yra artima ir įdomi, rašant šį darbą buvo stengiamasi išlaikyti objektyvumą ir neutralumą. Reikėtų pažymėti, kad informantai nebuvo asmeniškai pažįstami. Pradiniame pašnekovų atrankos etape buvo ieškoma judėjimų narių pasisakymų žiniasklaidoje ir bandoma su jais susisiekti asmeniškai socialiniame tinkle „Facebook“, apibūdinant tyrimo specifiką ir kryptį, numatant anonimiškumo garantavimą. Tolimesnė informantų atranka vyko sniego gniūžtės principu, kai informantų buvo prašoma rekomenduoti kitus galimus pašnekovus, tuomet su jais irgi buvo susisiekiama per „Facebook“, perduodama esminė informacija apie tyrimą ir susitariama dėl tinkamo laiko, anonimiškumo garantavimo bei interviu pobūdžio.

Interviu buvo atliekami nuotoliniu būdu, naudojant vaizdo skambučių programas „Microsoft Teams“ arba „Zoom“. Imti interviu nuotoliniu būdu buvo nuspręsta dėl užimtų informantų grafikų, kadangi dalis jų mokosi universitete, dirba arba šiuo metu negyvena Lietuvoje. Su informantų įspėjimu ir sutikimu interviu buvo įrašomi užtikrinant anonimiškumą bei duomenų naudojimą tik magistro rašymo tikslais. Taip pat informantai viso įrašomo nuotolinio pokalbio metu automatiškai skambučių programų buvo informuoti, kad vaizdo pokalbis yra įrašomas. Transkribuojant interviu buvo siekiama kuo labiau apsaugoti pašnekovų asmeninius duomenis⁸³. Paminėti informantų ar kitų judėjimų narių vardai buvo pakeisti arba nuasmeninti, amžius suskirstytas į kategorijas, bendrųjų/įvadinųjų klausimų dalis su pertekline informacija iš transkripcijų buvo pašalinta siekiant užtikrinti anonimiškumą.

Atliekant interviu buvo laikomasi prisotinimo principo kol informantų informacija ėmė kartotis ir nebeatskleidė naujų tyrimui naudingų aspektų. Turint galvoje mažą aktyvistų tinklą bei grupės homogeniškumą, 12 interviu laikomi pakankamais.

Taip pat reikėtų paminėti ir tyrimo ribotumą. Informantai buvo motyvuoti aptarti judėjimų specifiką, siekti, kad judėjimai taptų populiariesniais, tad logiška, jog jų pasisakymai gali būti šališki bei mėginti perteikti geresnį judėjimo vaizdą, nei jis yra iš tiesų. Tokiais atvejais tyrėja stengėsi likti objektyvi ir vertinti duomenis visumoje, o ne susitelkiant tik į teigiamus aspektus. Kitas ribotumas susijęs su analizės medžiagos kompleksiskumu. Kadangi interviu buvo imti ir iš buvusių, ir iš esamų aktyvistų, kurie veikė skirtinguose judėjimuose, anksčiau priklausė kitoms grupėms, tačiau vėliau perėjo į kitas ir pan., duomenų analizė ir atsirinkimas buvo gana sunkus procesas, ypač atsižvelgiant į tai, jog informantai dalijosi itin išsamiais atsakymais. Tad siekiant susikonscentruoti į konkrečius teorinius rėmus, atsirinkti tik esminę tyrimo metodologijai aktualią informaciją, nepavyko apžvelgti daugiau įvairesnių aktyvistų interviu kampų.

2.2. Kokybinis pusiau struktūruotas interviu

⁸³ Visas interviu transkripcijas galima rasti šio darbo Priede Nr. 3

Pasak Kathleen Blee, giluminiai interviu su aktyvistais yra pagrindinis informacijos šaltinis socialinių judėjimų studijose, ypač analizuojant kaip konstruojamos kolektyvinės bei individualios tapatybės, kaip judėjimai pritraukia narių bei kaip dalyvių įsipareigojimai keičiasi bėgant laikui⁸⁴. Pažymima, jog atliekant tokio tipo analizę būtina gilintis į tai, kaip informantai supranta ir apibūdina save ir savo judėjimo praktikas, emocines investicijas į aktyvistų tapatybes⁸⁵. Pusiau struktūruoti giluminiai interviu aktualūs siekiant atskleisti emocinius ir jausminius judėjimų aspektus, įvairius individualių aktyvistų požiūrių niuansus, paaiškinti kaip judėjimuose atsiranda subkultūros bei kaip jos veikia judėjimo tikslus ir rezultatus⁸⁶. Taigi, pusiau struktūruoti interviu leidžia išsiaiškinti tai, ką būtų sunku atrasti oficialiuose judėjimų puslapiuose, socialinėse medijose, įsigilinti į tai, ką patys aktyvistai jaučia, išgyvena, kaip supranta patį judėjimą, ar jaučiasi bendruomenės dalimi.

Kartu su teoriniu pagrindu, kuris remiasi A. Melucci požiūriu į kolektyvinę tapatybę kaip į dinamišką bei nuolat kintantį procesą, giluminiai interviu tampa įrankiu ištirti tai praktiškai. D. della Portos teigimu, jie ypač naudingi, kai tyrėjui svarbu išsamiai aprašyti procesą ir domimasi, kaip informantai patys jį interpretuoja⁸⁷. Pusiau struktūruoto interviu metu ne tik gaunama informacija iš judėjimo dalyvių, tačiau ir generuojamos analizės temos bei kategorijos, pagal kurias vėliau konstruojamas pats tyrimas⁸⁸. Svarbu, jog pusiau struktūruoti giluminiai interviu yra atviro pobūdžio įrankis rinkti duomenis analizei, todėl informantai gali kvestionuoti, aiškinti, tikslinti bei rekontekstualizuoti nusistovėjusias nuostatas apie socialinius judėjimus⁸⁹. Tai aktualu siekiant paaiškinti kaip patys aktyvistai mato arba matė savo veiklą, kaip aiškina savo motyvą įsitraukti ir interpretuoja veikimo lauką. Kartu pusiau struktūruoti giluminiai interviu gali suteikti ilgalaikį socialinio judėjimo aktyvumo vaizdą: augimą, nuosmukį, dalyvių įsitraukimo bei pasitraukimo iš judėjimo ritmą bėgant laikui⁹⁰. Kadangi šiuo atveju tiriami ir buvę, ir esami aktyvistai, šis aspektas tampa esminiu norint suprasti kaip judėjimai kito ir transformavosi nuo savo veikimo piko iki šio tyrimo atlikimo momento bei kaip tai susiję su aktyvistų kolektyvinėmis tapatybėmis.

Pusiau struktūruoto giluminio interviu klausimynas buvo sukonstruotas remiantis A. Melucci įvardintais kolektyvinės tapatybės kaip proceso analizės principais. Remiantis šia teorija, siekiama išsiaiškinti kaip buvo sukonstruotos judėjimų kolektyvinės tapatybės pagal tai, kaip esami ir buvę judėjimų nariai interpretuoja bendrus tikslus, kokias priemones pasirenka/ pasirinkdavo jiems

⁸⁴ Kathleen Blee, „Interviewing Activists“, kn. *The Wiley-Blackwell Encyclopedia of Social and Political Movements*, sud. David A. Snow et al., (Blackwell Publishing Ltd., 2013), 1.

⁸⁵ Kathleen M. Blee, Verta Taylor, „Semi-Structured Interviewing in Social Movement Research“, kn. *Methods of Social Movement Research Vol. 16*, sud. Bert Klandermans, Suzanne Staggenborg, (University of Minnesota Press, 2002) 96.

⁸⁶ Blee, „Interviewing Activists“, 1.

⁸⁷ Donatella della Porta, „In-Depth Interviews“, kn. *Methodological Practices in Social Movement Research*, sud. Donatella della Porta, (Oxford: Oxford University Press, 2014), 228-229.

⁸⁸ Blee, „Semi-Structured Interviewing in Social Movement Research“, 94.

⁸⁹ Ibid, 94.

⁹⁰ Ibid, 95.

įgyvendinti, su kokiais sunkumais susidūrė veikimo lauke, kaip komunikuoja, kokias išgyvena ar išgyveno emocijas bei kaip tai prisideda prie judėjimų kolektyvinės tapatybės tęstinumo. Siekiant atsakyti į šalutinius klausimus, susijusius su globalia judėjimų tapatybe, judėjimų lokaliu arba globaliu pobūdžiu bei kolektyvinės tapatybės tąsa palikus judėjimus, į klausimyną įtraukti ir šie papildomi aspektai. Taip pat būtina paminėti, kad šiam tyrimui buvo sudaryti du klausimynai⁹¹ – vienas skirtas aktyviems judėjimų nariams, o kitas – buvusiems. Jie skyrėsi tuo, buvusiųjų aktyvistų klausimynas buvo papildytas klausimais apie tai, kodėl jie nusprendė nutraukti šią veiklą bei ar vis dar laiko save klimato aktyvistu. Klausimai informantams buvo parengti vadovaujantis šiais pagal teorinį pagrindą išsiskirtais pagrindiniais aspektais:

A. Bendrieji/įvadiniai klausimai

B. Kolektyvinė tapatybė:

- Emocinis indėlis
- Tikslai
- Priemonės
- Veikimo laukas
- Santykių tarp judėjimų dalyvių tinklas

C. Globali tapatybė:

- Užsienio judėjimų įtaka
- Judėjimo globalumas arba lokalumas

D. Sociodemografiniai klausimai

3. Empirinių duomenų analizė

Teorinėje dalyje pristatyti A. Melucci kolektyvinės tapatybės pjūviai – kognityvinis, santykinis bei emocinis yra esminiai siekiant išsiaiškinti kaip socialiniai judėjimai suformuoja kolektyvinę tapatybę, kuri palaiko judėjimo vientisumą bei tąsą. Todėl šiame darbe, remiantis šio autoriaus teiginiais, į socialinių judėjimų kolektyvinę tapatybę gilinamasi kaip į dinamišką ir nuolat kintantį procesą, kuris formuojamas per judėjimų išsikeliamus tikslus, pasirinktas priemones tiems tikslams įgyvendinti, atsižvelgiant į tai, kokiame judėjimas veikia lauke, kaip sėkmingai užmezga ir suformuoja vidinį santykių tinklą bei kokias emocijas išgyvena jo nariai. Atitinkamai kiekvienam išskirtam aspektui skiriama po atskirą analizės poskyrį (3.1-3.5). Tyrimas papildomas dalimis apie klimato aktyvizmo judėjimų lokalų arba globalų pobūdį (3.6) bei transnacionalinės difuzijos kaip judėjimų perkėlimo į Lietuvos kontekstą specifiką (3.7). Galiausiai, analizė užbaigiama apžvelgiant kolektyvinių klimato aktyvizmo judėjimų tapatybių tęstinumą nariams palikus judėjimus (3.8).

⁹¹ Pilnus klausimynus žr. priede Nr. 1 ir priede Nr. 2

3.1. Klimato aktyvizmo judėjimų tikslai

Pirmiausia bus nagrinėjami klimato judėjimų tikslai ir mėginama išsiaiškinti kaip „Fridays For Future Lietuva“ ir „Extinction Rebellion Lietuva“ aktyvistai juos interpretuoja. Analizuojant interviu pastebėta, jog dalis buvusių klimato judėjimų narių įvardintų tikslų persidengė su vis dar aktyvių narių, pavyzdžiui, atkreipti visuomenės dėmesį į klimato krizę ir jos rimtumą. Buvusiems nariams taip pat buvo būdinga išskirti klimato judėjimo koncepto naujumą, save jie laikė tokio tipo judėjimo pradininkais Lietuvoje, klimato krizės tematikos nešėjais. Iškeliamas ir mokslinės bendruomenės pasyvumas klimato apsaugos klausimais. Manoma, kad ji nepakankamai stengėsi efektyviai komunikuoti visuomenei, todėl aktyvistai prisiėmė tarpininko tarp visuomenės ir mokslo vaidmenį. Buvusieji aktyvistai buvo linkę vardinti universalesnius, ambicingesnius tikslus, kurie dažniau sutapo su standartiniais „Fridays for Future“ arba „Extinction Rebellion“ reikalavimais, pateikiamais jų komunikacinėse priemonėse. Taip pat pastebėta, jog abiejų judėjimų buvusiųjų narių išsakyti tikslai persidengė. Šie siekiai buvo pritaikomi Lietuvos kontekstui, tačiau išliko identiškais globaliems judėjimams. Pavyzdžiui, kad Lietuva pasiektų nulines CO₂ emisijas ir taptų klimatui neutralia iki 2025-ųjų arba 2030-ųjų, visiškai atsisakytų iškastinio kuro, kad klimato krizė taptų prioritetu sprendžiant valstybės reikalus bei tai, kad Lietuva sustabdytų iškastinio kuro subsidijas. Globalesniu mastu buvę aktyvistai dažnai akcentavo 1,5 laipsnio Celsijaus pasaulinio klimato šilimo neperžengimą kaip vieną iš pagrindinių tikslų.

Pabrėždami ambicingus, plačius tikslus, buvę aktyvistai išliko savikritiškais bei reflektavo apie šių siekių įgyvendinimo realistiškumą. Pavyzdžiui, buvusi FFF narė Neda, argumentuodama išsikeltą tikslą Lietuvai pasiekti nulines emisijas, pažymėjo, kad „mes turėjome omeny, kad šis tikslas, jis toks didelis, kad jis gali būti nepasiektas iš karto arba pasiektas vėliau. Mes neturėjome iliuzijų, kad čia dabar paims ir iškart padarys⁹²“, tačiau „tai buvo ko mes norėjom, nes pagal mokslinę literatūrą, tai yra logiškiausias tikslas“. Įdomu, jog ambicingi tikslai buvo pakankamas motyvatorius prisijungti judėjimų pradžioje, sulaukti susidomėjimo bei surinkti didesnes minias dalyvių, o vėliau, priešingai, tapo demotyvacija, kai jų nepavykdavo įgyvendinti. Taip pat akcentuojama, kad buvo nelengva apsibrėžti ir išsikelti tikslus atliepiant tokią globalią problemą kaip klimato kaita. Pasak buvusios FFF aktyvistės Nedos: „labai sunku išsikelti aiškius tikslus, [...] susitarti dėl jų yra sunku ir juos apibrėžti net yra sunku, nes klimato kaita [...] tokia didelė ir tokia sudėtinga. Tai, kad ir kas yra pasiekama, vis tiek atrodo nepakankamai“. Pagrindinis sunkumas bei argumentas, kodėl judėjimams buvo sunku išsikelti konkrečius tikslus, buvo jaunas dalyvių amžius arba tai, kad aktyvistai neprivalo ir nesiekia būti kvalifikuotais klimato kaitos problemų sprendėjais:

⁹² Tekste informantų kalba nekeista

„Šiaip, labai kažkokių aiškių tikslų [...] juos mums sunku buvo labai išsikelti, nes patys mes, šiaip, studentai, buvo ir moksleivių. Tai nesame šios srities specialistai. Tai atrodo gal net ir ne mums patiems, iš tikro, ten reikėtų tuos tikslus kažkokių reikalavimus ir sakyti, ar ką būtent daryti reikia“ – Deividas, buvęs FFF narys.

„Tai nėra aktyvistų darbas toliau ten eiti ir būti [...] specialistais tiek energetikoje, tiek visur kitur [...] tas ir yra sunku, [...] kad gal labai didelė aktyvistams uždėta atsakomybė. Tai yra, kas yra aktyvistas – yra eilinis pilietis, žmogus kuriam rūpi.“ – Iveta, buvusi XR aktyvistė.

„kai mes pradėjom, tai daug žmonių buvo jauni, nes įsitraukė [...] 14-os metų, 15-os, 16-os, tai buvo mūsų tokia logika, kad mes, kaip jauni žmonės, neturim dabar pateikti *super* detalaus aiškaus ten, kur būna papunkčiai, kaip Vyriausybei pasiūlymas, kad tą ir tą reguliaciją pakeiskite taip ir taip. Ir mes laikėmės, kad tas aiškus, didelis tikslas yra, nu, geras ir aiškus iš savęs netgi, jeigu jo iškart nepavyks pasiekti, tada galbūt galime eduoti visuomenę.“

Pereinant prie dabartinių „Fridays For Future Lietuva“ ir „Extinction Rebellion Lietuva“ narių įžvalgų, galima teigti, jog šiuo metu pagrindinis abiejų judėjimų tikslas yra šviesti ir keisti visuomenės nuostatas apie klimato politiką. Kadangi interviu su esamais aktyvistais buvo atlikti 2024-ųjų Seimo rinkimų metu, jų teiginiuose rinkimų tematika sudarė reikšmingą dalį. Nariai dalinosi tuo momentu jų judėjimams aktualiais tikslais, pavyzdžiui, pakeisti Lietuvos visuomenės nuomonę klimato politikos atžvilgiu, paskatinti žmones balsuoti už tuos politikus, kuriems rūpi aplinkosauga. Aktyvūs nariai kaip tikslą taip pat iškėlė informacijos apie klimato krizę platinimą mokyklose, žiniasklaidos priemonėse, kad ji taptų kuo lengviau pasiekama ir suprantama didesnei visuomenės daliai. FFF aktyvistė Agnė dabartiniu judėjimu tikslu įvardino visuomenės įsitraukimo į rinkimus skatinimą, švietimą apie daromus pokyčius klimato ir gamtos saugos srityse. XR narys Tomas kaip tikslą išskyrė paties judėjimo populiarinimą, reklamavimąsi, kad kuo daugiau žmonių susirinktų į renginius ir taip būtų siunčiama žinutė valdžiai apie aplinkosauginių problemų svarbą. Esami aktyvistai akcentavo, jog judėjimai šiuo metu neturi daug motyvuotų veikti narių, todėl savo ir taip ribotus žmogiškuosius išteklius vienu metu gali nukreipti tik į vieną veiklą ir pagrindinį tikslą – kad būtų išrinkta kuo daugiau politikų, kuriems rūpi aplinkosauga. Šiuo tikslu abu judėjimai susivienijo, bendradarbiavimas tapo priemone prisitaikyti prie narių sumažėjimo. Pasak XR aktyvistės Saulės:

„turime tiek nedaug žmonių, tai gaunasi, kad kai turime vieną kažkokią kampaniją, tai vat realiai visos pajėgos ten ir metasi [...] dabar realiai visi žmonės, kurie [...] nori būti aktyvūs ir gali būti aktyvūs tiek iš XR-o, tiek iš FFF-o yra metę šiuo metu visas savo pajėgas tiesiog tam, kad komunikuotumėm apie rinkimus ir, kad kuo daugiau žmonių, kuriems tikrai nuoširdžiai rūpi klimato krizė, kurie supranta, kas tai yra, kurie supranta,

kad tai neturi kirstis su biologinės įvairovės apsauga, kad tie žmonės ir būtų išrinkti ir [...]

visi mūsų pajėgumai mentaliniai ir panašiai eina tiktais realiai šitam tikslui“ – Saulė, XR.

Jei buvusieji aktyvistai kaip judėjimų išsikeltus tikslus išskyrė visišką iškastinio kuro atsisakymą arba subsidijų nutraukimą, dabartiniai aktyvistai savo siekiu laikė klimato krizę sprendžiančių įstatymų atnešimą į politinį lauką. Jie pabrėžė nepasitenkinimą tuo, kaip dabartiniai politikai paviršutiniškai žiūri į su klimato kaitos mažinimu susijusios politikos įgyvendinimą, todėl priiima tarpininkų tarp politikų ir Lietuvos įsipareigojimų viršvalstybiniu lygmeniu vaidmenį. Kaip pabrėžė FFF narė Eva:

„kas buvo mūsų fokusas paskutiniaisiais metais yra, aišku, tas iškastinio kuro vartojimo mažinimas Lietuvoje ir tai, kad atsirastų tam tikra klimato politika tuo atžvilgiu. Nes, nors ir Lietuva turi tuos įsipareigojimus, bet labai dažnai būna tai, kad jų išpildymas, jo išpildymo paprasčiausiai nėra, arba jis yra labai, labai menkas. Tai turbūt [...] iškastinio kuro vartojimo mažinimas yra [...] mūsų didžiausias prioritetas“ – Eva, FFF.

Apžvelgus buvusių ir esamų aktyvistų išsakytus judėjimų tikslus, galima teigti, jog laikui bėgant, vadovaujantis savotišku naudos ir sąnaudų analizės principu bei siekiant išlaikyti judėjimų tąsą, išlikę judėjimų nariai turėjo persiformuoti ir sumažinti savo ambicijų lygį. Prie to ypač prisidėjo ir jaunas aktyvistų amžius, noras pilnavertiškai išgyventi dabartinėje ekonominėje sistemoje. Ambicingi tikslai taip pat siejami su emociniu nusivylimu, motyvacijos sumažėjimu. Informantų atsakymuose atsispindi realistiškas judėjimų vertinimas, akcentuojant tai, jog jiems priklauso nedaug žmonių, todėl fokusuotis į didelius tikslus nėra veiksminga ar produktyvu. Tad tikslas kažką daryti ir nesustoti, išlaikyti judėjimo vientisumą tapo svarbesniu nei pasiekti specifinius klimato kaitos mažinimo rodiklius:

„Tai yra tiesiog, kad bent kažkas būtų padaryta, be jokių čia kažkokių grandiozinių, kad ten, dekarbonizuotųsi visa Lietuva per ateinančius metus ar panašiai, nes gal anksčiau kažką tokio ir bandėm daryt panašiai, bet supratom, kad resursai yra riboti, kad reikia tikslus kelti tokius, kurie yra pasiekiami, nes tas tikslų nepasiekimas irgi moralę numušinėja [...] ir tiesiog atsitrenki į realybės grindinį ir matai, kad yra realiai išlikti daryti bent kažką gaunasi realus tikslas, kai mes esame jauni, šiuo metu jau dirbantys žmonės, bandantys tiesiog turėt kažkokį gyvenimą šitoje ekonomikoje.“ – Saulė, XR.

Apibendrinant kaip esami ir buvę „Fridays For Future Lietuva“ bei „Extinction Rebellion Lietuva“ aktyvistai interpretuoja šių klimato judėjimų tikslus, pastebėta, jog labiausiai kontrastavo ambicingi buvusių narių ir daug realistiškesni, prisitaikę prie sumažėjusių pajėgumų dabartinių aktyvistų siekiai. Aktyvūs judėjimų nariai adaptavo ir palaipsniui pakeitė tikslus nuo abstrakčių ir ambicingų iki realistiškai įgyvendinamų būtent Lietuvoje. Taigi, judėjimai perėjo per tikslų išsigryninimo transformaciją, kurios metu jie tapo lokalesni bei politiškesni. Susiejant su kolektyvine tapatybe ir jos kognityviniu lygmeniu, tai, kaip judėjimų nariai mato savo pagrindinius tikslus, įvardina save kaip

judėjimą, prisideda prie kolektyvinių judėjimų tapatybių konstravimo, tam tikro „mes“ suformavimo. Nuo bandymo tiesiog atkreipti dėmesį į problemas ir reikalauti didelių, globalių pokyčių, jie prisiėmė švietėjų, edukatorių, tarpininkų tarp politikų ir visuomenės vaidmenį ir sukonstravo atitinkamas kolektyvines tapatybes. Kaip rodo ši analizė, dabar judėjimai susivienijo, tam, jog pasiektų realistiškesnius tikslus – kad būtų išrinkta kuo daugiau politikų, kuriems rūpi aplinkosauga, o informacija apie klimato krizę būtų kuo labiau skleidžiama visuomenėje. Pasak A. Melucci, kolektyvinės tapatybės konstravimo procesas yra susijęs su gebėjimu kurti naujus apibrėžimus, integruoti praeities ir dabarties elementus, kad būtų išlaikoma kolektyvinio veikėjo vienybė bei tęstinumas. Nors judėjimai šiuo metu pakeitė savo siekius į realistiškesnius, klimato kaitos mažinimo ir aplinkosaugos tematika išliko pagrindine, tačiau buvo pakoreguota. Taigi, per tikslų transformaciją jie išsaugojo judėjimų egzistavimą, o kartu užtikrino ir kolektyvinės tapatybės tąsą.

3.2. Priemonės, kuriomis siekiama įgyvendinti tikslus

Šioje dalyje analizuojamas antrasis kognityvinio kolektyvinės socialinio judėjimo tapatybės dėmuo – priemonės, kuriomis siekiama įgyvendinti išsikeltus tikslus.

Kaip ir ankstesniame poskyryje apžvelgti judėjimų tikslai, kurie pakito nuo ambicingų ir globalių iki labiau orientuotų į vietinį kontekstą bei švietimą, pasirinktos priemonės taip pat atspindi šią transformaciją. Judėjimams atsiradus Lietuvoje, jie naudojo globalių judėjimų metodus. Pavyzdžiui, buvę „Fridays For Future Lietuva“ nariai interviu metu reflektavo apie anksčiau vykdavusius protestus penktadieniais arba darbo dienomis, o buvę bei esami „Extinction Rebellion Lietuva“ aktyvistai išskyrė viešus integracinius susitikimus su edukacine kalba „Išnykimo link“, teatrališkus performansus persirengus raudonais kostiumais bei gatvės aktyvizmo veiksmus. Abiejų judėjimų nariai interviu pasakojo apie ankstesnius pasisekusius renginius, demonstracijas, bendravimą su žiniasklaida, filmų peržiūrų, edukacijų mokyklose, dirbtuvių, paskaitų su mokslininkais organizavimą. Ir buvę, ir esami aktyvistai įvardijo komunikaciją su politikais, įsitraukimą į tam tikrus procesus ir bandymą taip paveikti klimato politiką, pavyzdžiui, dalyvavimą „Nacionaliniame miškų susitarime“. Informantai taip pat reflektavo apie seniau įvykusius didesnius renginius, performansus, koncerto-festivalio rengimą, paskaitų organizavimą, aktyvią diskusiją su vietos bendruomenėmis 2021-2022 m.

Dabartiniai aktyvistai akcentavo interviu davimą žiniasklaidai, spaudos pranešimų leidimą. Šios priemonės padeda „gauti eterio“ bei pasiekti platesnę auditoriją. Kaip pagrindiniai būdai siekti išsikeltų tikslų šiuo metu buvo nurodyta komunikacija socialinėse medijose, bendradarbiavimas su kitomis žmogaus teisių ir aplinkosaugos organizacijomis bei dalinimasis su aplinkosauga susijusiomis petijomis. Rinkimų kontekste kaip priemonė šviesti visuomenę buvo įvardinta

informacijos apie tai, kokia partijų ar politikų nuomonė konkrečiais gamtos saugos klausimais publikavimas socialiniuose tinkluose. Informantai akcentavo nuolatinį judėjimų pokytį, transformaciją. Taigi pradėję nuo kiek ambicingesnių priemonių ir abstraktesnių siekių, judėjimai turėjo prisitaikyti prie besikeičiančios judėjimų vidinės dinamikos. Pavyzdžiui, FFF narė Eva judėjimo veiklos pokytį palygina su amerikietiškais kalneliais:

„Iš pradžių sakyčiau, 2019-ais, 2018-ais dar tai buvo labai tokia – streikai ir toks organizuojam piketą ar kažką. Po to, galbūt labiau transformavimas į kalbamės su visuomene, [...] galiausiai tai ir turbūt dabar priėjom prie tos fazės, ypač pastaraisiais metais, kad fokusuojamės būtent į švietimą galbūt labiau, bet jo, amerikietiški kalneliai ir tokia transformacija vyksta amžinai“ – Eva, FFF.

Su tikslu šviesti ir edukuoti visuomenę siejasi dabartinių aktyvistų akcentuojamas profesionalumas, išsilavinimas. Tad rengdami pranešimus, komunikuodami socialiniuose tinkluose aktyvistai savo poziciją pateikia moksliškai, jiems svarbu akcentuoti, jog supranta faktus ir žino apie ką kalba. Pasak XR narės Saulės: „dar vienas dalykas, ką daro klimato aktyvistai, tai realiai paskaito realius mokslinius straipsnius apie klimatą“. Biologijos išsilavinimas taip pat buvo svarbus aspektas siekiant pagrįsti aktyvistų kompetenciją ir ekspertiškumą kaip itin svarbų dalyką veikiant judėjime. XR aktyvistė Giedrė akcentavo savo kvalifikaciją: „kadangi turiu, visgi, pakankamai gerą biologijos išsilavinimą, turiu biologijos dėstytojos diplomą, tai savaime suprantama, kad vykstančius procesus aš suprantu labai gerai. Aš tiesiog turiu tam paruošimą“. Kaip ir Saulei, jai buvo svarbu pabrėžti, jog klimato aktyvistai neišsigalvoja informacijos, vadovaujasi moksliniais faktais, moka juos interpretuoti. Jos teigimu:

„nesame, va, žali ir iš dangaus nukritę, nes, pavyzdžiui, [...] „Extinction Rebellion“ viena iš lyderių, pas ją taip pat yra baigtos biologijos bakalauro studijos. Ir kada mes, pavyzdžiui, ar atrenkame medžiagą, ar ruošiame pranešimą, mes dirbame su šaltiniais, gebėdami juos suprasti ir atsirinkti“ – Giedrė, XR.

Dalis esamų aktyvistų taikius protestus arba demonstracijas įvardino kaip priemones, kuriomis jie siekia savo tikslų. Pasak XR nario Tomo: „ypač per tuos protestus mes bandome tuos žmones prikviesti, mes bandom save parodyti, kad [...] yra žmonių, kurie kreipia į šitą problemą dėmesį ir [...] jūs irgi taip pat turėtumėte kreipti“. Tačiau pažymima, jog gatvės veiksmai, kuriuos seniau rengdavo dažniau, šiuo metu nebėra prioritetas, dėl sumažėjusios motyvacijos. XR aktyvistės Saulės teigimu: „anksčiau tikrai į juos susirinkdavo daugiau žmonių, dabar nežinia, čia karas ar kas, ar tiesiog nebeįdomu pasidarė, nežinau, ir pakanka žmonėms to, kad tikrai nerūpėtų, tai tiesiog, žmonės nesusirenka“. Taigi, siekiant išlaikyti aplinkosauginių temų sklaidą ir aktualumą, tenka ieškoti kitų būdų kaip pasiekti visuomenę ir palaikyti judėjimų tęstinumą. XR narė Saulė išskyrė įsidarbinimą su aplinkosauga susijusiose NVO kaip vieną „ganėtinau pasiteisinsiu, bet tikrai sunkių strategijų“

judėjimui siekiant tikslų. Toks darbas, pasak jos „suteikia galimybę kažkiek nuosekliau dirbti“. Gatvės veiksmas, įvairios demonstracijos, kuriuos buvo linkę pabrėžti buvę aktyvistai, dabar nebėra suprantami kaip vienintelis būdas siekti pokyčių Lietuvos visuomenėje.

Dabartiniais aktyvistams tiesioginis darbas su politikais atrodo kaip efektyvesnė priemonė siekiant tikslų. Nors abu judėjimai prasidėjo kaip apolitiški, tačiau palaipsniui tokia veikimo forma keitėsi prisitaikant prie Lietuvos konteksto. Pavyzdžiui, pasak FFF narės Agnės, „Fridays For Future Lietuva“ judėjimo pradžioje visai nebuvo kalbama su politikais, net ir su ideologiškai artima Žaliųjų partija. Taigi, išsigrabinus esminius tikslus, šalia švietimo ir komunikacijos atsirado ir kitoks požiūris į politiskumą kaip priemonę paveikti įvairius sprendimus susijusius su aplinkosauga ar klimato krize. FFF narė Agnė pažymi, jog „dabar kažkaip galvojam, kad reikia kažkaip bendradarbiauti [*su politikais* – I.V.], nes gamtai nebus geriau dėl to, kad mes liksime apolitiški“. Šiuo metu kaip vieną iš galimų priemonių įgyvendinti judėjimo tikslus, ji išskiria bendradarbiavimą su politikais, pavyzdžiui, „kažkokius įstatymus bandyti lobinti“. Pasak Agnės, politikos formavimas „vis tiek daro didžiausią įtaką, tiek [...] visuomenės įpročiams, nes ir tas švietimas, [...] tai, kad kažkas perskaitys, nereiškia, kad padarys, tai reikia [...] daugiau įsitraukti, kur yra rėmai statomi žmogaus elgesiui“. Taigi siekiant pagrindinio tikslo – kad kuo daugiau žaliosios politikos būtų politinėje darbotvarkėje – tenka keisti strategiją ir tapti politiškesniais bei bendradarbiauti. Pasak FFF aktyvistės Agnės: „Jau geriau, [...] nebūtinai su Žaliųjų partija, [...] su bet kokia partija, kuo daugiau jie stums tos klimato politikos į savo įstatymus, ir [...] programas tai, tuo bus geriau visiems“. Taigi, judėjimas evoliucionavo, suprofesionalėjo.

Apolitiškumas kaip vienas pagrindinių „Extinction Rebellion Lietuva“ principų taip pat buvo vertinamas kritiškai ir tapo priežastimi daliai buvusių Lietuvos klimato aktyvistų palikti judėjimą. Jų motyvacija grindžiama noru pasiekti realų pokytį sprendžiant su klimato krize ar aplinkosauga susijusias problemas, įsitraukiant į tiesioginę politinę veiklą. Pasak informančių:

„dalis žmonių, kurie anksčiau buvo aktyvūs klimato aktyvistai, Lietuvoje šiuo metu yra jau prisijungę į naują politinę partiją Kartu, kilusią iš kairiųjų aljanso ir jie nusprendė, kad: „*okay*, aš noriu realiai veikti politiniu lygiu. Aš nebetikiu, kad klimato aktyvizmas gali būti apolitinis dalykas. Tai yra politinis klausimas, labai stipriai politinis klausimas“ ir jie tiesiog pasirinko tokią kryptį. Ir tai yra realybė“ – Saulė, XR.

„mums reikia galvoti ir bandyti daryti dalykus, ir kalbėtis su žmonėmis, visiškai pristatyti save truputėlį kitaip. Išlaikant tą patį radikalumą ir neišlaikant apolitiškumo, man rodos, mes turim būti labai politiški, todėl būtent dabar aš labiau ir įsitraukusi į politinius, politinį aktyvizmą šiaip“ – Diana, buvusi XR narė.

Visgi, galima teigti, jog ir „Extinction Rebellion Lietuva“ judėjimas galiausiai turėjo tapti politiškesniu, bendradarbiauti su politikais, bandyti juos paveikti tiesiogiai. Pavyzdžiui, XR narė

Saulė pažymi, jog „bene geriausi tiesioginiai veiksniai, ką esam darę, buvo susitikimai tiesioginiai su politikais“. Taigi, judėjimai patyrė tam tikrą tikslų bei priemonių pokytį. Iš apolitiškumo bei dėmesio atkreipimo specifikos persiorientavo į politiškesnę ir labiau grindžiamą ekspertinėmis žiniomis ir švietimu. Aktyvistai šiuo metu save labiau suvokia kaip edukuotus švietėjus turinčius daugiau svorio politiniame lauke nei anksčiau, o tai lemia šios konkrečios kolektyvinės tapatybės sukonstravimą.

A. Melucci teigimu, kolektyvinio veikėjo tapatybė ypač atsiskleidžia krizių arba intensyvių konfliktų metu, kai susiduriama su priešišku spaudimu, kuris tampa išbandymu kolektyvinio veikėjo gebėjimui apibrėžti savo vientisumą bei vienybę⁹³. Veikėjas tuomet arba reaguoja pertvarkydamas savo veiklą pagal naujas kryptis, arba išskaidydamas veiklos sritis, nes priešingu atveju jam grėsią skilimas ar net žlugimas⁹⁴. Tad aktualu panagrinėti kaip keitėsi klimato aktyvistų priemonės Lietuvoje, susiduriant su įvairiomis krizėmis, pavyzdžiui, Covid-19 pandemija, karu Ukrainoje. Kadangi pandemijos metu nebuvo galima organizuoti renginių, judėjimai iš šios situacijos bandė išsisukti kūrybiškai. Pavyzdžiui, rengti nuotolinius veiksmus „Climate strike online“, Kauno FFF narės išskyrė „batų protesto“ bei atvirų parodų Laisvės alėjoje organizavimą. Prasidėjus karui Ukrainoje kalbėti aplinkosauginėmis temomis tapo dar sunkiau. Aktyvistai stengėsi akcentuoti karą kaip problemą, rengiant protestą „Iškastinis kuras finansuoja karus“, taip atliepdami pakitusią geopolitinę situaciją. Pasak buvusios XR narės Dianos, gebėjimas perteikti žinutę, sujungiant karą, saugumą ir iškastinį kurą leido šiuo sunkiu momentu išsilaikyti kaip judėjimui:

„man atrodo, vien tiktais mūsų tas gebėjimas kažkaip išvesti tam tikras žinutes po Ukrainos, po Rusijos invazijos į Ukrainą laiku, grynai, atsimenu tą vasarį, kai mes bandėm, [...] mes laikėmės tarp tam tikrų įvykių, geopolitinių arba nežinau, būtent kovidas ir nacionaliniai visokie sukilimai ir įvykiai. Tai stengėmės išlikti tarp tų didelių sprogių. Tai [...] po Ukrainos tikriausiai mums visai pavyko išsilaikyti būtent su tom žinutėm, kad... sujungimu karo ir saugumo su iškastiniu kuru“ – Diana, buvusi XR narė.

Taigi, galima teigti, jog susiduriant su krizėmis, judėjimams kilo rimtų iššūkių siekiant išlaikyti savo komunikuojamų temų aktualumą. Tačiau jie sugebėjo prisitaikyti ir tai, kas jungė judėjimus – klimato krizę, sujungti su tuo, kas trikdė jų egzistencinį pagrindą Lietuvoje – karą Ukrainoje, taip išvengiant žlugimo. Pandemijos atveju priemonės taip pat buvo modifikuotos reaguojant į kontekstą, o tai leido išlaikyti klimato aktyvizmo judėjimų kolektyvines tapatybes.

3.3. Judėjimų veikimo laukas

Kolektyvinė tapatybė kuriama per nuolatinį santykį ir dinamišką procesą tarp veikėjų. Ji apibrėžia gebėjimą veikti savarankiškai bei veikėjo išsiskyrimą iš kitų tos tapatybės testinumo

⁹³ Melucci, „The Process of Collective Identity.“, 75.

⁹⁴ Ibid

ribose⁹⁵. Kolektyvinis veikėjas, socialinis judėjimas, negali sukurti savo tapatybės be kitų socialinių ar politinių veikėjų pripažinimo⁹⁶. Tai reiškia, jog tam, kad socialinis judėjimas sukonstruotų kolektyvinę tapatybę ir imtų identifikuoti save kaip tam tikrą „mes“, jam būtinas kitų veikimo lauko dalyvių pripažinimas. Šis pripažinimas nereiškia visapusiško palaikymo ar solidarumo, jis gali būti susijęs ir su neigimu ar prieštaravimu⁹⁷. Šiuo atveju abu klimato aktyvizmo judėjimai funkcionuoja tame pačiame veikimo lauke, skleidžia identišką idėjas bei daug bendradarbiauja, atsirado maždaug panašiu metu, todėl poskyryje bus gilinamasi į tai, kaip buvę bei esami judėjimų nariai patys supranta/suprato, kad juos priima Lietuvos visuomenė bei politikai.

Informantams kalbant apie Lietuvos politinio lauko atstovų reakcijas į klimato judėjimus, išsiskyrė buvusių ir esamų aktyvistų požiūris į tai, kaip politikai priimdavo aktyvistus. Buvę nariai judėjimų išitraukimą į politinius procesus vertino kritiškai. Nors grupės ir tapo politiškesnėmis, dalyvaudavo įvairiuose susitikimuose, tapo jaunimo ar net visuomenės balsu, toks santykis buvusių judėjimų narių suprantamas kaip dirbtinis. Tokį retrospektyvų požiūrį iliustruoja buvusių FFF aktyvistų teiginiai:

„Mes buvom tokie labiau išnaudojami saviems tikslams: „Taigi mes įtraukiam jaunimą, mes įtraukėme visuomenes, mes parašėm „Fridays for Future“ ir jie ten kažką mum pasakė, ne atsakė, jie sudalyvavo mūsų diskusijoje“. Tai toks mes buvom, atsirado toks naujas vienetas, kurį galima panaudoti ar diskusijos metu, ar pakalbinti ten radijui, TV kažkur, pakviesti į renginį. Tai aš irgi, atsimenu, mes ėjom į prezidentūrą, tai prezidentas tai net neišbuvo per tą mūsų pranešimą, jau jis ten kažkur pabėgo, pristatė ten tą renginį ir dingo“ – Laura, buvusi FFF narė.

„Jiems patinka būti tuo politiku, kuris turės diskusiją su jaunimu, nes jaunimas yra mūsų ateitis ir ten dabar pažiūrėkit, kaip aš čia išsaugosiu klimatą, aš dar tą medį pasodinsiu, žodžiu, viskas labai gerai. Bet dažnai jautėsi jausmas, kad ir iš tų politikų toksai, ne tai, kad žeminantis, bet galbūt tokio atspalvio, kad, [...] jie labai mėgo [...] įsileisti mus ir mūsų paklausti, bet aš nežinau, kiek bus girdėję iš tikrųjų. Čia labiau dėl vaizdo dalykas manau buvo“ – Neda, buvusi FFF narė.

Buvusių aktyvistų nusivylimas susitikimais su politikais buvo grindžiamas per mažu pritrauktų judėjimų narių kiekiu, menku visuomenės išitraukimu, kas trukdė įgauti daugiau politinės galios. Pasak buvusios XR aktyvistės Dianos: „Jeigu mes būtume pritraukę tikrai daugiau žmonių, aš tikiu, kad, [...] gal būtumėm turėję, turėję šiek tiek daugiau svorio, būtent advokacijoje arba *lobinge* [...].

⁹⁵ Ibid, 73.

⁹⁶ Ibid

⁹⁷ Ibid

Taigi, buvusių narių atveju, tarpininkų tarp visuomenės bei politikų kolektyvinei tapatybei puoselėti neužteko tik susitikimų su politikais, trūko konkrečių rezultatų, pokyčių įgyvendinimo, kurie atlieptų judėjimų išsikeltus tikslus. Kadangi buvusių aktyvistų įvardinti tikslai buvo ambicingi ir abstraktūs, o politinio lauko pastangos buvo per menkos, kad šie tikslai būtų pasiekti, tai silpnino kolektyvinę tapatybę bei norą dalyvauti judėjimų veiklose.

Esamų aktyvistų išvalgos apie dalyvavimą politiniuose procesuose kontrastuoja su buvusių. Dabartiniai judėjimų nariai bendradarbiavimą su politikais vertina labiau teigiamai, kaip efektyvią priemonę dalyvauti ir įsitvirtinti politiniame lauke. Vyravo nuostata, jog palaikymas priklauso nuo konkretaus politiko, atstovaujamos partijos, asmeninių vertybių bei įsitikinimų. Aktyvistams buvo svarbu paminėti, jog negalima generalizuoti ir pasak XR aktyvistės Saulės, visų Lietuvos politikų „tarsi po vienu skėčiu dėti“. Taigi, buvo susiduriama su dvejopu politikų dėmesiu. Pavyzdžiui, XR narys Tomas tvirtino, kad judėjimas geba užmegzti ryšį su politikais, tačiau „ne visada jis labai geras būna“. Informantai išskyrė skirtingoms partijoms priklausančius politikus, kurie buvo aktyvūs ir palaikė judėjimų reikalavimus, konsultuodavosi aplinkosauginiais klausimais, prašydavo palaikymo ar net sudalyvaudavo jų organizuojamuose renginiuose. Tačiau jiems taip pat tenka susidurti ir su klimato krizę neigiančiais arba kategoriškai nusiteikusiais politikais, kurie, pasak XR narės Saulės, „vos ne valiūkiškais vaikučiais yra išvadinę“. Būtent jauno amžiaus argumentas iš politinio lauko dažniausiai būdavo naudojamas judėjimams neseniai atsiradus Lietuvoje, siekiant sumenkinti narių pastangas, dėl ko aktyvistai jausdavosi neišgirsti. Tačiau, bėgant laikui, pagrindinių tikslų ir veiklų išsigryninimas paskatino politikus į aktyvistus žiūrėti rimčiau, priešingai nei būdavo judėjimų veikimo pradžioje. Pasak FFF narės Agnės:

„Mes buvom siuntę Seimo nariams laiškus 2020-ais metais, kaip tik per koroną, tai buvo labai daug iš Seimo narių visokių replikų, kad: „jūs eikit, čia pabaikit mokyklas, ten grįžkit mokyklos suolą“. Nu, ten ir panašiai, kad klimatas nešyla. Dabar jau, kadangi mes per konkrečius įstatymus einam, tai to nėra“ – Agnė, FFF.

Visgi, informantai pažymėjo, jog politinio lauko pripažinimas nebuvo tiesiogiai susijęs su klimato judėjimų įtaka, o su ES tvarumo įsipareigojimais. Pavyzdžiui, buvusi FFF narė Gerda akcentuoja, jog „tas pritarimas gavosi iš politinės pusės didesnis tik dėl to, kad iš Europos Sąjungos pačios atsirado tokių naujų planų ir siekių dėl tvarumo. Tai tada jau ir Lietuva pradėjo galvoti, kad ai nu jo, čia gal ir rimtas dalykas. Tai tada jau pradėjo rimčiau šiek tiek kalbėti“. Taigi, galima teigti, jog palankesnis politikų priėmimas buvo veikiau orientuotas į konkrečių ES lygiu „nuleistų“ įstatymų vykdymą. Tokios aktyvistų refleksijos atskleidžia nusivylimą politikais ir tokį paviršutinišką globalių problemų matymą, o tai silpnina judėjimų kolektyvinę tapatybę bei tampa viena iš priežasčių palikti grupę.

Galima teigti, jog politiniame lauke vyko gan komplikotas ir dvejopas santykis su politikais. Vis dėlto dalies politikų palaikymas bei konfliktiškas santykis su kita dalimi prisidėjo prie dabartinių

judėjimų vertybių ir prioritetų išgryninimo, savęs, kaip tarpininkų tarp „teisingų“ – žaliąsias idėjas akcentuojančių politikų bei „priešininkų“ – klimato kaitos neigėjų politikų matymo. Iš to sekė ir naujas tikslas, kad kuo daugiau „teisingų“ politikų atsidurtų svarbiausiuose politiniuose procesuose. Nors judėjimų įsileidimas į politinius procesus buvusių aktyvistų matomas kaip nenuoširdus bei dirbtinis, kolektyvinei tapatybei formotis svarbiausias išorinis veikimo lauko pripažinimas, kuris skatina judėjimo „mes“ formavimą. Todėl šiuo atveju ir toks suvoktas santykis, nepriklausomai nuo jo teigiamo ar neigiamo pobūdžio, leidžia konstruoti judėjimo kaip pripažįstamo Lietuvos politinio lauko veikėjo tapatybę.

Nors abiem judėjimams, vertinant jų pačių akimis, pavyko susikurti tam tikrą autoritetą aplinkosauginiame burbule, politiniame lauke, visuomenėje, aktyvistų nuomone, vyravo abejingumas. Pasak buvusios FFF narės Lauros: „turbūt į mus labai rimtai nežiūrėjo, aš galbūt taip galvočiau: „Ai, čia jaunimėlis, pasistraipys ir baigsis“. [...] Ta bendra visuomenės nuomonė tai tokia [...] labiau abejingumas. „Nu, ką, čia kažką jaunimas veikia? Tegu veikia tada“. Informantai taip pat pabrėžė, kad Lietuvos visuomenė nepriėmė klimato aktyvistų idėjų dėl žemo aplinkosauginio sąmoningumo, išsilavinimo. Pavyzdžiui, buvusi FFF narė Gerda pažymėjo, kad visuomenė „negalėjo mūsų priimti kaip kažkokių tai adekvačių žmonių [...] galvodavo, kad mes išsigalvojame čia kažkokias nesąmones [...] buvo labai sunku, dėl to, kad pati visuomenė tiesiog nebuvo edukuota šitais klausimais ir mažai kas apskritai žinojo, kokio didelio masto yra šita problema“. Pašnekovai jaučia tam tikrą nusivylimą, net susierzinimą ir liūdesį, kad jų idėjos nėra aktualios visuomenei, priešingai nei radikalesnės kitų judėjimų. Buvusios FFF aktyvistės Nedos nuomone:

„Lietuva yra Lietuva (*juokiasi*). Tokia, aš net nežinau, man atrodo kažkaip, yra galbūt sunku iš lietuvių išgauti kokį nors entuziazmą. Tiesa, liūdna, bet entuziazmo Lietuvoje šiais metais keliais pasirodė, bet [...] ji išgavo toks šeimų maršas koks nors tai va. Vadinasi Lietuvoj yra entuziastingų žmonių, [bet] tai yra patys labiausiai nervinantys žmonės pasaulyje, labai nori[ntys] į šeimų maršą“ – Neda, buvusi FFF narė.

Informantai taip pat pabrėžė, jog klimato kaitos specifika nėra itin patraukli dėl savo sudėtingumo bei globalumo, todėl nelengva iš visuomenės sulaukti didelio palaikymo ar susidomėjimo. Ši problema yra aktualesnė jauniems žmonėms, kadangi jie turės patirti visas jos pasekmes, todėl visuomenės palaikymas priklausė nuo amžiaus. Informantai akcentavo, kad klimato judėjimais labiau domisi jaunesni žmonės. XR aktyvisto Tomo teigimu: „Jauni žmonės tai labai pozityviai priima judėjimą. [...] nuo kokių, nežinau, gal keturiasdešimt metų prasideda, kad, nu, prieina, bet gal pati tematika jiems neįdomi arba pradeda ginčytis tiesiog“. Įdomu, kad net ir sulaukiant jaunimo dėmesio, tai nereiškia, kad jie prisijungia ar lieka judėjimuose. Aktyvistai apgailestavo, jog jiems pritraukti daugiau narių. Pavyzdžiui, FFF narė Eva pastebi, kad „tas klimato aktyvizmas jis nėra tai, kas jaunimui labai prieinama ir labai įdomu, nes turbūt tai jie mato kaip tokį labiau radikalų dalyką“. Vis

dėlto, minimas ir palaikymas iš Lietuvos visuomenės, tačiau išreiškiamas gana santūriai. Pasak XR narės Saulės: „yra ir tų, kurie tikrai supranta ir palaiko, panašiai, bet tą palaikymą išreiškia kažkaip labai konservatyviai, tai ta prasme, arba asmeniškai pasako, kad „kaip gerai, kad tu šitai darai“, jo, tai gal ir tu norėtum daryt?“ Taigi, akcentuojant santykį su palaikančia visuomenės dalimi, pabrėžiama tam tikra atsakomybė, „tyliosios masės“ atstovavimas. Nors palaikymas iš jų pusės ir išreiškiamas nuosaikiai, jis veikia kaip tam tikras moralės pakėlimas, patvirtinimas, kad tai, ką judėjimas daro yra vertinga.

Santykis, paremtas konfliktu su išore, pasireiškia susidūrimais su įvairiais provokatoriais, klimato kaitos neigėjais arba šališkais žurnalistais. Kadangi aktyvistai yra prisiėmę tarpininkų tarp mokslininkų ir visuomenės vaidmenį, viešojoje erdvėje neretai susiduria su klimato kaitos skeptikais. Šie konfliktai nėra nukreipti prieš konkrečius judėjimus, tačiau prieš jų atstovaujamą vertybes bei tematiką. Pavyzdžiui, pasak FFF narės Agnės: „jeigu susiduriu, vat, su neigiamomis reakcijomis, labiau, kad apskritai klimato kaita neegzistuoja čia [...] ir tada bandai perkalbėti žmogų [...] pagarbiai“. Visgi, informantai išskyrė ir rimtesnius konfliktinius incidentus. Tokios situacijos gali sustiprinti kolektyvinę tapatybę, nes verčia judėjimo narius išsigryninti savo vertybes, aiškiai, per praktiką įsitikinti ko jie siekia ir prieš ką judėjimas yra idėjiškai nukreiptas. Taip pat išskirti ką jie siekia paneigti savo egzistavimu, kokio pokyčio tikisi iš visuomenės. Šiuo atveju tai būtų susidūrimas tarp mokslo ir jo neigimo, kai į provokacijas atsiliepiama pabrėžiant mokslinius faktus. Tai, jog aktyvistai yra kvalifikuoti, informuoti apie tai, apie ką kalba, sudarant aiškią skirtį tarp to, kas yra jie – išsilavinę, jauni žmonės, kuriems rūpi klimato problemos, Žemės likimas ir kiti – ne tokie išprusę bei informuoti šioje srityje individai. Pavyzdžiui, XR narė Saulė pasakojo apie susidūrimą su provokatoriumi protesto metu:

„atėjo vienas provokatorius ir jisai tiesiog taip iš ištarsė, nes tiesiog jis turėjo akivaizdų nusistatymą, kad maždaug mokslas yra nesąmonė, [...] kai aš jau pradėjau su juo tiesiogiai kalbėtis, tiesiog ant tiek jau nebeturėjo prieš mane argumentų, kad pradėjo varyt ad hominem [...] bandydamas mane, sakysiu sumenkinti, sako [...] man „mergaitė“, nepasigilindamas, kad aš studijas bebaigianti jau ištekėjusi mokytoja, [...] tikrai esu daug pasidomėjusi ir kursą apie klimato kaitą baigusi ir panašiai“ – Saulė, XR.

Taigi, šis poskyris atskleidė kaip iš klimato aktyvizmo judėjimų perspektyvos atrodo egzistavimas nepalankiame Lietuvos kontekste. Grupės funkcionuoja neigiamomis sąlygomis, veikimo lauke, kuris pasižymi visuomenės abejingumu, priešišku, klimato kaitos neigimu, kuriame rimtai nežiūrima į jaunimą ir jiems rūpimas problemas, todėl judėjimams nebuvo lengva užsitarnauti pripažinimą arba autoritetą nei politiniame lauke, nei visuomenėje. Tad judėjimai keisdami savo požiūrį į bendradarbiavimą su politikais, susikoncentruodami į švietimo bei ekspertiškumo svarbą, tapę profesionaliais, palaipsniui tapo labiau vertinamais bei įtraukiamais į įvairius procesus. Taigi, per

šią transformaciją keitėsi ir jų kolektyvinė tapatybė, kuri tapo orientuota į vietines problemas bei konkrečius įstatymus.

3.4. Santykių tarp judėjimo narių tinklas

Kolektyvinė socialinių judėjimų tapatybė yra produkuojama ir reprodukuojama per santykį, bendrus ryšius, todėl analizuojant kaip buvo sukonstruotos klimato aktyvizmo judėjimų tapatybės Lietuvoje, būtina išnagrinėti santykių tarp veikėjų tinklą. Jame grupių nariai sąveikauja, daro įtaką vieni kitiems, komunikuoja, derasi bei priima sprendimus. Per šį procesą jie ima suvokti save kaip vienetą „mes“ bei išlaiko motyvaciją dalyvauti judėjimo veiklose. Šiam aspektui analizuoti bus atsižvelgiama į veikėjų tarpusavio sąveiką, organizavimosi formas, komunikacijos priemonių pasirinkimą bei lyderių modelius.

Tiriant, kaip esami ir buvę „Fridays For Future Lietuva“ bei „Extinction Rebellion Lietuva“ nariai interpretuoja judėjimuose susiformavusį tarpusavio santykį, pastebėtas dvejopas jo pobūdys. Aktyvūs nariai, visų pirma, santykių tinklą apibūdina teigiamai, kaip „senų, gerų, pažįstamų būrį“, „gerus bičiulius“, palaiko draugišką santykį bei jaučiasi bendruomenės dalimi. Kaip teigiamų ryšių palaikymo prielaida įvardintos tarpusavyje derančios kairiosios politinės nuostatos. Pavyzdžiui, XR narys Tomas santykį tarp grupės narių apibūdina kaip gerą, kadangi „politinės pažiūros visų vis tiek panašios“. Jam bendruomenė yra judėjimo nariai, kurie aktyviau įsitraukia į veiklas, todėl jis jaučia, kad „vis tiek tokia grupė išlieka tokia centrine“. FFF atveju irgi atsiskleidė politinių pažiūrų kaip vienijančių grupelės narius, argumentas. Pasak FFF narės Agnės, ideologinių vertybių išsiaiškinimas leidžia efektyviau funkcionuoti kaip judėjimui: „supranti, maždaug, pažiūras žmonių ir mūsų labai ten panašios yra. Mes ten [...] jau išsprendę visus, nežinau, nesutarimus ten dėl ekonominių dalykų ir panašiai“. Ilgamečiai judėjimų nariai savo glaudžioje bendruomenėje taip pat geba sukurti empatišką santykį bei palaikyti efektyvią komunikaciją. Pavyzdžiui, FFF aktyvistė Eva pažymi, kad „galbūt tai yra geras dalykas tokio mažesnio judėjimo, kad sukomunikuoja geriau, nes žmonės pažįsti, žinai, kaip veikia jų protas, jų rutina ir intencijos, ir panašiai“. Taigi, aktyvistai per ilgesnį laiką užmezgė tokį santykį, kai gali numanyti kaip reaguotų ar kokią nuomonę tam tikrais klausimais turėtų kiti nariai.

Didžioji dalis informantų, nepriklausomai nuo judėjimo ar dabartinio aktyvumo, išskyrė dvigubą ryšį, kuris su dalimi narių buvo labiau asmeninis, tačiau su kitais juos stipriau vienijo judėjimo veikla nei asmeninės draugystės. Buvę ir esami aktyvistai pažymėjo, kad judėjime turėjo kelis gerus draugus, su kuriais bendravo glaudžiau, o su likusiais nariais juos jungė pagarba, pasitikėjimas, dalykinis bei profesinis ryšys, kur, pasak XR narės Saulės: „vieni labiau draugai, kiti gal labiau tiesiog kolegos aktyvizmo“. FFF aktyvistė Eva taip pat patvirtina, jog „yra tie žmonės, su kuriais tokie yra labai aktyvistiniai santykiai, kad darom, darom, darom – ate“. Panašus požiūris atsiskleidė ir iš buvusių aktyvistų, kurie pabrėžė, jog judėjimas mobilizavo labai skirtingų asmenybių

žmonės, todėl sutarti ir tapti draugais nebuvo lengva, o ir nesiekama. Prioritetas buvo atlikti veiklas, dėl kurių buvo jaučiama atsakomybė. Pavyzdžiui, grupelėse vyravusį santykį tarp narių dvejopai vertina buvusi FFF narė Neda:

„Plius – minus, nes tikrai mes turėjom tų ir draugų per tai ir tikrai, vat, buvo tų ryšių pozityvių, nors nebuvo tai, kad aš draugavau su visais, su kuriais mes kartu organizavom. Man kartais tas žmogus net ne tiek ir patiko, bet tiesiog, nu, darai, ką darai, čia nesvarbu ar tau patinka, ar ne. Jeigu žmogus, aišku, ten kažko baisaus tau nedaro“ – Neda, buvusi FFF aktyvistė.

Galima teigti, jog tiriamuose judėjimuose neformalūs ryšiai perkeliama į antrą foną tam, kad būtų pasiekiami bendri tikslai, kurie rezonuoja su kiekvienu aktyvistu individualiai. Tad Lietuvos klimato judėjimuose aktyvistus labiausiai jungia/jungė ne artimi asmeniškai ryšiai, tačiau pati bendruomenė kaip veikimo principas.

Bendruomenė čia suprantama kaip kažkas įgalinančio veikti, žmonės, kurie išgyvena panašias emocijas dėl klimato krizės ir yra pasirengę keisti dėl to savo gyvenimą. Ypač buvę aktyvistai reflektuodami apie tai, kas jiems asmeniškai buvo judėjimas išskyrė bendruomenę ir bendraminčius, kuriuos sutiko judėjimuose. Pavyzdžiui, buvusi XR aktyvistė Diana pažymėjo, jog buvimas kolektyvo dalimi jai suteikė stiprybės, nes pati aktyvizmo specifiškai „būti garsiam arba kažką daryti truputėlį prieš srovę“ yra labai sudėtinga. Pasak jos, norint išlaikyti tokio judėjimo tvarumą būtina bendruomenė, kuri motyvuotų nesustoti ir imtis šios veiklos. Informantai pažymėjo, kad aktyvistus jungė priklausymas panašiai mąstančių žmonių grupei, kurie jaučia asmeninį ryšį su klimato krizės pasekmėmis bei poveikiu aplinkai. Buvusi FFF narė Laura judėjimą įvardina kaip sąmoningų žmonių bendruomenę. Pasak jos, pagrindinė motyvacija buvo, jog „tu priklausai [...] kažkokiai grupei žmonių, tu kažką veiki kartu, tas jus jungia ir tuo pačiu, ką jūs veikiat, tai čia ne, ne baliavojam, ar ne, ten penktadienį vakare, bet [...] nešam savo žinutę, atkreipiam dėmesį į globalias problemas“. Taigi, judėjimų narius jungė bendruomenės veikimo principas, kuris kūrė solidarumo jausmą, tačiau jis labiau suvokiamas per darbą ir svarbios informacijos perdavimą visuomenei, o ne gilų asmeninį santykį.

Taip pat pastebėta, jog šiuo metu „Fridays For Future Lietuva“ ir „Extinction Rebellion Lietuva“ neoficialiai susijungė ir bendradarbiauja, komunikuoja tais pačiais kanalais, turi bendras susirašinėjimų grupes, tad jų santykių tinklas yra tarpusavyje persidengęs. Pasak XR narės Saulės: „dabar gal netgi nėra tokio didelio skirtumo iš tikrųjų ir gal ateityje visgi po kažkokiu vienu vardu pakliūsi, nes, iš esmės, sakyčiau, kad tiesiog Lietuvos klimato aktyvistų sambūris ir tiek“. Visi esami aktyvistai akcentavo, jog Lietuvoje klimato aktyvistų mažai, todėl labai daug dalykų judėjimui daro kartu, bendradarbiauja. Taip pat, kad nariai neretai maišosi – iš vieno judėjimo pereina į kitą, tad santykių tinklas yra labai persipynęs. XR aktyvistė Saulė taip pat pabrėžė, jog jai „net sunku būtų

pasakyt, kad aš tai kažkurioj vienoj komandoj, nes, pavyzdžiui, būna, kad va, FFF'as parašo, kad gavome kažkokį interviu užklausa ir tiesiog, aš toliau esu tame *chate*, panašiai, aš pamatau ir taip, nu tai, jeigu *chebra* sutinkat, aš galiu tenais nueiti, aš tuo metu būsiu laisva ir tada einu kaip FFF'o atstovė tiesiog.“ Taigi, šiuo metu du skirtingi judėjimai ne visai atitinka realybėje persipynusio santykių tarp veikėjų tinklo, bet atskiri judėjimai su žinomais vardais sutraukia skirtingas auditorijas sekėjų. Tad suvieniję jėgas ir dalindamiesi ta pačia informacija per abiejų judėjimų socialines medijas, aktyvistai tikisi pasiekti didesnę auditoriją. Kartu toks susivienijimas siekiant bendrų tikslų padeda formuoti atskirą Lietuvos klimato aktyvistų kolektyvinę tapatybę, kuri apjungia abu judėjimus bei leidžia efektyviau funkcionuoti Lietuvos kontekste.

Pereinant prie komunikacijos priemonių bei technologijų, kurios palaiko santykių tinklą tarp judėjimų narių, kaip veiksnys apribojantis gilesnių santykių tarp aktyvistų formavimąsi įvardinamas bendravimas nuotoliniu būdu. Tai ypač atsiskleidė judėjimo „Extinction Rebellion Lietuva“ atveju, nes jis susikūrė Lietuvoje Covid-19 pandemijos metu. Buvusios XR narės akcentuoja, jog nuotolinis organizavimosi būdas sukūrė formalumo rėmus, kurie trukdė natūraliai kurti neformalų, gilesnį ryšį tarp aktyvistų:

„Gal to, ko aš norėjau – ir gylio, ir kiekio žmonių – tai nepavyko. Nu, nes sakau, viskas buvo *onlainu*. Tai labai, nu, labai sunku organizuoti *onlaine*, net tą tikrą ryšį. Ypač tokiom temom, nu, sunku labai“ – Iveta, buvusi XR narė.

„Tai nebuvom kažkokie ten labai nuostabūs, geri draugai ir tuo pačiu metu, nežinau, to tokio gilaus, stipraus ryšio mes nelabai galėjom iš išvystyti, nes nesusitikdavom, dažniausiai nuotoliu. Tai buvo toks nuotolinis labiau bendravimas ir planavimas, o ne taip, nežinau, kaip ten kiekvieną savaitę susitinki kažkur savo erdvėje ir tu vystai tą ryšį. Tai nežinau, buvo pagarba, kažkoks pasitikėjimas, pagalba, savipagalba. Bet buvo labiau iš tokios, nežinau, gal profesinės labiau prasmės, toks labiau profesinis ryšys, negu, kad, nežinau, labai, labai gilus.“ – Diana, buvusi XR aktyvistė.

„Fridays For Future Lietuva“ grupė veikimo pradžioje šiuo aspektu buvo geresnėje pozicijoje, kadangi ji susikūrė prieš pandemiją. Šiltesnis bei artimesnis santykis judėjime siejamas su nariais iš užsienio bei laikotarpiu, kai būdavo lengviau vykdyti bendruomenę stiprinančias veiklas. Aktyvistai nostalgiškai prisimena pirmuosius judėjimo metus, ilgisi bendruomeniškumo, artimesnio ryšio, kurį puoselėdavo susitikimai ir veiklos kartu, kas itin kontrastuoja su dabartine narių veikla, sutelkta tik į darbą su politikais. Pasak FFF narės:

„Anksčiau kažkaip daugiau buvo to bendruomeniškumo, nes būdavo, kad tiesiog susitikdavom gyvai. Po to, po koronos, kažkaip viskas tik nuotoliu ir retai tik susitinkam, nes anksčiau dar ir ten būdavo, kad ten nueidavom pavakarieniauti visi, kad ten nueinam šiukšlių kažkokių parinkt gamtoj, o dabar taip kažkaip, nu, tiesiog žinom, kad va čia

gavom užklausa ar ten kažkokį prašymą ir tada nusiunčiam chatą savo, tada pasitariam. [...] būdavo daugiau ir užsieniečių ir jie tokie vistiek šiltesni. Mes čia tokie, Rytų europiečiai tokie gana iš charakterio tokie šalti, tai jie įnešdavo tos šilumos ir ten apsikabinimai būdavo...“ – Agnė, FFF.

Taigi, „Fridays For Future Lietuva“ turėjo privalumą egzistuoti dar iki pandemijos, kai veikė aktyviau bei bendruomeniškiau. Tai leido judėjimo nariams sukurti tam tikrą savo pasakojimą, istoriją, kuri iki šiol tampa nostalgiska galimybe prisiminti judėjimo pradžią, o tai prisideda prie judėjimo kolektyvinės tapatybės formavimo bei įtvirtinimo.

Šiuo metu judėjimų pasitelkiamos komunikacijos priemonės taip pat rodo judėjimų transformaciją, prisitaikymą prie pandemijos laikotarpio iššūkių. Informantai išskyrė komunikaciją socialiniuose tinkluose „Facebook“, „Messenger“, „Signal“ platformoje. Bendravimas tarp aktyvistų abiejuose judėjimuose vyksta tik nuotoliu. Informantai pažymėjo, jog stengiasi, kad nuotoliniai susitikimai vyktų bent kartą per savaitę, tačiau dėl įtemptų grafikų jie kartais vyksta rečiau. XR priklausę informantai pabrėžė jiems itin svarbų saugumo aspektą. Jis paskatino judėjimo narius ieškoti alternatyvų tradiciniams socialiniams tinklams ir bendrauti per „Telegram“, kurį vėliau pakeitė „Signal“ programa. Įdomu, jog didelis kiekis naudojamų skirtingų platformų nebūtinai reiškė efektyvesnę ar sklandesnę komunikaciją. Pasak informantės Lauros, kuri trumpai dalyvavo XR veikloje: „gal todėl aš ten labai ir neįsitraukiau, nes man dar penkta, dešimta programėlė, kurią turiu tikrinti. Jau, aš jau pervargau nuo jų visų tų skirtingų bendravimo platformų“. Taigi, galima teigti, jog santykių tinklas yra palaikomas, tačiau būtent šis aspektas klimato aktyvizmo judėjimų Lietuvoje atžvilgiu nėra pats ryškiausias ar stipriausias, nes santykis nėra stiprinamas gyvais susitikimais, kurie nustojo vykti nuo pandemijos. Nuotolinis bendravimas taip pat neigiamai veikė bendruomeniškumo konstravimą, artimesnio asmeninio ryšio tarp aktyvistų užmezgimą. Vis dėlto, mąstant apie kolektyvinę tapatybę kaip procesą, ištikus krizėms, pavyzdžiui, pandemijai, sumažėjus narių skaičiui, likę judėjimų nariai adaptavosi prie šių naujų sąlygų ir palaikė ryšius taip, kaip galėjo, o tai signalizuoja apie įsitvirtinusią kolektyvinę tapatybę.

Galiausiai, analizuojant, kaip informantai supranta judėjimų lyderių modelius arba organizavimosi struktūrą, buvę ir esami abiejų grupių aktyvistai pabrėžė horizontalumą kaip pagrindinę veikimo formą. Aptardami organizavimąsi iš vidaus, visi informantai akcentavo demokratiją, konsensu paremtą tarpusavio sąveiką. Vis dėlto, horizontalumas kaip pagrindinis organizavimosi konceptas yra gana sudėtingai išlaikomas. Judėjimų buvę ir esami nariai akcentavo jo kompleksškumą, idealistinį pobūdį. Nors tai turėtų būti klimato judėjimų pagrindas, nes jie yra paremti anti-hierarchiniu modeliu, tačiau realybėje tai ne visada pavyksta. Dabartiniai aktyvistai akcentavo, kad nors pagrindinius sprendimus judėjime priima diskusijos būdu, visada yra žmonės, kurie tampa žiniasklaidos atstovais, FFF narės Agnės teigimu, „viešai suvokiama tarsi galva“. Šie

aktyvistai tampa pagrindiniais veidais, kurie, pasak FFF narės Evos: „nueis, pavyzdžiui, pasakys kažką radijui, pasakys kažką medijai pakomentuos“. Panašiai judėjimo organizavimąsi suvokia ir XR narys Tomas. Nors grupelėje nėra oficialios struktūros, „tiesiog natūraliai kartais būna“, kad „kas daugiausiai laiko turi judėjimui ir daugiausiai laiko skiria, tas [...] kaip ir jaučiasi kaip lyderis“.

Lyderystė priklausydavo ne tik nuo skiriamo laiko, bet ir nuo asmeninių narių savybių. Tad išorėje, santykiuose su veikimo lauku – žurnalistais, politikais judėjimai tarsi turi lyderius, kurie tampa judėjimo veidais, žiniasklaidos atstovais. Įdomu, jog tai, kas tampa šiais atstovais nepriklausė nuo dalyvio amžiaus. Pavyzdžiui, XR narė Giedrė, kuri buvo vyriausia informantė, pažymėjo, kad mieliau prisiima foninį vaidmenį, siekdama išvengti klaidingo jos laikymo pagrindine lydere dėl vyresnio amžiaus. Pasak jos: „kada vyksta debatai, jeigu mūsiškiai yra, na, kad ir Lukiškių šitoj aikštėj pristatytoj kėdžių, tai aš stengiuosi nesistoti kartu, nes tai sudarytų, vėlgi, ir politikam, ir žurnalistams įspūdį, kad aš čia vadovauju, nes aš vyresnė“.

Vis dėlto, buvę judėjimų nariai į saviorganizaciją paremtą judėjimą žiūri kritiškai. Buvusios XR narės Ivetos teigimu, nors Lietuvos judėjime sprendimai ir buvo priiminėjami balsavimu – horizontaliai, „vis tiek hierarchija jinai visą laiką buvo“. Pasak jos: „Tai, kad sakytų, kad nėra jokios hierarchijos, tai yra čia melas. Vis tiek yra tie lyderiai ir jų balsas visą laiką yra garsesnis negu kitų“. Buvusi FFF narė Neda horizontalumą supranta kaip judėjimo funkcionavimą be lyderio įtakos, visiškai lygiavertį darbų pasidalinimą tarp narių, taip išvengiant perdegimo, kai mažuma prisiima didžiausią našą. Tačiau ji pastebi, kad tokia organizavimosi forma nėra realistiška, judėjime sunku išvengti lyderių atsiradimo, kadangi „tiesiog natūraliai visą laiką bus žmonių, kurie daro daugiau ir kurie daro mažiau“. Jos nuomone, tai nėra problema, nes pasiekti visiško horizontalumo judėjime yra tiesiog neįmanoma:

„Svarbiausia yra galbūt galvoti apie tą horizontalumą ir jis yra kaip siekiamybė, bet jis nemanau, kad tu kada nors pasieksi tą absoliutų horizontalumą, nes visi ir nenori vienodai pastangų įdėti. Ir negalima žmonių versti, ypač kai nėra algos, nieko nėra – tu čia dėl, nežinau, dėl kitų, dėl savęs, dėl dar kažko darai „ – Neda, buvusi FFF narė.

Taigi, galima teigti, jog buvę ir esami aktyvistai horizontalumą laiko idėjiniu judėjimų organizavimosi pagrindu, tačiau realybėje atsiranda hierarchija, kuri atspindi tam tikras „įsitraukimo kopėčias“. Tai reiškia, kad tie, kurie gali ir nori skirti daugiausiai laiko judėjimų veikloms, tampa judėjimų veidais, neoficialiais lyderiais. Tačiau šie lyderiai nėra aktyvistų laikomi veiksnium, kuris prieštarautų horizontalumo principui. Tai priimama kaip neišvengiama ir nuo judėjimo dalyvių asmeninių savybių priklausanti vidinės judėjimo dinamikos charakteristika.

Apibendrinus „Fridays For Future Lietuva“ ir „Extinction Rebellion Lietuva“ klimato judėjimų santykių tinklo analizę, galima teigti, jog socialiniuose judėjimuose egzistuoja kelių tipų ryšys, kuris iš vienos pusės stiprina identifikavimąsi su pačiu judėjimu ir jo bendruomene, kuri yra palaikanti bei

supratinga, o iš kitos pusės išlaiko stiprų susikontcentravimą į tikslų įgyvendinimą, veiklų organizavimą. Abiejų tipų santykis yra kolektyvinės tapatybės konstravimo proceso dalis, kurio metu produkuojamos bei reprodukuojamos skirtingos reikšmės apie tai, kaip patys judėjimo nariai mato savo grupę bei kaip sukuria vieningą empirinį veikėją – socialinį judėjimą. Šiame darbe tiriamų judėjimų atveju, pastebėta, kad jų narius labiau sieja abipusė pagarba bei profesiniai, aktyvistiniai santykiai. Grupių prioritetą yra įgyvendinti užsibrėžtus tikslus, kurie rezonuoja su aktyvistais. Nors aktyvistai ir jaučiasi bendruomenės dalimi, pati bendruomenė matoma labiau kaip priemonė, būdas tuos tikslus įgyvendinti, todėl nėra didelio skirtumo ar yra užmegztas itin gilus ryšys. Vis dėlto, ilguoju laikotarpiu, gilesnis ryšys reikalingas išlaikant judėjimo tęstinumą, ką parodė „Extinction Rebellion Lietuva“ pavyzdys, kai dėl karantino apribojimų grupė tokio santykio nuo judėjimo atsiradimo pradžios nesugebėjo sukurti. Taip pat kolektyvinę tapatybę rodo ir tai, jog judėjimai remiasi horizontalių santykių modeliu, kuris, nors ir nebūtinai virsta realybe, dėl natūraliai išskylančių „judėjimo veidų“, tačiau išlieka siekiamybe bei pagrindu, kuriuo paremti klimato judėjimai. Tai parodo judėjimų lankstumą bei prisitaikymą prie veikimo lauko specifikos, per kurį taip pat konstruojama kolektyvinė tapatybė. Šie judėjimų veidai tampa tuo, kas atstovauja visą judėjimą viešojoje erdvėje bei formuoja jo tam tikrą vaizdinį. Nors santykių tinklas nebėra stiprinamas gyvais susitikimais, kolektyvinę tapatybę rodo ir prisitaikymas bei persiorientavimas į kitas komunikacijos formas ištikus krizėms, palaikomas ryšys per socialines medijas.

3.5. Emocinis indėlis kaip kolektyvinės tapatybės dalis

Pasak A. Melucci, kolektyvinė socialinio judėjimo tapatybė yra formuojama ne tik kognityviniu lygmeniu, kai sutariama dėl bendrų tikslų, priemonių, veikimo lauko specifikos bei sąveikos aktyviame veikėjų tinkle. Tai susiję ir su emocinėmis investicijomis, kurios leidžia individams atpažinti save vienas kitame⁹⁸. Autorius taip pat akcentuoja, jog socialiniams judėjimams būdingas ambivalentiškumas emociniame lygmenyje. Jame judėjimo dalyviai į savo „meilės objektus“ investuoja emocinius išteklius, tačiau šiuos „meilės objektus“ nuolat veikia meilės/neapykantos ambivalencija⁹⁹. Tai reiškia, kad aktyvistai išgyvena prieštaringas emocijas dėl dalyvavimo protestuose ar kitose veiklose, kurios gali arba paskatinti ir motyvuoti veikti kaip konkrečiam vienetui „mes“, arba kaip tik paskatinti palikti judėjimą. J. Jasper teigimu, bet koks emocinis tapatinimasis (net sukeliantis neigiamas emocijas dėl savo identiteto) su socialiniu judėjimu reikalingas tam, kad būtų išlaikomas kolektyvinės tapatybės tęstinumas, nes kolektyvinės tapatybės stiprumas priklauso

⁹⁸ Alberto Melucci, *Nomads of the present: Social movements and individual needs in contemporary society*, sud. John Keane, Paul Mier, (Hutchinson Radius, 1989), 35.

⁹⁹ Melucci, „The Process of Collective Identity“, 81.

nuo jos emocinės dalies¹⁰⁰. Vadovaujantis autorių įžvalgomis, šiame poskyryje siekiama suprasti kokias emocijas aktyvistams kėlė arba kelia dalyvavimas FFF ir XR judėjimuose bei kaip jos prisideda prie kolektyvinių tapatybių konstravimo, palaikymo arba nutrūkimo.

Visų pirma, didžioji dalis buvusių bei esamų aktyvistų buvo linkę pabrėžti, jog dalyvavimas judėjimų veikloje jiems kėlė dvejopus jausmus, tad jie reflektavo ir apie neigiamas, ir apie teigiamas emocijas. Tai patvirtina A. Melucci iškeltą socialinių judėjimų emocinės patirties dinamiškumo bei ambivalentiškumo specifiką. Teigiamos emocijos aktyvistų buvo siejamos su bendruomenės egzistavimu, bendraminčių, kuriuos sutiko judėjimuose, ratu. Bendruomenė bei bendri veiksmai įvardinami kaip būdas susitvarkyti su individualiomis emocijomis, kurios buvo gana neigatyvios. Buvusiai FFF narei Nedai judėjimas buvo „būdas nuo tos nevilties [*dėl klimato kaitos pasekmių* – I. V.] kažkaip irgi tvarkytis, kad tu kažką darai, tu išreiški savo balsą ir tu panaudojai tą kažkokį limituotą galią, kurią tu turi“. Tad jai buvimas bendruomenėje ne tik padėjo išgyventi su neigiamomis emocijomis, bet ir suteikė įgalinimo jausmą. Buvusi FFF aktyvistė Milda pažymėjo, jog būnant judėjime, bendraujant su bendraminčiais, kurie susiduria su tokiais pat jausmais dėl klimato krizės „lengviau pačiam tą išgyventi ar susitaikyti, ar išgedėti klimato krizės problemas, tai atrodo, kad esi ne vienas“. Įdomu, jog besikeičiančio klimato tematika yra suprantama per visiškai emocinę plotmę, kaip gedulas. Gilų asmeninį problemų supratimą ji įvardina ir kaip kančią, tačiau patį buvimą bendruomenėje mato per teigiamas emocijas. Pasak jos: „tokių, tiesiog teigiamų emocijų, kad [...] bendruomenės vedami bendraminčiai, bet ir toje gilesnėje psichologinėje plotmėje, kad, vat, yra tokių pačių žmonių, kurie irgi savaip susitvarko su, nežinau, kančia gal galima pavadinti“. Taigi, sugretinamos ir teigiamos, ir neigiamos emocijos. Nors grupelė individų jaučia asmeninę kančią, skausmą dėl klimato krizės, tačiau jie visi rado vienas kitą ir gali išgyventi šias sunkias emocijas kartu, bendruomenėje. Šiuo atveju būtent per panašų skausmą, beviltiškumo jausmą aktyvistai atpažįsta vieni kitus ir ima tapatintis su tomis bendromis emocijomis. Taigi, individualios emocijos tampa kolektyvinėmis ir taip konstruojamas kolektyvinis veiksmas bei kolektyvinė tapatybė.

Apie skausmą, kaip vienijančią aktyvistus emociją kalbėjo ir buvusi FFF aktyvistė Laura, kuriai, žvelgiant retrospektyviai, judėjimas buvo „eko keistuolių, kuriems labai rūpi, labai skauda“ bendruomenė. Būtent išgyvenamos individualios emocijos verčia ieškoti bendraminčių ir veikimo galimybių. Dėl šių stiprių jausmų, su kuriais turi gyventi aktyvistai, jie tampa nesuprastais, į juos žvelgia kaip į keistuolius, tačiau asmeniniame lygmenyje išgyvenamos emocijos juos ir jungia bei leidžia tapatintis tarpusavyje.

Kita su bendruomene siejama išskirta teigiama emocija buvo viltis, kuri ypač buvo aktuali judėjimų pradžioje. Viltis siejama su tuo, jog dirbant kartu su žmonėmis, kurie pasaulį ir klimato

¹⁰⁰ James M. Jasper, „The Emotions of Protest: Affective and Reactive Emotions in and around Social Movements“, *Sociological Forum* 13, no. 3 (1998): 415.

problemas mato taip pat pavyks pasiekti daugiau. Pavyzdžiui, buvusiai FFF narei Mildai prisijungimas prie klimato aktyvizmo judėjimo, „suteikė vilties iš tiesų, atrodė, kad kažkas pagaliau visuomenėj vyksta, kad, štai, yra bendruomenė, daug jaunų, energingų žmonių, kurie supranta klimato krizės problematiką ir skubą“. Tad buvimas panašiai mąstančių aktyvistų grupės dalimi suteikia ir įgalinimo, ir vilties jausmą. Vis dar aktyvi XR narė Saulė taip pat akcentavo viltį, tačiau dėl visuomenės sąmoningėjimo, partijų, kurioms rūpi klimato krizės problematika atsiradimo arba šių klausimų įtraukimo į politines darbotvarkes. Nors ir išgyvendama įvairias neigiamas emocijas, susijusias su klimato krizės prognozėmis, ji išlaiko viltį:

„Ne, nu tai turi būt ne viskas prarasta, vis tiek žmonija, žinai, evoliucionuoja, tai iš kartos į kartą su vis baisesnėm audrom, potvyniais ir panašiai. Mes vis po truputėlį sąmoningėjame. Vieną stogą Šiauliuose jau nupūtė, nu, tai gal, kai nupūs dvidešimt stogų mes labiau atsibusime“ – Saulė, XR.

Taigi, galima teigti, jog buvusiems aktyvistams ir jų motyvacijai judėjimų susikūrimo pradžioje užteko buvimo bendraminčių būryje, kas suteikė stiprybės ir vilties, o dabar, sumažėjus bendruomenei, pasikeitus judėjimų tikslams bei priemonėms, vilties teikia visuomenės ir politikų mąstymo pokytis.

Teigiamos emocijos, tokios kaip džiaugsmas, pilnatvė buvo siejamos su pačios aktyvistinės veiklos vertingumu, žinių nukreipimu į visuomenės švietimą. Ir buvę, ir esami nariai jaučia/jautė džiaugsmą dėl to, jog savo laiką paskyrė prasmingai veiklai, susijusiai su klimato krize, kuri yra tokia didelė ir globali, kad sukelia bejėgiškumą. Šiuo atveju, „meilės objektas“, į kurį „Fridays For Future Lietuva“ ir „Extinction Rebellion Lietuva“ nariai investuodavo/ investuoja savo emocinius išteklius yra veikla, kuri laikoma prasminga savaime bei leidžianti tapatintis su kitais judėjimų dalyviais, bendruomenė, kurią jungia bendros vertybės.

Pasak A. Melucci, „meilės objekto“ sukonstravimas ir stiprus susitapatinimas su juo konfliktinėse situacijose („mes“ prieš „juos“) yra stipri ir išankstinė kolektyvinio veiksmo sąlyga, kuri mažina ambivalentiškumą ir teigiamai įkrauna veiksmus¹⁰¹.

Lietuvos klimato aktyvistų atveju sukonstruotas „mes“ reiškė žmones, kuriems tikrai rūpi klimato krizės problemos, kurie buvo linkę dėl šios asmeniškai išgyvenamos problemos imtis realių veiksmų, priešingai nei politikai ar apatiška visuomenė. Būtent pastarieji yra jų priešingybė – „kiti“, kurie rūpinasi savimi, savo gyvenimais, o ne visos žmonijos gerove. Neigiamos emocijos aktyvistams kilo dėl „kitų“ neveiknumo, nereagavimo į jų bandymus atkreipti dėmesį, parodyti kokia didelė yra klimato krizė. Todėl ir buvusių, ir esamų judėjimų narių pasisakymuose atsiskleidė pykčio, liūdesio, beviltiškumo emocijos. Pavyzdžiui, FFF aktyvistė Agnė jaučia pyktį, įniršį, nes „atrodo yra labai

¹⁰¹ Melucci, „The Process of Collective Identity.“, 83.

suprantami dalykai ir jie kažkodėl [...] vis nuvilkinami ir [...] aplinkosauga vis, kaip nebuvo prioritetas jokioj vykdomoj politikoj, taip ir nėra dabar“. Aktyvistė realistiškai vertina judėjimo galimybę paveikti politinius sprendimus. Net norėdami ir besistengdami jie nėra tokie galingi, todėl ji jaučia nusivylimą, kad nepavyksta to padaryti. Pasak jos: „tai tu gali ten aktyvistauti, bet tai yra atrodo toks, nu, kova su vėjo malūnais“. Beviltiškumą, nusivylimą jautė ir buvusi FFF narė Neda, išskyrusi žmonių apatiją, kai „kalbi tuos pačius dalykus metų metus ir atrodo, kad niekas nesikeičia“. Taigi, ir esami, ir buvę aktyvistai dalinosi panašiomis emocijomis susijusiomis su visuomenės ir politikų abejingumu.

Su politinio lauko neveiksmumu siejama ir liūdesio emocija. Platesniu mastu liūdesys buvo patiriamas dėl klimato politikos ignoravimo. Pavyzdžiui, FFF narės Evos nuomone: „kai matai, kas vyksta ir kai matai, kad dažniausiai naujos klimato katastrofos tik blogėja, nusineša dar daugiau žmonių gyvybių ir tam tikri sprendimai klimato politikos srityje labai, labai kartais nuliūdina“. O labiau vietiniu lygmeniu liūdesio emocija kildavo dėl manipuliavimo aktyvistais, formaliai įtraukiant į politinius sprendimus, tačiau realiai neatsižvelgiant į jų nuomonę. Kaip reflektavo XR aktyvistas Tomas: „buvo tokių momentų, kai jaučiausi liūdnas, nes buvo nesąžiningai pasielgta, tenai buvo, sakykim, sakoma, kad mūsų interesai, bus klausoma jų, o paskui surastas būdas, kaip ten išmesti mus ten iš kažkokių interesų sprendimo“. Taigi, teigiamos emocijos dėl bendraminčių ir prasmingos veiklos kontrastuoja su dar didesniu kiekiu neigiamų. Šis emocinis ambivalentiškumas parodo judėjimų emocinį kompleksškumą bei dalyvavimo juose paradoksalumą. Aktyvistai, bandydami sugyventi su sunkiomis asmeninėmis emocijomis dėl klimato krizės kritiškumo, imasi veiklos, kuri šiuos neigiamus jausmus dar labiau sustiprina. Įdomu, jog vieni aktyvistai teigė, jog bendruomenė ir buvimas joje jiems padėjo pabėgti, išgyventi šį skausmą kartu, o kitiems – priešingai, paveikė psichologinę sveikatą neigiamai. Buvusiam FFF aktyvistui Deividui pati klimato kaitos tematika asocijuojasi su negatyvumu, pasak jo:

„kadangi dalyvavau tenai aktyviai ir vis tiek domėjausi gan aktyviai klimato kaita, kaip problematika [...] tas domėjimasis šiaip, iš tikrųjų, gan daug negatyvumo į gyvenimą atnešė, nes nėra čia labai smagi tema visgi, [...] tai jeigu būčiau nedalyvavęs ir tiek nesidomėjęs, tai būtų mažiau negatyvumo mano gyvenime iš tikro buvę. Ir čia buvo viena iš priežasčių, kodėl nustojau dalyvaut“ – Deividas, buvo FFF narys.

Klimato aktyvizmo tematikos matymas per negatyvumo prizmę nepriklausė nuo to, ar informantas buvo aktyvus judėjimo narys, taip pat nuo to, kuriam konkrečiai judėjimui Lietuvoje priklausė. Pavyzdžiui, FFF narė Agnė išskiria, jog judėjimas pradžioje labiau akcentuodavo individualius veiksmus, kas lėmė pernelyg asmenišką susitapatinimą su klimato krizės problemomis. Pasak jos: „tas toks kaltės, savigailos momentas [...] toks, *mea culpa* (liet. *mano kaltė*), *mea culpa* [...] toks

pastoviai, kad tu save kaltini, niekam nėra malonu“. Taip pat jai klimato arba ekologinio nerimo padidėjimas buvo tiesiogiai susijęs su dalyvavimu judėjimo veiklose:

„vasarą mažai kažkas vyko, nes nebuvo jokių rinkimų ir dar buvo per anksti Seimo rinkimams ruoštis. Tai aš atsimenu, kad tikrai, tai buvo pirma vasara, kai jau nors ir karštis didžiulis, bet nejaučiau labai stipraus klimato nerimo.[...] Tai atrodo, kad kai tu įsitrauki į tas judėjimo veiklas, tai ir tada tas ekologinis nerimas tikrai stipresnis būna,, – Agnė, FFF.

„Extinction Rebellion Lietuva“ aktyvistė Saulė irgi susiduria su neigiamomis emocijomis, kurios susijusios su pačios krizės rimtumu. Pasak jos: „būna tos visiškos nevilties ir yra buvę, kad aš ten jungiuosi į skambutį su ašarom ir tiesiog [...] galvodama, kad [...] visiška šikna, taip sakant“. Buvę aktyvistai taip pat buvo linkę pabrėžti, kad klimato aktyvizmas sukelia depresiškus jausmus dėl didelio kiekio neigiamos informacijos bei pačios problemos didumo, savo bejėgiškumo ir visuomenės abejingumo. Buvusi FFF narė Laura akcentavo, kad klimato aktyvistai dirba ne su „faina, pūkuota tema, o su tuo, kad kažkur žmonės žus, kažkas [...] tenais užlies kažką, ten tos visos stichijos“. Pasak J. Jasper, kolektyvinė tapatybė, visų pirma, yra emocija, kuri skatina teigiamą požiūrį į kitus socialinio judėjimo narius dėl bendros narystės, kurios dėka protestavimas gali tapti malonia veikla, leidžiančia išreikšti save ir savo vertybes¹⁰². Lietuvos klimato aktyvistų atveju, stiprios neigiamos emocijos: kaltė, nerimas, beviltiškumas, pyktis, liūdesys, kurias kelia klimato kaitos tematika bei visuomenės abejingumas mažino aktyvistų motyvaciją tapatintis su klimato aktyvizmo judėjimais ir taip susilpnino kolektyvinę tapatybę. Buvusiųjų narių atveju tai tapo viena pagrindinių priežasčių palikti judėjimus.

Nors tai nėra konkreti emocija, tačiau ne vienas buvęs judėjimų narys įvardino perdegimą – emocinį ir fizinį išsekimą. Tai tapo priežastimi nebetęsti veiklos arba padaryti pertrauką. Buvusieji nariai akcentavo, jog intensyviausiu piko laikotarpiu organizuodavo daug savo renginių bei sulaukdavo itin didelio kiekio užklausų ir iš politinio lauko, ir iš žiniasklaidos. Prisiimdami ir atstovaudami visuomenės balsą, aktyvistai turėdavo paaukoti savo asmeninį laiką bei susidurti su neigiamomis emocijomis:

„buvo 2019-2020 pradžioj [...] intensyviausias periodas ir didžiausios demonstracijos, ir daugiausiai renginių, [...] ir aš taip pavargdavau [...] brutalu buvo [...] man ten [...] skambindavo visokie ten interviu, kad duoti ir tas interviu ten labai įžeidinėdavo mane ir panašiai, ir kažkokios ambasados, nežinia, nu, kažkoks belekas. Ir tas buvo smagu, bet tai buvo varginantis dalykas,, – Neda, buvusi FFF narė.

¹⁰² Jasper, „The Emotions of Protest“, 415.

„Visi labai norėjo iš mūsų, kad mes išspręstume tą problemą, nes jeigu mums rūpi, tai vat jūs dabar kažką padarykit dėl to. Ir mums rūpėjo, ir mes bandėm, ir mes ėjom, ir su politikais kalbėtis, ir į Seimą ėjom, ir ėjom į visokias darbo grupes ir [...] iki to daėjom, kad tiesiog pervargom nuo tų visų užklausų, nes visiems, visiems, visiems visko reikėjo iš mūsų. Visi norėjo, kad kažkaip ateitume, pakalbėtume ir mes buvom toks, kaip ir... taip, tapom tuo visuomenės balsu.“ – Laura, buvusi FFF aktyvistė.

Buvusieji judėjimų nariai taip pat pastebėjo, jog didžiulis nuovargis, kuris nebūtinai atsiperka teigiamomis emocijomis, mažina motyvaciją tęsti dalyvavimą judėjime. Kai emocinės sąnaudos tampa per didelės, kad atsvertų naudą, net prisirišimas prie bendraminčių nebėra pakankamas motyvas pasilikti judėjime. Pabrėžiamas ir sumažėjęs narių kiekis, dėl kurio neišeidavo proporcingai pasiskirstyti darbų, aktyvizmo neapmokamo darbo pobūdis. Pavyzdžiui, pasak buvusios XR narės Ivetos: „labai sunku tai daryti ir nebuvo mūsų daug ir visi pavargę, visi su savo darbais. Tai yra nemokama veikla, [...] tai irgi buvo labai didelis kriterijus.“ Viena iš priežasčių, kodėl ji nusprendė nebetęsti klimato aktyvizmo buvo savo psichologinės sveikatos saugojimas. Jos teigimu: „tokį darbą daryt reikia turėt be proto didelę *stamina* (liet. *ištvermę*) tiek emocinę, tiek psichologinę, tiek dvasinę ir tai labai, labai išsekina [...] tai aš pasirinkau žiūrėti savęs, turbūt.“

Galima teigti, jog lokali kolektyvinė Lietuvos klimato aktyvistų tapatybė yra dabartinių narių sustiprinama per bejėgiškumo bei pareigingumo jausmus, kurie išlaiko emocinį tapatinimąsi su vietiniais aktyvistais. Identifikuojant save kaip Lietuvos klimato aktyvizmo judėjimų narį, net ir patiriant neigiamas emocijas dėl nepalankios veikti aplinkos ar tematikos, jos palaiko solidarumą su vietiniais aktyvistais, kurių yra itin mažai, o tai lemia bendrą kolektyvinę tapatybę. Pavyzdžiui, pasak XR aktyvistės Saulės:

„Lietuvoj, tai tų žmonių yra labai mažai, tai labai dažnai jauti tą tokią, kaip ir bejėgiškumo jausmą, bet kartu ir jauti tą tokį pareigingumą, kad tiesiog nu, jeigu ne tu niekas to nepadarys. Tai ir toksai kaip ir emocinis svoris, svoris ant pečių jaučiasi, tai maždaug, jeigu tu neatlaikysi, jeigu tu išeisi, tai, na, tiesiog nebeliks“ – Saulė, XR.

Taigi, jaučiama asmeninė atsakomybė palaikyti judėjimo veiklą, nepalūžti emociškai. Pastebėtina, jog buvusių aktyvistų interviu parodė, kad klimato krizės negatyvumas ir to poveikis emocinei sveikatai buvo viena iš priežasčių atsiriboti nuo judėjimų, o likusieji judėjimų nariai, priešingai, šias emocijas mobilizuoja veikimui. Aktyvizmą jie suprantą kaip kovą, kurioje negali pasiduoti, nes jaučia prasmę, turi dėl ko kovoti – ar tai būtų ateities kartų gerovė, ar bandymas išgyventi su savo klimato nerimu:

„Yra toksai svarbus faktorius, kad kodėl mes nenustojam to daryt? Turbūt dėl to, kad tiesiog sąžinė neleidžia ir kol ta sąžinė mumyse yra gyva ir groja tuo smuiku

smegenyse ar neleidžia užmigti, ko irgi būna, tai tol ir darom, nes tiesiog kitaip neišeina su savim gyvent“ – Saulė, XR.

„Ir dar, man atrodo, yra [...] motyvacija toliau eit, nes ne vieną kartą buvo toks – ką aš čia darau? Tai turbūt bendruomenės jausmas yra labai, labai stiprus, bet kartu yra ir jausmas, kad kovoju už kažką. Toks anglų kalboj [...] „moral obligation“ (liet. *moralinė prievolė*), tai galbūt kažkuria prasme aš irgi jį jaučiu ir jaučiu, kad turiu tai daryt, nes tai yra mano įsipareigojimas ateities kartoms „ – Eva, FFF.

Tad dabartiniai aktyvistai per emocinį lygmenį puoselėja Lietuvos klimato aktyvistų judėjimų kolektyvines tapatybes, nes kuo stipresnius jausmus kelia dalyvavimas judėjime arba jo konkreti tematika, tuo stipresnė bus ir kolektyvinė tapatybė.

Apibendrinant „Fridays For Future Lietuva“ ir „Extinction Rebellion Lietuva“ klimato judėjimų narių emocinę analizę, kolektyvinė tapatybė arba tam tikro „mes“ sukonstravimas yra būtina palaikant veikėjų emocinę pusiausvyrą. A. Melucci akcentavo, jog teigiamas emocinis fonas skatina ir įprasmina socialinių judėjimų narių veiksmus, leidžia apskaičiuoti kaštus ir naudą¹⁰³. Vis dėlto, šioje dalyje atsikleidė priešinga kolektyvinės tapatybės konstravimo tendencija. Dirbant su neigiamą klimato krizės tematika bei susiduriant su visuomenės ir politikų abejingumu, judėjimų kolektyvinės tapatybės buvo konstruojamos remiantis negatyviomis emocijomis. Dabartinių narių atveju, šios emocijos palaiko judėjimų tęstinumą. Bejėgiškumu motyvuojamas pareigingumas išlikus bei sąveikaujant tame pačiame nepalankiame veikimo lauke, mažesnėje grupėje, įtvirtina artimesnį bei glaudesnį teigiamą santykį su vietine aktyvistų bendruomene ir taip prisideda prie Lietuvos klimato aktyvistų kolektyvinės tapatybės įtvirtinimo. Buvusių aktyvistų atveju, priešingai, emocinis indėlis į klimato judėjimą tapo pernelyg varginančiu, sukeliančiu perdegimą. Negatyvumas, kuris kilo dėl priešiško aplinkos reakcijų, neįgyvendinamų išsikeltų tikslų, tapo viena iš pagrindinių įvardintų priežasčių palikti bei nebesitapatinti su klimato aktyvizmo judėjimais.

3.6. Grupių tapatinimasis su globaliu judėjimu

Gardner, Carvalho ir Valenstain tyrime apie „Extinction Rebellion“ pasaulinę sklaidą pabrėžė, jog priklausymas vietinėms XR grupėms yra priemonė identifikuotis su visu tarptautiniu judėjimu. Kadangi globalus judėjimas neturi „narystės“, dalyvaudami savo skyriuose vietiniu lygmeniu, aktyvistai ima tapatintis su platesne įsivaizduojama judėjimo bendruomene¹⁰⁴. Autoriai vietines grupes įvardina kaip „atskirą pasaulinės skyrių konsteliacijos mazgą“, kurie prisideda prie pačios

¹⁰³ Melucci, „The Process of Collective Identity.“, 83.

¹⁰⁴ Peter Gardner, Tiago Carvalho, Maria Valenstain „Spreading rebellion?: The rise of extinction rebellion chapters across the world“, *Environmental Sociology*, 8:4, (2022): 427.

judėjimo idėjos kaip visumos formavimo¹⁰⁵. Siekiant suprasti ar Lietuvos klimato aktyvistai suformavo globalaus judėjimo tapatybę šiame poskyryje fokusuojamasi į tai, kaip patys aktyvistai supranta savo judėjimų globalumą arba lokalumą.

Analizuojant informantų atsakymus apie tapatinimąsi su globaliais judėjimais pastebėta, kad globalumas suprantamas skirtingai. Pavyzdžiui, buvęs FFF aktyvistas Deividas jį vertina pagal tai, kiek planuojant veiksmus buvo mąstoma ne tik apie Lietuvą. Jo žodžiais: „tai kaip ir laikėm save [...] viso judėjimo dalim, tačiau toksai, kaip pasakyti, *day to day*, tai vis tiek apie lokalius kažkokius veiksmus galvodavom, tai [...] nežinau, ar čia labai [...] galima sakyti, kad globalus buvo, jeigu viską apie Lietuvą galvojom.“ Priešingai, XR aktyvistas Tomas, globalumą supranta kaip formalų priklausymą pasauliniam judėjimui. Kaip pavyzdį jis pateikia „Extinction Rebellion Lietuva“ registravimą bendrose duomenų bazėse, filialų užsienio valstybėse egzistavimą, o lokaliomis laiko Lietuvoje įsitvirtinusias nevyriausybines organizacijas. Jo nuomone: „nesakyčiau, kad mes lokalūs, nes mes vis tiek, nu, turim filialus kitose šalyse. Tokia organizacija kaip „Tušti narvai“, jie tai konkrečiai ir tik Lietuvos, jie lokalūs. [...] mes, sakyčiau, jo, labiau laikom save globaliais, nors ir turim skirtumų“. FFF narė Eva Lietuvos grupę taip pat laiko globalaus judėjimo dalimi, o patį globalumą sieja su bendradarbiavimu su kaimyninių šalių filialais. Vis dėlto, ji apgailestauja, jog tokios komunikacijos nėra daug, nes jie nėra aktyvūs arba transformavosi į nevyriausybines organizacijas. Globalumas buvusių aktyvistų taip pat konstruojamas pagal atstovaujamos problemos pasaulinį mastą bei tai, jog grupei priklausydavo nemažai užsieniečių.

Nors Lietuvos grupės aktyvistai matė kaip globalių judėjimų dalis, jie pabrėžė, jog veikė lokaliai. Pavyzdžiui, buvusi FFF aktyvistė Milda pažymėjo: „matėm save kaip globalaus judėjimo atstovus, nes laikėmės tų pačių vertybių ir mąstėme globaliai, nes klimato krizė yra globali problema, bet veikėme lokaliai, savo bendruomenėse, savo mokyklose, savo aplinkoj.“ Čia globalumas atsiskleidžia per tapatinimąsi su kitų šalių judėjimais vertybiškai bei paties judėjimo komunikavimas Lietuvos visuomenei apie klimato kaitą kaip globalią problemą.

Buvusių narių atsakymuose taip pat dažnai pasikartojo nuostata, jog jie matė judėjimą ir kaip globalų, ir kaip lokalų. Buvusi XR aktyvistė Diana teigė, kad „Extinction Rebellion Lietuva“ grupė save laikė tiek globaliu, tiek lokaliu judėjimu, nes: „turėjom visą autonomiją kurti, ką mes norėjom Lietuvos lygmeniu, bet tuo pačiu metu, mes jautėmės, kad mes esam [...] kažko didesnio dalis ir tas užnugaris padėjo, man rodos, jaustis stipriau“. Šiuo atveju globalumas yra tapatinimasis su platesniu kontekstu, savęs kaip didesnio judėjimo dalies matymas. Kartu tokiu pagrindu ir kuriamas solidarumo jausmas bei motyvacija veikti. Tai patvirtina tam tikros įsivaizduojamos bendruomenės sukonstravimą, kurią savo tyrime akcentavo Gardner, Carvalho ir Valenstein.

¹⁰⁵ Ibid

Esamų narių nuostatose atsiskleidė ir labiau menamas Lietuvos judėjimo kaip globalaus matymas, kuris nereiškė automatinio tapatinimosi su pasauliniais judėjimais. Nors tam tikrais konkrečiais atvejais, kai viso judėjimo mastu dalinamasi aktualia bei vertybiškai artima Lietuvos grupei informacija, pavyzdžiui, išreiškiant bendrą poziciją dėl Izraelio ir Palestinos karo arba karo Ukrainoje, tai tapdavo ir jų žinute, tai nėra laikoma tapatinimosi su globaliu judėjimu pagrindu. Dabartinai nariai akcentavo didesnę tapatinimąsi su vietine klimato aktyvistų bendruomene nei globalia. Pasak FFF aktyvistės Agnės, nors judėjimas žino, kad yra globalus, tačiau „kad labai save tapatinam su tokiu tarptautiniu tai nelabai“. Panašias nuostatas komunikavo ir XR narė Saulė, kuri savo prioritetu laiko vietinę bendruomenę, o ne tarptautines grupes, kurios „vis tiek turi pakankamai parako, pajėgumų [...] būti aktyvios ir be manęs“. Tad galima teigti, jog dabartinių aktyvistų kolektyvinės tarpininkų tarp Lietuvos visuomenės ir politikų, švietėjų tapatybės pakankamai stipriai įsitvirtino judėjimuose, nes vietinė aktyvistų bendruomenė bei lokalus kontekstas laikomi prioritetiniais. Pavyzdžiui, informantė Saulė taip pat pabrėžė, jog jaučiasi Lietuvos judėjimui labiau reikalinga nei užsienio. Jos teigimu:

„Lietuvoje, aš labai jaučiu, kad kiekvienas žmogus čia yra be galo svarbus ir yra, vis tiek, tam tikrų sprendimų, ypatingai, pavyzdžiui, rinkimų kontekste ar vietinės gamtos saugos kontekste, žmogaus teisių klausimais, kad tikrai reikia to vietinio balso ir būtent komunikacijos lietuvių kalba „– Saulė, XR.

Tokią pačią poziciją išreiškė ir XR aktyvistė Giedrė, kuri pažymėjo, kad nors judėjimai ir seka pasaulines tendencijas klimato apsaugos srityje bei dalyvauja tarptautiniuose renginiuose, svarbiausias ir aktualiausias jiems yra Lietuvos kontekstas. Pasak jos: „mes gyvename Lietuvoje ir savaime aišku, Lietuvos reikalai mums yra prioritetiniai, todėl, kad [...] visų pirma, prieš einant tvarkyti pasaulio, reikia susitvarkyti savo kiemą“. Taigi, dabartinių aktyvistų susitelkimas į Lietuvos aktualijas siejasi su pakitusiais judėjimų tikslais bei priemonėmis prisitaikant prie besikeičiančių aplinkybių, judėjimų sumažėjimo bei per šią transformaciją sukonstruoti Lietuvos klimato aktyvistų kolektyvinei tapatybei.

Apibendrinant šį poskyrį, pastebėta, jog informantai skirtingai suvokė savo judėjimų globalumą arba lokalumą, todėl galima teigti, jog vieningos globalios tapatybės judėjimai nesuformavo. Nors jie save suvokia kaip pasaulinio judėjimo dalį, labiau tapatinasi su vietiniais klimato aktyvizmo judėjimais. Tai patvirtina, jog šiuo metu judėjimai sukonstravo gana lokalią, į vietinę veiklą orientuotą kolektyvinę tapatybę, kuri užsienio judėjimų nemato kaip esminių ar lemiančių konkrečių judėjimų sprendimų. Nors bendradarbiavimas su užsienio aktyvistais yra vertinamas teigiamai ir naudingai, judėjimai yra susitelkę į vietinį kontekstą bei į konkrečius Lietuvos aplinkosaugos politikos veiksmus.

3.7. Transnacionalinė judėjimų difuzija

Remiantis teoriniame pagrindė pristatyta transnacionalinių socialinių judėjimų specifika, pasak D. Dela Portos, viena iš svarbiausių socialinių judėjimų transnacionalizacijos formų yra difuzija. Ji įvyksta, kai vienos šalies ar regiono visuomenės nariai perima arba pritaiko kitų šalių ar regionų socialinių judėjimų organizacines formas, kolektyvinių veiksmų sistemas ar tikslus¹⁰⁶. Šiame poskyryje, analizuojant kaip Lietuvos aktyvistai mato tiesioginę arba netiesioginę užsienio judėjimų įtaką Lietuvos grupėms, siekiama suprasti kaip kinta priemonės ir tikslai, išplaukiantys iš kolektyvinės tapatybės, perkėlus klimato aktyvizmo judėjimus iš kitų šalių į Lietuvos kontekstą.

Visų pirma, verta paminėti, kad tiesiogiai neklausiant kaip judėjimai atsirado Lietuvoje, informantai buvo linkę apie tai kalbėti dalyje apie užsienio judėjimų įtaką Lietuvai. Aktyvistai pabrėžė, jog abi grupės buvo įkurtos žmonių, grįžusių arba atvažiavusių iš kitų šalių, kuriose priklausė FFF ar XR padaliniais. Informantai formuoja judėjimo atsiradimą kaip idėjos ir priemonių atvežimą, kaip tai, ko Lietuvoje nebuvo ir kam reikėjo paskatinimo iš užsienio. Įdomu, kad šis judėjimų „atvežimas“ į Lietuvą, pirminės patirties dalinimasis įvardinamas kaip vienas iš pradinių protestų sėkmės veiksmų. Kaip pažymi buvusi FFF aktyvistė Milda: „iš pradžių, kai įkūrėja grįžo iš Vengrijos, tai toks didelis susidomėjimas buvo, tikrai susirinkdavo žmonių nemažai į tuos streikus“. Tad aktyvistai, kurie turėjo ankstesnės patirties bei galėjo dalintis dalyvavimo išpūdziais tapo judėjimų pagrindu, įkvėpimu, tam tikra motyvacija veikti. Tą pabrėžė ir buvusi XR narė Iveta:

„Ir, aišku, tas toksai *wow*, aš prisimenu, kai aš atvažiavau į Lietuvą ir susipažinau su kitais aktyvistais, jie: „O, *wow*, tu Londone darei?“ Nu, toks buvo, žinai, jiems *wow*, kaip čia nerealu, [...] gal vietiniams toksai aktyvistams buvo „*wow*, Londonas“, tai tikrai.“
– Iveta, buvusi XR narė.

Taigi, pirminei kolektyvinei mobilizacijai buvo itin svarbi judėjimus „atvežusių“ narių patirtis, kurie atvyko su pakankama motyvacija imtis veiksmų Lietuvoje, perimtomis vertybėmis bei tapatybėmis, kurias galėjo perduoti ir Lietuvos aktyvistams.

Nors didžioji dalis buvusių ir esamų aktyvistų akcentavo, jog laiko/laikė savo judėjimą globalaus reiškinių dalimi, akcentuojama, kad globalių judėjimų įtaka buvo minimali. Informantai dažniau įvardijo netiesioginę įtaką dalyvaujant bendrose konferencijose, renginiuose, mokymuose, bendravimą su kitų šalių aktyvistais, grupelių sekimą socialinėse medijose. XR aktyvistė Saulė akcentavo, jog įtaka iš kitų šalių judėjimų dažniau būna paremta individualia aktyvistų motyvacija. Jos teigimu: „tas įtakos tinklas yra gan sudėtingas ir maždaug kiek tu pats investuosi, turbūt, laiko ir jėgų į domėjimąsi, ką daro kitos šalys, tai ir turėsi“. Vis dėlto informantai buvo linkę pripažinti, kad,

¹⁰⁶ Donatela Della Porta, Donatella, and Sidney Tarrow. „Transnational processes and social activism: An introduction.“ *Transnational protest and global activism* 1 (2005):3.

pavyzdžiui, bendri susitikimai su kitų šalių atstovais vyksta retai, o pats noras dalyvauti juose labiau susijęs su asmeniniu interesu ir laiko skyrimu, nei lygiavimusi į kitų šalių judėjimų veikimo tendencijas.

Pastebėta, jog dalis informantų klausimą apie tiesioginę arba netiesioginę globalių judėjimų įtaką suprato kaip neigiamą ir bandė pagrįsti kodėl tai mato kaip teigiamą dalyką. Jiems buvo svarbu perduoti žinutę, jog nevyksta/nevyko joks spaudimas ar priverstinis nuomonių keitimas iš globalaus judėjimo pusės. Galima teigti, jog įtaka aktyvistų buvo suprantama kaip prieštaravimas decentralizuotų judėjimų principams, todėl buvo svarbu išskirti būtent pozityvų arba netiesioginį poveikį. Pavyzdžiui, buvę nariai pabrėžė Lietuvos grupelių autonomiškumą bei savarankiškumą. Jie akcentavo, jog įtaka iš globalių judėjimų buvo minimali dėl decentralizuoto „Fridays for Future“ ir „Extinction Rebellion“ judėjimų pobūdžio:

„Ne, tai tikriausiai nebuvo, nes labai tas judėjimas toks yra decentralizuotas. [...] bet kas gali pasiimti tą modelį ir jį taikyti, kur tik nori ir belekaip, kaip nori, nėra jokio, nereikia gauti jokio leidimo arba, nežinau, priežiūros arba dar kažko. [...] nebuvo kažkokio tai, žinai, nežinau, kontrolės arba buvo tiktais pagalba“ – Diana, buvusi XR narė.

Vis dėlto, nuomonės dėl pasaulinių judėjimų įtakos ir išsiskyrė. Dalis buvusių aktyvistų „Fridays for Future“ ir „Extinction Rebellion“ judėjimų poveikį Lietuvos grupėms matė per idėjinį, vertybinį tapatinimąsi, susitarimą dėl bendrų taisyklių ir jų priėmimą. Svarbu paminėti buvusios XR aktyvistės Ivetos pasisakymus, nes būtent ji buvo viena iš judėjimo pradininkių Lietuvoje. Judėjimo steigimo procese buvo svarbu vadovautis pavyzdžiu, perimti organizacines sistemas bei veikimo principus. Pasak jos:

„Tai taip, įtakos tikrai darė, kad buvo pavyzdys, nes buvo, kaip pats judėjimas yra, kad tai yra *framework* 'as, ane, yra ir pati metodologija, ir yra kaip saviorganizaciją daryti, yra piliečių asamblėjos, tas *self organizing systems* yra [...]. Tai tikrai įtakos darė, nes visas darbas jau yra padarytas. Nu tau nereikia išradinėti dviračio, tai yra *ištęstintas* būdas, yra įrankiai ir yra labai, labai, labai stipriai paruošta. [...] Tai tikrai įtakos darė.“ – Iveta, buvusi XR narė.

Panašus požiūris atsiskleidžia ir buvusios aktyvistės Lauros įžvalgose. Ji pabrėžė ne tik informacijos, kuria dalinosi Lietuvos skyrius perėmimą iš globalaus judėjimo, bet ir tam tikro jau egzistuojančio prekinio ženklo įsitvirtinimą. Nors globalūs judėjimai nedarė didelės tiesioginės įtakos, išskyrus veikimo principų ir idėjų perkėlimo, lokalioms grupėms pasaulinis judėjimo paplitimas, žinomumas buvo būdas sėkmingai pritraukti daugiau dėmesio, turėti tam tikrą autoritetą Lietuvos visuomenėje:

„Mes naudojome tą patį logotipą, mes pasiėmėme tą patį vardą, kuris iškart jau, nereikėjo mums jo kurti, nereikėjo to *brand* 'o padaryti, jis jau buvo, mes tiesiog, vat, ar

ne, galėjom jį naudoti. Ir jie mums, kaip ir kažkokios didelės įtakos, kaip ir neturėjo, bet mes labai, vat, pasinaudojom irgi tuo žinomumu ir Lietuvoj, kad mes esam dalis to didelio judėjimo ir todėl, vat, gal į mus rimčiau kartais žiūrėdavo ir labiau sureaguodavo į mūsų žinutę, nes mes ne mažas būrelis Lietuvos, bet mes dalis visuomenės, ar ne, viso pasaulio, tai per tą prizmę“ – Laura, buvusi FFF aktyvistė.

Ir buvę, ir esami aktyvistai akcentavo bendros etikos laikymąsi, sutarimą dėl bendrų taisyklių. Informantai pažymėjo, kad tai nebuvo kažkas ribojančio ar varžančio, jos buvo logiškos ir savaime suprantamos. Pasak pašnekovų:

„Kažkokias vertybės susitarėm, kad ten, nežinau, nesam naciai, *wow* (juokiasi). Tai va, nemanau, kad kažkas jas labai ir pažeidinėjo“ – Deividas, buvęs FFF narys.

„Turėjom tokius *guidelines* ‘us, kad ten mes priimantys, ten nediskriminuojam, tolerantiški ten – buvo ten tokių taisyklių, bet, nu, jos tokios bent jau man buvo tokios savaime suprantamos ir priimtinos, kad mes nelabai ir žiūrėjom į jas, kaip kažkokius apribojimus“ – Laura, buvusi FFF narė.

Lauros pasisakyme atsiskleidžia jau anksčiau aptartas polinkis pabrėžti autonomiškumą, kad judėjimas nebuvo niekaip varžomas iš viršaus. Daroma prielaida, kad tiek užsienio judėjimų įtaka, tiek taisyklės, bus automatiškai suprastos kaip apribojimai arba griežti nurodymai, todėl aktyvistams svarbu patikslinti, kad taip nebuvo. Taigi, užtikrinti, jog nepersiduotų tokia judėjimo decentralizuotą modelį paneigianti žinutė.

Sugrįžtant prie difuzijos koncepto, kaip transnacionalinio judėjimo perkėlimo iš vienos šalies į kitą, būtina pabrėžti, jog nors į Lietuvą su abiem judėjimais buvo perkeltas decentralizuoto valdymo modelis, vertybės, pavadinimas, tam tikros taisyklės bei tikslai, ne visos veikimo priemonės buvo tokios pat kaip užsienio judėjimuose. Kartu ne visi bandyti perkelti aspektai prigijo. Labiausiai tai atsiskleidžia „Extinction Rebellion“ judėjime, nes jo pagrindas radikalesnis nei „Fridays for Future“, pasižymi pilietinio nepaklusnumo bei nesmurtinių tiesioginių veiksmų specifika. Buvę ir esami aktyvistai, reflektuodami apie judėjimo pradžią, buvo savikritiški, pripažino, kad apolitiškumu, radikaliais veiksmais, planuotu nepaklusnumu paremta strategija ir taktika, būtent Lietuvos kontekste, nepasiteisino arba neturi perspektyvos. Pavyzdžiui, buvusi XR narė Diana retrospektyviai mąstydamą apie „Extinction Rebellion Lietuva“ judėjimą, laiko jį nepavykusiu eksperimentu, nes jiems nepavyko pasiekti savo tikslo. Ji taip pat akcentuoja tai, jog, jos nuomone, priemonių ir taisyklių, kurios veikė Vakarų šalyse nuleidimas, perkėlimas į Lietuvą, neatsižvelgiant į specifinį vietinį kontekstą, nėra produktyvus bei veiksmingas. Pasak jos:

„Šiuo metu, nežinau, man tiesiog atrodo, kad, na, eksperimentas, kaip mes jį darėm ir panašiai, jis nebuvo labai sėkmingas. [...] mes nepasiekėme savo tikslo [...] šita

strategija ir toks, nežinau, primetimas netinka, neveikia Lietuvos kontekste.“ – Diana, buvusi XR narė.

Jei Diana pačių tikslų neįgyvendinimą laiko nepavykusiu, bet perkėlimą mato kaip įvykusį bandymą, buvusi XR aktyvistė Iveta reflektuoja kitaip. Kadangi ji turėjo patirties dalyvaudama „Extinction Rebellion“ judėjime Londone, jos nuomone, palyginus su JK, tiesioginio judėjimo perkėlimo Lietuvoje niekada nebuvo. Įdomu, jog Iveta, kaip viena judėjimų pradininkių Lietuvoje jaučia asmeninį ryšį su jo steigimu, išgyvena tam tikras nuoskaudas, jog tuo metu neišdrįso pilnai perkelti XR koncepto:

„Bet Lietuvoje [...] neišdrįsau padaryti drąsiai. Kas yra tikras XR-as, [...] tikro XR'o niekada nebuvo Lietuvoje, tai yra tas vardas, bet jis nėra, nu nėra XR-o Lietuvoje, mes niekada nedarėm... Ką aš turiu XR-o pati – tas *civil disobedience*, žinai, pilietinio nepaklusnumo mes nedarėm Lietuvoje, nes tiesiog bijojom. Jo, bijojom ir nebuvo mūsų daug, nes drąsa gal buvo, bet mes neišdrįsom padaryti dėl to, kad tiesiog nebuvo jėgos, nebuvo palaikymo“ – Iveta, buvusi XR narė.

Svarbu paminėti, kad Iveta gailisi, jog bijojo perkelti autentišką XR judėjimą į Lietuvą, kai jis dar buvo gyvybingesnis ir populiariesnis užsienyje. Tačiau, pamėginus vykdyti nuosaikesnį judėjimą, pritaikyti jį Lietuvoje, suprato, jog šios strategijos Lietuvai nėra aktualios, ypač atsižvelgiant į geopolitinį kontekstą bei mažą visuomenės aplinkosauginį sąmoningumą. Pasak Ivetos: [...] tos taktikos, jos neveikia Lietuvoj, nebuvo nei žmonių, nebuvo susidomėjimo, karas“.

Priešingai nei buvo linkę pabrėžti buvę XR nariai, iš globalaus judėjimo perimtas pilietinis bei nesmurtinis pasipriešinimas, dabartinių aktyvistų buvo įvardinamas kaip svarbus ir tebeegzistuojantis Lietuvos grupės veikimo principas, kuris leidžia tapatintis su konkrečiu judėjimu. Pavyzdžiui, informantė Giedrė pasirinko priklausyti XR, nes „būtent šitame judėjime labai akcentuojama klimato socialinis teisingumas bei žmogaus teisės ir pilietinis pasipriešinimas“. XR narys Tomas nesmurtinį pasipriešinimą įvardina kaip globalaus judėjimo poveikį Lietuvos grupei, kuris „kaip buvo taip ir išliko“. Tad jiems tai, ką judėjimai darė Lietuvoje, ką patys esami nariai įvardino kaip taikius protestus, performansus, demonstracijas, buvo laikoma pakankamu pilietiniu pasipriešinimu. Pilietinis pasipriešinimas esamų XR narių nėra suprantamas kaip įstatymų laužymas, ar tokios pasaulyje matomos XR veiklos kaip žymių paveikslų gadinimas, kelių užtvėrimas¹⁰⁷. Abiem aktyvistams buvo svarbu akcentuoti, jog, tiesioginio užsienio judėjimų veikimo principo atkartoti

¹⁰⁷ Pavyzdžiui, 2023 m. Amsterdame, „Extinction Rebellion“ aktyvistai protestuodami užblokavo svarbų miesto greitkelių. Reuters, „Climate activists block Amsterdam highway in protest against ING“, 2023, žiūrėta 2024 gruodžio 30 d., <https://www.reuters.com/world/europe/climate-activists-block-amsterdam-highway-protest-against-ing-2023-12-30/>; tuo tarpu 2022 m. Melburne „Extinction Rebellion“ aktyvistai prisiklijavo rankas prie žymaus Picasso paveikslo. Adeshola Ore, „Prized Picasso ‘unharmed’ after Extinction Rebellion activists glue hands to painting in Melbourne“, The Guardian, 2022, žiūrėta 2024 m. gruodžio 30 d. <https://www.theguardian.com/australia-news/2022/oct/09/prized-picasso-unharmed-after-extinction-rebellion-activists-glue-hands-to-painting-in-melbourne>

Lietuvoje neįmanoma, o ir nesiekama. Tai ypač aktualu kalbant apie įstatymų laužymą ir nesankcionuotus veiksmus. Pavyzdžiui, XR narys Tomas įstatymų laužymo veiksmus pateisina Didžiojoje Britanijoje, kuri turi labiau išvystytus ir įsitvirtinusius judėjimo organizavimosi tinklus. Pasak jo:

„Britanijoje, labai „Extinction Rebellion“ laužo įstatymus, ten užtveria ten kelius, aptaško tenai piešinius garsių žmonių. [...] Ir mes galvojom, iš pradžių, gal kažką tokio daryti, bet paskui supratom, kad daugelis iš mūsų turi kažkokius darbus, studijas, ten kažką ką jiems sunku prarast, o ten, Britanijoje kodėl žmonės pasiryžę, žinai, prarast darbus ar reputaciją, [...] jie turi didesnę, vat didesni filialai, tų organizacijų turi teisininkus savo. Jie gali ten sau leisti laužyti tuos įstatymus. Tai mūsų todėl ta strategija ji nėra gal tiek panaši į tų didesnių filialų tas strategijas, nes mes negalim tiek daug rizikos prisiimti“ – Tomas, XR.

Giedrė, priešingai, nors ir vertina pilietinį pasipriešinimą, šis jai be jokių kompromisų neturi laužyti įstatymų ar kitaip trukdyti visuomenei. Įdomu, kad aktyvistė radikalius veiksmus gadinant paveldą ar sukeliant nepatogumus vadina klimato ekstremizmu, nors užsienio XR tai gana įprasta praktika siekiant atkreipti dėmesį. Jai svarbu, kad aktyvistai būtų matomi, o informacija pasiektų Lietuvos visuomenę, tačiau tai būtų vykdoma legaliai bei iš anksto suderinus:

„Mes nedarome, nesankcionuotų renginių. Visada yra laikomasi taisyklių, visada yra informuojama policija, visada yra prašoma leidimo. Mes nesame nesankcionuoti chuliganai, mes esame sankcionuoti chuliganai (juokiasi)“ – Giedrė, XR.

Taigi, tam, kad dabartiniai nariai tapatintųsi su globaliu judėjimu, nebūtinas identiškas jo perkėlimas į Lietuvą. Savaip adaptuotas ir pritaikytas prie Lietuvos vietinio konteksto priemonės aktyvistai mato kaip pakankamą globalaus judėjimo įsitvirtinimą.

Vykstant transnacionalinei difuzijai, globali tapatybė buvo aktuali judėjimų pradžioje, kai jie sulaukdavo daugiau palaikymo, tuomet aktyvistai rengdami panašius protestus, naudodami tą patį globalaus judėjimo vardą, simbolius stengėsi, kad judėjimai išplistų, įsitvirtintų Lietuvoje ir pritrauktų žmonių. Visgi, susiduriant su visuomenės abejingumu, priešišku, nepavykstant įgyvendinti ambicingų tikslų, kolektyvinė tapatybė lokalizavosi ir adaptavosi. Taigi, nors dabartiniai judėjimų nariai vietines grupes laiko globalių judėjimų dalimi, tai nereiškia tapatinimosi su jomis. Lietuvos judėjimai savo kolektyvines tapatybes konstruoja atliepdami vietines aktualijas bei Lietuvos aplinkosauginių problemų sprendimą.

Galima teigti, jog pagal transnacionalinių judėjimų difuzijos konceptą, „Fridays For Future Lietuva“ ir „Extinction Rebellion Lietuva“ iš judėjimų pirmtakų perėmė decentralizuotą organizavimosi formą, paremtą autonomiškų grupių funkcionavimu, anksčiau apžvelgtus abiem judėjimams būdingus bendrus tikslus, kurie pradžioje buvo identiškai ambicingi, bet laikui bėgant

transformavosi. Taip pat protestų bei demonstracijų formą, kaip būdą tuos tikslus įgyvendinti, paties judėjimo kaip prekinio ženklo strategiją: atpažįstamą pavadinimą, komunikacijos pobūdį, veikimo metodologiją arba rėmą. Taigi, transnacionalinė difuzija įvyko, tačiau tam tikri „importuoti“ aspektai, pavyzdžiui, pilietinio nepaklusnumo akcijos, nesankcionuoti veiksmai buvo modifikuoti arba neprisigijo, nes tokios priemonės nebuvo aktualios ar pritaikomos Lietuvos kontekstui.

3.8. Klimato aktyvisto tapatybės tęstinumas palikus judėjimą

Apžvelgus kaip formavosi bei transformavosi klimato aktyvizmo judėjimų „Fridays For Future Lietuva“ ir „Extinction Rebellion Lietuva“ kolektyvinės tapatybės vertinga paanalizuoti ar jos turi tęstinumą net ir palikus šiuos judėjimus. Tai svarbu siekiant suprasti individualių tapatybių santykį su kolektyvinėmis. Dalis informantų pabrėžė, jog atsiribojus nuo grupių bei žiūrint retrospektyviai, pakito jų santykis su pačiu aktyvizmu. Pavyzdžiui, kartojosi nuostata, jog savęs identifikavimas aktyvistu jiems buvo gana problematiškas, aktyvistas buvo suprantamas kaip reprezentuojantis judėjimą asmuo, kuriam tenka didelė atsakomybė, dėl to pervargstama, perdegama, todėl tai nėra emociškai lengvas vaidmuo. Aktyvizmo terminas yra kompleksiškas, susijęs ir teigiamomis, ir neigiamomis aplinkinių nuomonėmis, kurios dažniau yra itin kategoriškos:

„tas aktyvizmas, jisai vien iš savęs neša tokį didelį svorį ir labai daug interpretacijų, tiek negatyvių, tiek teigiamų, kurios buvo prisegtos, aišku, visuomenės ir žiniasklaidos. Tai jisai toksai sunkus, sunki identifikacija. Aš nešu jį, nešiau anksčiau kaip tokį, nežinau, vienintelį būdą ir išsigelbėjimą man pačiai ir tokį, nežinau, kažkokį tai jautimąsi gal šiek tiek tokiu ypatingu netgi, iš tikrųjų“ – Diana, buvusi XR narė.

Buvusi FFF narė Neda aktyvisto sąvoką irgi matė kaip neigiamą, pasak jos: „Galbūt prisiėmiau tą terminą, kai mane kiti taip pavadino ir tai galbūt buvo ne toksai pozityvus man terminas. Nes man yra sakę, kad aš etatinė aktyvistė, čia toks kaip niekinantis, bet aš prisiėmiau kaip pozityvą, kad va pastoviai.“ Taigi, nors pats klimato aktyvisto terminas turėjo neigiamą konotaciją, buvę nariai šią veiklą matė kaip geriausią būdą spręsti klimato krizės problemas, prisiimti tam tikrą asmeninį vaidmenį, kuris žvelgiant iš dabartinės perspektyvos nebeatrodo veiksmingas. Diana taip pat pažymi, kad atsitraukimas nuo aktyvizmo bei asmeninis įsitraukimas į politiką, mokslinę veiklą leido veiksmą dėl ekologijos ir klimato suprasti labiau holistiškai, ne taip kategoriškai. Ji kritiškai vertina judėjimo bandymus pamokslauti apie tai, kaip teisingai spręsti klimato krizę: „anksčiau, aš maniau, kad aš, nežinau, ir mes, man rodos, judėjimas matėm, kad mes žinom kur eiti arba, nežinau, kad galim tiesiog pasiimti, nežinau, klimato mokslą ir kartu *preachinti* (liet. *pamokslauti*) šiek tiek. Tai va, to *preachinimo*, man rodos, man truputėlį nebesinori“. Vis dėlto, pakeitus požiūrį į patį aktyvizmą ir nebedalyvaujant judėjimo veikloje, visiškai ištrinti šios tapatybės buvusi XR narė negali:

„aš nemanau, kad aš visiškai ištryniau tą dalį iš savęs irgi, nes čia tokia, kaip aš pati tave identifikuočiau – tai yra kompleksiškas procesas, mat rodos, aš negaliu visiškai ištrinti. Tai jo, nesu, nesu aš tenais aktyvi narė, bet, nežinau, nesu ir ne klimato aktyvistė apskritai (juokiasi)“ – Diana, buvusi XR narė.

Pastebėtina, jog atsiribojama nuo konkretaus judėjimo ir paliekama tik klimato aktyvisto dalis, kuri tarsi labiau įsišaknijo ir prigijo. Klimato aktyvizmas plačiąja prasme suprantamas ir per emocinę prizmę, kaip gilus susitapatinimas, kuris paveikia visas gyvenimo sritis. Pavyzdžiui, pasak informantės Ivetos:

„labai įdomu kas liečia tapatybę. Taip, tikrai, man buvo labai stipru. Man tas aktyvizmas tekėjo per kraują (juokiasi). Na, ta tapatybė, kad aš esu aktyvistė. Jo, buvau labai, labai susitapatinus ir aš esu aktyvistė. Aš dabar viską, ką aš darau ir aš visą laiką ar aš versle, ar aš mene – aš vis tiek advokaciją vykdu.“ – Iveta, buvusi XR narė.

Klimato aktyvisto tapatybė gali būti toliau puoselėjama ir per profesinę veiklą, darbą aplinkosaugos srityje. Pavyzdžiui, Laura tebelaiko save aktyviste, tačiau irgi pakeitė požiūrį į tai, koks turėtų būti aktyvizmas:

„dabar gal šiek tiek per kitą prizmę, ne pilietinė aktyvistė, nu, tiesiog, darbinė aktyvistė (juokiasi). Net nežinau, nes tiesiog, irgi, realiai, tom pačiom temom dirbu tik šiek tiek iš kito kampo. Ir nebeinu į gatves, nebeinu, ar ne, kažkur ten labai daug kalbėt. Bet, jeigu įdomi tema ir kažkur dar prireiktų, tai galbūt ir dar išbėgčiau į aikštelę (juokiasi)“ – Laura, buvusi FFF narė.

Tapatinimasis su klimato aktyvizmu išlieka per judėjimų palaikymą, veiklos sekimą, tačiau atsisakoma tam tikro lyderio vaidmens, verčiau renkamas būti dalyviu. Pasak Mildos:

„Aš gal vadinčiau save klimato aktyviste, nes, pavyzdžiui, jeigu pamatyčiau, kad streiką organizuoja kažkada, tai tikrai prisijungčiau ir palaikau idėjas įvairių judėjimų, tiek „Fridays for Future“, tiek „Extinction Rebellion“, tiek bet kokio kito, ypač jei tai būtų [...] iš apačios kylanti iniciatyva spręsti klimato krizę aš tikrai palaikyčiau, tiesiog pati nebenoriu to inicijuoti ir organizuoti. Kaip narys, kaip kažkokia maža pagalba šalia suteikti, prisidėti“ – Milda, buvusi FFF narė.

Dalis buvusių narių klimato aktyvizmą siejo su veiksmiais, kurie nėra tik individualūs, su žinutės skleidimu platesnei auditorijai, nuolatinio dalyvavimo judėjimų veikloje. Pavyzdžiui, buvusi FFF narė Gerda, nors ir stengiasi asmeniniame gyvenime elgtis kuo tvariau, keisti įpročius, tačiau jai atrodo, jog savęs klimato aktyviste nelaikytų, nes: „atrodo aktyvizmas, tai yra, kad neužtenka tau pačiam tikrai save patvarkyt, turi skleisti tą žinią ir, nu, aktyviai apie tai kalbėti“. Anksčiau priklausęs FFF grupei Deividas, tuo metu, kai buvo jos narys laikė save klimato aktyvistu, bet nustojus dalyvauti judėjimo veiklose, nutrūko ir tapatinimasis su klimato aktyvisto terminu. Kitai buvusiai

FFF narei Nedai, buvimas klimato aktyviste reiškė nuolatinį bendravimą su spauda, kalbų sakymą – tapimą judėjimo veidu, kas prisidėjo prie emocinio perdegimo. Įdomu, jog ji savęs nebelaiko aktyviste ir nežino ar kažkada labai laikė, tačiau, pasak jos: „man tos idėjos vis dar labai tinka ir aš bent jau stengiuosi į kai kuriuos protestus nueiti, [...] jeigu matau, kad yra labai didelis, [...] arba toks, kur man labai reikšmingas atrodo, [...] man svarbu atrodo nueiti, tai gal ta prasme turi truputį to identiteto, bet jis ne toks stiprus gal kaip anksčiau“. Šiuo metu ji mieliau renkasi foninį vaidmenį, būti masės dalimi: „jeigu ateinu į protestą, aš ten taip gerai pastovėsiu, gal paskanduosiu, jeigu ką reiks ir tada labai gerai sau išėsiu ir jokių kalbų nesakysiu ir žiniasklaidai nieko ir net į nuotraukas nelįsiu“. Taigi, Gerdai ir Deividui buvimas aktyvistu reiškė dalyvavimą protestuose, žinutės skleidimą bei buvimą judėjimų dalimi, o Nedai, priešingai, atrodo, jog galima ir verta prisijungti prie demonstracijų ar renginių, būti masės dalimi, paremti svarbią žinutę ir nebūtinai identifikuoti savęs kaip klimato aktyvisto. Tad taip atsiriboti nuo pačių klimato judėjimų kaip veikėjų, tačiau vis tiek atstovauti jų vertybes. Šiuo atveju individuali tapatybė kaip pilietiško žmogaus, kuriam rūpi įvairios visuomenę veikiančios problemos tampa esmine, kad motyvuotų ateiti į protestus. O kolektyvinė Lietuvos klimato aktyvisto tapatybė, kurią suformavo dabartiniai judėjimai nebėra kažkas, su kuo norima identifikuotis, siekiama nuo jos atsiriboti.

Apibendrinant, galima teigti, kad didžioji dalis pašnekovų, buvusių „Fridays For Future Lietuva“ ir „Extinction Rebellion Lietuva“ narių, išlaikė tapatinimąsi su klimato aktyvizmu apskritai, nesieję su jokia konkrečia grupe ar judėjimu. Nors jie ir nebedalyvauja jų veiklose, nemaža dalis susiejo savo karjerą su aplinkosauga, klimato tematika, įsitraukė į politinę veiklą arba stengiasi gyventi tvariau bei keisti savo įpročius. Taip pat žaliosios vertybės jiems tebėra aktualios ir svarbios bei neatmetama galimybė prisijungti prie ateityje vyksiančių protestų.

Išvados

Šiame tyrime buvo gilinamasi į klimato judėjimų „Fridays For Future Lietuva“ ir „Extinction Rebellion Lietuva“ specifiką iš pačių grupių narių perspektyvos. Jos funkcionuoja neigiamame veikimo lauke, visuomenėje, kuri pasižymi žemu aplinkosauginiu sąmoningumu bei pilietiniu aktyvumu, tačiau 2019-2021 metais Lietuvoje įsikūrę judėjimai sugebėjo išlikti šioje nepalankioje aplinkoje. Daroma prielaida, kad jiems pavyko sukonstruoti kolektyvines tapatybes, kurios padėjo palaikyti judėjimų tęstinumą. Remiantis A. Melucci teoriniu pagrindu, kuris į kolektyvinę socialinių judėjimų tapatybę siūlo žiūrėti kaip į dinamišką ir nuolat kintantį procesą, šiame darbe per autoriaus įvardintus pagrindinius lygmenis: **kognityvinį** (tikslus, priemonės, veikimo lauką), **santykiniį** (judėjimo vidinį santykių tinklą) ir **emocinį** (narių emocinį indėlį) buvo siekiama išsiaiškinti kaip ir kokios buvo suformuotos klimato aktyvizmo judėjimų „Fridays For Future Lietuva“ ir „Extinction Rebellion Lietuva“ kolektyvinės tapatybės. Tyrimą papildė globalios tapatybės bei transnacionalinės

difuzijos konceptai, kuriais siekiama suprasti, kaip globalūs judėjimai buvo perkelti į Lietuvą. Analizė baigiama klimato aktyvistų kolektyvinių tapatybių tęstinumo palikus judėjimus apžvalga.

Apibendrinant visą tyrimą, išskiriamos šios pagrindinės išvados:

- Abu tiriami klimato aktyvizmo judėjimai veikimo Lietuvoje pradžioje kolektyvines tapatybes konstravo formuodami ambicingus, globalius tikslus, tad save identifikavo kaip siekiančius atkreipti dėmesį į pasaulines problemas, reikalaujančius didelių, globaliu mastu vykdomų pokyčių. Atitinkamai, kaip būdus, kuriais siekiama tikslų, jie buvo linkę akcentuoti tipiškus globaliems FFF ir XR metodus, kurie pasižymėdavo abstraktumu.
- Šiuo metu „Fridays For Future Lietuva“ ir „Extinction Rebellion Lietuva“ judėjimai perėjo per tikslų išsigryninimo transformaciją, tad kelia realistiškesnius, pritaikytus prie sumažėjusių pajėgumų tikslus. Per šį procesą sukonstravo švietėjų, edukatorių bei tarpininkų tarp politikų ir visuomenės kolektyvinę tapatybę. Priemonės, kurias judėjimai rinkosi tam, kad įgyvendintų tikslus, atspindėjo šį pokytį. Abu judėjimai ėmė bendradarbiauti su politikais, iš apolitiškumo bei dėmesio atkreipimo specifikos persiorientavo į grindžiamą ekspertiskumu bei švietimu, bandymu įsitraukti į politinius procesus. Susiduriant su tokiomis krizėmis, kaip pandemija, karas Ukrainoje, judėjimai sugebėjo pakeisti savo veikimo priemones, rasti būdų, kaip išlaikyti komunikuojamų temų aktualumą visuomenėje. Per šią transformaciją, perkonstruodami kolektyvinę tapatybę, jie išlaikė judėjimo tęstinumą bei dalyvių motyvaciją.
- Analizuojant judėjimų veikimo lauko supratimą, santykį su išorine aplinka bei pripažinimu, kuris būtinas konstruojant socialinio judėjimo kolektyvinę tapatybę, atsiskleidė, jog pakeitus tikslus ir priemones, kuriomis siekiama pokyčio, pasikeitė ir politikų požiūris į judėjimus iš akcentuojamo jaunumo bei neišmanymo į lygiavertes konsultacijas su kai kuriais politikais bei aktyvistų savęs, kaip tarpininkų tarp visuomenės, politikų ir klimato mokslo, matymas. Konfliktiški susidūrimai su provokatoriais ar klimato kaitos skeptikais sustiprino aktyvistų kaip kvalifikuotų bei edukuotų veikėjų kolektyvinį identitetą, padėjo išsigryninti savo vertybes bei tikslą šviesti visuomenę.
- Vidiniame judėjimų santykių tinkle pastebėtas dvigubas ryšys, kuris koegzistuoja ir prisideda formuojant kolektyvinę tapatybę. Judėjimuose vyrauja bendruomeniškas santykis, kuris nėra paremtas giliais asmeniniais ryšiais su visais nariais, tačiau pagarba, profesiniais, aktyvistiniais ryšiais. Nors judėjimų nariai jaučiasi bendruomenės dalimi, ji labiau suprantama kaip būdas įgyvendinti tikslus, kurie rezonuoja su aktyvistais asmeniškai bei emociškai. Toks vidinis ryšių tinklas prisideda prie kolektyvinės tapatybės, kuri labiausiai nukreipta į vertybinį, dalykinį susitapatinimą su kitais nariais ir taip pat siejasi su judėjimų švietėjų, edukatorių kolektyvine tapatybe. Nors judėjimų santykių tinklas nebėra stiprinamas gyvais susitikimais, kolektyvinę

tapatybę rodo gebėjimas persiorientuoti ir pakeisti komunikacijos formas susidūrus su krizėmis, horizontalaus organizavimosi principas, kuris, nors ir nebūtinai virsta realybe, dėl natūraliai iškylančių „judėjimo veidų“, tačiau išlieka siekiamybe bei pagrindu, kuriuo paremti klimato judėjimai.

- Kad pasiektų didesnę visuomenės dalį, abu judėjimai ėmė bendradarbiauti, o kadangi jų tikslai, priemonės, santykių tinklas persipynė, jie veikia tame pačiame neigiamame ir mažame veikimo lauke, išgyvena tokias pat emocijas. Galima teigti, jog jie taip sukonstravo ne tik konkrečias atskirų judėjimų kolektyvines tapatybes, tačiau ir kolektyvinę Lietuvos klimato aktyvistų tapatybę.
- Emociniame lygmenyje abiejų judėjimų buvę ir esami aktyvistai susiduria su ambivalencija, kai dalyvavimas judėjimų veiklose kelia teigiamas džiaugsmo, vilties emocijas dėl buvimo bendruomenėje, kuri taip pat suvokia klimato krizės svarbą bei kritiškumą. Tačiau tuo pačiu metu šios veiklos sukelia beviltiškumo, skausmo, nerimo emocijas dėl visuomenės, politikų abejingumo bei itin neigiamos ir plataus masto klimato kaitos problematikos, kurią aktyvistai suvokia giliu asmeniniu lygmeniu. Pastebėta, jog buvusiems aktyvistams neigiamas tematikos pobūdis buvo pakankamu motyvu nutraukti veiklą, o esamieji, priešingai, šias neigiamas emocijas mobilizuoja veiksmui, nes jaučia įsipareigojimą ateities kartoms arba pareigą palaikyti judėjimą Lietuvoje.
- Buvimas pasaulinių judėjimų dalimi suteikia žinomą vardą, galimybę įsitraukti į svarbius procesus, žiniasklaidos dėmesio, o perimtos iš globalių judėjimų veikimo formos taip pat tai legitimizuoja. Tad galima teigti, jog transnacionalinė difuzija įvyko, tačiau tam tikri „importuoti“ aspektai, pavyzdžiui, pilietinio nepaklusnumo akcijos, nesankcionuoti veiksmai buvo modifikuoti arba neprigijo, nes tokios priemonės nebuvo aktualios ar pritaikomos Lietuvos kontekstui.
- Buvusieji aktyvistai buvo linkę išlaikyti susitapatinimą su klimato aktyvizmu apskritai, neišskiriant konkretaus judėjimo. Su aplinkosauga ir tvarumu susijusios vertybės ir idėjos jiems išliko artimos bei aktualios, todėl dalis buvusių narių savo kasdieniniame arba profesiniame gyvenime tęsia darbus, susijusius su šiomis temomis, arba įsiliejo į politinę veiklą, siekiant didesnių pokyčių visuomenėje. Tai patvirtina prielaidą, kad judėjimuose buvo suformuota ne tik konkrečių klimato judėjimų tapatybės, tačiau ir kolektyvinė Lietuvos klimato aktyvistų tapatybė.
- Šis darbas papildė socialinių judėjimų akademinę literatūrą tuo, kad koncentruojasi ne į kolektyvinį veiksmą apskritai, arba jo motyvaciją, tačiau į tai, kaip konstruojant kolektyvinę socialinio judėjimo tapatybę, palaikomas socialinio judėjimo vientisumas, keičiantis aplinkybėms bei funkcionuojant nepalankiame veikimo lauke. Kartu papildomas ir lietuviškų tekstų, kurie

tyrinėtų konkrečius Lietuvos klimato aktyvizmo judėjimus, gilinantį į aktyvistų asmeninius išgyvenimus bei judėjimų specifikos interpretacijas. Būtent tokio tipo analizė leidžia įsigilinti į kognityvinį, emocijų bei santykių tinklo aspektus, kurie itin svarbūs kolektyvinės tapatybės konstravimui. Tyrimas parodė, kad mėginant identišškai perkelti socialinius judėjimus, kurie remiasi Lietuvai nebūdingomis taktikomis, pavyzdžiui, pilietiniu nepaklusnumu, įvairiomis teatrališkoms demonstracijomis, susiduriama su visuomenės bei politikų abejingumu, priešišku. Todėl siekiant išlaikyti judėjimų tęstinumą bei komunikuojamų žinučių sklaidą, tokie judėjimai turi pereiti per tikslų bei priemonių transformaciją, prisitaikyti keliant realistiškus uždavinius, atliepti vietines problemas bei tapti politiškais. Taigi, iš esmės, perkonstruoti savo kolektyvinę tapatybę kognityviniame, santykiname bei emociniame lygmenyje.

- Šio tyrimo ribotumas apima tai, jog analizuojama maža ir homogeniška individų grupė, klimato aktyvizmo judėjimai, kurie šiuo metu yra sumažėję bei labiau išsivėję nei tada, kai buvo įkurti Lietuvoje. Kadangi klimato aktyvistai Lietuvoje siejami su radikalumu, visuomenė juos atstumia ir nekreipia dėmesio, tad jie lieka gana marginalizuoti. Nors jie neturi daug politinės ar kitokios galios, tokius judėjimus aktualu bei svarbu tirti siekiant suprasti, kaip globalūs judėjimai gali būti perkelti į Lietuvos kontekstą bei su kokiais sunkumais jie susiduria. Kartu siekiant pabrėžti klimato krizės, kaip globalaus bei visus paveiksančio reiškimo, kritiškumą, šiuo darbu stengiamasi edukuoti apie klimato krizės mastą. Taip pat, nors darbe tiriamos konkrečios klimato aktyvistų grupės, jis pasako nemažai apie Lietuvos visuomenės bei politinio lauko specifiką.
- Dalis informantų buvo linkę pažymėti, jog norėtų daugiau sužinoti apie tai, kiek jų vykdomi veiksmai yra realiai efektyvūs, tad ateities tyrimuose būtų galima specializuotis politinio bei visuomenės lauko analizėje, kuri siektų išsiaiškinti aktyvistų matymą bei vertinimą iš pačių politikų arba visuomenės perspektyvos. Tai parodytų kiek platesnį klimato aktyvizmo ir jo veiklos Lietuvos visuomenėje suvokimą, nei tik pačių aktyvistų interpretacijas.

Literatūros ir šaltinių sąrašas

1. Blee, Kathleen, „Interviewing Activists“, kn. The Wiley-Blackwell Encyclopedia of Social and Political Movements, sud. David A. Snow et al., (Blackwell Publishing Ltd., 2013).
2. Blee, Kathleen, M., Taylor, Verta, „Semi-Structured Interviewing in Social Movement Research“, kn. Methods of Social Movement Research Vol. 16, sud. Bert Klandermans, Suzanne Staggenborg, (University of Minnesota Press, 2002).
3. Bowman, Benjamin, „‘They don’t quite understand the importance of what we’re doing today’: the young people’s climate strikes as subaltern activism.“ *Sustainable Earth* 3.1 (2020).
4. Brügger, Adrian et al. „Social identity and risk perception explain participation in the Swiss youth climate strikes.“ *Sustainability* 12.24 (2020).
5. Della Porta, Donatella, „In-Depth Interviews“, kn. Methodological Practices in Social Movement Research, sud. Donatella della Porta, (Oxford: Oxford University Press, 2014).
6. Della Porta, Donatella, Tarrow, Sidney, „Transnational processes and social activism: An introduction.“ *Transnational protest and global activism* 1 (2005).
7. Diani, Mario, „The concept of social movement.“ *The sociological review* 40.1 (1992).
8. Euronews Green, „From solo protest to global movement: Five years of Fridays for Future in pictures“, 2023, žiūrėta 2024 m. lapkričio 15 d.,
<https://www.euronews.com/green/2023/08/21/from-solo-protest-to-global-movement-five-years-of-fridays-for-future-in-pictures>
9. Europos Komisija, „Flash Eurobarometer 545 – Youth and democracy Report“, 2024, 26-27, žiūrėta 2024 m. lapkričio 1 d.,
<https://europa.eu/eurobarometer/api/deliverable/download/file?deliverableId=91994>
10. Europos Komisija, „Public opinion in the EU regions“, 2024, žiūrėta 2024 m. lapkričio 20 d.,
<https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3218>
11. Europos Komisija, „Special Eurobarometer 538 Climate Change – Report“, 2023, 93, žiūrėta 2024 m. lapkričio 1 d.,
<https://europa.eu/eurobarometer/api/deliverable/download/file?deliverableId=88210>
12. Europos Sąjunga, „Youth and democracy“, 2024, žiūrėta 2024 m. spalio 30 d.,
<https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3181>
13. Extinction Rebellion Lietuva, „Tvarumas - prabanga?“, Facebook įrašas, 2023 m. lapkričio 27d,
<https://www.facebook.com/share/p/1B85sZvQLL/>.
14. Extinction Rebellion Lietuva, „Nustokime demonizuoti ir išmokime tiesiog priimti įvairovę“, Facebook įrašas, 2024 m. birželio 8 d. <https://www.facebook.com/share/p/1F42PqDy6X/>.

15. Extinction Rebellion Lietuva, „Šiandien išreiškėme palaikymą LGBTQ+ bendruomenei dalyvaudami Protestas UŽGAYVĖNĖS“, Facebook įrašas, 2024 m. vasario 13 d., <https://www.facebook.com/share/p/18RTmAMj1h/>;
16. Extinction Rebellion Lietuva, „Vakar vykusiuose Žinau, ką renku organizuotuose sąrašų lyderių debatuose perdavėme klausimą“, Facebook įrašas, 2024 m. spalio 12 d., <https://www.facebook.com/share/p/15dhgXhRwv/>.
17. Extinction Rebellion, "XR GLOBAL SUPPORT MID-YEAR REPORT 2023", (2023) žiūrėta 2024 m. lapkričio 15 d, <https://cloud.organise.earth/s/aAYAJZ3SrjSYa8k>
18. Extinction Rebellion, „About Us“, žiūrėta 2024 m. lapkričio 15 d., <https://rebellion.global/about-us/>
19. Fominaya, Cristina Flesher. „Collective identity in social movements: Assessing the limits of a theoretical framework.“ The Wiley Blackwell companion to social movements (2018).
20. Fridays For Future Lietuva „Toliau tęsiame kandidatų į EP atsakymų apžvalgą į mūsų užduotus klausimus [Žinau, ką renku](#) platformoje“, Facebook įrašas, 2024 m. birželio 1 d., <https://www.facebook.com/share/p/1H1KoDt1i4/>;
21. Fridays For Future Lietuva „Vakar Lukiškių kalėjimo vidiniame kiemelyje vyko organizacijos Žinau, ką renku“, Facebook įrašas, 2024 m. gegužės 5 d., <https://www.facebook.com/share/r/18TCicvuwU/>
22. Fridays For Future Lietuva, „Šiandien dalyvavome proteste prieš naktinio matymo taikiklių įteisinimą medžioklėje“, Facebook įrašas, 2023 m. birželio 29 d., <https://www.facebook.com/share/p/1WkTf3tqex/>
23. Fridays For Future Lietuva, „Šiandien mes kartu su Extinction Rebellion Lietuva judėjimo nariais buvome“, Facebook įrašas, 2023 m. spalio 10 d, <https://www.facebook.com/share/p/15DLyM85z6/>.
24. Fridays For Future Lietuva, „Šiandien minima tarptautinė solidarumo su Palestinos žmonėmis diena ir laikinai“, Facebook įrašas, 2023 m. lapkričio 29 d, <https://www.facebook.com/share/p/1B3QSQhn3Q/>;
25. Fridays For Future Lietuva, „Jau daugiau nei penkis mėnesius izraelis visomis jėgomis bando „išvalyti““. Facebook įrašas, 2024 m. kovo 8 d., <https://www.facebook.com/share/p/14kAUQbbjK/>.
26. Fridays For Future Lietuva, „Mūsų miškai yra mūsų tautos turtas“, Facebook įrašas, 2023 m. balandžio 23 d., <https://www.facebook.com/share/p/19gq6mwVwn/>
27. Fridays For Future Lietuva, „Rytoj prasideda išankstinis balsavimas, o sekmadienį – rinkimai į LR Seimą“, Facebook įrašas, 2024 m. spalio 7 d., <https://www.facebook.com/share/p/19zdtYLxmp/> .

28. Fridays for Future, „Declaration of Lausanne | August 2019, 400 climate activists from 38 countries“, 2019, žiūrėta 2024 m. spalio 29 d. <https://fridaysforfuture.org/what-we-do/our-demands/>
29. Furlong, Caitlin, Vignoles, Vivian, L., „Social Identification in Collective Climate Activism: Predicting Participation in the Environmental Movement, Extinction Rebellion“, *Identity*, 21:1, (2021).
30. Gardner, Peter, Carvalho, Tiago, Valenstain, Maria, „Spreading rebellion?: The rise of extinction rebellion chapters across the world“, *Environmental Sociology*, 8:4, (2022).
31. Gardner, Peter, Carvalho, Tiago, Valenstain, Maria, „The global spread of Extinction Rebellion through mass protest“, *The Loop*, žiūrėta 2024 m. lapkričio 15 d., <https://theloop.ecpr.eu/the-global-spread-of-extinction-rebellion-through-mass-protest/>
32. Halman, Loek et al., *Atlas of European Values: Change and Continuity in Turbulent Times*, European Values Series, volume 1, (Tilburg: Open Press Tilburg University, 2022).
33. Jamison, Andrew, Rinkevičius, Leonardas, "Socialinių judėjimų vaidmuo formuojant viešąjį klimato kaitos diskursą ir žinojimą." *Sociologija. Mintis ir veiksmas* 27 (2010).
34. Jasper, James M., „The Emotions of Protest: Affective and Reactive Emotions in and around Social Movements“, *Sociological Forum* 13, no. 3 (1998).
35. Loy, Laura, S., Bauer, Marivi, Wullenkord, Marlis C. „How dare we? The relation between language use, global identity, and climate activism.“ *Global Environmental Psychology* 2 (2024)..
36. LRT TV naujienų tarnyba, „Prie pasaulio prisijungė ir Vilnius: surengta eisena už klimato teisingumą“, LRT, 2021, žiūrėta 2024 m. lapkričio 15., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1535721/prie-pasaulio-prisijunge-ir-vilnius-surengta-eisena-uz-klimato-teisinguma>
37. Martiskainen, Mari et al. „Contextualizing climate justice activism: Knowledge, emotions, motivations, and actions among climate strikers in six cities.“ *Global Environmental Change* 65 (2020).
38. Mataitytė, Neringa, „Emocijų vaidmuo mobilizuojant visuomenę kovai su klimato kaita: emocinės būsenos konstravimas įkvepiant masinį judėjimą“, *Politologija*, 2021/1, vol. 101, (2021).
39. Melucci, Alberto, „The new social movements: A theoretical approach.“ *Social science information* 19.2 (1980).
40. Melucci, Alberto, „The Process of Collective Identity.“ Kn. *Challenging Codes: Collective Action in the Information Age*, Cambridge Cultural Social Studies. Cambridge: Cambridge University Press, (1996).

41. Melucci, Alberto, *Nomads of the present: Social movements and individual needs in contemporary society*, sud. John Keane, Paul Mier, (Hutchinson Radius, 1989).
42. Molek-Kozakowska, Katarzyna, „Environmental Activism as Counter-Hegemony? A Comparative Critical Discourse Analysis of Self-Representations of Radical Environmental Organisations.“, *Language and Intercultural Communication* 21, no. 6 (2021).
43. Morgan, Huw, „Extinction Rebellion in Aotearoa: the possibilities and pitfalls of importing a social movement organisation.“ *Interface: A Journal on Social Movements* 13.1 (2021).
44. Ore, Adeshola „Prized Picasso ‘unharmed’ after Extinction Rebellion activists glue hands to painting in Melbourne“, *The Guardian*, 2022, žiūrėta 2024 m. gruodžio 30 d., <https://www.theguardian.com/australia-news/2022/oct/09/prized-picasso-unharmed-after-extinction-rebellion-activists-glue-hands-to-painting-in-melbourne>
45. Pasaulio meteorologijos organizacija, „Climate change indicators reached record levels in 2023: WMO“, 2024, žiūrėta 2024 m. spalio 29 d., <https://wmo.int/news/media-centre/climate-change-indicators-reached-record-levels-2023-wmo>
46. Petrauskaitė, Indrė, "Pilietinės aplinkosaugos iniciatyvos ir judėjimai pasitelkus naujas medijas." *Informacijos mokslai* 62 (2012).
47. Petronytė-Urbonavičienė, Ieva et al. „PILIETINĖS GALIOS INDEKSAS 2023 metai“, Pilietinės visuomenės institutas, (2024) https://www.civitas.lt/wp-content/uploads/2024/03/PGI_2023metai.pdf .
48. Piotrowski, Grzegorz, „What are Eastern European social movements and how to study them?“. *Intersections. East European Journal of Society and Politics* 1.3 (2015).
49. Platūkytė, Domantė, „Klimato kaitos aktyvistai proteste skelbia „Žemės laidotuves“: žudome save ir Žemę“, *LRT*, 2020, žiūrėta 2024 m. lapkričio 15 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1240068/klimato-kaitos-aktyvistai-proteste-skelbia-zemes-laidotuves-zudome-save-ir-zeme> .
50. Polletta, Francesca, Jasper, James M. „Collective identity and social movements.“ *Annual review of Sociology* 27.1 (2001).
51. Reuters, „Climate activists block Amsterdam highway in protest against ING“, 2023, žiūrėta 2024 gruodžio 30 d., <https://www.reuters.com/world/europe/climate-activists-block-amsterdam-highway-protest-against-ing-2023-12-30/>
52. Telešienė, Audronė, Kriaučiūnaitė, Neringa, "Nevyriausybinių organizacijų aplinkosauginės veiklos tendencijos Lietuvoje." *Public Policy and Administration* 1.25 (2008).
53. Uldinskaitė, Vilija, „Klimato kaitos aktyvistų komunikacija Lietuvoje“, (Magistro darbas, KTU, 2024).

54. Vasiliauskaitė, Miglė, „Protesto akcija prie Sveikatos apsaugos ministerijos: prašo atkreipti dėmesį į klimato kaitos pavojų sveikatai“, Delfi.lt, 2023, žiūrėta 2024 m. spalio 30 d., <https://www.delfi.lt/a/94199563>

Priedas Nr. 1

Klausimynas esamiems aktyvistams

Sveiki, labai Jums dėkoju, kad sutikote duoti interviu. Dar turiu paklausti, ar sutinkate, kad pokalbį įrašyčiau, kad galėčiau vėliau transkribuoti? (Jei sutinka) Tuomet įrašymas pradėtas, primenu, kad įrašau tik tam, kad transkribuočiau ir duomenis naudosiu tik magistro rašymui.

A. Bendrieji / įvadiniai klausimai:

1. Gal galėtumėte papasakoti šiek tiek apie save, kiek Jums metų, ką veikiate gyvenime?
2. Kokiam klimato aktyvizmo/ aplinkosaugos judėjimui priklausote?
3. Kaip Jūsų gyvenime atsirado aktyvizmas? Kiek laiko priklausote judėjimui?
4. Kas paskatino/motyvavo imtis šios veiklos?

B. Kolektyvinė tapatybė:

5. Kokias emocijas Jums kelia dalyvavimas šiame judėjime?
6. Kas Jums asmeniškai yra judėjimas (apie ką)?
7. Kokius Jūs įvardintumėte judėjimo, kuriam priklausote, tikslus?
8. Kokiomis priemonėmis bandote šiuos tikslus įgyvendinti?
9. Kaip vertinate Lietuvos kontekstą kaip savo veikimo lauką? Ar jis priimančias, ar ribojantis? Kaip sekasi veikti Lietuvoje? Kaip apibūdintumėte, kad judėjimą priima Lietuvos visuomenė, o politiniai veikėjai?
10. Su kokiais apribojimais, sunkumais tenka susidurti?
11. Kaip Jūsų judėjimą paveikė krizės? (Karas, pandemija)
12. Ko tikitės iš savo veiklos Lietuvos kontekste? Kokią matote judėjimo perspektyvą ateityje?
13. Kaip apibūdintumėte pačio judėjimo vidinius ryšius, santykį tarp narių?
14. Kaip Jūs priimate sprendimus judėjimo viduje? Kokia yra judėjimo hierarchija? Kokiu organizavimo modeliu remiatės?
15. Kaip dažnai rengiate susitikimus, protestus ar demonstracijas? Pagal ką nusprendžiate, kad protestą rengti būtina ar nebūtina?
16. Kaip komunikujete su kitais aktyvistais iš savo grupės? Kokius kanalus, priemones naudojate?

C. Globali tapatybė:

17. Kaip vertinate užsienio FFF ar XR judėjimus, kokią įtaką jie daro Lietuvos grupėms?
18. Ar matote save kaip didesnio, globalaus, labiau ar lokalaus judėjimo atstovus? Kodėl?

D. Sociodemografiniai klausimai

19. Koks Jūsų išsilavinimas?
20. Iš kokio miesto esate?
21. Kaip apibūdintumėte savo politines pažiūras?

Priedas Nr. 2

Klausimynas buvusiems judėjimų nariams

Sveiki, labai Jums dėkoju, kad sutikote duoti interviu. Dar turiu paklausti ar sutinkate, kad pokalbį įrašyčiau, kad galėčiau vėliau transkribuoti? (Jei sutinka) Tuomet įrašymas pradėtas, primenu, kad įrašau tiksliai tam, kad transkribuočiau ir duomenis naudosiu tiksliai magistro rašymui.

A. Bendrieji / įvadiniai klausimai:

1. Gal galėtumėte papasakoti šiek tiek apie save, kiek Jums metų, ką veikiate gyvenime?
2. Kokiam klimato aktyvizmo/ aplinkosaugos judėjimui priklausėte seniau?
3. Kaip Jūsų gyvenime atsirado aktyvizmas? Kiek laiko priklausėte judėjimui?
4. Kas paskatino/motyvavo imtis šios veiklos?

B. Kolektyvinė tapatybė:

5. Apie ką Jums asmeniškai buvo/ ar tebėra šis judėjimas? (Kas jums asmeniškai buvo/yra judėjimas?)
6. Kokias emocijas Jums kėlė dalyvavimas šiame judėjime?
7. Kokius Jūs įvardintumėte judėjimo, kuriam priklausėte, tikslus?
8. Kokiomis priemonėmis bandėte šiuos tikslus įgyvendinti?
9. Kodėl nusprendėte nebetęsti šios veiklos?
10. Ar vis dar laikote save klimato aktyvistu? Kodėl?
11. Kaip vertinate Lietuvos kontekstą veikimo lauką? Ar jis priimantis, ar ribojantis? Kaip sekėsi veikti Lietuvoje? Kaip apibūdintumėte, kad judėjimą priėmė Lietuvos visuomenė, o politiniai veikėjai?
12. Su kokiais apribojimais, sunkumais teko susidurti?
13. Kaip judėjimą paveikė krizės? (Karas, Covid-19 pandemija, klausti, jei tuo metu priklausė)
14. Kaip apibūdintumėte judėjimo, kuriam priklausėte, vidinius ryšius, santykį tarp narių?
15. Kaip priimdavote sprendimus judėjimo viduje? Ar buvo kažkokia hierarchija? Ar turėjote lyderį?

16. Kaip dažnai rengėte susitikimus, protestus ar demonstracijas?
17. Kaip komunikuodavote su kitais aktyvistais iš savo grupės? Kokius kanalus, priemones naudojote?

C. Globali tapatybė:

18. Kai priklausėte judėjimui, ar užsienio FFF/XR judėjimai darė tiesioginę įtaką Lietuvos grupei? O netiesioginę?
19. Ar matėte judėjimą ir grupę kaip didesnio, globalaus, labiau ar lokalaus judėjimo atstovus? Kodėl?

D. Sociodemografiniai klausimai:

20. Koks Jūsų išsilavinimas?
21. Iš kokio miesto esate?
22. Kaip apibūdintumėte savo politines pažiūras

Priedas Nr. 3

Interviu transkripcijos

Sutartiniai ženklai: T – tyrėja, P – pašnekovė/pašnekovas

Interviu Nr. 1

Pašnekovė: Agnė (vardas pakeistas), „Fridays For Future Lietuva“ aktyvistė (buvusi „Extinction Rebellion Lietuva“ narė), amžiaus kategorija 20-24 m., turi aukštąjį išsilavinimą (socialiniai mokslai), dirba aplinkosaugos srityje.

Interviu data: 2024 m. spalio 1 d. Interviu trukmė: 48 min. 10 s.

T: Labai ačiū, kad sutikai pasikalbėti ir pasidalinti savo nuomonėmis ir nuostatomis. Ir dar priminsiu, kad atsakymai bus nuasmeninti, anonimiški ir naudojami tik magistro rašymo tikslais. [...] Grįžkime prie būtent klimato arba aplinkosaugos judėjimų. Tai būtent konkrečiai kokiems priklausai judėjimams ar judėjimui?

P: Priklausau dabar „Fridays for Future“, kažkuriuo laikotarpiu, gal pusę metų nuo įsisteigimo jų „Extinction Rebellion“ priklausiau tam. Gal pusę metų daugiausiai, bet po to, po to, jau nebelabai, nes nesimatė skirtumo. O dabar dar vienas aktyvistavimas, tai bus su eko sąjungom, nu žodžiu, kad darbuotojai prašytų ne tik darbo sąlygų gerinimo, ten nežinau, pietų pertraukos, bet ir šalia tų, kolektyvinė sutarty, kad įsirašytų ekologiniai reikalavimai, ten, tarkim, vat, nu, pats paruošimas, tarkim, jeigu trąšų įmonė, tai ten kaip tas trąšas paruošia ir panašiai, arba, kad daugiau žaliųjų viešųjų pirkimų nuo nežinau... vykdytų įmonė... nu, ką, ką sugalvoja darbuotojai, tai vat tokį projektą. Jo... Tai vat.

T: Minėjai, kad tarsi nematei rezultato būnant „Extinction Rebellion“, tai tarsi ar nematei tame prasmės, būtent mūsų kontekste, ar kaip?

P: Ne, aš tiesiog gal, kad anksčiau galvojau, kad ten radikalesnis bus, kad kažkaip į kažkokius gatvės veiksmus eis judėjimas ar ten nežinau, labiau kritikuos ten, nežinau... sistemą ekonominę, politinę

ir... Nes iš pradžių taip buvo, o dabar gaunasi, kad... nežinau iš „Extinction Rebellion“ pabėgo daug tokių radikalesnių narių, kurie turėjo patirtį užsienio ir tada liko vos ne tie patys nariai, nu dalinasi tom pačiom veiklom ir tada atrodo, kodėl yra du judėjimai, jeigu ir „Extinction Rebellion“, ir „Fridays for Future“ yra gana neaktyvūs dabar lyginant su anksčiau. Ten 2019-ais metais buvo daug protestų, kiekvieną, nu, kas antrą penktadienį tikrai būdavo protestai ir dabar tas susidomėjimas visuomenės nuo pandemijos pasikeitė ir po to dar po karo iš viso sumažėjo žmonių tas susirūpinimas, o... jo, mes darom dabar dėl rinkimų, abu judėjimai tarpusavyje bendradarbiauja, turim bendrą čiatą realiai, kur mes rašomės ten, tarkim, kokius klausimus užduosime politikams ar ten... Nu ir realiai, tai yra pagrindinis kaip FFFui, tie rinkimai... ir tiek prezidento, tiek Europos Parlamento, tiek Seimo dabar yra pagrindinė veikla ir vos ne vienintelė metuose, taip ir „Extinction Rebellion“. Anksčiau jie ten buvo lyg ir, kažkokį ten gatvės veiksmą vieną ten... papaišalioję vieną perėją, bet... bet daugiau tai... Ai, dar buvo vienas toks, vienas protestas, kuris labai priminė ankstesnius „Fridays for Future“ judėjimo protestus, nes jis toks buvo labai apibendrintas, tarsi nėra konkretaus reikalavimo. Nuo ko, dėl ko aš ir iš dalies ir išėjau iš „Extinction Rebellion“, nes labai, mes nuo to pradėjom „Fridays for Future“, bet po to judėjom, kad reikia konkrečių reikalavimų ne tik klimato kaita, mes degam - tai yra blogai su ta klimato kaita, bet kažkokių konkrečių reikalavimų į vieną sritį kažkokią susiorganizuoti, nu, ar tiktais į bendravimą su politikais, ar ten tiktais ūkio sektorius ir panašiai. Tai, nu, kažkaip, kampaniją bent jau paskirti, tai dėl to man nepatiko, kad vat nuo to pradėjo „Extinction Rebellion“ ir aš tada dėl to išėjau ir tada galiausiai dabar yra toks vos ne tos pačios veiklos.

T: Supratau, o kaip tau atrodo, kodėl atsitiko tas toksai nuosmukis? Na, minėjai krizes, ir karą Ukrainoje ir kovidą, tai ar manai, kad čia buvo kaip ir tokie lemtingi dalykai judėjimams, kurie tarsi sutrukdė judėjimams toliau augti ir plėstis, ar kažkokias kitas priežastis matai, kaip tau atrodo?

P: Iš dalies, aš bent jau su kuo susidūriau tai, kad buvo labai daug prisijungusių į „Fridays for Future“ tada, kai aš irgi prisijungiau. Buvo, atsimenu, atėjo į naujokų susitikimą gal 30 žmonių ir po to būnant jie, kadangi bendrauja angliškai, man pačiai buvo sunku, nors anglų aš gerai mokiausi, nu, nors išlaikiau ir tuos egzaminus gerai, bet man kažkaip buvo sunku, nes jie ten dar savo tokią interneto kalbą naudojo ir man buvo sunku. Ir dar ten visokie va tokie, nu, organizaciniai dalykai ir tu net nežinai, nu, tu gali pasakyti, nu, kuo aš galiu padėti? Ir tada... nu, tai tu gali, nežinau, sudalyvauti interviu sako, ar tu gali sudalyvauti? Nu ne, aš negaliu sudalyvaut, nes aš nieko nežinau dar. Būtų kažkoks, nu, paruoštukas, ką daugmaž akcentuot, tai aš gal ir galėčiau, bet... Ir jaunam žmogui atrodo na... Ten dėl tos anglų kalbos, aš iš Panevėžio esu, tai man, mes ten daug angliškai nešnekėdavom. O... tai ir dar organizaciniai, nes tu pakliūni į tokį, nu, chaosą iš dalies, ir tada bandai kapstyti. Tai tiktas vėliau, po kokių metų, aš supratau, ką ten, kaip daryt, kaip ten organizuot, kad leidimą išimt ten, nežinau, kad žiniasklaidą sukviesti... nu tokie abc protesto yra, bet ir vėliau tiktais daėjo, kad, nu, tai dėl ko protestuoti, tiktais dėl klimato kaitos, ar kažkokių, na, reikia reikalavimų? Ir tada kaip kalbėtis su politikais, nes mes iš pradžių iš viso nesikalbėjom. Nes buvo ir Lietuvos Žaliųjų partija, norėjo susitikti, ir mes sakėm, kad, nu vat mes nenorim bendradarbiauti, o po to, dabar kažkaip galvojam, kad reikia kažkaip bendradarbiauti, nes, na, gamtai nebus geriau dėl to, kad mes liksime apolitiški. Jau geriau, ta prasme, nebūtinai su Žaliųjų partija, ta prasme, su bet kokia partija, kuo daugiau jie stums tos klimato politikos į savo įstatymus, ir nežinau... programas tai, tuo bus geriau visiems. O bet... dėl... dėl...dėl ko dar gali būt sudėtinga? Dėl to, kad, nu, mes irgi iš pradžių labai tokius individualius veiksmus akcentavom. Ir... na, tas toks kaltės, savigailos momentas... nu vat toks, mea culpa (liet. *mano kaltė*, pastaba I.V.), mea culpa, nu toks pastoviai, kad tu save kaltini, niekam nėra malonu. Ir kai tu pradedi žiūrėti, kad tavo veiksmai, na, reiškia kažkiek, bet yra platesnis kontekstas, tai gamintojai, teršėjai, turtingesni žmonės, kurie suvartoja žymiai daugiau, tai tada tu... na, stengiesi vis tiek į individualų veiksmą įsitraukti, bet taip pat žinai, kad tu nesi vienintelis atsakingas. Tai mes to iš pradžių neakcentavom. Mes sakėm, kad ten, nežinau, atsisakyk šiaudelių ir tipo jau bus tavo didžiulis dalykas. Bet vėliau atsirado tokių, kairesnės minties žmonių, tai jie kažkaip, nu, mus supažindino, kad yra tas, nu, bendresnis kontekstas ir mes tada savo tą retoriką pakeitėm. Ir aišku yra toks dalykas, kaip... kad tvarumą tą iš dalies, tą tvarumo sąvoką irgi jie pasiėmė verslai

daugiau. Iš pradžių ji buvo labiau su politiniais aktyvistais siejama, o vėliau... dabar tvarumas yra, jeigu tu pasakai tvarumas, tai atrodo nu, kad tiktais, na, tiktais tu pirkdamas gali, tik balsuodamas pinigine tu gali būt tvarus. Tai nėra apie kažkokį bendrą, kad tai yra ir aktyvizmas, kad tai yra, na, bendra, netgi, nu, sistema pagal ką, pagal kurią gali valstybė ten veikti. Tai dabar, kadangi nusinešė šitą sąvoką verslai labiau. Bet ir tuo pačiu buvo tokia mada, galbūt kažkiek tuo metu, daug kas šnekėjo ir visi vieši asmenys ten, nuomonės formuotojų daug šnekėjo ir kai jie šneka, tai atrodo tada norisi, vis tiek yra tas masės efektas. Pavyzdžiui, dabar, kai buvo protestas dėl medžių prie Romain Gary skulptūros. Tai atėjo labai daug žmonių ir mes galvojame blemba, mes, tipo, tiek dažnai vat į šitą medžių... į vieną medžių protestą atėjo 4 žmonės. Ta prasme, kuo šitie medžiai skirtingi nuo anų? Bet tada, kai jo... kai šneka daugiau žmonių, į konkretų protestą kviečia, tai tada atrodo ir lengviau, aiškesnės instrukcijos ką turi padaryti – ateiti protestą. Ir tuo pačiu, nu, reikia nuomonės formuotojų, jie taip pasako, na, kuri teisinga nuomonė. Tai dabar, kadangi nieks nešnekėjo apie tai, daugiau apie karą buvo ir apie rekomendacijų laikymąsi Covid metu. Tai... tai dėl to, galbūt, trūko to dėmesio.

T: O dar šiek tiek grįžtant į tavo pačios asmeninį tokį, kaip ir prisirišimą prie aplinkosaugos, prie klimato aktyvizmo, kas paskatino arba motyvavo tave įsitraukti į tokią veiklą. Nes matau, kad tau labai rūpi šitie klausimai tai, kaip, na, kas buvo tas toksai motyvatorius?

P: Man atrodo, kad mano sesuo šiaip tokia buvo... Na, ji pradėjus studijuoti susipažino, nes jos kursiojai buvo tokie progresyvesnių pažiūrų ir tada, kai aš pradėjau studijuoti ji pakvietė mane į vieną būgnų kolektyvą, į „Rhythms of Resistance“ (liet. *pasipriešinimo ritmai*), kurie groja visokiuose protestuose, tai aš nuėjau į būgnų repeticiją ir tada, kaip tik buvo, jie ruošiasi būgnuoti į „Fridays for Future“ protestą ir aš tada kažkaip susidomėjau dėl to... Bet prieš tai buvo ten, kad tokio gal švietimo momento buvo, kad mokytojos supažindindavo. Aš atsimenu, kai pirmą kartą kažkaip sužinojau... Na, aš kažkaip tokia, tokiai visokiai gąsdinančiai informaciją jautri buvau kaip vaikas, tai aš atsimenu, kai pradinėse klasėse mokytoja pasakė, kad ten... apie šiukšles kažkaip, kad ten jos, būdamos saulėje, kažkaip kenksmingas dujas išleidžia į aplinką ir aš atsimenu, grįžau visas šiukšles iš aplinkinių kiemų surinkau. Ir po to dar buvo, kad turėjau biologijos mokytoją, kuri ten skatindavo rinkti baterijas, ten po to dalyvauti visuose konkursuose ten... Nu va tokius ten tokius mažus projektėlius su aplinkosauga... Ir atsimenu ji... kažkaip man ten sekdavosi, ten padaryti, nes galėdavai dar pasikelti pažymį kažkiek ir aš atsimenu, ji ten kviesdavo kažkaip... Tai, kad ji gal kažkaip ten potencialo matė, nes man sekėsi, ten ta biologija, tai kažkaip tada ir ta artimesnė tema buvo. Na, ir po to, galiausiai buvo ta TED Talk Gretos Thunberg kalba, kur atsimenu dvyliktoji klasėje peržiūrėjau ir galvojau, kad tikrai reikės kažką daryti dėl to... Ir, kad tikriausiai, jo, po to studijų, nors žinojau, kad studijuosiu psichologiją, bet žinojau, kad kažkaip reikia politiškai, nu pilietiškai prisidėti ir jo... Tai tokie trys momentai. Tai kaip ir reikėjo to, labiausiai tokio, na išorinio paskatinimo. Ne vien... Aišku buvo ten daug su šeima leisdavom laiko gamtoj, tai būdavo tas dar dalykas, bet... Nu jo, gal iš dalies, kad gamtoj... mes... mano mama tokia būdavo, kad kitų mamos ten prašydavo, ai ateik ten per pietus pasirodyt, o manęs mama neprašydavo to dalyko, kada tu nori eik valgyt, tai aš atsimenu... Tiesiog mes, nu kieme žaisdavom... Tai ten įsivaizduodavom ir tas toks na, ne toks tie įsivaizduojami žaidimai, kur nėra, kad kažkoks kvadratas su nustatytom taisyklėm, bet... tu būni aplinkoj, gamtą pasitelki tiek kaip savo įrankį vaizduotės tiems žaidimams skleistas... Tai kažkaip, nu daug visokių labai... ir aš po to atsimenu, kad aš ir piešdavau tą gamtą, kiti ten vaikai, pavyzdžiui, kažkokius animacinius veikėjus, tai aš visada atsimenu tuos metų laikus, kažkodėl man jie taip... visada tiesiog savo noru, ne tai, kad mokykloje kažkokia užduotis buvo. Tai... taip buvo ir su gamta tikriausiai, to tokio ryšio stipraus, bet tikriausiai labiau iš išorės kažkoks vat svarbus asmuo, kuris paskatindavo aplinkosaugiškiau elgtis.

T: Supratau, ačiū labai. Dabar čia buvo tokie labiau asmeniniai klausimai, pereisiu galbūt šiek tiek apie patį judėjimo tą visą jo funkcionimą. Viešojoje erdvėje, visi tie judėjimai, jie tarsi skirtingai save apibūdina, tai ir klimato aktyvizmo, ir aplinkosaugos, ir gamtosaugos. Tai tu, kadangi dabar kiek supratau, labiausiai priklausai “Fridays for Future“ ir labiausiai ten dalyvauji, kaip būtent apibūdintum šį judėjimą?

P: Manau kad ir klimato, ir aplinkosaugos, nes, pavyzdžiui, mes aplinkosaugos tai, pavyzdžiui, kai buvo naktinių taikiklių draudimas arba buvo tokių kelių... keli įstatymai ten, su kuriais bendradarbiauom ir jie ne tiek, kiek klimato kontekste yra reikšmingi, bet... bet jo, dirbom su jais ir ten komunikaciją darėm, ten prašėm laiškus rašyt, patys rašėm laiškus Seimo nariams. Bet bendrai labiau akcentuojame, kad... nu orientuojamės vat su rinkimais, tai tikrai klimato esam, nes ten šiltnamio...jo...klimatui neutralumo kaip sieksite? Tokie klausimai būna ir iškastinio kuro atsisakymo reikalaujam. Tai vat, pagal veiklas, na va tokia orientacija labiau tokia klimato, bet būna tokių veiklų kartais nu vat, kur reikšmingi įstatymai, tai tada prisidedam, bet labiau gal klimato, sakyčiau.

T: Supratau... Tai tuomet kokie, kaip įvardintum, kokie yra būtent šio judėjimo pagrindiniai tikslai?

P: Aš manau, kad formuoti.... Na, dabar gal labiausiai šviesti apie daromus pokyčius. Tiek klimato, tiek tam tikrais atvejais gamtosaugos srityje. Tai vat ar tai šviesti, kad vat yra balsuojama ir kažkiek skatinti to įsitraukimo, bet ateityje galbūt norėtumėm daugiau bendradarbiauti su politikais, tai galbūt kažkokius įstatymus bandyti, na, lobinti, taip sakant. Tai vat tai, bet kol kas dabar yra edukacinė, nes dalyvaujam ten įvairiuose interviu, tai ten supažindinam su klimato aktyvistų požiūriu, ten, kokiuose nors nežinau, interviu „Žinių radijui“, tai vat... ir tada šviečiam, vat kokia yra politikų nuomonė, vat tarkim, gamtosaugos klausimais, o dabar apie šituos rinkimus, tai labiau edukacinis toks tikslas.

T: Supratau ir tada, na, šiek tiek pagalvojant apie Lietuvą, kaip kontekstą, kaip lauką, kuriame jūs veikiate... Tai, na, kaip vertinate Lietuvos kontekstą? Na, ar jisai yra priimantis, ribojantis, kaip jums sekasi veikti tarsi Lietuvoje? Kaip jus priima visuomenė, politikai?

P: Aš manau, kad priima... Mes buvom siuntę Seimo nariams laiškus 2020-ais metais, kaip tik per koroną, tai buvo labai daug iš Seimo narių visokių replikų, kad: „Jūs eikit, čia pabaikit mokyklas, ten grįžkit mokyklos suolą“. Nu, ten ir panašiai, kad klimatas nešyla... Dabar jau, kadangi mes per konkrečius įstatymus einam, tai to nėra, bet bendrai, iš visuomenės, tai buvo, kai mes turėjom tokį... projektą vykdėm, ten apie tiesiog, kad aplinkai draugiškos paslaugos ir prekės būtų prieinamos visiems tai tiek, kad taisydas būtų pigesnis... Ir aš atsimenu, mes darėm komunikacijos, na, kampaniją ir buvo labai daug tuo metu pykčio iš visuomenės, kad tas tvarumas, kad čia... nu, kad čia yra melas, klimato kaita visada buvo ir čia galiausiai susireguliuos kažkaip tos temperatūros... ir kad tvarumas, tai reiškia, kad nu mokėti daugiau ir aš visiškai visiškai suprantu, kodėl visuomenė taip sako, nes dauguma priemonių, deja, dabar yra, nu, orientuotos į turtingesnius asmenis. Tai tiek, kad ne kiekvienas gali elektromobilį įsigyti. Tai jau geriau aš sakyčiau ten viešojo transporto geriau skatinti, kas būtų labiau į visus orientuota ir... ir, kad visi galėtų tom priemonėm pasinaudoti. O... nu jo, buvo toks skepticizmas ir aš nežinojau... Tai mes tada nebenaudojau net žodžio tvarumas, nes, nu vat, nusinėsta sąvoka yra verslų... O tada bandėm į aplinkai draugiškas, bet kaip tik tuo metu Nida Vasiliauskaitė pasidalino mūsų kažkokiu... persidalijo iš mūsų, kažkokiu tai įrašu ir tada keletą ten nežinau... mėnesių persekiojo jos sekėjai mus, ten komentuodavo ir panašiai... tai vat...

T: Supratau, tai, na, jeigu reikėtų įvardinti na, tiksliai būtent su kokiais apribojimais ir sunkumais tenka susidurti, tai turbūt tas toksai skepticizmas ir nepriėmimas būtų ar dar kažkas?

P: Gal, kad į jauną žmogų taip žiūri, kad, nu... Dėl... čia man dabar kažką aiškini... Nors man atrodo, kad mums ir aktualiausia yra dabar apie tai šnekėti, nes mes labiausiai patirsim tas pasekmes... o jie jaučiasi tokie visažiniai... Nu, aš suprantu, kad jie turi patirtį politinę, tikrai sunku įkalbėti, tarkim, žmones palaikyti įstatymą tam tikrą, bet man atrodo, kad, nu, iš pradžių, tai mes tikrai jautėmės neišgirsti dėl to, kad esam jauni.

T: Na, anksčiau, o dabar? Tarsi padaugėjo?

P: Dabar tai, kažkaip, man atrodo, kad mes... Dabar gal tas... nebeakcentuoja to gal amžiaus. Jeigu susiduriame su neigiamomis reakcijomis labiau, kad apskritai klimato kaita neegzistuoja čia, man atrodo, kad tiesiog yra tokia banga ir tada bandai perkalbėti žmogų, bet ne tiesiog...nu... pagarbiai, bet... jo, yra dabar toks nuostabus dalykas ir net nežinau, kaip, nu... Čia reikia iš tikrųjų tyrinėti kaip... kaip... kaip bendrauti ir kaip kalbėti su tais... jo... skepticistais...

T: Supratau, įdomu. O dar minėjai, kad dabar esate tarsi išsikvėpę kaip judėjimas, tačiau, na, vis tiek dar egzistuojate, kiek supratau. Tai kaip apibūdintum, na, pačio judėjimo tokius vidinius ryšius? Na, ar jaučiatės kaip bendruomenė, ar palaikote ryšius, kaip palaikote tuos ryšius? Kaip bendraujate, komunikuojate?

P: Anksčiau kažkaip daugiau buvo to bendruomeniškumo, nes būdavo, kad tiesiog susitikdavom gyvai. Po to, po koronos, kažkaip viskas tik nuotoliu ir retai tik susitinkam, nes anksčiau dar ir ten būdavo, kad ten nueidavom pavaršinti visi, kad ten nueinam šiukšlių kažkokių parinkt gamtoje, o dabar taip kažkaip... nu, tiesiog žinom, kad va čia gavom užklausa ar ten kažkokį prašymą ir tada nusiunčiam chatą savo, tada pasitariame... O šiaip, bendrai narių gana geri tarpusavio santykiai, gal tiktais iš kitų judėjimų yra kur susipykę, nes turėjo daugiau to kontakto. Bet vis tiek, kadangi čia judėjimas, tai ten tie asmeniškumai lieka užnugary... Bet jo, anksčiau būdavo daugiau ir ten kažkaip, kad, na, būdavo daugiau ir užsieniečių ir jie tokie vis tiek šiltesni. Mes čia tokie, Rytų europiečiai tokie gana iš charakterio tokie šalti, tai jie įnešdavo tos šilumos ir ten apsikabinimai būdavo... Ai, mes dar ir turėdavom per savo susirinkimus tokias ženklų sistemas, na, kad nepertraukti ir panašiai. Ten, kad vat pirmas, antras, aš dabar kalbėsiu antras arba ten, aš dabar atsakysiu tiesiogiai tau arba ten jeigu aš pritariu, tai rodo taip... tai vat... būdavo tokių... bet jau būdavo anksčiau bendruomeniškumo, nes ir gyvai susitikdavom, ir kažkaip daugiau tų projektų būdavo, dabar tai... kažkaip tiktais su politikais dirbam.... Bet vis tiek per kitus protestus susitinkam, ten susižvalgom, nu nesusižvalgom, bet nueinam pasišnekėt, ten į festivalius nuvažiuojam kažkokių... Tokie draugai vis tiek esame sakyčiau, nu, nes susitinkam ten, pasiūlom kažką, kažkur nueit, na, ne kartu, bet nežinau... darbo ten pasiūlymas ir panašiai...

T: Minėjai, kad buvo kažkokios įtampos tarp judėjimo, tai čia ar konkrečiai tarp skirtingų tų klimato, aktyvizmo judėjimų, ar tiesiog tarp jaunimo judėjimų?

P: Ne, ten buvo trys žmonės, kurie ten tiesiog... Buvo tiesiog asmeniškumai iš to paties judėjimo, ten tiesiog... bevykdant projektą apsipyko, bet ne dėl kažkokių ten įsitikinimų ten ar panašiai, bet tiesiog dėl to, kaip bendravo žmogus, kitiems nepatiko ir tada tiesiog šiek tiek apsipyko ir tada dabar tokie labai šalti santykiai tarp jų.

T: Supratau... Dar tada, o kaip jūs priimate kažkokių tai sprendimus judėjime? Na, kaip nusprendžiate, tarkim, kokie klausimai yra verti dėmesio, kada reikia rengti kokį nors protestą ar demonstraciją? Kada reikia kreiptis į politikus ir panašiai? Na, tiesiog, kaip priimate įvairius sprendimus viduje?

P: Nu, šiaip iš tikro aš žinau, kad anksčiau iš viso nebūdavo jokio sietelio, kaip sakoma, nu ta prasme, viskas, kur pakvietė, tai ten nueini, bet aš dabar jau akcentuoju, kad, na, nebent nu, kažkokiam tyrime sudalyvauti, tai iš... na, tiesiog, padėti žmogui pasibaigti studijas, tai va tokie dalykai... Bet, nu, vat, kažkokiose laidose ten dalyvauti, tai aš jau sakau, kad jau reikia susimąžinti tas apimtis ir tiesiog orientuotis į vat visokias... nu, bendravimo su politikais, tą politikos formavimą, nes nu jis vis tiek daro didžiausią įtaką, tiek... nu, visuomenės įpročiams, nes ir tas švietimas, ta prasme, tai, kad kažkas perskaitys, nereiškia, kad padarys, tai reikia vat, na, daugiau įsitraukti, kur yra rėmai statomi žmogaus elgesiui... Dėl to ir mes labiau tuos... vat naktinių taikiklių draudimas, ten vat, kad žmonės rašytų laiškus, bet tuo pačiu, kad, na, priimtų įstatymą, kuris draus. Ta vat, tai dėl to, nes anksčiau tai mes, sakau, vat pasidalink, sudalyvauk hakatone, bet, kad ar tas hakatonas ten kažką labai duos? Ar iš viso

ten, jeigu priims sprendimą tam hakatone, ar jis bus įgyvendintas, ar jis bus reikšmingas kažkuo, tai mes nežinom... ir mes eidavom visur, iš tikrųjų.

T: Supratau, tai jūs tarsi neturėjot tokios, kaip čia pasakyt... vieningos krypties arba tikslo? Na, tarsi siekėt visko, bet kaip ir nieko konkretaus?

P: Taip, taip, nes iš pradžių mes... ir protestai tokie panašūs būdavo, kad tiesiog už klimato kaitą (juokiasi)... prieš klimato kaitą – stop, o vėliau atsirado, kad „Extinction Rebellion“ atsirado, kad jie iš iškastinio kuro labiau, mes į labiau žemės ūkį, kad, na, ten maisto pasirinkimai ir, kad vat čia labiau, tiek ten visokios filmo peržiūros ir panašiai. Tai... ir ten straipsnius parašydavo, bet dabar daugiau... nu, ir su gyvūnais, aišku, laukiniais gyvūnais, gamtos apsauga, o tokie ten... jų buveinių ir panašiai, tai su tokiais dalykais dirbdavom... Tai vat, tai bent jau kažkokia dabar atsirado aiškesnė srities, nes anksčiau tai absoliučiai viskas būdavo.

T: Aha, supratau, o tada, na dar įdomu, kadangi vis tiek, na judėjimas, kad egzistuočių tarsi turi būti kažkokia tai hierarchija, na, ji gali būti arba gali nebūti, tai įdomu, ar turite kažkokį tai lyderį, ar judėjimas labiau pagrįstas horizontaliu organizavimu?

P: Anksčiau mes būdavom kažkaip visiškai horizontalūs, ten labai daug, na, būdavo, galbūt, tas atstovas žiniasklaidai. Tokia, na, viešai suvokiama tarsi galva, bet dabar, kadangi tų mažai žmonių yra iš tikrųjų, jų aktyvių, tai, na, iš dalies, kartais... nu, yra žmonių, kurie dėl kiekvieno dalyko tariasi su visais, bet kartais, dabar, nu, pavyzdžiui... nu, vis tiek supranti, maždaug, pažiūras žmonių ir mūsų labai ten panašios yra. Mes ten nėra, kad... nu, jau išsprendę visus... nežinau, nesutarimus ten dėl ekonominių dalykų ir panašiai, kad... Tai dabar tiesiog kai kurie žmonės tiesiog skelbia nuomonę ir, na, nesitaria net, nes esam daugmaž, na, suprantam ten, kokia yra pozicija. Aišku, yra tokių žmonių, kad, tarkim, labai skubiai reikia ten parašo, bet vis tiek reikia pasitarti ir tada siunčia. Tai, na, iš dalies yra tokie keli žmonės, kurie, na, neatsiklausia, bet anksčiau buvo horizontalus visiškai, kad ten dėl kiekvieno dalyko tikrai... Tai dėl to tas žmogus, kuris dėl visko tarėsi, tai jis yra iš tos senos... nu, nuo seno, tai jis vis dar ir laikosi tų principų.

T: Supratau, o sakei, kad, na, susitikimai kažkokie nelabai vyksta tai, bet vis tiek tarpusavyje bendraujate, tai ar, na, kaip, kokiomis priemonėmis? Turite kažkokį tai grupės *chatą* ar panašiai?

P: Jo, mes turim *group chatą*, pavyzdžiui, dabar grynai komunikacija rinkimams ir ten, nu, susitinkam *online* kartą per dvi savaites ir jo... ir ten, nu, komunikuojam, ten susirašom ten ką maždaug padarėm ir ką dar planuojam, tai susiskirstom darbus ir jo..., o daugiau kažkokių priemonių neturim.

T: Na ir toksai šiek tiek kitoks klausimas, tai kokias emocijas jums kelia būtent, na, prisidėjimas prie aplinkosauginio judėjimo kaip tokio?

P: Man atrodo, kad kai aš atitrūkstu nuo tų akty... nu, būna, kad ten, tarkim, pavyzdžiui, vasarą mažai kažkas vyko, nes nebuvo jokių rinkimų ir dar buvo per anksti Seimo rinkimams ruoštis. Tai aš atsimenu, kad tikrai, tai buvo pirma vasara, kai jau nors ir karštis didžiulis, bet nejaučiau labai stipraus klimato nerimo. Tai čia buvo... Tai atrodo, kad kai tu įsitrauki tą... tas judėjimo veiklas, tai ir tada tas ekologinis nerimas tikrai stipresnis būna ir tuo pačiu toks pyktis yra aišku, nes... Jo, man atrodo, tikrai yra tokio pykčio įniršio, nes jau... Nu, atrodo yra labai suprantami dalykai ir jie kažkodėl, na, vis nuvilkinami ir tas, na, aplinkosauga vis, kaip nebuvo prioritetas jokioj vykdomoj politikoj, taip ir nėra dabar... Ir toks nusivylimas, aišku, kad nu, tai mes, nu, labai daug laiko praleidom visiškai neteisingai informuodami savo retorika ten išviešinti ir panašiai, tiek pat, nu, dabar, jeigu mes jau išsikronkretinom, tai tai labai yra vis tiek sunku padaryti. Vis tiek labai sunku ten prastumt, ten irgi idėjas politikams ir ten galėjo, pavyzdžiui, dėl naktinių taikiklių, tai ten, aš nežinau...tikrai gal kokius šešis, aštuonis kartus mes ten rašėm tuos postus, bet, nu, nubalsavo tai kaip jie norėjo... ir ten... kunigai

iš kaimų vis tiek atėjo ten... papirkinėjo ir visokios parodos, na, buvo su naktiniais taikikliais... Tai tu gali ten aktyvistauti, bet tai yra atrodo toks, nu, kova su vėjo malūnais.

T: Supratau, tai tada, na, atsispiriant nuo to, tai kokias tu matytum perspektyvas, būtent tokio tipo judėjimo Lietuvoje? Ar yra kažkokia perspektyva, ar jie išliks, ar jie tarsi greitai užaugę, palaipsniui ir sumažės?

P: Man atrodo tai, kad sumažės, nebent kažkaip bus vienijamasi su judėjimais, kurie dabar yra stipresni, tai ten tiek su darbo teisų, tiek su, na, vat migrantų, nes iš tikrųjų klimato krizė paskatins labai daug žmonių judėjimą į dabar mūsų kraštą, nu, Europą ir kaip mes spręsim klimato kaitą paskatins, nu, labai tamptariai susiję su migracija ir mes galėtumėm iš dalies, na, bendradarbiauti su tais judėjimais tiek darbo teisų vat. Jeigu mums pavyks kažkaip išplėsti tą eko sąjungų judėjimą Lietuvoj, tai galbūt, bet man, tai kažkaip atrodo, kad tie patys žmonės... kaip, na, vis prisijungia naujų, bet jie, na, yra daug to nežinomumo, daug, na, reikia labai susipažindint ir tas užtrunka ir tada, nežinau, bent jau prie FFF'o tai mažai kas jungiasi. Tai FFF'as, manau, gal tikrai, abejoju, kad išliks... nu, nebent kažkaip vat keli žmonės liks ir jie ten kažką komunikuos tarpusavyje ir kažką ten darys, bet daugiausiai, aš manau, kad išliks tie patys, keli žmonės, kurie veža šitą dalyką.

T: Supratau, šiaip, įdomi tokia grandinė gaunasi, kad tarsi nuo tų tokių pasaulinių skambių tokių, tarsi pareiškimų, tada perėjo į lokalius ir tada iš tų lokalių dar į lokalesnius, dar į tuos, na, tipinius tokius tuos pačius darbo, migracijos panašiai, judėjimus, tarsi tuos tradicinius...

P: Nes yra dabar, pavyzdžiui, aš dar pamiršau paminėti, kad aš „Aplinkosaugos koalicijoj“ ten dar šiek tiek komunikacija užsiimu, tai... Tai man atrodo, kad „Aplinkosaugos koalicija“ labai daro dabar tą, ką daro FFF'as ir gali būt, kad FFF'as dėl to užsidarys, nes „Aplinkosaugos koalicija“, nu ten yra tiesiog žmonės, kurie labai ilgai jau dirba ir žino konkrečiai, ko klaust politikų ir ten vertinimus visus ten su didžiuliais exceliais susidarę ten kaip, už ką balsavo ir ten įvertinimus Seimo narių susidarę, tai jie, nu, turi ir finansavimą, o mes visiškai be finansavimo einam, nu ten nebent koks projektas ten patenka Europos Sąjungos finansavimo..., bet mes jau ir dabar tų projektų nebeimam, nes jie kažkaip, nu, labai abstraktūs, tiesiog apie klimato kaitą. Tai čia, nu, toks laiko švaistymas yra. Tai va dėl to, aš manau, kad kažkaip atrodo „Aplinkosaugos koalicija“, kaip organizacija išliks o FFF'as, manau, kad... Nu, „Extinction Rebellion“ pritraukia žmonių naujų, dėl to, kad radikalesnis bent jau, nu, taip atrodo. Tai pritraukia tų naujų žmonių, o FFF'as, tai dabar jau nežinau... gal tikrai, gal vienas per kokius du metus atėjo, tai... tai tikrai manau užsilenks tikrąja to žodžio prasme.

T: Supratau, dėkui už pasidalinimą, tikrai įdomus kampas, o dar, na, šiek tiek grįžtant prie pačių pasaulinių judėjimų kaip „Fridays for Future“ ir „Extinction Rebellion“, iš tos pačios Švedijos ir Anglijos atėjusių į Lietuvą. Tai... na, kokią įtaką tie didieji, užsienyje įsitvirtinę padaliniai judėjimų daro Lietuvos grupėms?

P: Aš žinau, kad... aš pati nelabai domiuosi, nes aš... aš žinau, kad (vardas) ten dalyvauja tuose vat ir Rytų Europos FFF susitikimuose, bet kaip jie... Žinau, kad iš „Extinction Rebellion“, tai jie turi kažkokį savo fondą, kur iš kurio ten gali paremti tam tikrus... nežinau... medžiagą protestui ten nori nusipirkti ten kažkokią skulptūrą darytis ten instaliaciją, tai jie gali padėt paremt finansiskai, o „Fridays for Future“ tai nežinau... Jie skelbia globalų... tų... pasaulinio streiko „Global Strike“ datas ir... nu vat tokie dalykai... O kažkaip mes labai, kad eitumėm ten pagal jų, nu, labai lygiuotumėmės tai nėra... nes sakau, mes labai esam dabar... kaip čia... uždusinti, nes labai pasikeitė irgi iš moksleivių, dabar jie studijuoja, kai kurie dar dirba, tai pasikeitė tas statusas užimtumo ir ne tiek daug laiko net ir yra pasidomėti, kaip kiti judėjimai veikia...na, ta prasme užsienyje...

T: Supratau, tai... tarsi tie Lietuvos judėjimai, jie yra tokie atskiri, labiau lokalūs, na, vienetai negu... jie nemato savęs kaip tokio didesnio globalaus reiškinių, kaip jums atrodo?

P: Ne, nes mes nelabai... Na, yra keli žmonės, kurie ten pasako, kad vat bus čia tokia data „Global Strike“, bet, kad kažkaip ten labai aš domėčiausi ir ten bandyčiau pagal jų poziciją... Ai, nors ne, buvo tam tikrais.... judėjimas buvo išreiškęs poziciją, nes kiti judėjimai užsienyje irgi išreiškė poziciją. Tai Izraelio ir Palestinos karo vat klausimu, tai jo, buvo tada ir judėjimas pasisakė tiek dėl Ukrainos irgi buvo pasisakę, tai tada mes irgi pasisakėm, bet daugiau tai kažkaip... nežinau, ar mes suvokiam save... nu, žinom, kad esam, bet, kad labai save tapatinam su tokiu tarptautiniu tai nelabai...

T: Supratau, na, tai turbūt eisim jau prie pabaigos, tai dabar tiesiog tokie statistiniai klausimai. Tai minėjot, kad studijuojat, koks būtų jūsų išsilavinimas?

P: Dabar yra bakalauro baigtas ir studijuoja magistrą.

T: Minėjote, kad esate iš Panevėžio?

P: Jo, gyvenu Vilniuj

T: Kaip apibūdintumėte savo politines pažiūras?

P: Kairioji sakyčiau, labiau gal ne centro kairioji, radikaliau, sakyčiau.

T: Tai labai ačiū, kad pakalbėjai su manimi. Ir tiek turbūt iš manęs būtų, nežinau, ar turi kažkokių dar pastebėjimų?

P: Kad ne...

T: Tad labai dar kartą dėkui, kad sutikai duoti interviu ir viso gero.

P: Viso.

Interviu Nr. 2

Pašnekovė: Saulė (vardas pakeistas), „Extinction Rebellion Lietuva“ aktyvistė (buvusi „Fridays For Future Lietuva“ narė), 20-24 m., turi aukštąjį išsilavinimą (gamtos mokslai).

Interviu data: 2024 m. spalio 2 d. Interviu trukmė: 53 min. 46 s.

T: Tai sveika, labai ačiū dar kartą, kad sutikai duoti interviu ir dar priminsiu, kad atsakymai bus naudojami tik magistro rašymui ir duomenys bus pateikiami nuasmeninti, interviu įrašomas tik transkribavimo tikslais. Tai turbūt, na, pradėsiu nuo tokių bendresnių klausimų, tai visų pirma gal galėtum šiek tiek papasakoti apie save. Tai, pavyzdžiui, kiek tau metų, ką veiki gyvenime?

P: [...] na, klimato aktyvizmas yra mano gyvenime maždaug nuo vienuoliktos, dvyliktos klasės. Tai čia jau gal šeši plus metų susidaro šitos veiklos.

T: Ir tada sekant iš to, tai kokiam klimato ar aplinkos apsaugos aktyvizmo judėjimui priklausai?

P: Taip, šiuo metu gal labiausiai atsiskirčiau į „Extinction Rebellion Lietuva“ grupę, nors pradėjau, kaip „Fridays for Future“ komandos narė ir realiai istorinės peripetijos, taip susidėjo, kad dabar gal netgi nėra tokio didelio skirtumo iš tikrųjų ir gal ateityje visgi... po kažkoku vienu vardu pakliūsi,

nes, iš esmės, sakyčiau, kad tiesiog Lietuvos klimato aktyvistų sambūris ir tiek. Nes, pavyzdžiui, dabar mes esam pradėję tiesiog kampaniją dėl rinkimų ir tas chatas taip ir vadinasi ir tenais yra žmonės ir iš XR'o ir iš FFF ir tiesiog. Kadangi turime gal kažkiek skirtingus sekėjus tų puslapių, nors daug gal kas ir persidengia, vis tiek dalinamės viską bendrai per abudu puslapius taip gal galime pasiekti daugiau auditorijos. Tai va.

T: Supratau, o būtent kaip tavo gyvenime atsirado aktyvizmas?

P: Taip, tai man buvo tuo metu vėlyva paauglystė ir maždaug tuo metu Greta Thunberg pradėjo protestus. Aš buvau vienuoliktokė ir rašiau ten tokį, kaip ir metinį darbą. Toks tai ale pasipraktikavimas prieš studijas ir jau tada rašiau iš aplinkosauginės temos, dar kartu ir žiūrėjau laidą „Blue Planet“, ten tokia dokumentika apie gamtą panašiai, ir aš tiesiog, iš biologinio intereso tada žiūrėjau, ir ten pasakojo apie koralinius rifus galvojau, kaip gražu, kaip norėčiau juos gyvai pamatyt, panašiai, ir tada pasako, nu tai va, dėl šylančio klimato yra baisaus masto *coral bleaching* reiškinys ir tiek tų koralų ateityje gali iš viso nebelikti. Ir man tai buvo tasai pirmasis aliarmas kad: „O, wow, klimato krizė – tai, ką aš noriu tirt, tai, ką aš myliu iš biologinės pusės, iš gamtos pusės, gali sunaikinti...“ Ir tiesiog, susidėjo dar kartu ir tai, kad į Lietuvą atkeliavo studentės iš užsienio, kurios jau savo vietinėse „Fridays for Future“ grupėse buvo aktyvios per „Erasmus“ programą, man regis, ir jos tada pasiūlė, nors ir viena lietuvė, kuri jau irgi norėjo kokią nors aktyvizmą pradėti Lietuvoje susivienijo ir maždaug tuo metu prasidėjo pirmasis „Fridays for Future“ gatvės veiksmas. Ir aš ties antru veiksmu, jau pamačius, kad vyks tas renginys per „Facebook“, man regis, renginį, atėjau ir aš iš karto tą pačią dieną, to paties renginio gale pasakiau: „*Hi, I want to join*“, tuo metu sakiau angliškai, nes mergina, kuriai pasakiau buvo ir vis dar yra austrė, labai faina mergina. Tai va, ir jie sutiko mane priimti į komandą ir tuomet patapau klimato aktyviste.

T: Minėjai, kas iš pradžių pradėjai nuo „Fridays for Future“, o tada perėjai į „Extinction Rebellion“, kas lėmė tokį perėjimą, pakeitimą?

P: Jo... sudėtinga ir ilga istorija. Gavosi maždaug tai, kad mes plius minus, dauguma buvom paaugliai, nors buvo tarp mūsų ir suaugusių žmonių ir čia jau buvo ne pirmi „Fridays for Future“ egzistavimo metai ir pradėjo komanda kažkiek gal netgi byrėti, nes vieniems atėjo jau tiesiog išsekimas, kitiems gal tiesiog paaugliškas charakteris, panašiai, panašiai. Iškilo ir tasai tarsi kairysis „Fridays for Future“ flangas, nes tiesiog jaunučiai įsikvėpę labai progresyviom kairiosiom idėjom užsidėjo ir tokią savotišką karūną, gal, kad: „Va, čia tiktais mes čia teisingai suvokiam, kaip reikia spręsti klimato krizę“ ir panašiai... Ir tokios trinties pradėjo darytis, ir, galiausiai, tiesiog atsitiko taip, kad tuo metu, FFF'o komanda kaip ir merdėjo ir tiesiog, na, natūraliai gavosi toks ciklas. Ir nors ir aš bandžiau tai keisti, bet man tai nepavyko, ir, tiesiog, maždaug tuo metu, visiškai be jokio kažkokio čia tarimosi ar panašiai atvyko merginos iš Britanijos, o Britanijoje kadangi ir kilo „Extinction Rebellion“, tai natūraliai jos, norėdamos būt, na, būdamos sąmoningos apie klimatą ir norėdamos kažkokio imtis veiksmo, jungiasi prie vietinės „Extinction Rebellion“ komandos. Tai jos atnešė tą „Extinction Rebellion“ idėją į Lietuvą, būdamos Lietuvoje ir nusprendusios truputėlį bent jau Lietuvoje pagyvent. Ir tiesiog, aš tuo metu norėjau likti aktyvistė, ir, nu, radau, kaip ir naują komandą, prie kurios tuo metu galėjau jungtis, ir tiesiog, aš tuo metu tikrai turėjau ir entuziazmo, ir parako panašiai ir tapau viena iš tokių pagrindinių iniciatorių ir natūraliai taip ir likau tame po to, „Extinction Rebellion“ vardu, bet vėliau FFF'o komanda persirikiavo, pasitvarkė, panašiai. Išsikalbėjom netgi ir tarpusavyje apie tai, kas ten praeityje... ar gal kažkokių tai ten nuoskaudėlių liko, ar panašiai... ir jie vėl susiformavo į „Fridays for Future“ komandą ir tiesiog taip istoriškai susidėjo, kad aš dar taip ir likau, kaip ir dabar jau „Extinction Rebellion“ komandai, bet ir tiltas tarp „Extinction Rebellion“ ir to atgimusio FFF'o... ir tiesiog man net sunku būtų pasakyti, kad aš tai kažkurioj vienoj komandoj, nes, pavyzdžiui, būna, kad va, FFF'as parašo, kad gavome kažkokį interviu užklausa ir tiesiog, aš toliau esu tame chate, panašiai, aš pamatau ir taip, nu tai, jeigu chebra sutinkat, aš galiu tenais nueiti, aš tuo metu būsiu laisva ir tada einu kaip FFF'o atstovė tiesiog.

T: Supratau, o tada toksai gal, na, labiau su tavo vidumi susijęs klausimas. Tai kokias emocijas būtent tau kelia dalyvavimas klimato apskritai aktyvizme, judėjime nesvarbu net kuriame, kaip, kokias emocijas būtent kelia?

P: Jo, gerai pasakei, kad nesvarbu kuriame, nes, nu, tiesiog sakykim, kad iš esmės, klimato aktyvizmas, vat paimkim tą tiesiog skėtinį terminą, bus lengviau susikalbėt. Tų emocijų būna tikrai įvairių, būna tos visiškos nevilties ir yra buvo, kad aš ten jungiuosi į skambutį su ašarom ir tiesiog, galvoju, kad galvodama, kad nu... visiška šikna, taip sakant, ir tada mane, nu, žmonės net ir guodė, kad tiesiog, nu jo, tikrai situacija yra bloga, bet tai dėl to nesigriaunam savo asmeninių gyvenimų, panašiai. Arba, kad nu, vis tiek bandė kažkaip dar įkvėpti, kad, va, žiūrėkit, kiek yra atvejų, kurie pasisekė yra, yra bent kažkoks pokytis matomas ir medijose, ir taip toliau. Tai būna ir to, būna ir džiugesio tiesiog bendraujant su žmonėmis ir matant, kad yra bent ten kažkiek žmonių, kuriems rūpi. Dar fainiau yra nuvaryti, nukeliauti, atsiprašau, į susitikimus su užsienio aktyvistais, kur jau tada ten, pavyzdžiui, Europos lygmeniu surenka jų ten kokių penkiasdešimt ar netgi tarpžemyniniu lygiu, tai gali būt ten ir dar daugiau žmonių ir tada pabuvojus toje erdvėje truputėlį pagerėja nuotaika, nes tiesiog matai, kad yra tų žmonių pasaulyje, kuriems rūpi, dar vis tiek psichologiškai suveikia tas faktorius, kai jie yra visi šalia, kad tau atrodo, kad jų yra daugiau, o Lietuvoje, tai tų žmonių yra labai mažai, tai labai dažnai jauti tą tokią, kaip ir bejėgiškumo jausmą, bet kartu ir jauti tą tokį pareigingumą, kad tiesiog nu, jeigu ne tu niekas to nepadarys. Tai ir toksai kaip ir emocinis svoris, svoris ant pečių jaučiasi, tai maždaug jeigu tu neatlaikysi, jeigu tu išeisi, tai, na, tiesiog nebeliks.

T: Supratau, gal tada dar grįžtant vis tiek prie tų konkrečių judėjimų. Tai kaip tu įvardintum, būtent kokie Lietuvoje yra „Extinction Rebellion“ tikslai?

P: Sakyčiau, kad kadangi mes, kai matai, turime tiek nedaug žmonių, tai gaunasi, kad kai turime vieną kažkokią kampaniją, tai vat realiai visos pajėgos ten ir metasi. Pavyzdžiui, dabar realiai visi žmonės, kurie šiuo metu nori būti aktyvūs ir gali būti aktyvūs tiek iš XR'o, tiek iš FFF'o yra metę šiuo metu visas savo pajėgas tiesiog tam, kad komunikuotumėm apie rinkimus ir, kad kuo daugiau žmonių, kuriems tikrai nuoširdžiai rūpi klimato krizė, kurie supranta, kas tai yra, kurie supranta, kad tai neturi kirstis su biologinės įvairovės apsauga, kad tie žmonės ir būtų išrinkti ir mums, visi mūsų pajėgumai mentaliniai ir panašiai eina tiktais realiai šitam tikslui. Tai yra tiesiog, kad bent kažkas būtų padaryta, be jokių čia kažkokių grandiozinių, kad ten, dekarbonizuotųsi visa Lietuva per ateinančius metus ar panašiai, nes gal anksčiau kažką tokio ir bandėm daryt panašiai, bet supratom, kad resursai yra riboti, kad reikia tikslus kelti tokius, kurie yra pasiekiami, nes tas tikslų nepasiekimas irgi moralę numušinėja, panašiai ir tiesiog atsitrenki į realybės grindinį ir matai, kas yra realiai išlikti daryti bent kažką gaunasi realus tikslas, kai mes esame jauni, šiuo metu jau dirbantys žmonės, bandantys tiesiog turėt kažkokį gyvenimą šitoje ekonomikoje.

T: Supratau, o tada, na, kalbant apie tuos tikslus, tai tada kokiomis priemonėmis jūs siekiate tų tikslų? Minėjai, kad su rinkimais labiausiai dirbat, bet galbūt dar kažkokių kitokių yra priemonių, kuriomis bandote paveikti situaciją?

P: Taip, tai tiesiog šiuo metu turime labai aiškų, na, dramblį kambary, kas yra šiuo metu svarbiausia, ką galima adresuoti panašiai, pagal kalendorių, tai yra rinkimai ir realiai mes tai rinkimų kampanijai naudojame iš esmės tuos pačius išteklius ką naudotumėm ir kitais atvejais. Taip, tai gal galvojant retrospektyviai, kaip realiai susideda vat kokio veiksmo planavimas? Tai įvyksta pirma užklausa komunikacijos kanale tai tiesiog iš esmės chatuose, kad sveiki, turiu tokią, tokią idėją ar darom, arba yra toks ir toks pasiūlymas ar darom? Susirenka komanda, susirandam skambučio tinkamą laiką ir tada generuojam idėjas, ką galima padaryti. Anksčiau darydavom gatvės veiksmus ir gal būtų nuostabu juos vėl kartoti, bet vėliau galėsime aptarti, kodėl labai yra nusimušusi motyvacija juos daryti. Šiuo metu, ką darom, tai tikrai palaikome per soc medijos toliau komunikaciją, įkėlinėjame postus. Taip pat palaikom ryšius su kitom organizacijom. Ar tai žmogaus teisių, ar aplinkosaugos ir bent jau ką tikrai darom, tai dalinamės jų medžiaga, prašome, kad jie dalintųsi mūsų informacija. Ką

esam tikrai darę, tai tuos press releasus taip vadinamus tai, kai tiesiog kreipiamės į žiniasklaidą ar prieš renginį, ar panašiai panašiai, kad gautume eterio ir pabendrautumėm, tai, na ir gal iškomunikuotumėm žinutę žmonėms, kurie neseka tiesiog mūsų soc medijų. Ten, pavyzdžiui, kai gauni progą pakalbėti interviu su „Žinių radiju“, tai gali tikėtis, kad tave išgirs daugiau žmonių, ne tik tie, kurie tave aktyviai seka, tarkim, Facebook’e. Dar, pavyzdžiui, esam rašę straipsnius, dabar irgi yra rengiamos su „Gyvenimas per brangus“ dokumentas, tai apie klimato mitus ir kaip juos paneigti... Galvoju, kas dar... dar tikrai viena iš ganėtinai pasiteisinusių, bet tikrai sunkių strategija yra pabandyti bent kažkiek įsidiarbinti ir tai mums pavyko bendradarbiaujant su „Žiedine ekonomika“, kai šitas VŠĮ „Žiedinė ekonomika“ vadovas rašo projektus Europos Sąjungai, gauna finansavimą ir tada mes darome edukacinį, kartu su mokymais renginį ir tada iš to vyksta workshopai, paskaitos, panašiai ir reikia sugeneruoti, aišku, ataskaitas, kaip buvo pinigai panaudojami, kiek buvo postų išleista ir panašiai, bet tai suteikia galimybę kažkiek nuosekliau dirbuotis. Aišku, yra bėda ta, kad tai vis tiek yra terminuoto darbo sutartis ir jeigu tu tai turi ant studijų, darbo, panašiai, tai vis tiek galų gale ten paknopstom gaunasi kad tai darai, bet tikrai buvo ganėtinai aktyvūs laikotarpiai, dar buvo, kad net ir koncertą bandėm padaryt, su Migloko, pavyzdžiui, ir Ignu iš Ignalinos, kurie aktyviai labai komunikuoja apie klimato problematiką ir Jurgį Didžiulį esame kvietę. Tai va tokius įrankius, kokius turim, tokius ir naudojame. O anksčiau dar tikrai esame atviras klimatologų paskaitas darę, reikėtų gal vėl tai pakartoti. Dar buvo labai fainas renginys, kai mes pasikvietėm ir klimatologą, ir socialinių mokslų specialistą, kuri ir iš tos tokios sociopsichologinės pusės papasakojo apie šitas problemas. Tai va, ir šiaip, klimato aktyvistas, sakyčiau, yra netgi savotiškas toksai gyvenimo būdas. Jis netgi... ir tave, galima būtų, galbūt pavadinti klimato aktyviste vien dėl to, kokią tu magistro temą pasirinkai ir mano bakalauro tema buvo orientuota labai stipriai į klimatą. Aš kai rengiau savo... šitas... kokius nors pristatymus studijų metu, aš irgi visaip stengiausi lenkti jas link sąmoningumo, link tvarumo, link žmogaus teisių ar panašių temų... Ir tiesiog, ta medija, kurią mes žiūrime, kuria mes dalinamės, jinai vis tiek neretai būna orientuota į tai. Ir jo... gali būt klimato aktyvistas tiesiog iš to, kad tau rūpi ir tai labai natūraliai ateina tos tavo veiklos.

T: Supratau, labai įdomu, o dar minėjai, kad anksčiau rengėte tuos tiesioginius veiksmus ir kaip tau atrodo, kodėl, na, tarsi tai nustojo tave daryti? Kodėl tai galbūt nėra efektyvu ar panašiai?

P: Gal sakyčiau, kad bene geriausi tiesioginiai veiksniai, ką esam darę, buvo susitikimai tiesioginiai su politikais. Tai būtų gal labiausiai tiesioginiai veiksmai, tai tu, na, labai tiesiogiai kalbi su tuo politiku. Tik toj vietoj būna, kad kažkiek nusvyra rankos, kai net ir su tikrai sąmoningu politiku kalbiesi ir tiesiog išsakiusi yra..., pavyzdžiui, Aistė Gedvilienė tokią gan ir žiaurią, bet ir teisingą mintį, kad nu žiūrėkit, jūs ateinate čia pas mane su dokumentu, reikalaujančiu drastiškai sumažinti iškastinio kuro vartojimą, panašiai, mes čia ne vienerius metus kovojome su kailių industrija, kuri ir taip yra ekonomiškai labai nei pasiteisinanti, nei ką, ir apskritai, šlykštus verslas, bet jūs matot, kiek tokiam mažam reikalui reikia tai politinės valios ir panašiai, o jūs čia ateinat su tokiu dalyku. Tai, na, tikrai, iš tos pusės ateina ir tas bejėgiškumo jausmas, kad tie politikai atrodo net neturi iš savęs tiek valios ir realiai galimybių tiek, kiek norėtusi, o dėl, pavyzdžiui, veiksmų gatvėje tai... Anksčiau tikrai į juos susirinkdavo daugiau žmonių, dabar nežinia, čia karas ar kas, ar tiesiog nebeįdomu pasidarė, nežinau ir pakanka žmonėms to, kad tikrai nerūpėtų, tai tiesiog, žmonės nesusirenka ir gal žiauriausia mano patirtis buvo... ne žiauriausia, labiausiai liūdinanti, kai atrodo, pasirenkam, nu, tokią svarbią temą, ten sveikatą, kad vat klimato krizė kenkia sveikatai ir tikrai pasidarėm namų darbus, daug, daug domėjomės panašiai ir tų straipsnių... Vat, dar vienas dalykas, ką daro klimato aktyvistai, tai realiai paskaito realius mokslinius straipsnius apie klimatą. Ir... tikrai, nu, nefainos informacijos tos susirinkom ir darėm prie Sveikatos ministerijos gatvės veiksmą. Tuo metu ministras buvo išvykęs, nesužiūrėjom to, pripažįstu, bet okey, gavom medijos dėmesio. Tai buvo gerai, kad interviu buvo, panašiai ir kad tą problemą iškėlėm, bet buvo taip pat, pavyzdžiui, ypač TV3 tie patys akcentavo, kiek mūsų tenais nedaug ir dar atėjo vienas provokatorius ir jisai tiesiog taip iš ištaršė, nes tiesiog, jis turėjo akivaizdų nusistatymą, kad maždaug mokslas yra nesąmonė ir tada stumia ant mūsų, kad, nu tai, jūs čia vos ne kvailai skambat, kai sakot, kad čia mokslininkai taip sako ir galiausiai, pavyzdžiui, kai aš jau pradėjau su juo tiesiogiai kalbėtis, tiesiog ant tiek jau nebeturėjo prieš mane argumentų,

kad pradėjo varyt ad hominem: „Ką tu čia, mergaite?“, „Ką tu čia ant kaklo pasikabinus?“, panašiai ir... žinai, tai yra suaugęs, žymiai stambesnis vyras ir tiesiog atrodo, žinai nu įžūlumo, tiesiog tiek, kad atima amą. Tai jam nuvažiuojant nuo mūsų, mano vyras mestelėjo jam repliką, gan teisingą, bet dabar jos nesakysiu ir tiesiog buvo man šiaip siurrealus tą dieną reiškiny, kai tą pačią dieną interviu į mane kreipėsi ponias (vardas), panašiai ir tada tas vyras, bandydamas mane, sakysiu sumenkinti, sako, žinai, man „mergaitė“, nepasigilindamas, kad aš studijas bebaigianti jau ištekėjusi mokytoja. Tai va, tikrai esu daug pasidomėjusi ir kursą apie klimato kaitą baigusi ir panašiai. Tai va, tai tiesiog ir tada, žinai, klausiu - tai kam šitai darau? Tai... tai sunku tą moralę palaikyti ir nepasiduoti tam tiesiog žmogiškam nusivylimui.

T: Supratau, na, čia iš tikrųjų siejasi kaip ir su kitu klausimu, kad, na kaip tu vertini Lietuvos kontekstą kaip judėjimo veikimo lauką? Nors, kaip ir jau minėjai, norėjau klausti kaip judėjimą priima Lietuvos visuomenė bei politikai...

P: Taip, tai aš galiu išsiplėsti šitoj vietoj, žinok, galiu papasakoti daugiau... Taip, tai galim pagalvoti apie, šiuo atveju, Europos kontekstą, nes aš geriausiai išmanau, pati būdama europietė, kitose šalyse yra kitaip. Žinau, pavyzdžiui, Amerikoje yra tikrai didelių grupių, panašiai aktyvizmo, Azijoje irgi turbūt yra, Afrikoje žinau irgi yra ir tikrai turėtų būti ir centrinėje Amerikoje, žinau, tikrai yra, bet ten yra bėda su autoritariniais režimais, Pietų Amerikoje irgi turi būti, Australijoje, tikiuosi irgi, bet iš tų regionų mano žinios nėra tokios geros. O iš Europos, tai pagalvokim apie tai, kas yra posovietinės šalys ir kas ne, ir kiek sovietiniai laikai įpratino tyliai būti kaip pelė po šluota žmones... ir tai tikrai turbūt jaučiasi, nes na... Iš kur atėjo „Fridays for Future“, iš Švedijos, kur jau yra tikrai gan didelis ir ekonominis, ir švietimo progresas, panašiai ir iš kur atėjo „Extinction Rebellion“ - iš Didžiosios Britanijos, kur nu iš viso net nebuvo net okupuota valstybė, nei ką, ir iš viso, kito flango net negu sovietai, šiuo atveju. Ir... ką ir matome, kad tos stipriosios grupės yra didžiosios ten kokioje Belgijoje, Vokietijoje, panašiai nu, tose ekonomiškai labiau gal pažengusiose valstybėse ir laisvesnėse jau gal šiuo metu valstybėse, labiau išsilaisvinusiosiose visuomenėse, o posovietinėse šalyse, ypatingai mažose šalyse, kur ir taip populiacija yra maža, to aktyvizmo yra mažiau. Tai galima bandyti nuleisti ant to, dėl visuomenės tai, yra ir tų, kurie tikrai supranta ir palaiko, panašiai, bet tą palaikymą išreiškia kažkaip labai konservatyviai, tai ta prasme, arba asmeniškai pasako, kad „kaip gerai, kad tu šitai darai“, jo, tai gal ir tu norėtum daryti? Na tikrai yra to tokio, tarsi, kad tai aš gal savo kitų reikalų turiu, nors ir palaikau, bet galime taip pat pastebėti, kad nu Lietuvoje, kažkaip paplitęs yra tasai, kad tie, kurie nepatenkinti, garsiausiai rėkia ir tada jie tarsi yra labiau girdimi. Tai šitas efektas, manau, irgi Lietuvoje gan stipriai jaučiasi. Tai va. O iš politikų, tai priklauso nuo politiko vertybių, yra tų, kurie mus vos ne valiūkiškais vaikučiais yra išvadinę, panašiai ir yra tų, kurie tikrai priima pasikalbą iš esmės palaiko tai. Tai va, tiesiog, gal dėl to ir dirbu su tais rinkimais, kad politikų yra visokių ir negalima jų tai tarsi po vienu skėčiu dėti.

T: Tai dar tarsi viskas nėra visiškai prarasta...

P: Ne, nu tai turi būti ne viskas prarasta, vis tiek žmonija, žinai, evoliucionuoja tai iš kartos į kartą su vis baimesnėm audrom, potvyniais ir panašiai. Mes vis po truputėlį sąmoningėjame. Vieną stogą Šiauliuose jau nupūtė, nu tai gal, kai nupūs dvidešimt stogų mes labiau atsibusime.

T: Tai dar tęsiant, galbūt, apie tą Lietuvos kontekstą, kokią matai perspektyvą, būtent, na, klimato aktyvizmo? Galbūt ko tikiesi, kas bus toliau?

P: Žinai, galvojant apie tikėjimąsi arba čia kažkokias prognozes, tai žinai, aš einu pasiimti puodelio su kavos tirščiais ir burt, ką nelabai noriu daryti, aš galiu pasakyti ko, aš norėčiau, bet kompetencijos spręsti kas čia iš tikrųjų bus ateityje aš neturiu, aš galiu pasakyti asmeniškai, ko aš iš savęs noriu, tai kaip edukatorė, kaip švietėja, aš norėčiau ateityje pasiekti tokį vardą, išsilavinimą ir panašiai, kad aš būčiau mokytojų mokytoja, rengiant kitus pedagogus, kaip bendrauti su mokiniais apie klimato krizę, kaip tai daryti holistiškai, gal netgi prieiti iki švietimo programos tobulinimo... Kalbant apie švietimo

programas, galėsiu baigus šitą atsakymą, galėsiu dar daugiau išsiplėsti, nepamirškim to, nes čia visai gali būti svarbu ir įdomu... Tai vat, tai iš savo varpinės galiu pasakyti tai... aišku, norėčiau, kad daugiau žmonių rinktųsi tokias studijų pakopas, na, ne pakopas, o programas, kuriose studijuotų ir apie klimato krizę ar kalbėtų apie vienaip ar kitaip susijusius dalykus ir aktyviai prisidėtų prie šitų problemų sprendimų per savo išsilavinimu ir savo darbus, nes, na, manau, kad per tai mes skiriame tam labai daug savo laiko skiriame ir jėgų, tai natūraliai tada ir darosi dalykai. Taip pat manau, kad vis tiek vis labiau prastėjant meteorologinei situacijai, kada mes vis dažniau girdėsime ir apie karščio bangas ar apie potvynius, panašiai. Tai manau, tai irgi prisidės prie sąmoningumo, kad tiesiog pradės irti padai, taip kad jau to to tiesiog nebeišeis ignoruoti. Taip pat matome, kad jau yra bent viena politinė partija Lietuvoje, kuri jau visą savo programą stato, iš esmės, ant klimato kaitos švelninimo ir matome pasinagrinėję skirtingų politinių partijų programas, kad netgi tos partijos, kurios atrodo visiškai nieko dėl to nedarė arba šiaip nekalba apie tai nei debatuose, nei ką, bet jos vis tiek atrodo bent dėl vaizdo, jau įsirašė, kad, va, klimato krizė yra čia labai didelė problema, panašiai, tai matosi, kad sąmoningėjimo daugėja, o bet, tačiau... Nu ką, jeigu kiltų trečias pasaulinis, tai visa tai šuniui ant uodegos tai... Na, to tokio nerimo Lietuvoje tikrai yra ir dėl tiesiog geopolitinės situacijos ir gali būti, kad mes čia prisivajosis dėl to klimato, gali tai žlugti... Taip pat, dar labai svarbu yra paminėti ir tai, kad, pavyzdžiui, Lietuvos mastu, tikrai labai progresyviai auga tiek perspektyvos saulės energijos, tiek vėjo ir apskritai atsinaujinančių išteklių, tai turėtumėm tikrai mažinti, turėt visas galimybes mažinti ištis iškastinio kuro naudojimą, kas yra žiauriai gerai, nes tikrai turėtume mažinti emisijas, žinant tai, kad dabar 90 maždaug procentų sukuria, šiltnamio efektą sukeliančių dujų, ypatingai CO2 būtent iškastinio kuro naudojimas ir to galima tikėtis ir iš kitų valstybių, ir kartu taip mažinti pelno sukūrimą visokiausiems diktatūriniais režimams, panašiai, kurie būtent savo kapitalą kaupia iš pardavinėjimo iškastinio kuro. Tai...tai gali suteikti vilties, tai va, o dėl švietimo, ką minėjau, tai esu dirbusi ir tarptautiniu lygiu, ir kartu bent kažkiek vietiniu lygiu, kai mes siūlėme pakeitimus ir rekomendacijas švietimo programos, kad turi būti kaip minimum daugiau kalbama apie klimato problemas mokykloje. Ir nežinau, kiek stipriai tiktais mes suveikėme, kiek apskritai visas fonas ir problemos iškėlimas globaliu lygmeniu, prie ko tikrai prisidėjo tarptautinė klimato aktyvistų bendruomenė, bet realiai būdama mokytoja, galiu patvirtinti, kad dabar apie klimato problemas yra kalbama žymiai plačiau, žymiai daugiau ir tai yra įtraukiama realiai į programas. Nežinau, kiek visi mokytojai realiai jas šiuo metu jau įgyvendina, bet jos bent jau yra, tai vis daugiau įtraukiama į ugdymo programas, tai yra faina.

T: Supratau, na ir tada vėlgi, grįšiu prie judėjimo konkrečiau... Kaip apibūdintum pačio judėjimo, kaip čia pasakyt, vidinius ryšius, santykį tarp narių? Na, ar yra glaudi bendruomenė, kaip jūs bendraujate?

P: Okey, sakyčiau, kad susidarė toksai jau senų, gerų, pažįstamų būrys. Tai tikrai būna situacijų, kur tiesiog vieni su kitais asmeniškai tiesiog pabendraujam, asmeniškai palaikom, tai su viena labiau, su kitais, gal mažiau, bet iš esmės santykis yra geras. Būna, gal tiesiog su, kai kuriais pavieniais tiesiog atsiranda tokia labiau asmeninio ryšio ir asmeninio gyvenimo palaikymo ir supratingumo, kad pavyzdžiui, supranti, kad žmogus šiuo metu negali aktyviai prisidėti, nes tiesiog turi gal kokių psichologinių problemų ir niekas dėl to ant jo ten kažkaip nepyksta, nesako, kad kodėl tu čia nieko nedarai, o tiesiog stengiasi priimti, suprasti ir palaikyti. Tai, sakyčiau, tai yra fainai. Ir dėl susitikimų, tai dažniau tenka susitikti nuotoliu, nes tiesiog sunku susidėt grafikus ir panašiai. Tai to asmeninio bendravimo nėra tiek jau daug, bet vis tiek net ir per nuotolį jis yra ganėtinai šiltas. Tai va taip va...

T: Supratau o, pavyzdžiui, na, kaip iš priimate sprendimus judėjimo viduje, ar yra kažkokia tai hierarchija, lyderis, ar labiau horizontalūs ryšiai?

P: Okey, tai klimato judėjime vienintelė galima forma yra horizontalumas. Aišku, jį ne visada yra lengva palaikyti, jeigu, nu, kažkas ten, tarkim, gal dėl charakterio ar dėl labai stipraus įsitikinimo, tiesiog žinai dės tokį, kad nu – tiktai, o ne kitaip, nes kitaip jūs ten tokie ar anokie. Ypač anksčiau to kažkiek būdavo, bet stengiamės tai spręsti ir tiesiog priimti diskusijos būdu sprendimus, kad na,

okey, man atrodo taip, bet aš tikrai nesu diktatorius, išsakykite savo argumentus ir kaip jūs norite daryti ir tiesiog realiai dažniausiai laimi tiesiog tas, kurio argumentas buvo tas, okey, tikrai teisingas ir na, bent jau ypatingai, šiuo metu, stengiamės kažkaip neužlipti, nepiršti savo nuomonės, o ieškoti kompromisų ir įsiklausyti tiesiog vieni į kitus ir palaikyti tai, kad, nu, visi esame lygūs, visi esame su savo žiniomis ir jeigu kolegai gal kažkokiam dalyke ar trūksta žinių, ar tiesiog matom, kad reikėtų dar papildyti tas žinias, kad sprendimas būtų tikrai pilnai informuotas, tai ir stengiamės tai padaryti, bet iš esmės laikomės tokio draugiškumo ir emocinio saugumo principo.

T: Minėjai, kad esate na tokia gana glaudi draugų, bendruomenė...

P: Vieni labiau draugai, kiti gal labiau tiesiog kolegos aktyvizmo, bet nu įvairiai.

T: Aha, supratau... Tada, kaip yra, tarkim, su naujais nariais, kaip sekasi juos pritraukti, ar ateina žmonės?

P: Man yra susidaręs įspūdis, kad visi, kurie norėjo, būti klimato aktyvistais jau prisijungė. Gal aš ir neteisi, bet tiesiog... jo, atrodo, kad tie žmonės turi su savų kitų reikalų savų, interesų, panašiai arba gal net jeigu ir buvo klimato aktyvistais, vėliau labiau atrado, kad juos galbūt labiau veža panašiai, tarkim, tiesiog su socialinėm problemom ar LGBT klausimai, jie labiau tenais yra aktyvūs tai... Sunku su tais naujais nariais, kad surast to naujo kraujo, kuris ateitų ir darytų, nes šiaip teoriškai mes tikrai esame atviri ir tikrai esam ir darę tuos, na, postus, kad va kviečiam prisijungti į judėjimą, ateikit susitikt. Ir, pavyzdžiui, iš to ateina, tarkim, trys žmonės, lieka vienas ir tas, vienas irgi taip šiuo metu yra iškritęs, nes sako, kad gyvenime tiesiog dabar pakanka kitų reikalų ir... tiesiog sutarėm, kad bent jau padės postais pasidalint, panašiai tai. Žinai, jeigu turėčiau burtų lazdelę, kuria pamojus staiga atsirastų, pas mus, nežinau... keli šimtai aktyvių žmonių ar bent jau keliasdešimt, aš tikrai tą lazdelę panaudočiau, bet tiesiog, turbūt atsitrenkiam į realybę, kad žinai, gyvenam ekonomikoje ir taip toliau, kur reikia dirbt, kad galėtum išsilaikyt, kas yra visiškai suprantama. Klimato aktyvizmas nėra, bent jau pagal tą, neterminuotą sutartį, darbas, jeigu tai ir pasiverti savo darbu, tai vis tiek bus terminuota darbo sutartis, kol yra projektas, panašiai ir turbūt tiesiog... Žmonės šiuo metu labiau rūpinasi savo gyvenimo kūrimu nei klimato aktyvizmu. Ir aš nesu sociologė, aš labiau tikslųjų mokslų žmogus, tai dėl to, gal man irgi sunku kažkaip labai kompetetingai atsakyti į šitą klausimą, nes jo, gal norėtusi, kad būtų kitaip, bet, atrodo, bent jau aš neturiu, šiuo metu priemonių, kaip tai pakeisti.

T: O kaip, kaip tau atrodo, na, kodėl tie judėjimai, taip, tarsi atkeliavę su tokia banga, nes tikrai daug pritraukdavo pradžioj, kaip atsitiko, kad jie taip tarsi nusiūgo visiškai?

P: Okey, tai žinok, čia net nėra mano atrodymas ir panašiai čia yra elementari sociologinė teorija, su kuria aš jau ne kartą susidūriau ir kuri veikia ir kitiems judėjimams yra tiesiog jau supраста, atrasta tam tikra judėjimo egzistavimo kreivė. Realiai yra tas toksai, kas buvo pas mus būtų 2018-2019 metais, tas didysis problemos iškėlimas ir tada tokia tarsi banga, kad oh, wow čia kaip rimta. Ir tada, po jos jau prasideda arba ramesnis judėjimas ir daug žmonių atkrenta, arba jie atranda savo tiesiog kitas sritis, kaip jie nori veikti ir iš tikrųjų yra lig šiol atviras ir labai aktualus klausimas, kiek iš tikrųjų būtent klimato aktyvizmas savo forma yra paveikus, pavyzdžiui, dalis žmonių, kurie anksčiau buvo aktyvūs klimato aktyvistai, Lietuvoje šiuo metu yra jau prisijungę į naują politinę partiją Kartu, kilusią iš kairiųjų aljanso ir jie nusprendė, kad okey, aš noriu realiai veikti politiniu lygiu. Aš nebetikiu, kad klimato aktyvizmas gali būti apolitinis dalykas. Tai yra politinis klausimas, labai stipriai politinis klausimas ir jie tiesiog pasirinko tokią kryptį. Ir tai yra realybė. Tada būna žmonių, kurie tiesiog eina labai aktyviai dirbti su tam tikra organizacija. Tai, turime žmonių, kurie šiuo metu yra ir Žaliųjų partijoje, ir, pavyzdžiui, Girių spiečius bendruomenė, tai tiesiog, pasirenka savo būtent gamtosauginę, aiškią temą. Tai va, tai tiesiog būna, kad iš tų judėjimų tada išauga tam tikros organizacijos, kurios tada dar turi savo kažkokius pastovius darbuotojus, panašiai ir tas judėjimas savotiškai keičia savo formą ir labiau pasidaro, kad nors tų žmonių gal ir mažiau, bet jie tiesiog tada visas savo darbo valandas tam ir skiria. Tai, turbūt kažko panašaus galima tikėtis ir iš klimato

aktyvizmo, kad vis labiau formuosis kažkokie nuolatos veikiantys, struktūruoti labiau tada juridiniai asmenys, panašiai, nors judėjimo dvasia vis tiek turėtų išlikti, nes kaip ir su, pavyzdžiui, LGBT judėjimu, kuris šiuo metu yra tikrai gal ir ilgiau egzistuojantis, ir labiau žinomas, suprantamas ir panašiai, ir kartu mes turime ir organizacijas, žmogaus teisių panašiai, kurios labai aktyviai veikia ir turi nuolatinius darbuotojus, panašiai ir kartu turime jau ir politines tam tikras partijas, kurios ar visos partijos lygmeniu, ar tik dalinai tiek Lietuvoje, tiek pasaulyje labai stipriai advokatuoja, kad už trans žmonių teises ir panašiai. Ir kartu turime vis tiek tą savotišką ir judėjimo formą yra visi žmonės, kurie nešioja vaivorykštines kojines ir panašiai, eina į pride... taip toliau ir tai būtų tas judėjimo lygmuo, kai tiesiog žmonės savo gyvenimo būdu, savo va tokiais veiksmais atvirai kalbantys apie tai ir stengiantys keisti žmonių nuomones, kurie yra priešiskai nusiteikę, tai irgi tiesiog sukuria tam tikrą jėgą ir norisi tikėtis to ir iš klimato aktyvizmo, kad bus... ir jau šiuo metu jau yra organizacijų, kurios aktyviai veikia, kad ir tas pats „Climate Action Network“ yra, pavyzdžiui, yra „Game on“ organizacijos, kuri irgi... man teko tada netgi tarp Europos ir centrinės Amerikos dirbti ir keliauti į Centrinę Ameriką per tą projektą yra ir judėjimo grupės, ir po truputėlį kuriasi ir politinės partijos, tai matau tam tikrą atsispindėjimą. Ir, pavyzdžiui, va, aš kaip edukatorė, kaip yra vat mokytojų, kurie nori būti LGBT inclusive, ką aš irgi tikrai bandau daryti ir toliau mokysiuos kaip tai komunikuoti tap, kad būčiau neatleista iš darbo (juokiasi), tai taip pat kartu ir stengsiuosi kaip edukatorė būti ta mokytoja, iškelia labai stipriai klimato krizės problemas ir manau, kad ir per edukacijos prizmę galima šitoj srity efektyviai ir daug dirbti.

T: Supratau, na ir dar toksai jau link galo klausimas... Tai dar grįžtant prie krizių, prie tos pačios pandemijos, prie karo pradžios Ukrainoje, kaip na, kaip judėjimą paveikė būtent tos išorinės krizės?

P: O kaip manai? Aišku, kad blogai... Dėmesys nuėjo kitur, mūsų pats asmeninis dėmesys nuėjo kitur, stengėmės daryti nuotolinius veiksmus per pandemiją. Ką darėm, tai ten visokius „Climate strike online“ ir panašiai, ir iš to visai gražių nuotraukų pavyko ir panašiai, tai... džiaugiuosi, kad nenumirėm tuo metu, nei tiesiogine prasme, kad nepraradom nei vieno nario dėl ligos, nei kaip judėjimas neišnykom... o dėl karo, tai tikrai atsimenu situaciją, kada rašau žmogui, kuris anksčiau buvo tikrai aktyvus FFF komandoj ir jisai atrašo, kad, žinai, man dabar labiau rūpi karo Ukrainoje tema ir maždaug dėl to nieko nedarysiu. Tai buvo toksai žiauriai ouch dėl to, kad mes kaip klimato aktyvistai kalbėjom nu apie tai, kad karas yra žiauriai blogai klimatui, ta prasme, tragiškai, tai yra žiaurios emisijos, kurios net yra neapskaitomos ir kurios yra pateisinamos ir prarandamos gyvybės ir panašiai, ir mes tada darėm protestą „Iškastinis kuras finansuoja karus“ ir tikrai komunikavom apie šitą problemą. Tai... tai va, tiesiog stengėmės tada adresuoti ir karą problemą ir suprasti tą ryšį su iškastiniu kuru ir iškelti šitą sąryšį.

T: Įdomu, kad tie judėjimai tarsi visiškai nežlugo, ta prasme, kad jiems pavyko išsilaikyti kažkaip, tai reiškiasi, kad jūs buvot suformulavę kažkokia pakankamą bendruomenę, pakankamus tikslus...

P: Tai jo, žinai, iš bėdos net ir trys žmonės jau yra pakankamai, aišku, mes jų turėjom truputėlį daugiau ir gal, sakyčiau, yra toksai svarbus faktorius, kad kodėl mes nenustojam to daryt? Turbūt dėl to, kad tiesiog sąžinė neleidžia ir kol ta sąžinė mummyse yra gyva ir groja tuo smuiku smegenyse ar neleidžia užmigti, ko irgi būna, tai tol ir darom, nes tiesiog kitaip neišeina su savim gyvent.

T: Čia turbūt kalbama apie klimato nerimą?

P: Jo...

T: Supratau, o tada na tęsiant su užsienio aktyvistais, kaip tau atrodo, ar labiau tapatiniesi su tarptautine klimato aktyvistų bendruomene, ar su vietine?

P: Sakyčiau, kad prioritetu visgi laikau vietinę bendruomenę, nes jaučiu, kad nu, jeigu manęs nebus te, tarkim, kažkuriam chate iš tarptautinių komandų, jos vis tiek turi pakankamai parako, pajėgumų ir panašiai ir būti aktyvios ir be manęs. Lietuvoje aš labai jaučiu, kad kiekvienas žmogus čia yra be galo svarbus ir yra, vis tiek, tam tikrų sprendimų, ypatingai, pavyzdžiui, rinkimų kontekste ar labai ten vietinės gamtos saugos kontekste, vietinio... žmogaus teisių klausimais, kad tikrai reikia to ir vietinio balso ir būtent komunikacijos lietuvių kalba, panašiai. Tai buvo ten, tarkim, situacijų, kad aš keliavau į tarptautinį susitikimą ir ten buriassi realiai iš jo ir bendruomenė ir žinau, kad yra jų ir lig šiol aktyvus chatas ir jie daug dirbo ties Europos Parlamento rinkimais jau tarptautiniu lygiu, bet aš perspėjau, kad „okey, guys, labai fainai, kad darot, panašiai, labai gerai, kad čia atvykau, bet vietinei komandai manęs reikia labiau ir aš turbūt nebūsiu aktyvi jūsų tuose komunikacijos kanaluose“. Tai realiai taip ir buvo, aš daugiau dirbau vietiniu lygmeniu su Europos Parlamento rinkimais, negu tarptautiniu.

T: O kalbant apie tuos didžiuosius judėjimus, tarsi tuos pradininkus, ar jie daro kokią nors realią įtaką Lietuvos judėjimui, galbūt imate iš jų idėjas ar panašiai, ar labiau viską darote savarankiškai, vietiniame lygmenyje? Nes vis dėlto dalinatės pavadinimais ir panašiai...

P: Okey, tada dar truputėlį ir subalamutinsiu tau smegenis ir dar patikslinsiu. Tai, nors ir yra tie vardai, „Extinction Rebellion“ ir „Fridays for Future“, nėra kažkokio centrinio vieneto, kad va čia yra ta tikroji visus koordinuojanti grupė. Būtent taip, tai ir yra tas savotiškas judėjimo grožis, kad nelabai yra lengva pasakyti, kas jis, tas pagrindas? Nu aišku, yra įkūrėjai, bet mes, pavyzdžiui, tiesioginio, kaip ir ryšio su įkūrėjais tiek vieno, tiek kito judėjimo neturim. Aišku, pavyzdžiui, mes galim pasižiūrėti jų kalbas, jų video panašiai, ten tarkim, „Extinction Rebellion“ įkūrėjas, vienas iš įkūrėjų ten turi ilgiausią video savo, savo ideologijos, panašiai, savo raginimų. Nu, mes jų esam paklausę, bent jau dalis iš mūsų panašiai, tai tas idėjas taip tikrai galima susirinkti. Bet jo, nėra kažkokios tiesioginės komunikacijos, nebent su... gal tarp skirtingų šalių komandų galima būna pasikalbėti. Esam, pavyzdžiui, sulaukę užklauso iš lenkų, kad ir XR'o ir ten, pavyzdžiui, galima į kokius nors mokymus nueiti ir panašiai. Yra vienas dalykas, kitas dalykas, kad ne tik tai šitos komandos egzistuoja, pavyzdžiui, vienas iš tų tarptautinių susitikimų buvo organizuojamas „Climate Action Network“ organizacijos jau ir tenais buvo iš visiškai įvairiausių judėjimų su, kur, nu, dar būtų žymiai daugiau skirtingų vardų susitikimas. Tai irgi visiškai tas decentralizuotas procesas ir dar ta įtaka yra iš to, kad nu tu dalyvauji tenais renginy, tu dalyvauji, ten jų workshopuose, panašiai ir kokias idėjas nori, tas gali parsinešti savo šalį pasakot savo komandai, kad va, žiūrėkit, jie daro taip, mes su jais nuveikė tą ir aną, nusifotografavom ten ir ten, iškėlėm tokias mintis, matom, kad netgi jos, tarkim, persidengia daug ir su mūsų idėjomis. Taip pat galim tiesiog sekti vieni kitų socialinius tinklus, matyti kas ką įkelinėja. Tai tas įtakos tinklas yra gan sudėtingas ir maždaug kiek, kiek tu pats investuosi, turbūt, laiko ir jėgų į domėjimąsi, ką daro kitos šalys, tai ir turėsi, bet pasakyčiau pagrindas yra vis tiek, nu, tas idėjinis, kad dėl ko mes einam ir už ką ir iš XR'o pusės, tai jo, yra ten tie trys pagrindiniai reikalavimai, kurių jau turi kiekvienas, nu kaip ir XR'ietis laikytus, bet ir jie jau atrodo po truputėlį kinta, iš „Fridays for Future“, gal tiesiog, jo, irgi labai natūraliai, be kažkokio spaudimo tas bendras, kaip čia pasakius, vaibas persiduoda, tiesiog matant kitų šalių medijas, panašiai, ką kiti daro.

T: Tai turbūt tą visą pagrindinę dalį ir baigiam, čia dabar dar keli klausimai, visų pirma, kaip apibūdintum savo politines pažiūras?

P: Realiai jos buvo stipriai paveiktos klimato bendruomenės, nes iškyla ta tokia mintis, kad... Jeigu tau rūpi pasaulis, panašiai, tai aišku, tada turbūt jau kai jaunuolis būdamas patapai kairiuoju, panašiai, tai turbūt kaip ir daugumai klimato aktyvistų bendruomenėje tai bus, ta progresyvi kairė ar turbūt labiausiai Lietuvoje tai Žaliųjų partija tas vertybes ir atspindi. Aišku, tai yra problematika, nes žinai, mes nuo tos ale kairės esame kaip lietuviai žiauriai nudeginti Sovietų Sąjungos. Tai labai reikia stipriai atskirti, žinai, tuos dar du polius, kad yra ne tiktais kairė-dešinė, bet yra autoritarizmas ir tas... libertarizmas, turbūt, bet nu, ar gi net gi teisingiau būtų šiuo atveju sakyti anarchizmas... Tai reikėtų pabrėžti, kad ta kairė link laisvių pusės, o ne link autoritarizmo (juokiasi): žmogaus teisės,

apmokestinami tie, kurie ten turi šimtą dešimt vilų ir panašiai, nes jie tikrai nemirs badu nuo to tikrai, galėtų reikšmingai prisidėti, tai teisingas apmokestinamas iškastinio kuro kompanijų, kurios žinodamos, realiai darėsi savo vidinius tyrimus, žinojo, kokią žalą darys klimatui ir jos tiesiog slėpė tuos tyrimus ir toliau užsiiminėja, kuo užsiiminėja, tai čia „Shell“ui“ ypatingai akmui į daržą, tai va.

T: Supratau tada dar iš kokio miesto esi?

P: Vilnietė, daug kas pas mus bus Vilnius, Kaunas.

T: Apie išsilavinimą irgi atrodo kalbėjom...

P: Išsilavinimas bakalauro pakopa būtų konkrečiau.

T: Tai iš manęs būtų tiek, labai dėkui tau dar kart, kad sutikai pakalbėti ir labai iš tikrųjų visokių įdomių įžvalgų pateikei, labai įdomu buvo pasižiūrėti iš vidaus, kaip tai vyksta...

P: Tai va, sorry, kad ne į viską atsakiau taip, žinai, konstruktyviai, nes aš esu tas žmogus, kuriam lengviau yra konstruktyvias mintis išreikšti raštu, kad aš parašau, tada perstrateguoju, visiškai naujai pastraipą perdėliuju ir tada turiu tą išgrynintą mintį...

Interviu Nr. 3

Pašnekovė: Eva (vardas pakeistas), buvusi „Fridays For Future Lietuva“ narė, amžiaus kategorija 20-24 m., šiuo metu studijuoja (socialiniai mokslai).

Interviu data: 2024 m. spalio 7 d. Interviu trukmė: 34 min. 13 s.

T: Įrašymas pradėtas... Taip, tai, sveika, labai ačiū, kad sutikai pasidalinti savo nuomonėmis apie klimato aktyvizmą ir dar priminsiu, kad atsakymai bus naudojami tik magistro rašymui ir pateikiami nuasmeninti. Tai pradėsiu nuo tokių bendresnių klausimų. Galbūt galėtum papasakoti šiek tiek apie save? Kiek tau metų ir ką veiki gyvenime?

P: [...] šiuo metu esu studentė, bet esu studentė ne Lietuvoj, [...]. Jo, tai yra pagrindinė mano veikla, bet prie to pačio labai daug laiko, praktiškai didžioji dalis mano laisvo laiko yra, aišku, paskirta klimato aktyvizmui ir taip pastaruosius 5 metus jau.

T: Tai tada sekant iš to, tai kokiam judėjimui ar judėjimas būtent klimato aktyvizmo priklausai?

P: Tai pas mane yra ne vienas, nes... Šiaip išskirčiau, galbūt, du. Tai aišku, kad vis dar esu aktyvi su „Fridays for Future Lietuva“, nors ir sakyčiau, kad jis nėra pats aktyviausias sudėjimas. Ir esu judėjime, kurio pavadinimas angliškai yra „Lives Over Fossils“ (liet. *gyvenimai, o ne fosilijos, pastaba I.V.*), bet labai sutrumpinant, kas tai yra? Tai yra tiesiog Rytų Europos aktyvistų, klimato aktyvistų, būtent, iniciatyva, kur mes rašome apie tai, kas vyksta mūsų regione ir kartu sujungiant tiek politiką, tiek ir klimato krizę, jo, į tą patį. Tai va, tokie 2 pagrindiniai.

T: Supratau, o būtent, na, kaip tavo gyvenime atsirado tas klimato aktyvizmas?

P: Šitą istoriją pasakojau, nežinau, jau kiek kartų (*juokiasi*). Bet viskas prasideda 2019-ais metais ir iš pradžių, man atrodo, buvo tai, kad 2019 metų vasara, ji buvo labai, labai karšta visoje Europoje, kur mes turėjom, ten įsijungdavau žinias ir būdavo taip: Belgija – naujas karščio rekordas;

Nyderlandai – naujas karščio rekordas, Ispanija – naujas karščio rekordas. Ir aš galvojau: Kas čia vyksta ir kodėl, kažkaip atrodo, nėra tokio „*sense of urgency*“, kad nėra kažkokia kritinė padėtis, kad atrodo labai taip, kad žiniasklaida apie tai labai normaliai kalbėjo. Nors man asmeniškai tai atrodė, kad tai visiškai nenormalu ir galiausiai supratau hmm... kažkas čia, kažkas čia negerai ir galvojau metas imtis veiksmų, nes nesinorėjo tiesiog nedaryti nieko, kai aš mačiau, kad kas man atrodė labai nenormalu, o kas kitiems atrodė normalu. Ir aš galvojau, okey, metas imtis veiksmų ir jau prieš tai žinojau, kad „Fridays for Future“ veikė Vilniuje, bet tada „Fridays for Future“ 2019 metų rugpjūtį pradėjo organizuoti streikus ir Kaune, ir galvojau, wow, okey, galiu nuvykt, nes aš gyvenu... gyvenau ir užaugau Šakiuose. Šakiai yra miestelis 60 km nuo Kauno ir galvojau okey, nuvarykim į streiką. Ir... mano pirmas streikas buvo rugpjūčio pabaigoje, 2019 metais ir tada prie manęs priėjo žmogus ir sako: „O gal tu nori prisijungti prie mūsų?“ Ir kažkaip esu čia (*juokiasi*). Tai va, trumpa istorija, kaip kas man atrodė, nenormalu ir galiausiai virto streiku. Ir tada esu čia 5 metai jau.

T: Supratau, dėkui, kad pasidalinai. O iš tavo pačios asmeninės tokios perspektyvos... kokias tau emocijas kelia būtent dalyvavimas tuose klimato judėjimuose, aktyvizmas.

P: Am... Labai geras, labai geras klausimas. Bet dažniausiai ką aš sakau, tai man atrodo per visus tuos 5 metus aš gavau labai stiprų bendruomenės jausmą, nes iš tikrųjų, kai matai, kas vyksta ir kai matai, kad dažniausiai naujos klimato katastrofos tik blogėja, nusineša dar daugiau žmonių gyvybių ir tam tikri sprendimai klimato politikos srityje labai, labai kartais nuliūdina. Suprantu, kad aš kovoju ne viena, aš esu su bendruomene ir ta bendruomenė yra gal šiek tiek ir mažesnė Lietuvoje, bet didesnė Rytų Europos regione ir apskritai Europoje, ir apskritai pasaulyje. Ir dar, man atrodo, yra tas toks... motyvacija toliau eit, nes ne vieną kartą buvo toks – ką aš čia darau? Tai turbūt bendruomenės jausmas yra labai, labai stiprus, bet kartu yra... yra ir jausmas, kad kovoju už kažką. Toks anglų kalboj aš nežinau, kaip lietuviškai pavadinti, bet yra tas „moral obligation“ (liet. *moralinis įsipareigojimas, pastaba I.V.*), tai galbūt kažkuria prasme aš irgi jį jaučiu ir jaučiu, kad turiu tai daryt, nes tai yra mano įsipareigojimas ateities kartoms ir galbūt tokie du jausmai mane labiausiai ir veikia ir labiausiai iškyla, ypač bendruomenės jausmas. Šitas yra turbūt pats stipriausias nuo pat tada, kai prisijungiau 2019-ais metais.

T: Supratau, vis tiek kadangi aš nagrinėju judėjimus Lietuvoje, kaip jie funkcionuoja, tai, minėjai „Fridays for Future Lietuva“ grupę. Tai, na, kaip tu įvardintum, kokie būtų pagrindiniai tokie tikslai šio judėjimo?

P: Pakankamai geras klausimas, nes kai dabar mes likom...labai optimistiškai sakysiu, gal tokie 7 žmonės, kurie dar kažką nori daryt, labai sunku įvertinti, bet iš tikrųjų turbūt kas buvo mūsų fokusas paskutiniaisiais metais yra, aišku, tas iškastinio kuro vartojimo mažinimas Lietuvoje ir tai, kad atsirastų tam tikra klimato politika tuo atžvilgiu. Nes, nors ir Lietuva turi tuos įsipareigojimus, bet labai dažnai būna tai, kad jų išpildymas, jo išpildymo paprasčiausiai nėra, arba jis yra labai, labai menkas. Tai turbūt tai yra tas iškastinio kuro vartojimo mažinimas yra, turbūt, tats, turbūt mūsų didžiausias prioritetas. Bet kartu, ypač šiais metais, kadangi turėjom šūsnį rinkimų, įskaitant ir šituos sekmadienį, mūsų buvo prioritetas ir tai, kad parodyt, kad yra politikų ir yra partijų, už kurias galima balsuot, kurios aktyviai kalba apie klimato politiką ir turi visą „track record“ (liet. *ankstesnės veiklos rezultatus, istoriją; pastaba I.V.*) savo darbų, savo veiklos Seime ir tai turbūt buvo mūsų toks fokusas, sakyčiau, darbo paskutiniaisiais metais ir galbūt per paskutinius, kokius dvejus ar trejus metus. Kadangi „Fridays for Future Lietuva“ turėjo ir visą pakankamai didelį projektą kartu su „Žiedine ekonomika“ – „Klimatas pokyčiams“ 2022-aisiais metais buvo ta specifika, kad kaip nunešt mūsų reikalavimus į politikos sferą ir galbūt tai yra tokia mūsų specifika, iš kurios mes perėjom, nes iš pradžių, buvo tokia labai, sakyčiau, 2019-2021 metais tam tarpe mūsų reikalavimai buvo labiau tokie platesni, kad apskritai valdžiai – Vyriausybei ir po „Klimatas pokyčiams“, man rodos, ir mūsų pačių pajėgumai sumažėjo ir galbūt mes labiau akcentuojamės į, kaip mūsų reikalavimus pernešt turbūt į politikos sferą. Tai va tokia. Nežinau, ar atsakiau į klausimą, nes mūsų darbas ir mūsų aktyvizmas toks labai Amerikietiški kalneliai va, kaip galėčiau apibūdinti.

T: Supratau, na, čia irgi tokia specifika yra... tai, toliau, tai, kokiomis priemonėmis jūs tuos tikslus tokius bandote įgyvendinti išsikeltus?

P: Kurį laiką tai buvo streikai, buvo visas tas ir „Klimatas pokyčiams“ projektas, kuris labai stipriai fokusavosi į visuomeninį švietimą. Tai buvo ir workshop'ai, ir filmų peržiūros, ir kartu buvo, man rodos, ir tam tikros veiklos ir aktyvi diskusija su vietinėm bendruomenėm ir sakyčiau, kad su vietinėm bendruomenėm mes labai kalbėjom 2021-ais, 2022-ais metais. Nežinau, ar labai stipriai praeitaisiais metais, bet buvo tai, kad mes norim sužinot ir vietinės bendruomenės specifika. Dažniausiai, aišku, tai yra miesto bendruomenės, nes dalis „Fridays for Future Lietuva“ narių gyvena Vilniuje arba kažkada buvo ir Kaune, tai į tai irgi atsižvelgdavom ir kartu paskatindavom ir norėdavom prisijungt jėgas su vietinėm bendruomenėm. Pastaruoju metu tai yra, turbūt, irgi ta švietimo specifika, kad, kaip sakiau, dabar fokusuojamės už tai ką, už ką mes galim balsuoti ir, pavyzdžiui, po šito skambučio aš turiu kaip tik iškelt politikus, kurie kandidatuoja iš viso Seimo rinkimuose, kurie kalba apie klimato krizę (*juokiasi*) Tai kaip tik susiję su tuo, kad kartu norime ir edukuoti visuomenę, kad yra už ką balsuot ir jo, turbūt tokie pagrindiniai. Nors iš tikrųjų, kaip sakau, amerikietiški kalneliai, vėl, nes labai, nes iš pradžių sakyčiau, 2019-ais, 2018-ais dar tai buvo labai tokia - streikai ir toks organizuojam piketą ar kažką. Po to, galbūt labiau transformavimas į kalbamės su visuomene, nes kartais būna, kad į mūsų puslapį parašo kokie nors žmonės, kurie kovoja dėl medžių ar dėl kažko kito ir galiausiai tai ir turbūt dabar priėjom prie tos fazės, ypač pastaraisiais metais, kad fokusuojamės būtent į švietimą galbūt labiau, bet jo... amerikietiški kalneliai ir tokia transformacija vyksta amžinai...

T: Supratau, o kaip tada tau atrodo būtent, na, kas lėmė tą tokią transformaciją, ar tai yra labiau kažkokie išoriniai dalykai, ar tai vidiniai pačio judėjimo dalykai?

P: Aš manau, kad tai yra mišinys tarp abiejų, nes iš pradžių, turbūt, reikia susikurt ir vardą, kad tave žinotų, kad tokie „Fridays“ kažkokie egzistuoja, nes iš pradžių gal daug kas nežino ir po to, kai susikuri savo vardą ir tada matai, kad, o į tave kreipiasi žmonės ir tave nori išgirsti ir panašiai... Ir tai turbūt gavosi taip, kad į mus pradėjo kreiptis ir tos vietinės bendruomenės, kad tiesiog parašydavo žmonės paklausdavo arba pakviesdavo mus. Ir tada matai, kad kuriesi savo vardą ir, kad tave žino, ir žino, pas ką gali kreiptis. Bet ta transformacija, galbūt, didesne dalimi buvo iš mūsų pusės, nes sakyčiau, kad tas pikas mūsų judėjimo buvo 2019-ais, 2021-ais, plius-minus, kur aš dar prisimenu tuos senus laikus, kai mes turėjom „Fridays“ ir Vilniuje, ir Kaune, ir Klaipėdoj, ir buvo vienas žmogus net Šiauliuose, tai čia eina sau, wow tiesiog (*juokiasi*). Nes iš tikrųjų buvo labai aktyvus jaunimo, moksleivių ir studentų, pagrinde, judėjimas, bet galiausiai 2022-ais metais mes nusprendėm... Mūsų pajėgumai ir žmonių kiekis labai stipriai sumažėjo, nes atsiranda kitiems žmonėms visiškai kiti prioritetai ir tų tokių *hardcore* aktyvistų (*juokiasi*) lieka vis mažiau ir turbūt gavosi taip, kad mūsų neliko daug. Mes susijungėm į tokį bendrą Lietuvos judėjimą 2022-ųjų metų maždaug pradžioj. Ir tada matai, kad darai tai, ką esat labiausiai pajėgūs daryt ir negali apimti daug daugiau. Tai man rodos, kad dabar mūsų ta tokia transformacija gavosi iš to, kad mes buvom toks labai energingas judėjimas, kuris buvo per kelis miestus ir čia *wow*, nostalgija man prisiminus. Ir dabar esam labiau judėjimas, kuris fokusuojasi į tai, ką mes galim daryt pagal savo pajėgumus ir, pavyzdžiui, mes būtent susibūrėm šitiem rinkimams ir vasarą nelabai dirbom, bet dabar vėl susibūrėm Seimo rinkimams ir dėl to vėl publikuojam, ir vėl darom, ir vėl einam į debatus. Ir tai toks, sakyčiau, tai yra pajėgumai, mes kažką tikrai darysim, tai va.

T: Mhm, supratau, o dar įdomu būtų sužinoti, kaip, na, judėjimą veikia tokios didesnės išorinės krizės. Na, šiaip minėjai, kad judėjimo pikas buvo 19-ais, 21-ais, tai jau tada buvo kovidas ir tada dar buvo karas. Tai man įdomu, kaip jus tai paveikė ir kaip jūs prisitaikėte prie to?

P: 19-tais metais apskritai mūsų buvo daug, sakyčiau (*juokiasi*), bet 20-ais metais, vis dėlto, buvo dar aktyvi tokia bazė išlikusių žmonių, kurie tikrai norėjo kažką daryt, kad *okay* turim karantiną ir tai labai stipriai riboja ką mes galim daryt, bet aš, pavyzdžiui, aš pirmus, turbūt, tuos 3 metus iki 2022-ųjų metų labiau aktyviau dalyvavau su Kaunu, kas vyko Kaune ir aš prisimenu, kaip kauniečiai, aš

tada negalėjau dalyvauti, bet jie suorganizavo ir batų streiką, ir viešas parodas Laisvės alėjoje. Tai būdavo toks, kad *okei*, mes negalim, mums yra suvaržytos sąlygos kaip galim protestuoti, būnam, *davai*, kūrybingi (*juokiasi*). Ir turbūt tas kūrybingumas labai, labai buvo efektyvus ir geras, ir mes norėjom tai toliau tęst ir tai tęsėm ir 2020-ais, ir 2021-ais metais. Ir turbūt po to, kai grįžom į tą normalesnį gyvenimą, turbūt žmonės turi tokią (atsidūsta): hmm, nebėra tiek daug to laiko, nes kai yra tas visas *online* pasaulis ir kai nereikia bėgioti iš vienos vietos į kitą vietą, kaip dabar reikia, tada atsiranda kitų dalykų. Ir turbūt tai galiausiai buvo tai, kad pradėjo mažėti ir žmonių kiekis, ir gavosi kaip gavosi, tai va.

T: Supratau... ir tada, na, minėjai tokį gana aktyvų, jūsų pačios bendruomenės tą tokį išradingumą. Bet pavyzdžiui, kaip vertini, na, patį Lietuvos kontekstą kaip judėjimo veikimo lauką. Na, tai kaip, pavyzdžiui, jus priima Lietuvos visuomenė, tie patys politikai?

P: Labai priklauso, nes dabar būtent paminėjai politikus ir yra tokių, kurie labai yra aktyvūs ir iš tikrųjų palaiko mūsų reikalavimus. Aš prisimenu, man atrodo, tai buvo Tomas Tomilinas, kuris net ir dalyvavo „Klimatas pokyčiams“ paskutiniame renginyje ir buvo toks *okei*, mus palaiko, mus žino ir būna tai, kad kartais net ir į mūsų *email*... Aš neturiu dabar prisijungimų, bet kartais būna, kad atklysta politikų laišakai, kur jie prašo arba palaikymo, arba paklausia, ką mes manom, arba prašo pasidalint. Tai man rodos, kad vis tiek yra žinančių apie mus, bet aišku yra ir tokių politikų, kur... aš labai aiškiai prisimenu, kai pasakojau būtent apie savo aktyvizmą Šakių laikraščiu ir prisimenu vienas savivaldybės Tarybos narys, dar jis tada nebuvo narys, bet jis jau buvo toks, labai, kaip čia pasakius, politiškai aktyvus visuomenės veikėjas, taip. Ir aš prisimenu, kad jis ten kažką pakomentavo ir man buvo labai juokinga, nes buvo tokia visiškai, kad „klimato krizė čia neegzistuoja, čia toks, žodžiu, tokia negatyvi reakcija ir tikrai būna, kad sulaukiu tų tokių ir iš politinio lauko ir šiaip iš visuomenės lauko, kad sulaukiu tokių, kurie labai palaiko ir sako, kad jėga, jaunimas ir aišku, turiu tą kitą pusę, kurie ką jūs čia darot? (*juokiasi*). Tai man atrodo, kad toks miškas, bet aišku, tų tokių negatyvių gal visada, visada jų yra ir bus, bet ta, bet aišku, fokusuojiesi į tą pozityvesnį lauką ir kas jame vyksta, ir ta bendruomenė, ir tikrai yra žmonių, kurie visada sakys: jėga, jaunimas, kokie jūs *cool*, tai... tai va, tokie du skirtingi laukai.

T: Aha, supratau, tai čia taip labai taip pozityviai, bet aš paklausiu vis tiek, na, o su kokiais apribojimais arba sunkumais tenka susidurti?

P: (*Atsidūsta*) Pirmas ir pats didžiausias tai yra per visus tuos metus, kai aš buvau „Fridays for Future Lietuva“ visada yra be galo sunku pritraukt žmonių ir būtent jaunimo, kad parodyt, kad aktyvizmas šiaip yra jėga ir aš suprantu, kad atsiranda labai dideli apribojimai, nes yra tekę kalbėti apskritai su žmonėmis, kurie tiesiog savanoriauja nevyriausybinėse organizacijose arba Lietuvos moksleivių sąjungoj, kuri irgi yra labai populiari, kad kartais būna iš tėvų tokia reakcija: „hmmm, ką čia darai?“. Ir, pavyzdžiui, mano tėvai, jie šiaip labai daug leido man viską, tai čia yra didelis dalykas, bet aš turbūt dar iki šiol nelabai galėčiau paaiškint jiems. Ne tai, kad... aš galėčiau jiems paaiškint, bet aš nežinau, ar jie suprastų, kokia yra mano aktyvizmo specifiška (*juokiasi*). Tai va tas ir galbūt tai, kad būtent tas žmonių pritraukimas arba net jeigu pritraukdavom žmonių, aš prisimenu kažkada Kaune net ir vedžiau tokį savanorių priėmimą ir nors atrodo, kad galim juos integruoti, bet galiausiai, po kažkiek laiko jie paliks ir galbūt tai mūsų netinkamos praktikos pritraukimo, kurias mes turime ir panašiai, ir tai visada buvo toks labai didelis... didelis *obstacle*, aha, pamiršau lietuvių kalbą (*juokiasi*). Tai jo ir kas dar? Su politikais mes sugebam užmegzti ryšį. Taip, kaip sakiau, ne visada jis labai geras būna. Bet jau turbūt tas naujų žmonių ir tai, kad mes neturim... Va, ką dar norėčiau pridurti prie naujų punkto, aš kartais mėgstu palyginti skirtingus „Fridays“ judėjimus skirtingose šalyse ir, pavyzdžiui, Čekijoje, kadangi ne su vienu čekų aktyvistu esu bendravusi, jie savo „Fridays“ tiesiog sugeba turėti tokį tęstinumą, kur net ir tokie labai stiprūs lyderiai palieka judėjimą, darbas prasideda studijos prasideda, bet atsiranda naujų žmonių, kurie per visą tą laiką išmoksta, priima žino, kaip ką daryt plus minus. Ir tada gaunasi toks tęstinumas ir mes to tęstinumo neturim Lietuvos judėjime. Ir man rodos, kad tai yra tokia didelė problema, nes aš pasakysiu tiesą, kad pastaruosius 5 metus, 6

metus, aš dirbu su tais pačiais žmonėmis ir praktiškai tų naujų įeigu ir atsirado, jie atsirado 2021-ais metais, kai mes dar buvom tokiam, kaip sakiau, pike, plius minus. Ir po to, tu dirbi su tais pačiais *hardcore* aktyvistais, kaip sakiau, tai va.

T: Mhm, supratau, tai sekant iš šito tai būtent, na, kokią tu matai aš šio judėjimo perspektyvą, galbūt, ateityje?

P: Am, labai, labai sunku. Iš tikrųjų, man atrodo, dabar aš matau, kad „Fridays“ daugumoje šalių jo arba transformavosi į tą nevyriausybės organizacijos lygmenį, kur daug daugiau tada gauni kaip ir teisių, bet kartu ir galimybės kažką daryti, ypač gauti projektą, kuris, pavyzdžiui, turi finansų. Tai, pavyzdžiui, yra Čekijos pavyzdys. Tai, pavyzdžiui, yra Vokietijos pavyzdys ir kitų „Fridays“ judėjimų. Ir galbūt, tai suteikia kaip ir daugiau teisių, bet labai sunku numatyti, kas vyks būtent Lietuvoje. Nes, aš nežinau, ar mes esam tokie užsidedę ir matom tą tokį labai stiprų reikalingumą tapti ta nevyriausybine organizacija, nors tai yra ką kitos šalys yra padariusios ir jo... Iš tikrųjų labai, labai sunku matyti, nes aš kartu ir matau, kad tas klimato aktyvizmas jis nėra tai, kas jaunimui labai prieinama ir labai įdomu, nes turbūt tai jie mato kaip tokį labiau radikalų dalyką, nes tai yra, nes... Na, nes, pavyzdžiui, kokia Lietuvos moksleivių sąjunga arba yra jaunimo politinės organizacijos, kaip Lietuvos liberalus jaunimas, žinau, kad ir konservatoriai turi savo jaunimą. Tai yra tokios tikros nevyriausybės organizacijos, kurios turbūt turi tą tokį, kaip ir statusą, kad, žiūrėk, mes turim savo ten skyrių, padalinį ar kažką tokio tavo mieste. Ateini, pasavanoriauji, išeini lauk ir aktyvizmas, turbūt toks yra labiau lankstus apskritai, nes būna taip, kad ir pas mus aktyvistų tarpe ateina, pabūna kažkiek vieni padirba labai stipriai kažkurį periodą ir tada galbūt mažiau, tada vėl daug ir toks nėra, nėra labai *institutionalized* anglų kalboj, mechanizmas ir turbūt kai kuriems žmonėms ir jaunimui yra tai sunkiau suprast ir turbūt dar aktyvizmas, kaip sakiau toks radikalesnis, aš nesakyčiau, kad aktyvizmas yra labai radikalus dalykas, bet turbūt toks kur hmm. Ir galiu paminėti šitą iš savo pačios patirties, kad būdavo, kad sakau: „Ei, davai varom į streiką!“ Ir žmonės: „hmm, ką? Tikrai ne!“ (*juokiasi*) Ir turbūt tas toks, nes aktyvizmo specifika, viena iš dalių tikrai yra streikai ir tai, kad tu išeini į gatvę ir savo reikalavimus labai aiškiai garsiai pareiški. Ir galbūt tai kai kuriems žmonėms yra toks... na... yra, kai pasakai, kad aktyvistas ir toks: „hmmm, streikas? Ne!“ (*juokiasi*) Tai turbūt čia yra tokie bendri pamąstymai.

T: Supratau, o tada, na, vis tiek grįšiu aš prie to „Fridays for Future Lietuva“. Tai, na, kaip apibūdintum, na, tokius vidinius bendruomeninius ryšius? Na, tokius santykius tarpusavyje tarp jūsų?

P: Aš manau, kad jis yra. Ne vien... net ir tie žmonės, kurie paliko FFF Lietuvą, jie vis dar yra mano labai artimi draugai. Tai man rodos, kad vis tiek tas bendruomenės jausmas yra labai stiprus. Taip, yra tie žmonės, su kuriais tokie yra labai *aktyvistiniai* santykiai, kad darom, darom, darom – ate (*juokiasi*). Tai man rodos, kad yra tokie skirtumai, bet vis dėlto mes sugebam komunikuoti pakankamai normaliai. Mūsų komunikacija yra gera ir galbūt tai yra ta ir yra geras dalykas tokio mažesnio judėjimo, kad sukomunikuoja geriau, nes žmonės pažįst, žinai, kaip veikia jų protas, jų rutina ir intencijos ir panašiai, ir tai yra... tai jo, bet aš niekada neturėjau labai didelių komunikacijos, problemų ar problemų su tam tikrais žmonėmis judėjime, tai negaliu skųstis, visi labai *nice* ir visi labai atviri ir nuostabu.

T: Supratau, o tada dar toks klausimas, na, tai kaip jūs priimate viduje sprendimus? Tarkim, na ten ar reikia dėl kažko tai ten skelbti kažkokią poziciją, ar reikia protesto, ar kažkaip tai... Žodžiu, ar jūs turite kažkokį tai lyderį, kuris tarsi kalba už jus ar panašiai?

P: Ne, lyderis apskritai nėra, turėtų būti neegzistuojantis dalykas visose FFF judėjimuose, nes tai yra ne hierarchija. Ir dažniausiai įeigu dalinamės - nesidalinam, rašom - nerašom, dažniausiai tai sprendžiam diskusijos formatu arba tiesiog užbalsuojam, kas mums yra geriausia, kas mums tinka, patinka, galbūt kažką pakeičiam ir jo, tai dažniausiai vyksta per diskusiją ir balsavimą. Ir galiu

pripažint taip, kad yra tie žmonės, kurie galbūt kartais yra tokie judėjimo vei..., nesakyčiau, kad judėjimo veidai, bet tie, kurie nueis, pavyzdžiui, pasakys kažką radijui, pasakys kažką medijai, pakomentuos ir galbūt yra kaip ir pagrindiniai veidai. Bet apskritai, kai žiūri, kaip mes veikiam viduje, tai yra viskas labai ne hierarchišku būtent tuo principu.

T: Hmm, tai žodžiu, horizontaliai viskas.

P: Taip, taip.

T: Taip, tai dar tada, na, klausiau apie jūsų visą bendruomenę... Dar paskutinis klausimas, tai kokias priemones naudojate komunikacijai labiausiai? Kokius kanalus ir panašiai?

P: Naudojam *mesendžerį* ir dabar rinkimais naudojam ir *signal*. Kažkada, prisimenu, turėjom ir... o, čia seni laikai buvo! 2019-2021 metais turėjom net ir visą *slack'ą*, kur yra tie visi skirtingi kanalai, kur, kas, kokia komunikacija, su kokiais dalykais, kokioms sferoms vyksta, tai čia buvo toks labai organizuoto darbo sfera, sakyčiau, kuri veikė tokiu, viso judėjimo, visas judėjimas, visa Lietuva buvo sujungti tam *slack'e*. Tai buvo tokie... toks labai stiprus, bet dabar sakyčiau, kad jo, *mesendžeris* ir *signalas*, ir dar kartais susiskambinam, tai jeigu reikia kažką labai rimto aptarti ir suorganizuoti kokią strategiją. Pavyzdžiui, prieš šituos rinkimus, kaip dalinamės, į kokius debatus einam, bla, bla, bla... Tai va.

T: Supratau, tai na, bet tų tokių tarsi gyvų susitikimų jau nebevyksta?

P: Jie vykdavo seniau, jie vykdavo aštuonioliktaisiais, kai Vilniuje prasidėjo judėjimas ir iki kokių dvidešimt... ar dvidešimt antrais, man atrodo, kažkas buvo, bet iš pradžių taip, sakyčiau, kad jie buvo labai tokie stiprūs būtent prieš karantiną, nes mes ir veikėmė skirtinguose miestuose ir tada daug lengviau yra nueiti į susitikimą, bet kai sumažėjo žmonių, viskas labiau į online sferą būtent, tai jo.

T: Dėkui, o tada dar toks klausimas. Pavyzdžiui, kalbant apie užsienio tuos „Fridays for Future“ judėjimus kitose šalyse, kaip ir minėjai, tai na, ar jie daro kažkokią tai tiesioginę įtaką būtent Lietuvos grupei?

P: (*Atsidūsta*) Lietuvos grupei tai... man asmeniškai taip (*juokiasi*), bet Lietuvos grupei aš nelabai manau. Aš žinau, kad 2019-ais metais buvo „Baltic Climate...“, ne, 19-ais ar 18-ais. Devynioliktais, man rodos, jo, buvo „Baltic Climate Chain“, kur toks tikrai labai aktyvus regiono dalykas buvo, bet jis buvo vieną kartą. Ir galiu pasakyti aš praktiškai pastaruosius 3 metus dirbu tik su tarptautiniais dalykais, kurie mažiau daugiau yra susiję su tarptautiniais „Fridays for Future“ padaliniais ir galėčiau sakyti, kad Rytų Europos regione tai yra, jeigu skirtum Lietuvą, Lenkiją, Ukrainą, Čekiją, Slovakiją yra visai neprastas kiekis aktyvistų, kurie kažką organizuoja ir, pavyzdžiui, aš *co-organizavau* Rytų Europos aktyvistų susitikimą, kuris vyko Ukrainoje, šiais metais, šį rugpjūtį ir atvyko 20 aktyvistų, nes, aišku, šalis po kaip ir... ne pats idealiausias pasirinkimas, bet buvo vienas žmogus iš Lietuvos, kuris atvyko ir galbūt, galbūt nežinau ir buvo toks... Čia šiaip labai gerai susijęs su tavo klausimu, nes mes po to analizavome organizatorių grupėje ar žmonės skirtingose šalyse *relatina* su Rytų Europos klimato aktyvistų judėjimu, klimato judėjimu apskritai ir tai buvo toks nelabai, kaip ir... Ir Lietuvos grupei nesakyčiau, kad jis daro labai kažkokį ypatingai didelį judėjimui poveikį. Taip, yra labai gerų pavyzdžių, kuriuos mes pasiimdavom, kuriuos mes matydavom, nes Vokietijoje pilna „Fridays“ yra, bet kad tokio labai didelio *impact*, nesakyčiau, kad daro ir net ir tada, kai yra tarptautinės iniciatyvos ir kai kviečia dalyvaut aktyvistus, tai dažniausiai būdavau aš. Aš būdavau tas tiltas, taip galiu save įvardinti (*juokiasi*), tiltas tarp „Fridays for Future Lietuvos“ tarptautinių judėjimų ir, nors ir yra dabar, kaip tik prisiminiau, kai kalbam, yra dar kita iniciatyva, kuri irgi veikia mūsų regione, ir aš, ir [vardas] iš „Fridays“ esam to dalis. Bet apskritai, nemanau, kad yra kažkoks labai didelis poveikis būtent mūsų judėjimui. Aišku, aišku, mes esam to globalaus judėjimo dalis ir norisi bendrauti su kitais judėjimais, kurie yra galbūt mūsų kaimynystėje, bet tenka dar ir tiesą

pripažint prie to, kad, pavyzdžiui, Latvijoje „Fridays“ nelabai egzistuoja, Estijoje jis yra labai aktyvus ir jie net sugebėjo, pavyzdžiui, laimėti bylą prieš vieną kompaniją, man atrodo, tai čia *wow*, bet Latvijos nėra aktyvus Lenkijoje jis tokioje įdomioje fazėje yra kur skilo ir tada atsiranda tos tokios *NGO*’s, kurios atsiranda vietoj to, tai tas bendradarbiavimas toks tampa tada šiek tiek sunkesnis, man atrodo.

T: Mhm, o tada kalbant apie tave, na tai tu kaip save supranti labiau kaip tokį globalaus tokio judėjimo atstovę ar dar labiau tokio lokalaus, lokalios bendruomenės tarsi atstovę?

P: Aš manau, kad vis dėlto tai buvo taip, aš labai save identifikavau su ta Lietuvos aktyviste, tuos pirmus du metus, bet 2021-ais metais labai stipriai įsiliejau į globalų lygį ir galiausiai prie to gavosi taip, kad ypač praeitais metais labai stipriai priėjau prie regioninių. Tai yra į Rytų Europą, Vidurio Rytų Europą sakyčiau taip, kažkas tokio, įskaitant ir Lietuvą. Nors, nors mes nelabai mėgstam save brėžt kaip Rytų Europą, bet čia, bet čia geopolitika labiau ir galbūt labiau save dabar identifikuoju kaip regiono žmogų, kad yra visai neprastai mus jungiančių dalykų Rytų Europos sektoriuj, kur karas Ukrainoje mus labai, labai sakyčiau, transformavo ypač Rytų „Fridays for Future“ aktyvistų sparną, kur mes supratom: „Uff, Rusijos iškastinis kuras ir čia ta grėsmė prie mūsų sienų, mhm, viskas susiję, viskas susiję – karas, saugumas, iškastinis kuras, klimato krizė, viskas viename“. Ir po to, aš labai stipriai save siejau būtent su aktyvistais, kurie ties tuo specifikavosi ir toks buvo labai naujas bendrumo jausmas regione tarp regiono aktyvistų. Ir galbūt aš labiau, būtent dabar mano aktyvizmo specifika yra daug labiau fokusuota į būtent Rytų Europą ir... ir rašom kas vyksta ir bandant suliet tas skirtingas problemas, nes labai daug problemų, kurios yra Rytų Europos valstybėse, yra labai yra panašios plius minus. Tai, taip dabar labiau regione fokusuojusi... Regiono aktyvistai, tai nei vienas, nei globalus, nei lokalus (*juokiasi*).

T: Tai... supratau, realiai iš manęs pagrindinė dalis, kaip ir baigta, dabar tokie keli statistiniai, galbūt klausimai. Tai iš kokio miesto esi? Minėjai, bet primink dar...

P: Šakiai

I: Tuomet išsilavinimas?

P: Baigiau mokyklą, dabar studijuoja bakalaurą.

T: Okey ir tada dar kaip apibūdintum savo politines pažiūras?

P: Geras klausimas, aš esu labiau linkusi į kairę, bet kairė, kuri yra susijusi su žaliaja politika. Aš nežinau, kaip apibūdinti, jo, bet tokia stipri kairė su žalios politikos, nežinau, vingiu.

T: Okey, supratau, viskas suprantama. Tai jo, man atrodo, tiek tai nebent turi kažkokį pastebėjimą ar kažką tokio?

P: Man atrodo, kad papasakojau viską, visa, kas buvo galvoje, gal atsiminsiu dar ką nors, bet abejoju, toks, turbūt viską pasakiau (*juokiasi*).

Interviu Nr. 4

Pašnekovė: Giedrė (vardas pakeistas), „Extinction Rebellion Lietuva“ narė, amžiaus kategorija >35 m., turi aukštąjį išsilavinimą (gamtos mokslai).

Interviu data: 2024 m. spalio 18 d. Interviu trukmė: 50 min. 50 s.

T: Tai visų pirma, tai labai dėkui, kad sutikote pasišnekėti su manim ir padėti šiek tiek...

P: Man labai malonu, kad domitės tokia aktualia tema.

T: Taip, tai dar priminsiu, kad, na, atsakymai bus naudojami tik mano darbo rašymui, bus anonimiškai tik tie duomenys pateikiami ir naudojami, interviu įrašau tik tam, kad vėliau transkribuočiau.

P: Suprantama.

T: [...] kokiam klimato aktyvizmo arba aplinkosaugos judėjimui priklausote?

P: Taip, tai ir yra „Extinction Rebellion“ tik noriu pasakyti, kad Lietuvoje, kadangi Vilniuje, pavyzdžiui, „Fridays for Future“ aktyvistų nėra labai daug, mes nepaprastai daug dalykų darome kartu. Kodėl būtent „Extinction Rebellion“? Todėl, kad būtent šitame judėjime labai akcentuojama klimato socialinis teisingumas bei žmogaus teisės ir pilietinis pasipriešinimas.

T: Bet, na, bet jūs vis tiek tarsi labiau atstovaujate konkrečiai „Extinction Rebellion“?

P: Aš atstovauju būtent „Extinction Rebellion“.

T: Taip, supratau ir tada, na, kaip ir jau papasakojate, kaip jūsų gyvenime atsirado aktyvizmas, tai turbūt šito nebeklausiu...

P: Aktyvizmas atsirado nuo studijų laikų [...].

T: Supratau ir tada, kiek laiko priklausote būtent „Extinction Rebellion“?

P: Treti metai.

T: Supratau, na ir tada, dar turėjau klausimą kas paskatino arba motyvavo jus būtent imtis tokios veiklos, įsilieti tą judėjimą?

P: Tai, ką mačiau vykstant aplinkoje, kadangi turiu, visgi, pakankamai gerą biologijos išsilavinimą, turiu biologijos dėstytojos diplomą. Tai savaime suprantama, kad vykstančius procesus aš suprantu labai gerai. Aš tiesiog turiu tam paruošimą. [...] Va, bet tai nėra, nesame, va, žali ir iš dangaus nukritę, nes, pavyzdžiui, [...] Lietuvoje, „Extinction Rebellion“ viena iš lyderių, pas ją taip pat yra baigtos biologijos bakalauro studijos. Ir kada mes, pavyzdžiui, ar atrenkame medžiagą, ar ruošiame pranešimą, mes dirbame su šaltiniais, gebėdami juos suprasti ir pasirinkti.

T: Taip, supratau, jums labai svarbus tas ekspertiškumo toks aspektas...

P: Todėl, kad mums primeta tai, kad mes esame iš rožinio debesies - nesame.

T: Dar na, tada, o kas jums asmeniškai yra būtent „Extinction Rebellion“ judėjimas? Na, apie ką jįsai jums yra?

P: Tiesą sakant, tai yra klimato krizės suvokimas ir galiu pacituoti mus, beje, labai palaikantį profesorių paleontologą Spiridonovą (VU paleontologas, geologas Andrejus Spiridonovas, pastaba - I.V.): „Jeigu tu nepriimi klimato krizės, tu gyveni savo iliuzijų pasaulyje todėl, kad jinai jau labai stipriai yra jaučiama“. Ir kodėl aš dedu pastangas? Aš matau, kaip, tiesą sakant, kokiose debesyse plaukioja mūsų politikai. O sprendimai - Lietuvos sprendimai, juk priimami Seime.

T: Taip, tai dėkui labai. Tada dar toks jau labiau apie jūsų būtent būseną. Na, tai, kokias jums emocijas kelia būtent dalyvavimas šiame judėjime?

P: Tiesą sakant, labai geras. Ta prasme, kad aš savo žinias, nukreipiu švietimui, aš ne tik dalyvauju protestuose, mes važinėjame su taip vadinama išnykimo kalba. Tai yra šviečiamoji kalba apie mūsų judėjimą ir kodėl mes tokie esame. Tai tikrai išvažinėta nemenka dalis Lietuvos, yra bendrauta, kalbėtasi gyvai su daugybe žmonių, dalyvavau kartu ir festivalyje „Klimatos pokyčiams“ ir laikaui tą renginį tikrai labai, labai sėkmingu. Na, ir dar vienas man emocinis dalykas, tikrai ganėtinai dažnai viešojoje erdvėje aš susiduriu su bambėjimu ant jaunimo: „Va, neaktyvūs, kad nesupranta nieko, suprasti nenori“. Kažkaip, lyg apie kažkokį tai kitokį jaunimą mes kalbame, [...] būti tarp mūsų jaunimo yra labai, labai malonu.

T: Taip, labai, labai būčiau dėkinga. Gerai, tada dar tęsiant, na, o kaip jūs įvardintumėte „Extinction Rebellion“ pagrindinius tikslus? Ko jūs siekiate?

P: Pagrindinis tikslas buvo atkreipti visuomenės dėmesį, kad yra žemėje prasidėję negeri dalykai ir pasistengti visuomenę šviesti. Aš žinau, kad mus painioja su klimato ekstremistais ir noriu pasakyti, kad Lietuvoje tikrai nesisvaidysime bulvių košėmis į jokių paveikslus (*juokiasi*). Netgi turėjome, vat, visgi norėčiau akcentuoti, sudėtingą gana santykį su žiniasklaida, kada mes turėjome protestą dėl karščio bangų prie Sveikatos ministerijos. TV3 žurnalistas, žinokite, buvo pagatavas mums kiaušinių nupirkti ir atnešti, nes jis labai tikėjosi, kad mes kiaušiniaus šturmuosime ministeriją. Jis buvo labai nuliūdęs, kai aš jam pasakiau, kad mes nesiruošiamo šito daryti, kad mes netgi nerėkausime ir negąsdinsime žmonių, nes mes protestuojame tam, kad žmonės pamatytų, minutėlei stabteltų ir pradėtų galvoti.

T: Supratau. Tada sekantis mano klausimas buvo, na kokiomis priemonėmis jūs tuos savo tikslus bandote įgyvendinti?

P: Tai yra taikūs protestai. Viena, ką norėčiau išskirti, kas Lietuvoje tikrai nėra įprasta, galėsiu duoti ir medžiagos apie raudonąją bangą, todėl, kad tai yra rėkimas apie klimato krizę, neišleidžiant nei garso, naudojant teatro elementus ir jis irgi buvo labai veiksmingas. Manau, kad prioritetas yra atkreipti visuomenės dėmesį, šviesti visuomenę ir dar vienas dalykas - teisinės studijos, teisinės studijos todėl, kad teisiniu keliu politikus taip pat galima spausti.

T: Taip, taip, žinoma. O tada vis tiek kalbate šiek tiek jau apie politikus panašiai... Tai kaip jūs vertinate Lietuvos kontekstą? Na, kaip savo tokį judėjimo veikimo lauką, kaip jisai priima jus, kaip visuomenė priima ir kaip politikai priima?

P: Yra politikų, kurie tikrai ir beje, tie politikai iš skirtingų partijų, kurie tikrai suvokia problemą ir yra ganėtinai geranoriški. Pavyzdžiui, man pačiai asmeniškai yra tekę bendrauti su liberalų, būtent sąjūdžio atstovu Seime Vaitkumi ir jo rinkimine apygarda yra Tauragėje. Į Tauragę yra tekę važiuoti ir šis politikas buvo mum tikrai draugiškas šita, netgi šiek tiek tarpininkavo, kad mus į Tauragę įleistų. Taip pat supranta šitą problemą ir Čmilytė-Nielsen -Seimo pirmininkė, jinau rado laiko su aktyvistais susitikti, nors iš tikrųjų turi ganėtinai įtemptą darbotvarkę. Labai palaikėme rinkimuose Ievą Budraitę ir tikrus žaliuosius, gaila, kolei kas, jų balso nebus Seime, bet aš manau, kad net ir rinkimuose, tai, kad šitie žmonas pasirodė, kad drąsiai išsakė savo poziciją, yra labai, labai naudingas dalykas. Taip pat, norėčiau asmeniškai tarti žodį už Morganą Danielę iš Laisvės partijos todėl, kad jinau net ir būdama jauna mama, rasdavo laiko ir ateiti į vieną kitą protestą ir jinau gyvai susitiko su, pavyzdžiui, Pelkių fondo atstovais, yra tekę būti vienoje išvykoje kaip tik pelkėje, kur lankėme orchidėjos ir iš pradžių net nepatikėjau savo akimis, o su manimi pribėgo ir pasisveikino Seimo narė, kuri basom po ta pelkę ir lakstė (*juokiasi*). Suprantate, tai yra vat Laisvės partijos pozicijoje ir, pavyzdžiui, net ir debatuose išsakytos Aušrinės Armonaitės mintys - jos yra progresyvios, aš kuo puikiau suprantu, kad aišku pyks Žemaitaitis, todėl, kad na, visų pirma, jauna ir dar politikė, nu Žemaitaičiui boba turi tylėt ir prie puodų stovėt. O čia dar kažkokios idėjos yra, bet esmė yra ta, kad tos idėjos yra teisingos ir, pavyzdžiui, ką, vat, savo įdirbį būtent „Extinction Rebellion“ pasakysiu, tai, tam tikra prasme aš juos užsiundžiau ant stambiųjų ūkininkų. Todėl, kad na, vėlgi, iš ekologijos aš turiu labai gerą

paruošimą ir tai, kaip mūsų stambieji ūkininkai elgiasi su žeme, mes artėjame į tai, kad Lietuvoje, po 50 metų mes galime turėti nederlingas dykumas vietoj laukų, upės jau dabar nuo eutrofikacijos nuo trąšų pertekliaus, kas tą eutrofikaciją ir sukelia. Mes turime pelkėjančias upes. Prieš metus kaip tik va, buvau draugų pakviesta į atokią kaimo sodybą prie Mūšos ir buvo labai keista, aš į upę įlendu ir ir aš nesuprantu, kodėl aš jaučiuosi lygiai taip pat, kaip įlipusi į Žuvintą. Žuvintas yra pelkėjantis senas ežeras. Šešupėje, kuri net nebeteka, net centrinė vaga yra užaugusi, ko upėje būti neturėtų. Pakalbėjau su tos sodybos šeimininku - jau seniausiais atvažiuoja žvejai, atvažiuoja - tuščiom išvažiuoja todėl, kad iš po mano kojų tikrai varlytės išsilakstė, nes būtent varlytės pusę kvėpavimo turi oru, bet upėse žuvin nebėra kuo kvėpuoti. Ir čia yra labai, labai rimti procesai ir, pavyzdžiui, Armonaitė labai teisingai paminėjo apie tai, kad mes turime siaubingai užterštą Baltijos jūrą, kadangi jūra yra ganėtinai uždara ir, aišku, žemdirbiai kratosi, o man tenka skaityti komentarus: „Aš Vokietijoje buvau prie jūros, kuo skaidriausias vanduo“, ir aš galvoju, Dieve, Dieve, tu švenčiausias, tu dar to vandens į savo sriubą įsipilk. Esmė yra ta, kad, pavyzdžiui, nitritai, nitratai jie nekeičia vandens išvaizdos. Vanduo gali būti lygiai toks pat skaidrus ir netgi gali būti skanus. Lietuvoje jau buvo trys vaikelių laidotuves, todėl, kad tėvai sodybose turėjo šulinius, vandens nepatikrino, darė mišinukus su vandeniu - kūdikėliams tik to ir tereikėjo. Šiaip suaugusiems žmonėms iš karto nieko blogo nebus, toliau pasireikš vėžiniai procesai. Čia yra pakankamai rimti dalykai.

T: Tikrai labai rimtai skamba ir baisiai. O minėjot, kad jūs, kaip ir, na, tarsi užsiundėte, kažkaip minėjot...

P: Užsiundžiau aktyvistus ant žemės... ant ūkininkų, taip, todėl, kad aš truputėlį keičiau tą išnykimo kalbos dalį, [...] būtent prieš stambiuosius ūkininkus turime labai rimtus argumentus. Mes tikrai niekada, nė pusės blogo žodžio nepasakysime apie tuos žmones, kurie turi nedidelius ūkius todėl, kad ten tikrai yra ir su gyvuliais žmoniškiau elgiamasi ir visiškai kitaip tvarkomasi su žemės resursais. Bet esmė yra ta, kad šitie smulkieji ūkininkai nuo stambiųjų nukenčia lygiai taip pat.

T: Taip, o kai jūs sakot, kad jūs užsiundėte, tai ką, turit omeny, kad jūs kažkaip rengėte paprastai akcijas ar kažkaip komunikavote?

P: Aš tiesiog pateikiau jiems argumentuotus duomenis. Ką mūsų ūkininkai realiai daro su dirva.

T: Supratau, tai jūs tiesiog na, per švietimą ir komunikaciją tą darėte kaip supratau?

P: Kadangi aš esu visgi stipriai trenkta į pedagogikos pusę (*juokiasi*), kadangi esu trečios kartos pedagogė ir būtent pedagoginio profilio studijos baigtos universitete, tai va, būtent ten, kur reikia visuomenę šviesti, čia mano balsas yra naudingas, nes kalbėdama aš žinau, ką kalbu.

T: Taip, čia labai svarbu, yra ir tikrai... Dar sekundėlę pasitikslinsiu, tai žodžiu, tai jūs tą informaciją, kaip čia pasakyt, žodžiu, tą tikrą informaciją, tą paaiškintą tokią, jūs tiesiog, kaip ir komunikuojat apie tai politikams?

P: Žmonėms, tikrai taip. Tai galima daryti ir protesto metu, jeigu kas prieina pasikalbėti. Beje, labai geras dalykas yra išnaudoti socialinę erdvę, todėl, kad aš tikrai negailiu laiko net ir tą patį per tą patį skirtingiems žmonėms parašydama mandagų, bet argumentuotą komentarą kodėl yra taip, o ne kitaip.

T: Supratau. Ir tada. Ai, dar nepaklausiau, na čia kalbėjom ūkininkus, apie politikus, o kaip yra su Lietuvos visuomene, kaip ji priima jūsų judėjimą?

P: Kaip nekeista, savo akimis įsitikinau, kad Tauragėje mumis labai domėjosi 11-13 daugmaž metų vaikai todėl, kad jie prie mūsų prieidavo, jie domėjosi mūsų skrajutėmis, jiems buvo įdomi ta informacija, kada mes turėjome renginį Neringoje, mes turėjome, renginys buvo lauke ir lauke buvo keliasdešimt kėdžių sustatyta, nebuvo nė vienos tuščios kėdės, žmonėms yra aktualu. Tikrai, vėlgi, kokia forma šita informacija, geriausiai žmonės pasiekia. Na, tikrai ne košm mėtant į paveikslus ir

neblokuojant koki nors centrinį kelią. Dar neduok dieve, greitosios nepraleisi. Mes tiesiog tokių dalykų nedarome. Jeigu yra protestas, jisai gali vykti kur nors aikštėje, kur mes būsime matomi, bet miesto rimties mes netrikdysime.

T: Supratau dėkui labai...

P: Ir dar vienas dalykas, mes visada, mes nedarome, nesankcionuotų renginių. Visada yra laikomasi taisyklių, visada yra informuojama policija, visada yra prašoma leidimo. Mes nesame nesankcionuoti chuliganai, mes esame sankcionuoti chuliganai (*juokiasi*).

T: Supratau. O tada, pavyzdžiui, na ar tenka susidurti su kažkokiais apribojimais, kažkokiais sunkumais? Būtent bandant vykdyti savo veiklą?

P: Galiu pasakyti, kas, tiesą sakant, mane labai siutino, labai siutino dezinformacija. Ir galiu pasakyti, kaip tai yra daroma, pavyzdžiui, kada prie Seimo mes protestavome, kad nebūtų įteisinti naktinio matymo taikikliai, prie mūsų, visų pirma, prisijungia nežinia iš kur atvykusi ponija, kuri, tiesą sakant, visiškai nusišnekėjo. Po to, žurnalistas labai tą poniją filmavo ir perėjo visus protesto dalyvius, iš esmės jau protestui pasibaigus ir užduodamas klausimą, reikalaudamas trumpų atsakymų ir labai tendencinga informacija buvo pateikta tiesiog TV3 kanale. Dabar su tuo pačiu TV3 žurnalistu teko susidurti ir proteste prie Sveikatos ministerijos, Sveikatos apsaugos ministerijos, todėl, kad, na, jisai labai stengėsi mus užvesti, kad mes pradėtume chuliganauti ir sakau, buvo pagatavas net kiaušinių nupirkt, kad mes mėtytume į ministeriją. Mes kategoriškai pasakėme, kad šito nedarysime, kad mūsų protestas yra ne toks. Aš priėjau prie jo, kadangi aš jau jį iš veido pažinau ir paprašiau tai, ką jis prifilmavo, tuos mūsų interviu ar galėtume gauti įrašus? Aš supratau, kad jam tas prašymas labai, labai nepatiko. Jis pradėjo išsisukinėti, pasakė, kad čia reikėtų į pačią televiziją skambintis, o po to, šiek tiek atsitraukė nuo manęs ir paskambino kažkam telefonu pats. Rezultate, po dešimties minučių, pas mus atvažiavo Gintaras Lunskis (kontraversijomis pagarsėjęs dvasinis mokytojas, pastaba – I.V) dviračiu, na, ir ten mes turėjome, na, jisai labai stengėsi įžeidinėti, provokuoti, mūsų aktyvistę išvadino sataniste, ėjo tokie vat įžeidimai ad hominem, tiesiog, vyko provokacija. Na ir ką, mes paprasčiausiai tai provokacijai nepasidavėm, bet TV3 žurnalistas švytėjo. Jo reportažas jau turėjo cinkelį.

T: Na supratau...

P: Tiesą sakant, tokio elgesio iš kitų televizijų neteko patirti su TV3 ten yra, pavyzdžiui, visai kita žurnalistė, kur jeigu su ja pasikalbi ir va būtent ją pasikvieti - bus korektiškas reportažas, bet kad yra provokuojantys ir skandalus užsakantys žurnalistai taip yra.

T: Supratau...

P: Nes, pavyzdžiui, supraskite, kaip į tokius protestus reaguoja, pavyzdžiui, kad ir buvęs ministras Mažeika.? Nu mes jam esam buliui raudonas skuduras...

T: Supratau, na, tada dar tęsiant, ko būtent jūsų judėjimas tikisi iš savo veiklos Lietuvos kontekste?

P: Kiek yra įmanoma labiau edukuotos visuomenės, stengiamės, kad būtent informacija apie žmonių poveikį klimatui pasiektų moksleivius. Buvome labai nusivylę mūsų prezidento pozicija todėl, kad buvo tragikomiškas, tiesą sakant, dalykas, kada mūsų aukštam ir gražiam pirmoje kadencijoje, viename tarptautiniame, būtent, klimatui skirtame renginyje reikėjo nenusišnekėti ir dvi mūsų aktyvistės konsultavo keturis jo patarėjus (*juokiasi*). Ir kada patarėjai pareiškė, kad prezidentas nė piršto nepajudins, ta prasme, nebus tikrai jokių pastangų iš prezidentūros, kad ši informacija patektų į mokyklas. Na, aš galiu pasakyti mūsų vienos klimato aktyvistės žodžius, kada jai paskambino tuo metu iš Lenkijos ir pasiūlė tarptautinį projektą, kur būtų galima įjungti prezidentūrą. Jinai pasakė taip:

„I don't want to see him in my eyes“ (liet. *nenoriu jo matyti savo akyse*). Ir pasakė, tai labai piktai šitą ir aš kuo puikiausiai ją supratau. Mes nebendraujame su tokiu prezidentu. Mes nematome reikalo su juo bendradarbiauti.

T: Supratau. Na, o tada paties judėjimo kokia galėtų būtų ateities tarsi perspektyvu, kaip jums atrodo?

P: Viena, „Extinction Rebellion“ ir „Fridays for Future“ yra, na, tarytum ta, vat, aisbergo pati, pati viršūnėlė. Todėl, kad už mūsų yra mus palaikantys mokslininkai, [...] kurie mus palaiko ir mums pritaria, mes turime Aplinkosaugos koaliciją, kuri dirba su įstatymų koregavimu. Mes turime Žiedinę ekonomiką [...].

T: Supratau, tai, na, tai tas jūsų judėjimas tarsi ir išliks tokiu kaip ir na tokiu... kaip čia pasakyt, tokiu tuo edukatorium, tokiu kaip naktiniu sargu, nežinau, ar galiu taip pavadinti...

P: Tam tikra prasme mes iš tikrųjų stengiamės nemiegot tikrai, kada, va, mūsų klausia: „O kodėl jūsų proteste, pavyzdžiui, taip mažai?“ Arba „kodėl, vat, buvo gaisras, iš esmės, atliekų įmonė Vilniaus pakrašty, kodėl jūsų nebuvo ten?“ [...] Mūsų klimato aktyvistai yra jauni, besimokantys, dirbantys ir save išlaikantys, niekam ant sprando nesėdintys žmonės. Ir būti jaunam, studijuoti, lygiagrečiai dirbti yra jau rimtas iššūkis ir kartais, na, jeigu esi vaikų darželio auklėtoja, o tuo metu vyksta protestas, nu, tu iš darbo neišeisi.

T: Taip...

P: Mes nesame, mes nesame niekieno finansuojamas judėjimas.

T: Taip, tai supratau. Dar toksai klausimas, galbūt, na, vis tiek dabar įvairios krizės vyksta, vyko... Žodžiu ir kovidas, ir karas prasidėjo... Man įdomu, kaip tai paveikė būtent jūsų judėjimą?

P: Visų pirma mes, galiu pasakyti vienos iš mūsų aktyvistės, paskui numesiu interviu jums, galbūt bus naudinga rašant savo darbą, nes ten tikrai tokių gerų minčių yra išsakyta. Tai va, kai tik buvo užklausta apie vat tas krizes, nes tikrai gi buvo ir migrantų krizė, pati važinėjau pas migrantų vaikučius Naujininkuose jų lankyti. Buvo ir kovidas, ir atrodo užpuola tos krizės. Tai vat reikėtų įsivaizduoti, kad prieš akis yra didelis storas kašalotas ir kada tu žiūri tiesiai į tą kašalotą, tu megalodonto, kuris yra žymiai didesnis, gali nepamatyt. Klimato krizė yra tas megalodontas ir dabar, kada jau net ir per Lietuvą nušluoja tokia audra, Lietuva atrodo, nu dieve, Marijos užantis. Tikrai neturime nei stiprių žemės drebėjimų, nei globalių potvynių. Ir nušluoja audra kur kai kurie žmonės net ir savaitę kukuoja be elektros. Na, čia jau yra labai, labai rimti signalai, kadangi pas mus ganėtinai ramu, mes neišvengsime klimato migrantų. Čia, Lietuvoje mes laimingi, vat ką aš akcentavau jau pačią pirmąją išnykimo kalbą, kada man teko va kalbėti. Labai akcentuojama... Žemaitaitis, pavyzdžiui, mėgsta, kad va, kai turėsite tuščią šaldytuvą, pamilsite stambiuosius ūkininkus. Nepamilsiu, nepamilsiu todėl, kad yra dar vienas dalykas, gyvybiškai žymiai svarbesnis yra švaresnis vanduo. Mes turime užterštus giluminius vandenį, mes turime šulinius, iš kurių nebesaugu nepatikrinus vandenį gert, nepamilsiu stambių ūkininkų. Ir čia, Lietuvoje, mes tokie laimingi, turtingi mūsų aktyvistė lankėsi Gvatemaloje. Visas vanduo, tai, ką pavyksta iš lietaus surinkti. Gryno vandens buteliukas gali būti tris kartus brangesnis už butelį kolas.

T: Supratau, o tada dar, na, šiek tiek apie patį judėjimą, galbūt apie jo vidinius tokius labiau ryšius. Tai, na, kaip jūs apibūdintumėte tą tokį santykį, galbūt vidinius ryšius tarp judėjimo narių?

P: Mes esame visi labai geri bičiuliai ir man yra begaliniai malonu, kad mano draugai, kur, pavyzdžiui, jeigu būčiau ponija Vilija, tai, sakyčiau, „mano jaunieji draugai“ (*pakeičia balso toną į*

aukštesnį), mano draugai mane vadina vardu. Tiesiog yra geras, šiltas, draugiškas santykis. Mes esame draugai ir bendraminčiai.

T: Supratau tai žodžiu yra toksai, na, toks horizontalumas? Turbūt taip pavadinčiau...

P: Būtent, yra horizontalumas ir, pavyzdžiui, na, kada vyksta debatai, jeigu mūsiškiai yra, na, kad ir Lukiškių šitoj aikštėj pristatytų kėdžių, tai aš stengiuosi nesistoti kartu, nes tai sudarytų, vėlgi ir politikam, ir žurnalistams įspūdį, kad aš čia vadovauju, nes aš vyresnė. Ne, su manim yra iš esmės visiškai kitaip. Kaip neformalaus švietimo pedagogė, aš visada geriausiai jausdavausi arba ant palangės, arba salės gale.

T: Supratau...

P: Ir geriausiai ilsėdavausi, pavyzdžiui, kai, na, kai reikėdavo pedagogus šviest, nes aš apvažinėjus su savo paskaitomis visą Lietuvą, aš ilsėdavausi metalistų rate. Rate, bendrame rate, aš niekur stengiuosi nelipti ant scenos ir niekam nesiruošiu vadovauti. Apskritai ne, nelaikyt... nu, mūsų suaugę žmonės kai kada kvailai mąsto. Nereikia mūsų jaunimo laikyti idiotais. Mes turime labai protingą jaunimą. Tiesiog kartais jaunimas nusivylia.

T: Supratau...

P: Nusivilia ir užsisklendžia, užsidaro... Ryšį turime horizontalų.

T: Supratau, na, tai turbūt panašiai, turbūt ir priimant įvairius sprendimus savo judėjime? Na, kažkaip tai bendrai, ar ne?

P: Mes lygiai, yra vat, reikia, mes susirašom, susitinkam virtualioj erdvėj, todėl, kad vėlgi kažkas iš mūsų Briuselyje kažkas iš mūsų Italijoje, kažkas Vilniuje, kažkas visai kitame Lietuvos mieste. Šita, bet tiesiog, vat, yra išsakoma, ką reikia aptart - lygiai vienodai visi keliam rankytes, duodam pasiūlymus.

T: Supratau, o pavyzdžiui, kaip dažnai būna tie susitikimai?

P: Labai stengiamės bent kartą į savaitę. Kartais jie būna retesni todėl, kad mūsų žmonės, vėlgi, turi ir darbą, ir studijas tuo pačiu metu.

T: Supratau ir tada na, kiek supratau, tai komunikuojate, pagrinde, vis tiek nuotoliniu būdu per socialinius tinklus?

P: Pagrindinis dalykas tikrai yra komunikavimas per nuotolį. Per socialinius tinklus mes susirašom na, bet jeigu išeina, mes būname labai laimingi, susitikę gyvai.

T: Supratau. Na ir turbūt gyvai dažnai per protestus pasimatot tada?

P: Būna, kad ir žinokite, būna, kad ir per protestus nepasimatom. Todėl, kad jeigu protestas Vilniuje ir nuo dvylikos iki pirmos, tai yra per, pavyzdžiui vargšų Sveikatos ministerijos darbuotojų pietų pertrauką... Na, nė vienas nediršo išeiti iš pastato, kai mes protestavom, bet esmė yra ta, kad tada tikėtis, kad pas mus atvažiuos dėl tos 1 val. iš Kauno ar iš kito regiono yra beviltiška, bet va kada jau yra, kada buvo daromi globalūs tokie renginiai, kaip, pavyzdžiui, va „Žemės laidotuvės“, arba vat irgi galėsiu numest vieną iš protestų, kur dalyvavo žmonės iš trijų „Fridays for Future“ padalinių iš skirtingų miestų. Va tada mūsų jau būna geras būrys.

T: Supratau, dėkui labai, kad pasidalinot. Dar tada, na vis tiek jūs esate ta kaip ir tau tokio globalaus tarsi judėjimo tokia atšaka Lietuvoje...

P: Mes esame globalaus judėjimo dalis.

T: Taip, dalis, atsiprašau, tiesiog įdomu ar tie užsienio judėjimai daro kažkokią įtaką būtent jūsų judėjimui?

P: Tai, kad mes palaikome tarptautinius ryšius su kitais klimato aktyvistais tai žinoma [...].

T: Taip, dar tokį klausimą, na, ar jūs matote save labiau kaip didesnio globalaus ar tokio, kaip labiau lokalaus judėjimo atstovę?

P: Atsakymas yra toks... mes gyvename Lietuvoje ir savaime aišku, Lietuvos reikalai mums yra prioritetiniai, todėl, kad, na, visų pirma, prieš einant tvarkyti pasaulio, reikia susitvarkyti savo kiemą. Bet savaime aišku, mes sekame pasaulines tendencijas ir mūsų atstovai tikrai, pavyzdžiui, ir šią vasarą, mūsų klimato aktyvistė lankėsi tarptautiniam jau renginyje Briuselyje, todėl, kad vėlgi, reikia vienytis ir reikia žinią kelti ir bangą tuo pačiu kelti jau tarptautiniu mastu.

T: Supratau. Na iš tikrųjų tai visą oficialią dalį, kaip ir baigiame tiktais dar kelis tokius statistinius klausimus turiu. Tai visų pirma iš kokio miesto esate?

P: Aš esu iš Vilniaus, labai patogiu todėl, kad sėdai į troleibusą ir už pusvalandžio jau gali aprėkti Seimą (*juokiasi*). Ne, miškų proteste, tai būtent taip ir buvo, organizatoriai nežinojo mano gerklės sugebėjimų, davė dar mikrofoną, kažkaip tai na, Seimo langai ir šita, ir bibliotekos langai vietoj, bet Sysas atbėgo iki manęs, prisišaukiau (*juokiasi*). Na, nes na kaip, kadangi skambėjo protestinis balsas tai garso tam buvo ganėtinai daug.

T: Supratau tada išsilavinimą, berods sakėte...

P: Taip, baigtas universitetas, [...] turiu biologijos dėstytojos universitetinį diplomą.

T: Supratau, na ir tada dar kaip apibūdintumėte savo politines pažiūras?

P: Mes labai palaikėme rinkimuose tikrus žalius, bet noriu pasakyti, kad yra galbūt ir tekę girdėti yra judėjimas Kartu. Tai šitas judėjimas gegužės pirmą dieną šiais metais tapo partija. Esu viena iš 200 steigėjų. Ir šita... ir į partijos palaikymą į tą, vat visuomeninį partijos sparną, nes yra visuomenininkai ir yra partijos nariai, gausiai įsiliejo mūsų aktyvistai ir vienintelis judėjimas, kuris įžvelgė, kad čia gali būti kažkas rimta buvo tikri žali, buvo malonu su Ieva Budraite, pasėdėt už vieno stalo vėl.

T: Supratau....

P: Tai va taip, priėjautimas yra iš karto galiu pasakyti, labai palaikau ir Laisvas partiją todėl, kad jie suvokia, kas yra klimatas ir kas yra žmogaus poveikis klimatui, yra šiek tiek priešprieša, nes Laisvės partija, visgi yra labiau dešinioji jėga. Kartu ir Tikri Žali, visgi yra kairieji, bet aš manau, dėl pusiausvyros Seime reikės ir vienu, ir kitų. Na ir labai dedu viltis į dar kitus rinkimus, nes aš labai tikiuosi, kad Kartu sustiprės.

T: Taip, tai to ir tikėkimės, turbūt. Tai iš tikrųjų tai čia, kaip ir viskas iš manęs. Tai nebent dar turit kažkokį pastebėjimą ar kažką tai?

P: Manau, kad visų pirma labai malonu buvo, kad ir ekrane jus, matyt, labai tikiuosi, kad kada nors kur nors galbūt dar pasimatysime ir gyvai. Na, linkiu nuoširdžios sėkmės, rašant šitą darbą...

Interviu Nr. 5

Pašnekovas: Tomas (vardas pakeistas), „Extinction Rebellion Lietuva“ narys, amžiaus kategorija 20-24 m., šiuo metu studijuoja (sveikatos mokslai)

Interviu data: 2024 m. spalio 19 d. Interviu trukmė: 40 min. 20 s.

T: Taip, tai įrašymas pradėtas. Dar kartą sveikas, primenu, kad naudosis interviu duomenis, tiktai magistro rašymui ir viskas juos pateiksiu anonimiškai, tai nepublikuosiu tavo vardo ir interviu įrašau tiktai transkribavimo tikslais [...] Konkrečiau jau einant prie aplinkosauginio aktyvizmo, tai būtent kokiam ar kokiems judėjimams priklausai šiuo metu ar priklausai seniau?

P: Tai... kaip, aš visą laiką priklausiau, tiktai „Extinction Rebellion Lietuva“, beje, šiek tiek tokie jie jungiasi, nes žmonės iš vieno judėjimo ėjo į kitą, nes mes truputį... „Fridays for Future“, na, sumažėjo aktyvumas, tai atėjo žmonių pas mūsų, bet aš šiaip tai visada „Extinction Rebellion Lietuva“ priklausiau, nuo kažkur, man atrodo, dvidešimtų metų, nu, rudens, gal biški vėliau, kažką... kažkur netoli nuo to laiko aš prisijungiau, kai atvariau į Vilnių studijuoti, nes tada jau girdėjau apie „Fridays for Future“, kad Lietuvoje yra ta... kaip ten sakyti... filialas, bet tada jie kažkaip neturėjo priėmimo naujų, neturėjo ten tokie *google forms* 'o, o „Extinction Rebellion Lietuva“ radau *google forms* 'e, tai taip ir išėjo man prisijungti prie jų lengviau tiesiog. Tai va.

T: Supratau, o tada kas paskatino tave arba motyvavo būtent imtis tokios veiklos, to aktyvizmo?

P: Ai, tai rimtai, buvo, kai, atrodo, dvidešimtais metais vasarą buvo kažką... devynioliktais ir... buvo labai užkilusi temperatūra tiesiog. Tada aš baiginėjau, aš baiginėjau mokyklą, buvo 32 laipsniai atsimenu. Buvo, na, dar tas dalykas, kad pastebėdavau, kad labai buvo sunku užmigti tai tais mėnesiais ir tai buvo, nu, toks pirmas sykis, kai aš pagalvojau, nu ateina jau tas klimatas, pas mus. Aš apie jį girdėjau, kad tas klimatas šyla, bet aš tiesiog galvojau, kad čia realiai paveiks tik ten, nu, tas arčiau to pusinio... žemės, tos linijos, tas šalis, kur ten labiausia nu, pusiaujo. Ar ten galvojau, gal kokią dar Ispaniją sakau, bet ten Europos, Lietuvos, te visokių Norvegijų, Švedijų ten mūsų nepalies... Bet pradėjo, va, kaisti, aš pats ten pradėjau galvoti. Nu, jeigu taip toliau tęsis, tai kaip ten reikės į mokyklą eiti, nes taip ar taip jau buvo sunku ten visiems mokytis, kai 32 laipsniai. Žodžiu, galvojau, nu, sunku bus gyventi, tai reikia kažką daryti. Nusprendžiau, kad nu, reik įstoti į kažkokią organizaciją, kitaip jausis, nu, kad nieko nedarau dėl to klimato kažkaip. Nu, tokią kaltę jausiu. Nu, ir nusprendžiau, kad užsiregistruoti, tai va, tai realiai čia toks gal biški, savanaudiška, bet aš manau, kad man gerai motyvavo ta temperatūra, nes kitaip aš gal būčiau ne taip rimtai ir ėmęs tą klimatą.

T: Supratau. Tai tada dar šiek tiek išsiplečiant, tai būtent, na, apie tas emocijas. Tai kokias tas emocijas, na, sakei, kad nerimą, turbūt tokią kaltę išgyvenai..., bet man įdomu, būtent kokias emocijas tau kelia dalyvavimas judėjime?

P: Ai, judėjime? Kaip čia pasakyti... Kaip ten sakoma, frustraciją, nu, susierzinimą labiau kelia, nu žinai, tai toks yra labai gal lėtas darbas. Tu nematai iš karto tų pasekmių, aš sakyčiau. Tai, nes, nu, tu neturi tokių kažkokių statistikos, kaip ten rinkiminės partijos ten daro, kaip ten keičiasi nuomonė žmonių kažkaip... Mes kol kas tokių nesam darę. Mes ne tiek daug žinom, kiek paveikė mūsų tie, veikla tą visą, tą visą, nu, Lietuvoj tą politinį klimatą. Nu ką, žinoma jauti kažkokį tokį džiaugsmą, pilnatvę iš to, kad tu, nu, savo laiką tokiu prasmingam... prasmingam dalykui aukoji. Ką dar? Tokie pagrindiniai, galbūt, jo, liūdesys kartais būna iš tikrųjų. Buvo tokių momentų, kai jaučiausi liūdnas, nes buvo nesąžiningai pasielgta, tenai buvo, sakykim, sakoma, kad mūsų interesai, bus klausoma jų,

o paskui surastas būdas, kaip ten išmesti mus ten iš kažkokių interesų sprendimo, tai to tokio buvo. Tai va, jo, dėl to, ką čia dar... Nu, sakau, dėl to poveikio mums, tam politiniam klimatui jo, jis yra, tai, sakyčiau, vis tiek ten atsiranda, va Žaliųjų partija, daugiau šnekama medijose apie klimato kaitą. Tai tas poveikis vis tiek yra, bet jo, apie emocijas jeigu tik, tai pagrinde tokios, nu.

T: Na, dar toksai, o kas, na, tau asmeniškai yra tas judėjimas, apie ką jis yra?

P: Realiai judėjimas man yra apie žmonių toki, kaip čia pasakyt, pabudinimą, gal pranešimą jiems, kad, nu čia klimato kaita, ji, vienas dalykas, kuris net ne tik ten paveiks, ten bioįvairovę ar ten kažkokius ten plastikuose, kas maiste ten.. Tai yra, toks, tiems, kurie sako, kad, nu, mūsų pačių, nu, miestai, nu, civilizacijos yra pavojus, nes tiesiog, nu, atšils juk tie poliariniai tie taškai ten. Kas, kas dar, nu... Kils jų lygis, čia toks aš sakyčiau, „Extinction Rebellion“, tai jie sukilimas prieš išnykimą, tai čia šitas išnykimas labai kreipiamasi į žmones, kad nu, kad čia mūsų yra, nu, mums pavojus. Bet aš manau, dėl to jis toks manau geras yra, dėl to, kad jis atkreipia, atkreipia dėmesį į žmones, žmonėms lengviau yra kažkaip empatizuotis, kai jiems kažkas blogai atsitiks, nu, net ne ten kažkokiom gyvūnams, kažkam kitam, kas toli nuo jų. Tai jo, man tas judėjimas yra, sakau, apie tokį pabudinimą žmonių, kad čia jums yra pavojus, kils, kad jis, nu, jis ateis ten ne už 100 metų, bet gal už ten 20-30 gal net dar mažiau. Tai toks, jo, realiai pabudinimas žmonių iš to tokio užmigimo tokio, tam savo rutinoj ta prasme, kai nemąstoma apie tą klimatą.

T: Supratau, na ir tada, jeigu reikėtų įvardinti, na, tokius tikslus, tai čia turbūt ir būtų toksai pagrindinis ar dar kažką galėtum įvardinti?

P: Nu tai... nu tai sakau yra keitimas nuomonių žmonių apie klimato politiką, kas yra reikalinga Lietuvoje? Nu, ko reikėtų reikalauti iš partijų? Platinimas tos, nu, apie klimato kaitą informacijos, kad jos daugėtų visokiuose *mainstream* medijose visokiame *LRT*, *NARO*’j, *Delfi*uose, visur tenai, kad va partijos įtrauktų tai į savo rinkiminę programą. Nu jeigu matei, va, šiais metais daugiausiai Žaliųjų partija įtraukė, bet buvo ir Demokratai vardan Lietuvos, Laisvės partija, socialdemokratai šiek tiek turėjo, konservatoriai. Tai va tas yra, nu. Jo, žinoma, yra svarbu ir pritraukti žmonių ten, kad kažką, nu, kad parodyt valdžiai dabartinei, kad kažkokia problema svarbi. Nu tai mes bandome pritraukti žmonių į protestus. Tam irgi svarbus tas populiarinimas, mūsų judėjimo, tas mokėjimas išsireklamuoti save, kad nu, ateikit, kaip ir kiti, žinai, judėjimai ten LGBT, ten gyvūnų teisių, ten Ukrainos, kai buvo protestai, žiauriai dideli buvo... Čia viskas yra... sueina į tą savo išsireklamavimą, kiek tu sukveti žmonių, taigi toks tikslas taip pat mūsų yra.

T: Supratau, na ir tada kokiomis priemonėmis jūs tuos tikslus bandote įgyvendinti?

P: Tai mes daugumą bandom per socialinę mediją, per *feisbuką*, šiek tiek buvo vienas momentu ir tas *xrlietuva.org* tinklalapio pildymas. Ten buvom apie visokius didesnius straipsnius, mes ten nukreipdavom iš to Facebook tinklalapio. Dabar ne tiek turim daug žmonių, kurie rašo tuos ilgus straipsnius, tai viskas dabar eina į socialinę mediją. Tai, tai vat ten mes publikuojame informaciją apie kokius protestus organizuojam. Mūsų nariai ten kalbėjo, pavyzdžiui, neseniai [vardas] šnekėjo Nepatogus kinas tenai, davė interviu. Publikuojam tenai visokias peticijas tada publikuojam apie tų... partijų reitingavimą publikuojam tenai, vėlgi už ką balsuoti... Ką mes dar darom? Nu, kartais mes einam į viešumą ten, sakykim turėjom ten „Panoramos“ tam tunely buvo didelė tokia grafiti, nu ten, žinote, legaliai viskas „Panoramoj“ ten, tai ta esam tą bandę prikviešti žmonių. Paskui... nu, sakau, paskui eina visokie protestai performansai. Tada turėjom, man atrodo, dvidešimt... dvidešimt pirmais, gal dvidešimtais metais, mes turėjom tokią raudonąją brigadą, kai atvarė žmonių, kokie gal šeši, gal biški daugiau iš tų tokių susidomėjusių tenai, apsirengę raudonai kostiumais ir tiesiog, nu, tokią skleidė kaip informaciją. Man atrodo, ten su kolonėle buvo, apie tą klimato kaitą, taip jie apie Vilnių, Kauną, Klaipėdą tenai. Paskui buvo performansai apie maisto kainą, kad ekologiškas maistas yra per brangus, tenai buvo Kudirkos aikštė, tenai persirengėm, nu daugumą yra visokie protestai ir festivaliai. Tai buvo maršai nuo katedros iki Mažvydo. Tada buvo prie Mažvydo bibliotekos protestas

dėl miškų kirtimo. Tada buvo klimato festivalis Lukiškių aikštėj, tas buvo... kas dar, kas dar buvo... Nu kai kurie sakau, kai kurie nariai dalyvauja visokiuose susirinkimuose, kaip tas buvo Nacionalinis miškų susitarimas. Irgi per tą bandėm tenai įtakoti, nu tą klimato politiką ir... Jo, tai mes taip ir bandom tą, ypač per tuos protestus mes bandome tuos žmones prikviešti, mes bandom save parodyti, kad, nu, yra žmonių, kurie, kreipia į šitą problemą, dėmesį ir, nu, jūs irgi taip pat turėtumėte kreipti. Tad taip mes bandom parodyti taip mes siekiame tų tikslų. Žinoma, dėl *feisbuko*, jeigu reklamą, tai mes dažniausiai naudojame tą *feisbuko sponsorinimo* funkciją. Mes, nu, fizinių reklamų nelabai turim, mes viską jeigu reklamuojam, tai ten per tą *feisbuką*. Čia kažkiek su finansais susiję, nes neturim begalinių pinigų, tai mums kažkaip, nu, turim susidorot, nu, su tuo, ką turim, tiek, kiek mes galim tą reklamą daryt.

T: Na, o finansavimo, tai jūs kažkaip tai iš projektų gaunate ar kaip?

P: Jo, mes... man atrodo, mes anksčiau, būdavo, tai anksčiau būdavo iš tų aukų. Kaip ten... nu jo, aukos vadintųsi, o paskui buvo, man atrodo iki šiol su Europos Sąjunga kažkaip ten Europos Sąjungos finansavimu per kažkokią organizaciją mes *grantą* gavom veiklai, man atrodo, iki šiol jį turim, bet čia gal nežinojai. Paskui... reik žiūrėt galbūt su kokiom organizacijom, jeigu kolaboravom gal iš to dar pinigų atėjo...

T: Bet šiaip tai tarsi jūsų niekas nefinansuoja...?

P: Nu ne, mes turim, man atrodo, „Contribee“ dabar ir jo sakau, iš tos Europos Sąjungos buvo finansavimas. Kažkaip taip, kiek aš prisimenu, žinai, kiti gal kitaip prisimena, aš tai taip.

T: Supratau, tai, na, tada dar pereinant apie Lietuvos kontekstą kaip jūsų tokį veikimo lauką? Na, kaip jus priima visuomenė, kaip priima politikai jus, kaip aktyvistus?

P: Nu, sakyčiau, dabar normaliai visai. Aš neseniai buvau rinkimuose, debatuose, [...] uždavėm klausimus. Vienas buvo apie griežtinimą bausmių už aplinkosauginius pažeidimus. Tai čia, kaip tas buvo Vilniuje ažuolas didelis nukirstas - baisiai maža bauda buvo. Tai ten daugumoj jų sutiko, kokie 3 žmonės gal buvo, kurie nesutiko iš tų partijų lyderių. Paskui kitas klausimas buvo dėl subsidijų nutraukimui tam iškastiniam kurui, ten irgi daugumoj sutiko, ten biškį gal buvo daugiau prieštaravimų, bet sakyčiau, gana gerai buvo. Tai manau dabar situacija gerėja. Anksčiau buvo mažiau to dėmesio kreipimo, nes, nu, gal žmonės galvoja, kad dar visai gera mūsų situacija, nes vis tiek mes turim gana normalią dalį energijos iš tvarių ten šaltinių kaip vėjo malūnų, tik mes daug importuojam tos visokios naftos. Tai va buvo anksčiau, kad labai tas karas viską užgožė ypač dvidešimt antrais metais. Kaip gi mes ten... mes ten mes bandėme atkreipti dėmesį, kad karas taip pat teršia klimatą. Nu čia ne taip išėjo, nu žinai, atkreipt, nes žmonės visi supranta, kad, nu, karą vis tiek reik kovot, tai vis tiek reikės tą klimatą kažkaip teršt. Tai jo, tai tas buvo, kad tais metais tiesiog užgožė kitas junginys, aš manau, tada žmonės nekreipia dėmesio, bet sakau, dabar, atrodo, kad pasikeitė tas požiūris, dabar rimčiau ima, labiau atkreipia dėmesį į mus tie patys politikai. Atsiranda tose rinkiminėse programose daugiau tų su klimatu pažadų ar kaip ten tą klimato politiką keisim Lietuvos. Tai va taip, aš sakau, manau, situacija gerėja šiuo metu.

T: O tada kaip iš tos visuomenės, kokios reakcijos būna? Tarkim, kai jūs protestuojate ar panašiai?

P: Tai čia būna, priklauso nuo amžiaus. Jauni žmonės tai labai pozityviai priima judėjimą. Labai rimtai tokie susidomina ir kai eina ir prisijungia dauguma žmonių ten taip, į mūsų tenai protestus ar gal kažkur pamatė per televizorių mus tai aš sakyčiau su jaunais žmonėmis labai gerai būna, nuo kokių, nežinau, gal keturiasdešimt metų prasideda, kad, nu, prieina, bet gal pati tematika jiems neįdomi arba pradeda ginčytis tiesiog. Na, pasako čia nelabai toks jau svarbus dalykas, kad yra šiuo metu svarbesnių. Tada nu ne taip daug tų žmonių pasiekia, bet dažniausiai tu pasieki jaunesnius.

Senesniems žmonėms, pastebiu ten kitoki... gal temos labiau aktualios ten kaip ekonomika ten, sakau, infliacija, karas tas pat, paskui anksčiau buvo pandemija buvo aktualiausia. Tai va, sakau, taip yra, žinai, kad lengviausia paveikti jaunos žmones, jiems, manau, tai aktualiausia, žinai, vis tiek jie turės dar ilgai gyvent. Tai taip, tokios ir reakcijos. Žinoma ir apatijos kartais ten būna, tiesiog praeina... Nu tai taip, visokių tų reakcijų.

T: Supratau, na, o tada ar tenka susidurti su kažkokiais apribojimais arba sunkumais bandant vykdyti savo veiklą?

P: Apribojimais... Nu ne, ne tiek daug, bent jau, sakyčiau. Tas klimatas nebuvo toks kontraversiškas ir anksčiau ir dabar. Nebuvo ten jokių ten juokelių, kaip ten tas Kauno meras, kad ten protestų neleido ten LGBT vykti. Mums taip nebuvo, nes tiesiog, nu, visi tokie supranta, jo, čia reikšmingas dalykas. Čia, žinai, nu gal kam nors ne toks svarbus dalykas yra, bet dauguma žmonių, nu, bent jau taip atvirai nebandys sustabdyti tų protestų, nebandys jam priešintis. Tai gal toks sunkumas, kas buvo, tai buvo su Nacionaliniu miškų sutarimu, kai ten buvo renkami iš visokių interesų grupių žmonės, tai buvo ten ir baldų gamintojai, ir visokie miškininkai, visokie, žinoma, klimato aktyvistai. Ir tenai buvo sunkumas tame, kad pirmam tam susitikime, mums leido dalyvauti visos tos interesų grupės, kurios dalyvavo, bet antram kažkaip išmetė tas, kurios ne, ne verslui priklauso nu, nepalaikė tų interesų. Tai į tą grupę patekom ir mes. Dėl to ten paliko ten, sakau, visokie baldų gamintojai, kurie, na, savo siūlymais atseit, kad klimatui tvaru gaminti baldus, nes balduose užšaldomas tas CO2 taip kabutėse. Žinoma, tai man tas nepatiko, nes nu toks labai buvo, žinai, nu, gražiai ten buvo apsaikyta tas Nacionalinis miško susitarimas, kad jis bus sąžiningas, kad ten bus į visus žmones, ten kreipiamas dėmesys, bet tikrai už tų nu už tų durų, nu kitkas vyksta, nu, išmetami realiai žmonės, kurie nėra patogūs tam verslui. Tai tas buvo sunkumas, kurį labiausiai tokį prisimenu. O sakau, per protestus kažkokio ten, per demonstracijas nepasakyčiau, kad mes turėjom kažkokių didelių ten problemų. Ai, nu, kartais būna ten kažkokį benamį paerzina, bet jie visada ten valkiojasi Kudirkos aikštėj, nu tai tiesiog pasiruoši, kad, nu galimai bus, bet čia nėra labai toks didelis dalykas, kad policijai paskambini, žinai, nu...

T: Supratau. Na, tada kaip tau, kaip nariui, atrodo, kokią tu matai to judėjimo perspektyvą ateityje?

P: Aš manau, kad tas judėjimas ateityje turės labiau kolaboruoti su kitom organizacijom Lietuvos kaip Aplinkosaugos koalicija, Žiedinė ekonomika.lt. Kas jau yra šiek tiek, bet aš dar norėčiau. Manau, mums, mes dar toliau bandysim gauti garantų, kažkaip plėsti ten, nu, plėsti narių skaičių reikės, bet svarbu plėsti... nu, ką mes, ką mes galėsime nuveikti? Aš manau, tai va, mes, manau, toliau turėtumėm panašiai daug ką testuoti, kaip testavome anksčiau. Galbūt plėsis labiau tas mūsų socialinės medijos pusė, protestai. Manau, daugumoje, nu tokią schemą gerą kaip ir susidarėm. Pavyzdžiui, COP29 vyks neužilgo tai ir į tą mes varysim. Sakau, rinkimai, kas 4 metus vyksta, tas irgi, manau, reguliariu bus. Tai va, sakau, su tais protestais, manau, liks panašiai kažkas, bet gal daugės žmonių, gal kažkas ten, sakau, gal kolaboruosim daugiau dar su kitom organizacijom, gal ten nu dar didesni jie bus dėlto. Tai jo, aš taip įsivaizduoju, nes mes, man atsimenu, kai dvidešimtais metais buvo, tai buvo labai maža mūsų grupė, mes labai tokie buvome atsiskyrę ir tai buvo biški problemų mums su tuo, nes tiesiog daug kas nežinojo apie mus. Dabar mus labiau žino, mes labiau kolaboruojam su kitais ir tai va, aš manau, kad tas turėtų labiau tęstis, kažkaip didėti tas visas mūsų ta grupė.

T: Supratau. Tada dar pereinant prie paties to, jūsų, na, judėjimo vidaus, tai kaip galėtum apibūdinti, galbūt tą santykį, vidinius ryšius būtent pačioje jūsų grupėje?

P: Nu, daugumoje aš pasakyčiau kas daugiausiai laiko turi judėjimui ir daugiausiai laiko skiria, tas, nu toks, kaip ir jaučiasi kaip lyderis. Nu, bet realiai mes neturim kažkokios oficialios struktūros, tiesiog taip natūraliai kartais būna. O kiti, o kiti... nu turi pareigas kažkokias, kurias susiplanuoju. Vienas, galbūt, *postina feisbukui*, kitas... galbūt, nu, renka informaciją, trečias straipsnius rašo. Kiti žmonės

prisijungia labiau tokiais momentais, pavyzdžiui, ten per protestus ateina. Tų žmonių, kurie tam mūsų *chate* ne tokie, gal, aktyvūs paprastai yra, bet į tuos protestus ateina. Tai šiaip sakyčiau, santykiai geri, nu, mes sutariam gerai. Nu, politinės pažiūros visų vis tiek panašios. Kažkiek, nu, kiek jei tu į tą klimatą įsitrauki, tai taip pat iš kitų iš kitų temų tavo nuomonės links į tą, į kairiųjų pusę dažniausiai. Reikėtų paieškoti kažko, kas ten labai toks jau dešinysis būtų (*šypsosi*). Tai va, tai sakyčiau, gerai žinai, gal biški tenai kartais būnam pavargę, bet mes visi suprantam, kad čia užsiėmę esam, mes gerai sutariam vienas su kitais.

T: Bet ar jūs, na, jaučiatės tokia tarsi bendruomene?

P: Nu, jo, jo jaučiamės, sakyčiau taip. Sakau, žmonių skaičius, bet aš vis tiek jaučiu, kad kažkas vis tiek tokia grupė išlieka tokia centrine.

T: Supratau, o tada sakei, kad tarsi, na, gaunasi natūraliai kažkoks lyderis, bet šiaip tai yra, na, turėtų būti tas toksai, nu, kaip čia pasakyt, horizontalumas...

P: Nu taip, taip. Sakau, daugumoj nu... jo, nu, kas nori, žinoma, kas nori, jeigu kažkokią idėją gauni, kažkokį gal reitingą pamato, kur varyti. Tai, žinoma, kiekvienas turi ten teisę inicijuoti, tai čia buvo Ukrainoje Karpatijos kalnuose klimato aktyvistų susitikimas. Nu, žodžiu, tai sakau, idėja realiai, kad jeigu kažkas nori inicijuoti kažkokią veiklą, tai jie gali, tai mes aptariam. Aptarėm taip, aš tiesiog, žinai, iš patirties, kaip man atrodo, tai ta mūsų bendruomenė tiesiog kas dažniausiai turi laiko tas dažniausiai ir inicijuoja kažkokius dalykus, arba kas ten labiau turi tos energijos. Ten kai kurie labai ten mėgsta šnekėti, nu, ekstravertai labai, tai jie taip pat ir inicijuos tą visą dalyką, bet jo, šiaip tai tas yra horizontalumas, nes, nu, mes nematėm kažkokio didelio poreikio susidaryt, ten aiškią kažkokią rangų sistemą, nes nu, tiesiog nu, nežinau, neatrodė reikalinga. Gal ten kokiom didesnėm grupėm gal ir reikėtų, bet dabar mums kol kas tai neatrodo aktualu.

T: Supratau. Na ir tada dar kalbant apie komunikaciją tarp jūsų pačiam judėjime, kaip jūs komunikuojate, kokiomis priemonėmis tarpusavyje būtent?

P: Dažniausiai per signalą komunikuojam, anksčiau komunikavom per telegramą. Telegramas, nu žinai, turėjo sąsajų su Rusija, o paskui pagavo ten tą jo vadovą, pakeitė privatumą tų visų chatų ten kažkaip, nu ten žinai... viskas pasikeitė, labiau galima stebėti tuos chatus. Tai dėl to perėjom į signalą, signalas atrodo privatesnis už tą telegramą ir dabar tą naudojame... Dar galvojom naudoti ir *discordą*, tiems, kurie negali įsistaliuoti telegramo telefonuose gal, žinai, tiktais per kompiuterį naudojasi, nes kai kurie iš mūsų mokėjo *discordu* naudotis. Ką mes dar turėjom...? Nu sakau, daugumoj komunikuojam per signalą, nebent kažkas pavienis gal per *mesendžerį* pakomunikuoja, jeigu kažkam greitai, kai kurie ten neatsidaro to signalo, bet sakau, pagrindu signalas dabar.

T: Supratau, o, pavyzdžiui, na kaip dažnai jūs ten rengiat kokius susitikimus?

P: Kas savaitę, nu kartai rečiau, bet dažniausiai kas savaitę.

T: Supratau. Na ir kadangi, na, vis tiek „Extinction Rebellion“ jūs esate tarsi to globalaus, to didesnio, na, tokia atšaka arba dalis, na, ir dalis, ir atšaka turbūt... Bet man įdomu, ar tie didieji, tas pagrindinis judėjimas ar jums daro kažkokią tiesioginę įtaką?

P: Nu, kaip čia pasakyt, nu gal kartais ir daro, bet mes ne dažnai susitinkam. Buvo, man atrodo, į Britaniją nuvykus ten viena, ne, gal dvi narės buvo nuvykusios kai ten buvo susitikimas. Dar toks protestas didelis to „Extinction Rebellion UK“, tai jos ten dalyvavo. Bet kažko taip, kad perimtume iš tų grupių nepasakyčiau tiek daug. Mes, nu, etiką tokią turim, žinoma, mes nepalaikome vienos partijos ten, kažkokio politinio nario, nes tai, nu, netinka mūsų etikai. Mes kalbam, kad tai nėra prasmingas dalykas, kai keičiasi valdžia kas 4 metus ir... o ką mes dar... na, žinoma, nesmurtinis pasipriešinimas tas iki šiol buvo. Kaip buvo, taip ir išliko. Kitkas yra dėl tų, dėl tų, va, įstatymų

laužymo, jeigu tu pastebėjai, ten Britanijoje, labai „Extinction Rebellion“ laužo įstatymus, ten užtveria ten kelius, aptaško tenai piešinius garsių žmonių. Nu jie žiauriai, tai daro, nu čia, kad atkreipt dėmesį kaip ir gerai, bet jie turi ir resursus. Ir mes galvojom iš pradžių, gal kažką tokio daryti, bet paskui supratom, kad daugelis iš mūsų turi kažkokius darbus, studijas, ten kažką ką jiems sunku prarast, o ten Britanijoje kodėl žmonės pasiryžę, žinai, prarast darbus ar reputaciją, ar jie turi didesnę, vat didesni filialai, tą organizacija turi teisininkus, savo. Jie gali ten sau leisti laužyti tuos įstatymus. Tai mūsų, todėl ta strategija ji nėra gal tiek panaši į tų didesnių filialų tas strategijas, nes mes negalim tiek daug rizikos prisiimti, tai jo. Tai va, sakyčiau, kad ne tiek daug mus veikia, tas kitų tenai tarptautinių „Extinction Rebellion“ filialų ta veikla, nes tiesiog... nu reik dirbt su tuo, ką mes turim, mes dabar nesam tokie dideli, kaip jie yra.

T: Supratau, tai tada, na, dar tęsiant tai, ar jūs labiau na, jūs tada labiau laikot save tokiu kaip lokalaus negu globalaus judėjimo atstovais ar kaip?

P: Ne, mes sakyčiau, kaip čia, mes laikom globaliu save. Gan mes labiau skiriamės, kaip čia pasakius, gal tuo pobūdžiu, ta veikla, aš jau norėjau pasakyti, bet mes nu vis tiek mes kaip yra kaip dalis, vis tiek esame tose jų duombazėse užregistruoti kaip filialas to „Extinction Rebellion“, tai... nu jo... Nu jo, žinai, kaip globali per COP'ą. Tai tas globalumas labiausiai pasimato per COP'ą, nes tada visose šalyse tas „Extinction Rebellion“ organizuoja protestą. O lokalumas, nu sakau, aš nesakyčiau, kad mes lokalūs, nes mes vis tiek, nu, turim filialus kitose šalyse. Tokia organizacija kaip „Tušti narvai“, jie tai konkrečiai ir tik Lietuvos, jie lokalūs. Gal lietuvių kažkokių nežinau, bendradarbiavo su kitom organizacijom, bet čia labai tokia lokali tokia organizacija. Tai vat, tai mes, sakyčiau, jo, labiau laikom save globaliais, nors ir turim skirtumų.

T: Supratau. Šiaip tai iš manęs ta pagrindinė dalis baigėsi. Dabar čia tiesiog keletą tokių bendresnių klausimų, kurie... jau minėjai daug ką... Koks jūsų išsilavinimas?

P: Nu tai aš [...] beveik jau magistras...

T: Tada aš iš kokio miesto minėjai, kad esi?

P: Iš Šilalės.

T: Kaip apibūdintumėte savo politines pažiūras? Tai na, irgi minėjai, bet gal dar gali priminti?

P: Nu tai sakyčiau, daugumoj kairysis. Gal kartais jos ten svirduliuoja, nu priklausant nuo žinių, bet aš daugumoj, sakyčiau kairysis, dauguma mano draugų, kairieji, tai žinai, kažkaip nu... ne per daug į tą dešinę ir nueisiu, paskui pradėsi žmonėm nebesutarti.

T: Taigi tai šiaip iš manęs yra tiek, nebent nori kažkokį dar pastebėjimą pasakyti ar kažką tokio...

P: Na, o ką ten daugiau papasakot nu. Sakau, daugumoj dabar gerėja tas judėjimas, tą buvo svirduliuojimų, buvo išėjo žmonių, atėjo, vieniems ten studijos prasidėjo, kiti išėjo į partijas. Va, ai, buvo vienas žmogus, kuris išėjo į socialdemokratų, nes galvojo, kad ten labiau eis paveikti tą klimatą. Tai man atrodo jie sąrašo viršuje, tiesą sakant ir nuėjo. Kas ten dar, kiti išėjo į Aplinkos ministeriją dirbti. Vėl, vėlgi galvojo, kad taip geriau paveikti tą klimatą. Jo, na, o kiti liko likom. Tiesiog. Tai vat ir tai toliau mes ir žiūrime dabar kaip čia, kaip čia, kaip čia tų žmonių, kaip čia suderinti, nes visiems reik žiūrėti į tas jų sąlygas, kaip jie gali prisidėti, gal ne kiekvienas ten gali kas savaitę susitikti, kiti turi atsakomybių. Jo, tai va, bandom kažkaip, kad įtraukt visus, kaip jie ten gali.

T: Supratau, o, pavyzdžiui, na kiek dabar pas jus yra aktyvių narių „Extinction Rebellion“?

P: Man atrodo kokie 6 gal 7, kažkaip taip.

T: Panašiai man sakė ir apie „Fridays for Future“...

P: Ai, jie, pala, ta prasme, kaip save atskirą ar ne?

T: Na, čia sunku pasakyti, kaip kurį pakalbinsi, kai kurie ten maišosi per abu, kai kurie sako, nu, mano kaip ir pagrindinis yra būtent „Fridays for Future“...

P: Jo, jo, kai kurie maišosi... tas tiesa... Tai taip, aš sakau, turim žmonių, kurie ten prisiregistravę, tai turėjom gana daug. Turėjom tenai... nu, ten reikėtų žiūrėti tuos..., bet jie dažniausiai prisijungia per protestus tenai... arba jie sudalyvavo, paskui išėjo į kitas, gal aktyvistų grupes, gal kitokia tematika ten, kai kitus, kai jų judėjimus, bet nu jo, dabar šeši paliko... Tai va tiek, tokie sakyčiau.

T: Supratau, tai tada turbūt tiek nebetrukdysiu tavo šeštadienio. Dėkui dar kartą, kad prisijungei...

Interviu Nr. 6

Pašnekovė: Neda (vardas pakeistas), buvusi „Fridays For Future Lietuva“ narė, amžiaus kategorija 20-24 m., šiuo metu studijuoja (socialiniai mokslai).

Interviu data: 2024 m. spalio 31 d. Interviu trukmė: 48 min.

T: Taip, tai įrašymas pradėtas. Taip, tai dar kartą ačiū, kad sutikai ir dar priminsiu, kad atsakymai bus naudojami tik magistro rašymui ir interviu įrašau tik transkribavimo tikslais. [...] Tai tada sekantis klausimas, natūraliai sekantis tai, kokiam tam klimato aktyvizmo judėjimui seniau priklausėi?

P: Taip, tai aš priklausiau, nu, mes subūrėme kaip ir „Fridays for Future Vilnius“, nu po to labiau ir „Fridays for Future Lietuva“, nes Vilniaus, Kaunas, vis tiek, kiek ten tos Klaipėdos buvo bendradarbiavo. Tai tam pagrinde, su „Extinction Rebellion“ aš pažįstu ir aš buvau jų demonstracijose, bet gal ne tiek užsiėmiau su tuo. Tai labiau su „Fridays for Future“. Tai jo, pagrinde ten.

T: Supratau, o tada, na, kodėl nusprendėi nebetęsti šios veiklos?

P: Na, aš ją pradėjau, kai man buvo 16 ir, nu, man tada nelabai, kas buvo su klimato aktyvizmu taip, būtent klimato, nes buvo gal labiau tokios akcijos, kur ten skatina rūšiuoti ir panašiai, bet nebuvo tai protestai, labiau kaip pilietiškumo kažkokios akcijos. Ir man tai labai nepatiko, ir aš labai, iš tikrųjų, ir draugus nervinau visus, kad reikia kažką daryti. Tai pavyko po kurio laiko. Tai aš ten galvojau, kuriam man judėjime būti, dar apie kitą pagalvojau, bet galiausiai va šitą pradėjom. Ir per laiką, nu aš daug tuo aktyvizmu užsiėmiau, ypač kai iki 19, gal 18 metų. Ir per laiką galbūt, nu, tiesiog, galbūt sunkumas yra tas, kad klimato aktyvizmas yra labai depresiška veikla. Ta prasme, kad turi labai daug naujienų girdėti, kurios nėra geros ir dar yra problema, kad labai sunku išsikelti aiškius tikslus, kurie yra. Nu, kaip susitarti dėl jų yra sunku ir juos apibrėžti net yra sunku, nes klimato kaita, kad tokia didelė ir tokia sudėtinga. Tai, kad ir kas yra pasiekama, vis tiek atrodo nepakankamai. Tai, galbūt tas jausmas yra, kad po kurio laiko, nu ir yra tiesiog sunku, galbūt jausti tam tikrą apatiją iš visuomenės, taip pat ir šiaip yra nuovargis ir kartais galvoji, galbūt mano laikas turi būti kažkur kitur praleistas ir apsimokėtų. Nors aš nesigailiu, kad tuo užsiėmiau, aš manau, kad tai buvo labai gerai ir tikrai nuo to irgi daug dalykų Lietuvoje iš tikrųjų dar atsirado ir dar yra. Bet asmeniškai aš manau, kad aš truputį tiesiog pavargau. Aš juokavau, kad aš kokių dvidešimties išėjau į pensiją, truputį su šituo, nes labai nežinau, matyt, ta... tiesiog per laiką tai vat... Jo, manau, kad nuovargis ir galbūt toks neaiškumas ar kažkas yra pasiekta, ar ne, ir kaip tai iš viso pasiekti? Nu toksai jausmas.

T: Supratau, dėkui, kad pasidalinai, labai įdomu iš tikrųjų, o dar nu toksai, kadangi kaip ir atsiribojai nuo to judėjimo oficialesnio, man įdomu, ar vis dar save laikai tokia tarsi aktyviste, ar tai tiesiog jau, na, nebėra tavo tapatybės dalimi tarsi?

P: Aš nežinau ar aš kada nors save labai laikiau aktyviste. Na, galbūt ir laikiau, bet tai man toks juokingas žodis, galbūt. Nes kai ypač, kai buvau jaunesnė ir pradėjusi tą daryt supratau kaip lengva yra tapti aktyvistu. Galbūt, nežinau, kažkaip toksai žodis skamba didesnis, nei jis yra, kad žmonės vat yra daug žmonių, kurie organizuoja protestus ir arba, pavyzdžiui, esi pakviestas į diskusiją, į debatus ir aš supratau, kad jie tiesiog žmonės, kurie reiškiasi ir juos iškart kviečia ir kaip lengva būti pakviestam vis dėlto. Tu tiesiog truputį kažką turi daryti. Ir su aktyvizmu galvoju ar save laikau... Yra buvę, kad kažkiek save tuo pristaciau. Galbūt tai tiko kažkada. Tuoj pagalvosiu, kad nebūtų nesąmoningas atsakymas. Galbūt prisiėmiau tą terminą, kai mane kiti taip pavadino ir tai galbūt buvo ne toksai pozityvus man terminas. Nes man yra sakę, kad aš etatinė aktyvistė, čia toks kaip niekinantis, bet aš prisiėmiau kaip pozityvą, kad va pastoviai. O dabar... Nu, galbūt per laiką aš anksčiau labai užsiimdavau tuo, kad aš šnekėdavau su spauda labai daug arba sakydavau kalbas ir tikrai labiau buvau toksai veidas, variauo po visus interviu ir per laiką aš užsimaniau to nebedaryti. Tai aš kartais į protestus nueinu, bet aš nesu žmogus priekyje ir aš ne neimu to dėmesio. Tai galbūt nelabai tiek esu aktyviste ta prasme, nes aš ne, aš geriau labiau kaip masės dalis dabar aš. Jeigu ateinu į protestą, aš ten taip gerai pastovėsiu, gal paskanduosiu, jeigu ką reiks ir tada labai gerai sau išėsiu ir jokių kalbų nesakysiu ir žiniasklaidai nieko ir net į nuotraukas nelįsiu. Tai tokį labiau foninį vaidmenį, tai gal aš nebe tiek. Nu, aš nežinau, ar kažkada labai save laikiau aktyviste, bet man tos idėjos vis dar labai tinka ir aš laikau bent jau stengiuosi į kai kuriuos protestus nueiti, nors jei aplinkos, tai gal nelabai, nes nelabai mačiau tokių didelių, jeigu matau, kad yra labai didelis, tai tada, na, arba toks, kur man labai reikšmingas atrodo. Bet dabar mažiau jų ir vyksta, tai kitom dienom labiau nueinu, bet man svarbu atrodo nueiti, tai gal ta prasme turi truputį to identiteto, bet jis ne toks stiprus gal kaip anksčiau.

T: Supratau o tada dar grįžtant į tą savo pradžia, na, kai įsijungei į judėjimą. Tai kas paskatino tave įsijungti į tą veiklą?

P: Taip, na, ten ne įsijungiau, o labiau mes pradėjom, nes, nu, gal jis nelabai ir buvo iš tikrųjų iki 2018 kokių, gal 2019 pradžios klimato kaitos judėjimo Lietuvoje, jeigu jis buvo, jis buvo labai mažas. Tai labiau pradėjom, aš buvau šešiolikos ir buvo tada aštuoni biologijos studentai, man atrodo, ir aš ten vienuoliktoje klasėje, tai buvau mažiausia tokia, bet kas mane paskatino... Na, čia buvo 2018-aisiais metais, aš mačiau žinių pranešimą apie IPCC ataskaitą, kur buvo kalbama apie tuos scenarijus, klimato kaitos ir apie tą šilimą iki 1,5 laipsnių, kurį mes jau man atrodo, ar pasiekėm jau, ar greit pasieksim aš dabar nebeseku, gal ir pasiekėm ir kad tai turės katastrofiškas pasekmes jei mes jo nesuvaldysime ir tuo metu mane apėmė labai, galbūt, gili panika ir gilus toksai jausmas nuo to. Man buvo labai pikta, man atrodo, ar man jau buvo penkiolika ar šešiolika, aš neatsimenu, gal jau šešiolika, gal dar penkiolika, reiktų patikrint, bet aš bent jau kelias dienas, aš labai jaučiau tokį stiprų nevilties jausmą. Ir aš iš tikrųjų pirmiausia pamačiau tokį judėjimą, man atrodo, jau nėra jis ir neprasidėjo, bet buvo toksai „Earth Strike“ judėjimas, kur aš labiau į jį norėjau, man jis atrodė prasmingesnis negu „Fridays for Future“, bet, iš tikrųjų, bet jis labiau buvo tas, kad ir dirbantys žmonės turi streikuoti dėl planetos ir panašiai. Bet šiaip gerai, kad aš po to atsiradau „Fridays for Future“, nes aš ten labiau tikau, nes aš buvau moksleivė. Nu taip, prie ko aš, prie tų dirbančių, nu tiesiog, labiau tiko man tas. Bet pamačiau, man atrodo, internete kažką apie tai, aš neįsivaizduoju per kur ir dar pamačiau apie Gretą Thunberg irgi ir tai man atrodė pakankamai įkvepiantis dalykas, ką ji daro. Galbūt tai parodo tam tikrą pavyzdį, kad jauni žmonės gali tokia veikla užsiimti aktyvistine, tai atrodė ganėtinai įkvepiantis dalykas ir kai aš jaučiausi paskatinta tą daryti, tai aš kelis dalykus dariau. Aš paėmiau, prispausdinau kažkokių labai *šūdino* dizaino lipdukų ir ten „Earth Strike“ kažką... ir *feisbuko* puslapį irgi sukūriau ir labai nervindavau savo draugus, kad mes dabar, jūs visur juos klijuokite. Ir dar pradėjau ieškoti bet kokių renginių apie žemę, apie klimatą, kažkas, kas kalba apie aplinkosaugą, aš vienai merginai, nu, moteriai dabar jau, kuri kažką su aplinkosauga šnekėjo, aš tiesiog jai parašiau

direct message žinutę, kad aš noriu kažką čia daryti ir aš nežinau kaip ir ar yra patarimų ir panašiai. Ir dar buvo tokia, man atrodo, aš neatsimenu dabar... žemės... Ai, aš dabar supratau, kad aš truputį ne tą atsakau, nes manęs klausei kas paskatino, o aš pasakoju kaip aš ką dariau, bet gal pabaigsiu, gal panaudosiu...

T: Viskas gerai, po to bus panašus ir sekantis klausimas...

P: A, tai aš tiesiog į priekį atsakinėju... Nu tai gerai, bet dabar aš neatsimenu koks, bet buvo tokia akcija, kur išjungdavo šviesas, kad apie...

T: Žemės valandos?

P: Jo, jo ir aš atsimenu, aš specialiai atėjau ten, kad knisčiau visiems protą, kad aš noriu daryt dar kitą dalyką ir aš taip susipažinau su kitu žmogum, kuri buvo iš Austrijos, kuri irgi norėjo daryt protestą. Jinai tą „Fridays for Future“ norėjo, tai bala nematė, darom tą, nors dar kurį laiką galvojau apie tą kitą, bet ten buvo toks miksas, nesvarbu kaip vadinasi, iš tikrųjų. Ir nu, matyt kuo labiau pavyko rasti dar kitų žmonių, tuo tai labiau paskatino kažką daryt ir, manau, tikrai tas, ypač pavyzdys, galbūt, Gretos labai paskatino, nes ypač, kad žmogus buvo lygiai tokio pačio amžiaus kaip aš. Nu gal jinai čiu čiu vyresnė, bet šiaip. O gal jaunesnė, aš nežinau, bet beveik tas pats. Tai labai fainas tada modelis yra, kad tu kažką gali daryt, pagauna dėmesio, bet šiaip daugiausia gal tas baimės jausmas paskatino.

T: Supratau. Okey, ir tada, na, dar toksai klausimas: apie ką tau asmeniškai tuo metu buvo tas judėjimas?

P: Hmm... sunku, sunku net suprasti. Gal keli dalykai, nes aš nežinau, ko aš tikėjausi, nes viena vertus mes pirmiausia, kai organizavom pirmą protestą, mes nežinojom, mes daugiau jų darysim ar tai bus tik vienas kartas? Mes turėjom tokias mažas ambicijas, bet tuo pačiu metu, galbūt, man buvo sunku net pasakyti, ką jis man reiškia, nes aš neturėjau prieš tai jokios aktyvizmo patirties. Aš dabar supratau, truputį grįšiu prie praeito klausimo. Aš dabar atsiminiau, kas mane dar įkvėpė. Iš tikrųjų labai atsirakino prisiminimas. Buvo 2018 metų mokytojų streikas. Mūsų mokykla negalėjo dalyvauti, nes nebuvo profsajungoje, bet aš mačiau, kaip tie mokytojai viską daro. Ir tada aš pamačiau, man atrodo, tą idėją apie streiką dėl klimato ir kažkaip galbūt dar ta atmosfera mane įkvėpė, kad, va, žmonės gali, nu, iš tikrųjų, ten buvo ganėtinai rimti protestai ir su dideliu visuomenės palaikymu, tai galbūt man tas pilietiškumas irgi mane įkvėpė. Aš dabar atsiminiau. Atrodo nesusiję dalykai, mokytojų streikai ir klimato kažkokie dalykai, bet, matyt, mane paveikė. O grįžtant į tai, ką jis man reiškia... Galbūt, aš nežinau, gal kai esi jaunesnis, gal ir galvojau, kad mes kažką labai daug pakeisim, bet man sunku pasakyti, nes kartais man atrodė, kad mes čia labai keičiam pasaulį ir panašiai, ir gal kažkiek to ir buvo, nes tikrai, bent jau pirmi protestai turėjo, pirmas protestas turėjo atgarsį, nes tai buvo naujas dalykas Lietuvoje. Bet, žinok, man labai sunku pasakyti, ką man tai reiškė. Galbūt tai buvo kažkoks būdas nuo tos nevilties kažkaip irgi tvarkytis, kad tu kažką darai, tu išreiški savo balsą ir tu panaudojai tą kažkokį limituotą galią, kurią tu turi. Tai galbūt tai buvo kažkoks įgalinimas irgi.

T: Dar pamiršau paklausti, kiek laiko priklausė judėjimui?

P: Kiek aš ten... Nuo šešiolikos pradėjau ir čia sunku pasakyti, kada tu nustojai priklausyti, nes aš manau, kad nuo 2019 pradžios iki 2021 kokių tai tikrai. Tada... kurį laiką, tai pusiau atsitraukiau, tada pasiūlė dar tokiam projekte dalyvauti, tai kaip ir vėl pradėjau. Bet aš kaip ir žinojau, kad aš nebūsiu ten po to. Nu kaip aš labiau dėl projekto atėjau ir jaučiausi, kad, nu, po to gal... Nu nebent žiauriai gerai išeis, tai gal ir negrįšiu po to. Tai taip laikinai 2022, man atrodo, metais, tai tada irgi truputį. Bet taip vat, kad 2019-ais ir 2020-ais iki karantino, galbūt buvo aktyviausias mano priklausymas ir atsimenu, kad 2019 buvo ir šiaip labiausiai tokio pagreičio turintis laikas ir iš tikrųjų karantinas tokį dalyką padarė, kad prieš karantiną buvo planuojamas ganėtinai jungtinis aplinkosauginių organizacijų protestas, bet jis buvo dar tik planuojamas ir tada karantinas atsitiko. Tai įdomu, kaip tas protestas

būtų pavykęs nepavykęs. Nes ten buvo ganėtinai įdomu, bet dabar niekad nesužinosim. Atrodo po to tas pagreitis truputį numirė ir gal ir niekad ir neatsistatė, iš tikrųjų. Bet jo, 2019-2020 ir kažkiek 2022-ais, bet nu čia kaip pažiūrėsi, nes aš jau pati gal nelabai save laikiau tada. Dalimi judėjimo, bet aš atėjau padėti trumpam, tai.

T: Supratau. Tai tada dar grįžtant prie tavo visokių, na, asmeninių išgyvenimų, tai galbūt dar galėtum pasidalinti, kokias tau emocijas kėlė dalyvavimas tame judėjime ir aktyvizme klimato?

P: Labai įvairias, nes yra ir stiprių, pozityvių, ir negatyvių. Tai gal reikia pradėti nuo pozityvių. Kad tikrai buvo tos emocijos, kad aš džiaugiausi, kad aš kažką darau, leido susipažinti su daug žmonių naujų, kurie jautėsi taip pat kaip aš. Mane taip pat prileido prie įvairių galios institucijų. Kur aš negalvojau, kad aš ten pateksiu, pavyzdžiui, [...] aš negalvojau, kad aš šnekėsiu prezidentūroje, ten visiems ministrams, bet taip gavosi. Bet žodžiu, daug įvairių vietų ir interviu ir panašiai, ir... Galvojau... Tai tas buvo labai gerai, nes buvo toksai įgalinimo jausmas ir tuo pačiu labai daug dalykų, kurių negalvojau, kad galiu padaryti aš padariau. Ir su viešuoju kalbėjimu, aš labai daug ko išmokau ir su organizaciniais gebėjimais ir labai pajunti savo poveikį, kai kažkas, ką tu pats, kaip ir padėjai sukurti, įgauna tokį pagreitį ir va ir žiniasklaida apie tai šneka, ir žmonės. Man yra po vienos diskusijos sakę, kad mane labai, kad tu mane labai įkvėpi ir panašiai. Man kažkokia moteriškė priėjo, sako: „Aš norėčiau, kad mano vaikas būtų kaip jūs“. Aš čia žiūriu į ją... gerai, žinai. Juokingai taip, bet tai buvo tas jausmas tikrai. Ir man atrodo, mane labai gyvenimui dalinai paruošė, kad po to, kai jau tu turi tiek daug pravartų organizacinių dalykų ir viešojo kalbėjimo, ir diskusijų, ir debatų, po to tu neturi gal tos baimės, kurią daug žmonių turi. Ir galbūt supranti, kiek ir tie žmonės, kurie yra valdžioje, kiek yra... keistai skambės, bet irgi žmonės. Tu juos pamatai gyvai, tu pamatai, kaip jie ten, nežinau, kažkaip galbūt pasijautė arčiau kažkokios poveikio darymo, bet yra ir negatyvių emocijų. Tai galbūt yra vienas dalykas, kad yra nuovargis, kai labai buvo 2019-2020 pradžioj gal... buvo ... aš bandau suprast... Jo, intensyviausias periodas ir didžiausios demonstracijos ir daugiausiai renginių, [...] ir aš taip pavargdavau. Aš... brutalu buvo. Aš... man [...] skambindavo visokie ten interviu, kad duoti ir tas interviu ten labai įžeidinėdavo mane ir panašiai. Ir... kažkokios ambasados, nežinia, nu, kažkoks belekas. Ir tas buvo smagu, bet tai buvo varginantis dalykas, bet yra, aišku, gerai, kai kažkas vyksta ir yra nuovargis nuo to, kad tu daug padarai. Bet blogiausia, kai yra nuovargis ir tu nelabai kas iš to, pavyzdžiui, yra demonstracija ir žmonių beveik neateina. Kas tikrai būna dažnai, dažniau būna, kad beveik nieks, nu, ateina keli žmonės keli tie patys, bet būna žymiai dažniau, kad tau nelabai gaunasi, negu kad tau gaunasi. Ir tas yra negatyvus jausmas, tas nusivylimas. Arba gal kai aplinkiniai nesupranta, kodėl tu tai darai? Arba sako, aš tai taip niekad negalėčiau. Vat, nu, tai nėra, nors tai nėra blogas dalykas pasakyti, bet žmonės įsivaizduoja, kad čia reikia labai kažkokio unikalaus suvokimo ar unikalių kompetencijų. Arba žmonės įsivaizdavo, kad aš taip darau, nes man patinka biologija ar gamta, nors man iš tikrųjų ganėtinai vienodai ant tų dalykų, man tiesiog galbūt toksai žmonijos gerovės klausimas yra. Bet tai toks kažkoks žmonių nesuvokimas, kodėl tu tai darai irgi buvo galbūt faktorius ir... kas dar? Nu, yra dar neigiama emocija, aišku, su tuo organizavimu, kad tikrai pasitaiko ir konfliktų, nu, nebaisių ten, niekas nesusimušė, bet tiesiog nesutarimų. Galbūt kas ko turi reikalauti, kokia strategija turi būti, kas yra... Kaip reikia komunikuoti, ten dėl tam tikrų problemų žmonės kartais... Tai yra sunku truputį. Ir galbūt, dar, labiausiai išmuša tai ta apatija, žmonių ir dar tas, kur tu kalbi tuos pačius dalykus metų metus ir atrodo, kad niekas nesikeičia. Galbūt, tas labai su klimato kaita ir atrodo žmonės apie tai daugiau šneka ir net žmonės pradėjo aiškintis vienas per kitą apie tvarumą. Čia jau naujas mėgstamiausias žodis, bet tai nieko nereiškia. Tai ne, žodis tuščias, tuščia aibė, nėra reikšmės ir nesvarbu. Bet tai yra toks labai keistas jausmas, kai visi apie tai šneka ir visi kažką žada ir nieko nevyksta, tai irgi labai neigiamas su klimato kaita irgi tas labai jaučiasi ir, manau, klimato aktyvistai dabar irgi taip jaučiasi, tikrai. Tai yra va tos pozityvios emocijos, kur įgalinimas kažkoks ir tobulėjimas asmeninis, ir ryšiai. Ir negatyvios, tai tokia kažkokia aplinkinių apatija, nesuvokimas ir, nu, nuovargis, ir tas organizacinio taip pat, tiesiog konfliktai kažkokie.

T: Supratau, dėkui, kad pasidalinai taip atvirai, o dar tada, jeigu, tarkim, reikėtų tau įvardinti, na, tuometinius jūsų tikslus, ko jūs, na, siekėte?

P: O Jėzau... (*atsidūsta*) Tikslai... tikslai... labai sunku pasakyti, nes mes tų tikslų variantų turėjome tiek daug, nes ir buvo reikalavimai, pats bendriausias, bendriausias, bendriausias, tai čia toks labai didelis, kad Lietuva iki 2030-ųjų metų nustotų... am, pasiektų nulinę emisiją tą. Kai kurie žmonės dabar turi tą tikslą iki 2050-ųjų, bet mes manėm, kad tai yra per vėlai ir kad reikėtų fokusuotis į 2030-uosius metus, kaip buvo IPCC tam pranešime, kad turime suvaldyti tą atšilimą iki 1,5 laipsnio ir tai buvo dažnai mūsų irgi figūravimas, kad nu, figūra, kurią naudojome, kad iki 1,5 laipsnio reikėjo išlaikyti tą atšilimą. Ir... man dabar sunku atsiminti, bet tuoj... Nes, tai čia mūsų tas pagrindinis tikslas, kad Lietuva nustotų tas emisijas... ir pasiektų tą nulinę emisiją, bet buvo įvairių variacijų, nes yra buvę, kad mes perėmėme protestus, pavyzdžiui, prieš plynus kirtimus, mes pasisakėme prieš tai. Yra buvę visokių reikalavimų, kur buvom susigalvoję, nes kartais galvojam, kad reikia labai mažų kažkokių, bet aš dabar juos užmiršau, nes tai buvo prieš tiek metų, bet spėju, kad dabar vis tiek „Extinction Rebellion“ kažkokius reikalavimus turi, bet, tuoj galvoju, kad... Buvom, pavyzdžiui, prieš, nu buvo ir, pavyzdžiui, buvo labai įvairios, kad mes šnekėjome ir apie tai, kad, pavyzdžiui, daug eismo yra paremta mašinomis ir, kad reikia stiprinti viešojo transporto ir maršrutus, ir mazgą, ir panašiai, ir apie tuos pačius miškus, miškų išsaugojimą buvo pasisakyta, bet pagrindinis buvo tas su tom emisijom, kad nulinė emisija buvo tas dalykas, kur jeigu jau reiktų vienu sakiniu pasakyt. Taip, bet buvo visokių ten variacijų ant šio dalyko ir visokių smulkesnių dalykų, bet kadangi aš jų net nebeatsimenu, tai vadinasi nulinė emisija bus svarbiausias (*juokiasi*).

T: O tada kaip jūs siekėte įgyvendinti tuos savo tokius ambicingus tikslus?

P: (*Giliai atsidūsta*) Nu, čia vat, galvoju dabar, nes pas mus buvo iš viso toks konfliktas, nes mes žinojome, kad šis tikslas yra milžiniškas. Ir... bet tai buvo ko mes norėjome, nes pagal mokslinę literatūrą, tai yra logiškiausias tikslas. Tai yra tas konfliktas ar tu pasiimi mažą tikslą, kurį pasieksi, ar tokį didelį. Pas mus bent jau, kadangi, kai mes pradėjome, tai daug žmonių buvo jauni, nes įsitraukė ir ten 14-os metų, 15-os, 16-os tai buvo mūsų tokia logika, kad mes, kaip jauni žmonės, neturime dabar pateikti super detalaus aiškaus ten, kur būna papunkčiai, kaip Vyriausybei pasiūlymas, kad tą ir tą reguliaciją pakeiskite taip ir taip. Ir mes laikėmės, kad tas aiškus, didelis tikslas yra, nu, geras ir aiškus iš savęs netgi, jeigu jo iškart nepavyks pasiekti, tada galbūt galime edukuoti visuomenę. Bet kaip mes to siekėme? Tai buvo dalykai, kurie buvo kaip protestai, tai demonstracijos, daugiausia prie Vyriausybės buvo Kudirkos aikštė, buvo kartais ir kitur. Ir pagrindu dar vienas dalykas, mes taip pat kažkiek ėjom ir į susitikimus. Yra kelis kartus susitikę su Seimo nariais, su Seimo pirmininke yra buvę ir panašiai. Tai yra buvę tos komunikacijos su politikais. Nors ji nebuvo pastovi, nes nebuvom labai, nu, aišku kaip... Nemanau, kad mes laikytini lobistais kokiems, na, ne, nepakankamai organizuota gal... nežinau. Nu, bet kažkokį interesą tokį atstovavom ir taip pat per šnekėjimą su žiniasklaida, per visokius... būdavo diskusijos, debatai ir panašiai. Ir, kaip pasakyt, čia yra, nu, žodžiu, mūsų pagrindinis metodas buvo toksai gal ganėtinai standartinis pradžioje. Taip pat mes darėme tą „Fridays for Future“ dalyką, kad aš praleidinėdavau per demonstracijas, specialiai per pamokas, aš praleidinėdavau pamokas. Bet po to, per laiką gal tas pranyko, nes daug žmonių buvo taip pat ne moksleiviai, nu, buvo daug ir moksleivių, bet tai pradžioje buvo tas, kad per pamokas vyko, po to kažkaip nusiėjo kažkur truputį šitas reikalas. Bet jo, tai mes pagrindu tais metodais ir, manau, mes pakankamai standartiškai, nes mes buvom su leidimais ir panašiai. Nebent jau ten specialiai keli žmonės ir nenorim su daug žmonių, kaip kartais būna ten kokia akcija, tai tada be leidimo bet šiaip su. Tai nebuvom kažkokie super radikalai, kad ten... Nes būna ir radikalesnių metodų žinoma, siekti tokių dalykų, bet mes tuo nelabai užsiėmėm. Kažkaip mes tai pakankamai... Tai vat tai protestai galbūt pagrindinis, bet komunikacija yra kitas. Nors mes turėjome omeny, kad šis tikslas, jis toks didelis, kad jis gali būti nepasiektas iš karto arba pasiektas vėliau. Mes neturėjome iliuzijų, kad čia dabar paims ir iškart padarys, bet... tai va.

T: Supratau. Na, aš dar turėjau tokį klausimą apie, na, kaip vertintum patį Lietuvos kontekstą, tokį kaip veikimo lauką? Na, tai ten, kaip visuomenė priima, kaip politikai priima šiek tiek pakalbėjai apie apatiją žmonių, bet, na, galbūt galėtum dar šiek tiek išsiplėsti apie tai?

P: Nu. Lietuva yra Lietuva (*juokiasi*). Tokia, aš net nežinau, man atrodo kažkaip, yra galbūt sunku iš lietuvių išgauti kokį nors entuziazmą. Tiesa, liūdna, bet entuziazmo Lietuvoje šiais metais keliais pasirodė, bet jis, jį išgavo toks šeimų maršas koks nors. Tai va. Vadinasi Lietuvoje yra entuziastingų žmonių, tai yra patys labiausiai nervinantys žmonės pasaulyje, labai nori į šeimų maršą. Tai pasirodo lietuviai gali susitelkti, jeigu jie siekia šūdiniausių tikslų (*juokiasi*), tai vadinasi jie moka, jie moka, bet ne dėl šio dalyko. Galbūt dėl to, kad klimato kaita yra aktualesnė jauniems žmonėms. Ir jinai tokia sudėtinga, jinai tokia globali. Tai mane visai džiugina, kai žmonės yra susirūpinę, pavyzdžiui, plynais kirtimais. Nors dažnai žmonės, kurie protestuoja prieš šitą, taip pat neigia klimato kaitą. Tai, jo, čia yra visas reikalas, žinokit, čia... čia yra kitas dalykas, kad dažnai ten susipina. Dalykai, kad tu pro mišką, bet tu prieš klimato kaitos ten mažinimą, nu žodžiu. Tai... Bet su lietuviais, galbūt, nežinau kodėl, bet yra, galbūt protestų kultūros, jos yra mažai, jos dabar yra daugiau nei anksčiau. Kažkaip žmonės nelabai mato vertę, galbūt to protestavimo, ypač kai tai daro jauni žmonės, yra labai nurašomi. Bet tuo pačiu, kas yra gerai, kad palyginus su kitom valstybėm, kurios būtų, pavyzdžiui, autoritarinės protestuoti, yra gana sunku. Mes nesusilaukėm bent jau mes, jokio fizinio smurto. Galbūt žmonės kartais ateina ten kažką parėkia, parėkia išprotėję ir išeina. Ir čia, bet tikrai yra pakankamai tas gerai, kad yra infrastruktūra tam. Bet sakyčiau, kad ganėtinai vangus, tokia vangi reakcija, nors būna išimčių ir galbūt yra protestai kai kurie, kurie labiau pagavo tą kažkokią žmonių entuziazmą ir sakyčiau, 2019-aisiais jis buvo gal apie klimato kaitą kažkaip daugiausiai, nežinau kodėl. Gal prieš kovidą vat buvo šitas ant bangos, tada kovidas padarė kitą bangą ir dabar jau perkėla kažkokia vyksta. Bet, nu tai taip, tai manau, kad gal dar dėl to, kad Lietuvoj yra daugiau, vis tiek vyresnių žmonių, tai vyresnių žmonių interesai dažnai yra kitokie. Klimato kaitos sustabdymas yra visų interesas, bet nematau, kad žmonės labai moka suvokti savo interesus dažnai. Čia nesakau, kad žeminantis, aš spėju, kad aš irgi daug dalykų, kurie man geri nežinau (*juokiasi*), čia tiesiog sunku suvokti yra geopolitika, milžiniški dalykai. Tai jo, bet sakyčiau, kad aplinka tokia, nu šaltoka, vangi.

T: Bet minėjai, kad, na, politikai, tarsi kaip ir jau įsileido jus ten ir kviesdavosi konsultuotis ir panašiai....

P: Aš... Taip, bet ką jie įsileisdavo, tai jie dėl vaizdo įsileisdavo. Jiems patinka būti tuo politiku, kuris turės diskusiją su jaunimu, nes jaunimas yra mūsų ateitis ir ten dabar pažiūrėkit, kaip aš čia išsaugosiu klimatą, aš dar tą medį pasodinsiu, žodžiu, viskas labai gerai. Bet dažnai jautėsi jausmas, kad ir iš tų politikų toksai, ne tai, kad žeminantis, bet galbūt tokio atspalvio, kad vat, jie labai mėgo ateiti, ne, neateiti, bet įsileisti mus ir mūsų paklausti, bet aš nežinau, kiek bus girdėję iš tikrųjų. Čia labiau dėl vaizdo dalykas manau buvo ir... Bet yra gerai, jeigu jie bent jau nori atrodyti kažkokie tvarūs, tai yra geriau negu... Tai tas dėl vaizdo vis tiek yra geriau nei nieko ir yra keli politikai, kuriems iš tikrųjų rūpi ta aplinkosauga. Ir... Bet tai tas įsileidimas yra toks... Nes, kai pagalvoju su kiek žmonių politikai šnekasi pastoviai, tai čia yra tik lašas jūroje, kai pagalvoji, kiek skirtingų interesų. Ir kai pagalvoji, kiek, koks yra interesas, pavyzdžiui, ten, nu, labiau tos taršios energijos ir įvairių iškastinio kuro lobistų stiprumas ir palyginus kažkokių vaikų, kuriuos įsileido nusifotkint, nu tai. Tai gerai, kad įsileido, bet aš nejaučiau to kaip milžiniško, kažkokio pokyčių darančio dalyko.

T: Supratau. O tada, na, pačiam judėjime kaip jūsų tokioj bendruomenėj kaip sekėsi puoselėti kažkokius tai ryšius, kurti tą bendruomenę?

P: Plius – minus, nes tikrai mes turėjom tų ir draugų per tai ir tikrai vat buvo tų ryšių pozityvių, nors nebuvo tai, kad aš draugavau su visais, su kuriais mes kartu organizavom. Man kartais tas žmogus net ne tiek ir patiko, bet tiesiog, nu, darai, ką darai, čia nesvarbu ar tau patinka, ar ne. Jeigu žmogus, aišku, ten kažko bausis tau nedarai čia... Bet galbūt buvo ta problema, kuri yra visuose absoliučiai visuose judėjimuose, kad kai kurie žmonės prisiima žymiai daugiau darbo, o kiti tada žmonės truputį į foną nueina. Tai yra buvęs laikas, kai aš prisiėmiau to labai daug darbo, tada aš pervargau ir kelis mėnesius specialiai netgi nedalyvavau judėjime, nes taip pervargau, bet su intencija grįžti, tiesiog labiau kaip poilsį. Tai tas visą laiką yra, bet tie ryšiai buvo, nes su kai kuriais žmonėmis mes ir draugais buvom ir tikrai tos bendros patirtys irgi sukuria tam tikrus ryšius. Galvoju... bet... Dar gal būdavo vis

tiesiog netgi iki jau judėjimas buvo didesnis ir kai tų organizatorių buvo daugiau, tai dar buvo mažesnės grupelės toje grupėje. Kad aš ten labiau bendrauju su kitais ir gal mes ten truputį papletkiname apie kitą žmogų, kuris irgi judėjime yra, bet taip ne katastrofiškai, bet taip truputuką. Tai tikrai buvo tų vidinių dinamikų. Galbūt dar organizavimas kažkiek ir sunkina ryšius, ta prasme, kad tu susiduri su daug streso ir turi galvoti apie problemas. Tai jis ir kuria, ir kartu ir apsunkina, kad gerai, nes tu tada pastoviai bendrauji, bet problema tai, kad kartais nesutari, kartais daug sunkių darbų reikia daryti ir tai, plius minus tokie dalykai.

T: Supratau, o dar įdomus toks aspektas, kad tie klimato judėjimai remiasi horizontalumu, tarsi viskas labai, na, lygu, bet visą laiką atsiranda tokių tarsi žmonių, kurie, nu, tarsi nėra kaip ir lyderiai, bet kaip ir pati minėjai, kad tampa veidais tokiais, tai kaip tau atrodo būtent jūsų judėjime, kaip buvo?

P: Aš manau, kad taip yra ir aš nežinau, ar tai yra išvengiamas dalykas. Aš manau, kad tiesiog natūraliai visą laiką bus žmonių, kurie daro daugiau ir kurie daro mažiau. Galbūt svarbiausias dalykas yra pastanga. Tai yra suvokimas, kad jeigu žmogus nori, pavyzdžiui, idėją išreikšti ir pasireikšti, kad tu jam duodi tos erdvės tai daryti ir tu sau primeni, kad čia nėra kažkokio vadovo, kuris pasakys darom, taip ir viskas. Tai... ir dar mes kartais turėdavom, pavyzdžiui, kažkada ten buvo labai struktūruota, kad žmogus, atsakingas ten už kokią komunikaciją, žmogus atsakingas už ten... su spauda ten, kad kažkas rašo, kažkas ten labiau kalba, kažkas ten logistiką kažkokią planuoja. Bet taip, tai manau, galbūt aš nematau tuomet tokios didelės problemos. Svarbiausia yra galbūt galvoti apie tą horizontalumą ir jis yra kaip siekiamybė, bet jis nemanau, kad tu kada nors pasieksi tą absoliutų horizontalumą, nes visi ir nenori vienodai pastangų įdėti. Ir negalima žmonių versti, ypač kai nėra algos, nieko nėra tu čia dėl, nežinau, dėl kitų, dėl savęs, dėl dar kažko darai, bet. Tai, manau, kad tai nėra problema, bet taip būna ir nežinau, ar tam perdegimui kada nors su judėjimais galima rasti sprendimą. Padeda, kai gauni pinigų už tai, žinoma, bet, nežinau, nes nesu mačius aktyvistinio judėjimo dar kur nebūtų tos problemos, kad kai kurie žmonės apsiima daugiau ir tada pervargsta. Gal reikia labai aiškos struktūros, bet tada jau, kai yra aiški struktūra, tai ir hierarchija pasimato. Tai tas galbūt... galbūt labai hierarchizuota organizacija, kartais ir padeda su tuo perdegimu, nes tu žinai, ką tu darai, tau pasakys, ką daryt ko nedaryt ir viskas. Tai aš čia dabar tik samprotauju, aš neįsivaizduoju, čia reikia kažko, kas išmano organizacinius tokius dalykus. Gal kokių mokslininkų yra apie tai net kur rašė.

T: Supratau. Dar paklausiu apie tai, kokius kanalus ir priemones jūs naudojate viduje patys tarpusavyje, judėjime?

P: Kaip socialinių medijų panašius dalykus?

T: Na, kaip jūs bendravote, tiesiog komunikavote?

P: Jo, pradėjom nuo feisbuko grupės. Tada, po kurio laiko supratom, kai judėjimas plėtėsi, kad žiauriai... Turėjom feisbuką chatą ir feisbuko grupę. Tada supratom, kad labai jau kažkaip. Nu labai sunku, nematai tų žinučių, ten jau per daug. Po to nuėjom į slack'ą, kas buvo gal geriausia programėlė šitam. Tai va, mes tokie, kaip kokia darbovietė slack'e sėdim (*juokiasi*). Bet kažkaip gerai buvo su ta prasme, ypač kai mes turėjom daugiau to aktyvumo tai... Po to, aš mačiau, kad žmonės dabar, kai kurie kažkiek dabar jau labiau su tais čiatais vėl, ne slack'e, o vėl labiau per feisbuką messengerį, išskyrus dar mačiau, kad kai kurie signale yra irgi. Bet čia labiau gal XR labiau, „Extinction Rebellion“ labiau, bet aš neatsimenu ar jie signale ar ne, iš tikrųjų, tai nes... gal ir nebe signale. Aš neįsivaizduoju, ten labiau dėl privatumo gerai signalas. Nu tai jo, bet slack'as, sakyčiau, jeigu tu ketini tiesiog tokius paprastus adekvačius protestus daryt su leidimu ir ten kažko ne per daug, tai toks gerai slack'as (*juokiasi*). Jeigu tik ten kokių nesąmonių nedarai, tai... tai manau, kad, žodžiu, esmė interviu, kad slack'as visai faina programa, čia mane beveik sponsorint galima, čia (*juokiasi*), patiko.

T: Supratau, okey, šiaip labai įdomu. Dar man įdomu apie užsienio tuos „Fridays for Future“, pavyzdžiui, ar jie darė kažkokią tiesioginę įtaką ar jie buvo, kaip, nežinau, kaip autoritetas kažkoks tai ar panašiai?

P: Na, pas mus vienas iš žmonių, kuri tą idėją atvežė, buvo iš Austrijos. Jinai buvo Erasmus studentė ir ypač pradžioje, visą laiką būdavo daug erasmusinių studentų, kurie atvarydavo pas mus ir įsitraukdavo į veiklą. Ir tikrai būdavo bent keli, visą laiką, kas yra labai įdomu. Tai tikrai jautėsi ta įtaka ir taip pat mes ir bendravom kažkiek su kitom šalim. Mes buvom, pavyzdžiui, konferencijoje tokioj, bent jau aš buvau, kur kalbėjome su kitom šalim ir jos turi kitą kontekstą. Jos turi, pavyzdžiui, kitokio dydžio šalis ir jų protestai yra milžiniški, palyginus su mūsų, bet kai kurios problemos yra panašios, nes, manau, kad klimato aktyvizmas sunkus visur. Ta prasme, kad jis ir psichologinei sveikatai atsiliepia ir šiaip yra sudėtinga, bet, nu, mes, pavyzdžiui, mums bus sudėtingas dalykas, tai išverst šūkius. Pavyzdžiui, yra koks nors ten „Act now!“, ar to stop ten kažką ir kaip išversti „Act Now!“? Veik dabar? Kažkaip lievai nu, ne... Tai labai buvo tas, kad yra įtaka iš kitų valstybių, bet tu turi suprasti kaip pritaikyti lietuviškam kontekstui. Ir gal kitose valstybėse protestai Vokietijoje, tu supranti, kad Vokietija galbūt turi Europai didesnę poveikį negu Lietuva, kuri labai maža ir labai geopolitiškai tokia, nu, silpnoka valstybė. Tai irgi tas yra, kad jų reikalavimai, galbūt irgi tai parodo, nes dažnai Lietuva, nu, jinai mažesnė tokia. Vis tiek aišku, jinai daro poveikį, bet mažesnę, tai... Yra tokie skirtumai, bet mes tikrai sėmėmės įkvėpimo iš jų ir labai džiaugėmės, kai jiems sekėsi, tai mes džiaugiamės. Kai jiems ten kažkas, kažką girdėjom, kad juos ten suėmė ar ką – mes liūdėjom, nu žodžiu, nu, nežinau šiaip. Neieškojom pastoviai informacijos apie juos ten, bet, nu, kažkiek kiek pamatai.

T: Supratau, o tada, na, dar įdomu tada, kaip jūs save matėte ar labiau kaip lokalaus ar to tokio globalaus, na, judėjimo atstovus?

P: Gal globalaus, nes klimato kaita globali ir mes turėjom daug ir žmonių iš Erasmuso, o taip pat kažkaip labai, aš nežinau, ar tai, kaip pasakyt, su klimato kaita labai sunku būt lokaliu, kas yra problema. Labai viskas, ypač kai tu bandai paaiškinti, kodėl klimato kaita blogai. Tai tada sakai, va, žiūrėkit, kaip kitoj šaly potvyniai ir jie sako, man taip nerūpi ta kita šalis Lietuvoj čia mes auginsim palmes, bus labai faina, nu tai ir kažkaip. Tai taip kažkaip labai buvo sunku su šituo su žmonėms sukommunikuoti, nes žmonėm, jiems nerūpi kitos šalys, jiems vos rūpi jų pačių šalis (*juokiasi*). Jau čia kokia... ne, čia nesitikėsi. Tai galbūt būtų buvę gerai, jeigu mums pavyktų kažkaip visiškai lokalizuoti tą dalyką, bet su tuo buvo iššūkis, kad klimato kaita tokia globali. Tai galbūt kažkaip. Įdomu, ar yra pavykę. Manau, sėkmingiausi judėjimai tie, kurie labai lokalizuoja viską, nes žmonėms nerūpi kitos šalys. Tai reikia, kad apie Lietuvą, o geriausia dar apie tavo, apie tavo gyvenvietę, iš viso, apie tavo rajoną, nu, lokumas yra gerai, bet aš nemanau, kad... mes kažkiek stengėmės, bet aš nežinau ar taip labai jis gavosi lokalus.

T: Supratau, okey, tai realiai jau visai visai galas, dar paklausiu, iš kokio miesto būsi?

P: Vilniuj, iš Vilniaus.

T: Ir dar tada, kaip apibūdintum savo politines pažiūras?

P: Vejetau, oi, čia sunku, nežinau... Čia priklauso nes, 16-kos, kai buvau labai jaučiausi kairiųjų pažiūrų. Ta prasme, kad gal net tokių kažkokių anarchistinių, gal net labiau, aš nežinojau, nu sunku pasakyt. Dabar aš mažiau gal apibrėžtai. Ta prasme, kad aš tikrai jaučiuosi kairiųjų pažiūrų ir aš, ypač ir ekonomine prasme, manau, kad labai kyla daug problemų iš to, kad viskas yra paremta rinkos principais ir manau, daugiau dalykų turėtų būt ne tiek komodifikuota, galbūt. Ypač su... tokie dalykai kaip būstas, sveikatos apsauga ir panašiai, bet aš dabar nemėgstu, galbūt tų terminų, nes dažnai man atrodo, kas būna su terminais. Tai, kad žmonės išsirenka sau super specifinį terminą, kurį išgirdo internete. Tada žmogus su 99 procentais vienodų pažiūrų ateina ir jis turi kitą terminą ir tada sako aš

esu anarchomaoistas, ten ir tu esi socialdemokratas ir dėl to tu ten esi tu... Čia briedas yra truputį, na, (*juokiasi*), bet aš nelabai matau prasmės pažiūrose. Nors sakyčiau, kad aš esu kairiųjų pažiūrų, bet man to užtenka. Aš... Nes ypač, kad čia žmonės prisikapnuoja tų labai terminų, bet vis tiek, kiek bus padaryta dalykų dabar pasaulyje iš viso? Nu kiek tie terminai yra aktualūs, galbūt, bet... Tai vat, sakyčiau kažkur kairėj. Ir socialine prasme irgi, ir ekonomine, nes Lietuvoje yra kažkoks suskilimas socialinėm ir ekonominėm pažiūrom, kad jos išsiskiria labai. Tai vat, sakyčiau kairėj, tuo metu gal daugiau kažkokiais terminais labiau, jeigu dabar nebe nebejačiu to tiek noro ir prasmės nematau.

T: Supratau, tai iš manęs būtų tiek tų klausimų. Tai labai ačiū, nežinau, nebent dar kažką norėtum dar pasakyti... bet

P: Nu tai... ką aš žinau, sėkmės su tyrimu, tikiuosi viskas gerai praeis. Nu ir gerai, fainai. Ačiū, kad domiesi ir sėkmės.

Interviu Nr. 7

Pašnekovė: Diana (vardas pakeistas), buvusi „Fridays For Future Lietuva“ ir „Extinction Rebellion Lietuva“ narė, amžiaus kategorija 25-29 m., turi aukštąjį išsilavinimą, dirba aplinkosaugos srityje.

Interviu data: 2024 m. lapkričio 4 d. Interviu trukmė: 42 min. 59 s.

T: Taip tai įrašymas pradėtas, tai sveika dar kartelį ir primenu, kad įrašau tikrai transkribavimo tikslais ir kad atsakymus naudosiu tik magistro rašymui. [...] pereisiu prie to klimato aktyvizmo, tai kokiam klimato aktyvizmo judėjimui priklausai ar priklausai seniau?

P: Taip, tai seniau buvau ganėtinai aktyviai įsitraukusi į „Fridays for Future“ Lietuvos, būtent, grupę, Vilniaus grupę, bet tuo pačiu metu pati įkūriau „Extinction Rebellion Lietuva“. Čia kovidu metais. Dabar neprisimenu dvidešimtaisiais, man rodos, ar dvidešimt pirmaisiais. Tai vat tada prasidėjo, bet tuo pačiu metu buvau įsitraukusį į „Extinction Rebellion“ Belgijos irgi grupes, kurios ypatingai Briuselyje, kurios yra aktyvios, tai organizavau veiksmus, kuriuos, kurie apjungia labiau europinę erdvę. Tai nežinau, Europos su Europos Sąjunga ir Europos Sąjungos šalimis susijusius tam tikrus, nežinau, kampanijas ir vykdom čionais Briuselyje, nes kadangi čia tiesiog yra logiška vieta, kur vyksta įvairūs susitikimai ir panašiai tai, bet ir Lietuvoje, jo, tai Lietuvoje įkūriau judėjimą su [vardas] mes abi ir tada tiesiog vystėm, jo, kelis metus po to ir aktyviai buvom įsitraukusios.

T: Supratau, o dar įdomu būtų kaip tavo gyvenime atsirado tas aktyvizmas?

P: Kaip jisai pas mane atsirado... (*juokiasi*) Aš nežinau...

T: Galbūt kas motyvavo?

P: Mhm. Tai tikriausiai. Aš tai matyčiau ne taip, kaip tokį, kaip nežinau, kažkokio naujo susidomėjimo atsiradimą, bet tokį labiau nežinau, kaip gyvenimo, iš viso, prasmės pokytį, tokią kaip revoliuciją didelę, kaip aš suprantu savo laiką, savo darbą, savo indelį, savo prasmę. Tai čia buvo labai susiję, man atrodo, tas visas atradimas klimato, ne vien klimato aktyvizmo, bet apskritai aktyvizmo ir tokios, kaip nežinau, supratimo, kad turiu ir galiu veikti dėl tam tikro pokyčio, kuris man yra svarbus. Tai va, bet šiaip tai atsirado, kai pabaigiau savo bakalaurą ir dirbau, dirbau labiau su tokia... kūrybiniam sektoriui yra ypatingai... susijusioms su, nežinau, su korporacijų veikla ir panašiai. Tai toks buvo, pirma patirtis labiau susijusi, nežinau, tokio labiau kognityvinio disonanso, tikriausiai, patirtis tokia aštri buvo. Tuo metu, kai dirbau tenais ir, nežinau, buvo visas tas pabudimas mūsų, šiauriniam pusrutuliui dėl klimato. Tai čia buvo tikriausiai devynioliktais, gal anksčiau, dar du aštuonioliktais... Ir, ir, ir, nežinau, nu, pradėjo sietis, tiesiog man buvo tas visas judėjimo atsiradimas labai įdomus,

kaip ir tikriausiai daugeliui jaunų žmonių ir apskritai klimato mokslo. Arba, nežinau, aplinkosaugos mokslo labiau supopuliarėjimas, supopuliarinimas mūsų būtent Europos lygmeniu, tai. Tai, nežinau, buvo tas, man atrodo, kad tas vyko šalia mano pačios pabudimo, kaip buvo ir mano pačios, sakau, patirtis ir darbe, ir panašiai, ir to tokio supratimo, kad mano laikas visiškai neprisideda prie, nežinau, nelygybės mažinimo pasaulyje arba neteisybės mažinimo pasaulyje, o kaip tik prisideda prie atvirkštinio, nežinau, padėjimo vienam procentui užsidirbti savo pinigų (*juokiasi*) ir didinti savo kapitalą. Tai tiesiog, tas kognityvinis disonansas man pradėjo labiau, nežinau, stumti veikti kažką, daryti, permąstyti. Tai ir vat, turėjau galimybę, galėjau permąstyti, nebuvau įsprausta į kažkokius tai labai didelius, nežinau, turėjau privilegiją, kaip ir dauguma mūsų tikriausiai turi pergalvoti kaip, ką daryti. Tai ir pergalvojau, ir pradėjau (*juokiasi*). Pradėjau labiau įsitraukti į aktyvistines veiklas, ieškoti bendruomenių, kas ką veikia ir bandyti, bandyti jungtis.

T: Supratau, o tada kalbant apie „Extinction Rebellion“ būtent, tai kiek laiko maždaug priklausėi, na, ar, žodžiu, gal gali papasakoti šiek tiek apie tą visą tąšą, visą istoriją, kaip ten viskas vyko?

P: Mhm, tai aš grįžau į Lietuvą Covid-19, kovidu metu ir pradėjau dirbti Lietuvoje, gyventi ir, na, tiesiog. Kadangi mano susidomėjimas, jisai niekur neišnyko, kaip ir pasakojau dabar čia, susidomėjimas klimato mokslu ir apskritai, tuo visu judėjimu, aktyvizmu ir panašiai. Tai grįžus į Lietuvą supratau, kad, na, to aktyvizmo nelabai čia yra. Aišku, buvo „Fridays for Future“, kurie visai aktyviai veikė, bet buvo jau toksai, nežinau, kaip apmirimas (*juokiasi*) tam tikros motyvacijos gal po pirmojo, nežinau, kaip supratau, ten tiesiog buvo didelis ganėtinai išėjimas į gatvę devynioliktais metais ir dvidešimtais metais, kai visur jie vyko, protestas Vilniuje ir po to tiesiog trūko, nežinau, labiau gal tokio vientisumo, daugiau daryti plėstis ir panašiai. Tai ir šiaip, nežinau, norėjosi šiek tiek sukurti erdvę, kažkokią tai, kurios nebuvo tuo metu, kuri apjungtų ne vien tiktais jaunimą, kuri suteiktų, nežinau, kuri apeliuotų labiau į visus žmones: į vyresnius, į ne vien tiktais, nežinau, ir į mokslininkus pačius, ir į kitus žmones Lietuvoje. Ir tada, nežinau, tiesiog mes sugalvojom pasiimti modelį iš būtent UK, kurioje „Extinction Rebellion“ ir gimė, ir buvo, ir jį bandyti kažkaip priderinti Lietuvos kontekste. Ir taip pat, tuo pačiu metu ateiti su radikalesnėmis idėjom ir tikrai bandyti, ir tikrai kalbėti apie sisteminius pokyčius, ir kalbėti apie didelį perversmą, o ne kažkoks tai reformas. Tai va, tai buvo tokia pirma, man rods, pagrindinė logika, kuria ir sekė, o paskui tai taip... Mes pradėjom abi, dviese, susitikom su labai daug žmonių, kiek, aišku, galėjom, bet kovidas buvo ganėtinai sunkus metas, nes ir negalėjom labai daug susitikti. Na, bet dar ir automatiškai Lietuvoje vyko labai daug kitų dalykų. Kitų judėjimų (*juokiasi*). Tai ir „Šeimų maršas“ buvo, ir anti-Stambulo konvencijos buvo judėjimas ir, aišku, *anti-vax*, ir, na, buvo labai daug sumaištis. Aišku, jinai niekur ta sumaištis nedingo, bet tuo pačiu metu, atsirasti naujam judėjimui nebuvo labai palankios galimybės. Tai mes tiesiog stengėmės išlįsti su tam tikrom temom irgi darėm protestus, darėm kitokius veiksmus kampanijas ir panašiai, ir bandėm apjungti bendruomenę tokiu būdu. Tai ir vat, tai taip ir kažkaip atsitikom.

T: Supratau, o tada, na, kalbant apie save asmeniškai, kokias tau emocijas kėlė galbūt tas dalyvavimas toksai tame „Extinction Rebellion“ Lietuvoje?

P: Nežinau, kaip emocinės, ar labiau nežinau? Kaip galėtum perfrazuoti klausimą?

T: Na, kaip, kaip vertė jaustis, kokias, na, ką išgyvenai, ką jautei?

P: Na, tikriausiai, pirmas dalykas, kurio man pačiai reikėjo, tai reikėjo bendruomenės, nes reikėjo surasti žmones Lietuvoje, kurie galvotų panašiai šiais klausimais ir apskritai būtų, nežinau, norėtų, turėtų motyvacijos kažką ir nuveikti. Tai čia buvo toks mano pirmutinis ir siekis kaip pačios, kaip, nežinau, tiesiog ko man reikėjo ir ypatingai grįžau į Lietuvą, norėjau susipažinti su daugiau žmonių, kurie panašiai galvoja. Ir jo, tai čia buvo tokia kaip pagrindinė funkcija. Bet tuo pačiu metu, nežinau, kaip mane privertė jaustis, jaustis, buvo... Nebuvo, nėra lengva daryti tokius dalykus, nes

automatiškai... Ne dėl to, kad, ne vien juos daryti, bet apskritai, tas antrinis, bumeranginis efektas, kuris pas tave sugrįžta, pavyzdžiui, kai pradedi kalbėti viešai apie dalykus, garsiai, supranti, kad labai daug žmonių aplinkui, kuriais, nežinau... draugų ar šeimos narių visiškai, na, su tavim nesutinka arba tavęs nepalaiko, nes automatiškai kitaip galvoja, arba, nežinau, nelabai nori tapatintis su tom temom, nes jos nėra populiarios, arba skamba per daug radikalios, progresyvios, ir panašiai. Tai tiesiog, buvo... nu nėra, nėra, nebuvo emociškai paprasta. Buvo fainai priklausyti bendruomenei ir tikrai tas suteikė stiprybės. Bet tuo pačiu metu, būti garsiam arba kažką daryti truputėlį prieš srovę, tai, nu, tiesiog. Ir todėl tos bendruomenės reikia, nes jeigu būtum vienas, tai nebūtų tvaru. Tai vat, tai emociškai, tikriausiai taip jaučiausi taip dvipusiškai.

T: Supratau. Ir tada, na, panašus galbūt klausimas, tai apie ką, na, tau asmeniškai buvo arba tebėra tas judėjimas? Na, realiai panašus klausimas.

P: Mhm. Ne gal, nežinau, aš gal kitaip matyčiau. Nes prieš tai man buvo toks, kaip nežinau, buvo eksperimentas, nes aš mačiau šitą dalyką kaip patį judėjimą arba, nežinau, bendruomenę, ne vien, ne bendruomenę, bet gal strategiją kaip eksperimentą, nes mes bandėm pritaikyti kažką, kas buvo ganėtinai universalu būtent vakarinėje Europoje arba vakarinio pasaulio dalyje, kuri, nežinau, strategija, kuri yra ganėtinai... ne, save pristato kaip į apolitišką. Kaip radikalią, kaip strategiją, kuri, nežinau, pagrįsta planuotu nepaklusnumu ir panašiai. Tai mes bandėm kažką paimti, kas kažkas veikia kažkur kitur ir pritaikyti Lietuvon, ir bandyt žiūrėti, kaip čia kažkas vyksta, bet tai va. Tai anksčiau buvo toksai kaip įdomus eksperimentas – bandyti, žiūrėti, kiek mes galim nueiti, ką mes galim daryti, kiek žmonių mes galime suburti aplink šitą visą dalyką, bet dabar, šiuo metu, nežinau, man tiesiog atrodė, kad, na, eksperimentas, kaip mes jį darėm ir panašiai, jis nebuvo labai sėkmingas. Na, kaip čia, mes nepasiekėme savo tikslo (*juokiasi*) ir man asmeniškai, aš nežinau, tikriausiai, gal kiti su manim nesutiktų, čia vien tiktais mano pačios nuomonė, kad šita strategija ir toks, nežinau, primetimas netinka, neveikia Lietuvos kontekste. Čia reikia kurti kažkaip kažką... Aišku, gali jisai įkvėpti, gali kažkaip inspiruoti būtent, nežinau, sukurti kažką tai Lietuvos lygmeniu, bet mums reikia galvoti ir bandyti daryti dalykus, ir kalbėtis su žmonėmis, visiškai pristatyti save truputėlį kitaip. Išlaikant tą patį radikalumą ir neišlaikant apolitiškumo, man rodos, mes turim būti labai politiški, todėl būtent dabar aš labiau ir įsitraukusi į politinius, politinį aktyvizmą šiaip. Ir taip, ir bandyti eiti kitu kampu šiek tiek, ir bandyti kitą strategiją, ką aš dabar ir darau asmeniškai. Tai va, tai anksčiau man buvo eksperimentas. Dabar aš... Nežinau, matau tą judėjimą kaip grąžią bendruomenę, gerus prisiminimus, bet aš tikiu, žinai, kad tai turi, kad dalykai turi kisti į kitą formą, kad pasiekti savo rezultatus, kad mes pasiektumėm rezultatą, tai kuris būtų tenkinamas visiems.

T: Supratau, o tada, na, vis tiek tai buvo kažkokie tai, na, tikslai, kurių jūs siekėte. Na, sunku čia dabar suformuluot, nes tarsi yra kažkokie praėję tikslai ir dabartiniai, pasikeitę. Tai, bet, žodžiu, jeigu tau reikėtų suformuluoti kažkokius tai tikslus, to būtent judėjimo Lietuvoje, tai kaip tu juos suformuluotum?

P: Čia turi omeny „Extinction Rebellion“?

T: Jo, jo, Lietuvos.

P: Mes turėjom tikslus išsikėlę. Buvo tie patys tikslai, man rods, universalūs, apskritai, kad ten klimato neutralumas iki 2025-ų ar 2024-ų metų, kad neperžengti 1,5 šiltėjimo ir kažkas dar. Mes, žodžiu, buvom išsikėlę, ten turėtumėm turėti savo *websaite* visus tuos reikalavimus ir labiau konkretesnius reikalavimus tikriausiai mes buvome išsikėlę. Ypatingai su iškastinio kuro subsidijom ir panašiai. Tai buvo tų reikalavimų nemažai, man rods, čia priklauso nuo kiekvieno veiksmo ar kampanijos. Bet nežinau, gal apskritai taip paėmus, ne vien tiktai apie „Extinction Rebellion“, bet apskritai gal ko reikia Lietuvos kontekste, kaip aš matau, nes čia labai irgi individualus gal požiūris. Jo, čia reikia eiti per... manau, kad reikia per kelis kampus, bet automatiškai, man atrodo, kad, na, jeigu mes norim populiarinti labiau tas vat būtent žaliašias temas ir žaliąją darbotvarkę ir tiek

politiniam lygmeny ar panašiai, mums reikia labai bendrauti, mum reikia labai įtraukti vat būtent visuomenę ir gauti visuomenės palaikymo. Ir aš tikiu, kad tai galima padaryti tik pristatant klimato arba biologinės įvairovės, ekologines temas, pristatant iš socialinės prizmės. Tai, pavyzdžiui, pritaikyti labiau, nežinau, gal interseksionalų požiūrį, susijusį tokį, terpišką požiūrį į klimatą. Susieti su sveikata, susieti su apgyvendinimo krize, su būsto krize, susieti su ekonomika, žinoma, ir panašiai. Ir eiti, nežinau, pristatyti klimatą būtent su tokiam terpiškam lygmeny su būtent kitom problemom, kurios yra labai skaudžios ir su kuriom žmonėm, su kuriomis žmonės susiduria vis daugiau ir daugiau. Žinant, kad skurdas Lietuvoje yra belekoks – 30% gyvena po skurdo žymos ir tie žmonės, aišku, neturi privilegijos turėti ir neturi švietimo, neturi priėjimo prie švietimo suprasti. Ne vien suprasti, supranta žmonės, bet gal tiesiog, kai turi tiek daug, ne... Kai gyveni skurde, aš galiu tik įsivaizduoti, na, pagrindinis tavo siekis yra pamaitinti save ir savo šeimą, išlaikyti jų gerbūvį, sveikatą ir panašiai geroj, nežinau, padėtyje. Tai, o kai jau kalbi apie labiau, nežinau, didesnes problemas, kurios reikalauja laiko, reikalauja, nežinau, veiksmo kažkokio, tai tu negali iš tų žmonių reikalauti nieko. Tai aš tikiu, kad mes turime susieti būtent tas krizes arba kaip vadina polikrizę į vieną ir bandyti kažkaip kompleksiškiau, bet tuo pačiu metu ir ganėtinai aiškiai, neperkomplikuojant dalykų paaiškinti žmonėms. Dėl ko jie kenčia ir ką dėl to galėtų daryti, bet labiau daryti, na, iš, nežinau, bendruomeniško veiksmo, bet ne individualus. Tai čia būtų mano toks požiūris. Labiau tai man, vėlgi, tas viskas susiję labiau į politiką, į kairiąją politiką, nes kairioji politika visiškai tai ir sako. Tai yra visiškai, na, kažkaip... ne, čia nieko nėra naujo. Tiek daug žmonių ir filosofų yra apie tai kalbėję. Tai, na, tiesiog, tai va gal tą išviešinti Lietuvoje ir kažkaip, nu, pristatyti naują naratyvą šiek tiek.

T: Aha, supratau, o tada dar vis tiek grįžtant atgal, ten kai tiktai pradėjot „Extinction Rebellion“ Lietuvoje, tai, na, kokiom priemonėm tuos tokius ambicingus tikslus bandėt įgyvendinti?

P: Jo, tai... Labiau visų pirma, aišku, tai yra toks, nežinau, gatvinis aktyvizmas – tai protestai, kampanijos, kas yra ne vien protestai gatvėse, bet ir laiškai, koalicija, koalicijos formavimas su kitais aktyvistais. Am, jo, spaudimas *online* erdvėje arba ne *online* erdvėje, su žiniasklaida bendradarbiavimas ir bandymas skleisti savo žinutes. Tai tikriausiai taip.

T: Supratau, o tada dar, jeigu reikėtų vertinti Lietuvos kontekstą, būtent kaip tokį judėjimo veikimo lauką, tai, na, kaip galėtum jį įvertinti? Ar jisai ten priimantis, ribojantis, žodžiu, kaip priima visuomenė, kaip priima politikai?

P: Bet čia ką priima? Priima būtent aktyvizmą ar tas temas?

T: Jo, būtent aktyvizmą ir konkrečiai turbūt „Extinction Rebellion“ buvo kaip?

P: (*Atsidūsta*) Jo, tai tikriausiai čia irgi susiję su kuo ir sakiau, apie ką pasakojau dėl strategijos. Tai, na, viskas, man atrodo, buvo šiek tiek per vakarietiška ir įmantru, man rods, ką mes... kokie mes buvom, save pristatėm ir tuo pačiu metu gal nelabai kalbėjo su Lietuvos publika. Tai... Nemanau šiaip, aš nemanau, kad labai daug žmonių apie mus žinojo apskritai, kad mums pavyko, mums pavyko pasiekti, nežinau, kažkokias tai auditorijas už po Vilniaus ribų (*juokiasi*). Aš pati esu iš Mažeikių. Aš nemanau, kad niekas žino Mažeikiuose apie „Extinction Rebellion“, nu, nežinau, apart mano tėvelius (*juokiasi*). Tai va. Tai man atrodo, kad mums nelabai pavyko, iš tikrųjų susikal... pasiekti tuos žmones, kuriuos mums reikėjo pasiekti. Nors ir nežinau, tikrai buvo nemažai mūsų, kurie važinėjo po miestus ir susitiko su bendruomenėm, pristatinėdavo mūsų konceptą ir ką mes darom, šiaip populiarino daug klimato mokslą per būtent tas „Heading to extinction talks“, nežinau, link išnykimo kalbas, kaip mes ten vadinom jas. Tai jo, tai buvo tikrai, na, dėl to nemažai nuveikta, bet man atrodo, kadangi tai buvo ganėtinai sunkus laikas ir tuo pačiu metu gal konceptas nebuvo iki galo pritaikytas Lietuvos, nežinau, publikai, auditorijoms. Tai, na, aš nemanau, kad publikos nebuvo, man rods, labai didelio... buvo pasipriešinimas, kurį mes visąlaik matom, nežinau, socialinėje erdvėje, bet tai čia kiekvienas, nežinau, progresyvus žmogus arba aktyvistas tai gali tiesiog matyti, skaičiuoti tuos baisius

komentarus ir tuos trolius, kurie tave bando išvesti, nežinau, iš kantrybės, bet čia nemanau, kad mes buvom kažkoks labai didelis, nežinau, taškas, kuris pritraukia, kuris buvo toks jau nepakantus. Pavyzdžiui, mes su Kartu sulaukiame, man rods, daug daugiau tų pačių trolių atakų ir panašiai, negu, kad, nežinau, „Extinction Rebellion“, kai buvau, tai... Tai taip, tai tikriausiai visuomenė, taip, politikai irgi nemanau, kad jie mumis matė, kaip kažkokią tai didelę grėsmę, nes mes ne... Mums nepavyko tiek daug užaugti. Jeigu mes būtume pritraukę tikrai daugiau žmonių, aš tikiu, kad, na būtų buvę, gal būtų turėję, turėję šiek tiek daugiau svorio, būtent advokacijoje arba lobinge, bet buvo aišku, mano kolegos ir bendruomenės nariai, kurie susitikdavo su tam tikrais politikais ir tikrai gavo tuos susitikimus, bet na, vienas susitikimas tai nėra kažkoks patvirtinimas mūsų strategijos sėkmės. Tai labiau nežinau. Tiesiog geras *piaras* politikams (*juokiasi*). Tai vat, bet tai vat... Aš nemanau, kad tai buvo kažkoks irgi labai didelis mūsų pokytis, bet, na, tuo pačiu metu, manau, kad gal ir buvo iš tos pusės, kad, na, vis tiek tas diskursas neišnyko, būtent klimato po devynioliktų metų ir vis kažkaip jisai tęsiasi ir man atrodo, vien tiktais mūsų tas gebėjimas kažkaip išvesti tam tikras žinutes po Ukrainos, po Rusijos invazijos į Ukrainą laiku. Grynai, atsimenu tą vasarį, kai mes bandėm, buvo tiesiog, mes laikėmės tarp tam tikrų įvykių, geopolitinių arba nežinau, būtent kovidas ir nacionaliniai visokie sukilimai ir įvykiai. Tai stengėmės išlikti tarp tų didelių sprogimų. Tai vat po Ukrainos tikriausiai mums visai pavyko išsilaikyti būtent su tom žinutėm, kad... sujungimu karo ir saugumo su iškastiniu kuru, ir būtent sujungimu, sujungti tuos dalykus į vieną žinutę, tai tada mums pavyko iš tikrųjų sulaukti visai nemažai dėmesio iš žiniasklaidos. Ir tikriausiai gal paskleisti šiek tiek tą savo žinutę, kuri neišnyko, kurią paskui, iš tikrųjų, daug kas ir pasiėmė nešti. Tai visai, tų pačių politikų, tai, kas visai ir iš tikrųjų yra neblogai. Tai, na, sunku įvertinti tą tokį poveikį arba nežinau, tikrai, tikrai įvertinti taip tiksliai tai, bet šiaip, kaip man atrodo, tai čia priklauso, tikriausiai priklauso nuo kampanijos, nuo žinutės, bet tuo pačiu metu apskritai, man atrodo, kadangi mums reikėjo veikti ganėtinai sunkiu laiku ir sunkiom aplinkybėm ir apskritai sunkiomis temomis, kurios iki šiol nėra labai įstrigusios į lietuvių širdį (*juokiasi*). Tai tiesiog, nemanau, kad padarėm, kad tapom labai kažkokie žinomi ir įtakingi (*juokiasi*).

T: Supratau, o tada, na, minėjai krizes, tai jeigu, tarkim, klausčiau su kokiais ten pagrinde apribojimais ar ten sunkumais teko susidurti, tai turbūt tai ir būtų tokie, kaip ir pagrindiniai, ar dar kažkokių buvo?

P: Kalbi apie krizes ar apie sunkumus?

T: Krizė, kaip ir sunkumas, bet, nu, žodžiu, labiau apie sunkumus ir kažkokius apribojimus tokius, na, išorinius, gali būti ir vidiniai, nežinau, tiesiog kas jums trukdė?

P: Mūsų pačių, kaip judėjimo, raidai?

T: Jo, jo, jo...

P: Ai, okey. Tai jo, tikriausiai buvo tasai su poliarizacija didele visuomenės, būtent klausimais dėl Stambulo konvencijos ir tuo pačiu metu vakcinų ir kovidų ir šiaip. Man atrodo, labai buvo tas toksai va, mes pamatėm, ką reiškia, kokią svarbą psichologinė, emocinė sveikata turi, būtent visuomenės tai raidai ir gerovei. Tai man atrodo, tiesiog, tai buvo susiję dalykai ir tas tokia didelė poliarizacija mūsų šalyje ir suradikalėjimas į dešinę įvyko būtent tuo metu. Tai buvo tik... jo, tai praktiškai mes negalėjom kalbėti aiškiai ir būti labai girdimi, nes tiesiog už mumis žmonėmis garsiau šaukė kiti žmonės ir kiti judėjimai, ir kitos problemos. Jo, tuo pačiu metu, man atrodo, čia visur buvo panašiai, nes ir visi tie judėjimai, ir „Extinction Rebellion“ apskritai globalus judėjimas, jisai buvo ganėtinai sėkmingas ir jisai sparčiai augo iki kovidų. Ir po kovidų jis tiesiog apmirė visur arba visiškai išnyko. Tai tiesiog, nu, rodo, kad ne mums vieniems buvo labai sunku tuo metu. Ir jo, ir Ukrainos būtent vat įvykiai Ukrainoje nepadėjo, nes visiškai pasiglemžė absoliučiai visą eterį žiniasklaidos ir politikų, ir visuomenės. Jo, žmonės bijojo karo ir bijo karo iki šiol. Gal nežinau, mažiau žmonių, bet tada pradžioje tai visi labai bijojo. Man atrodo, tai... Tai čia buvo labiau toksai reakcinis požiūris būtent į

tą problemą labiau negu į, nežinau, į mūsų žinutes arba mūsų suvokimą. Tai va, tai gal tie, bet ir apskritai, ką aš žinau, nebuvo, nėra labai daug žmonių Lietuvoj, kurie iš karto bėgo pas mus prisijungti arba veikti klimato ir ekologinės krizės... labui, ne, ne labui, bet kaip tik atvirkščiai, bet... Nes tiesiog... Nežinau, čia irgi, čia tikriausiai reikia sociologų labiau ir antropologų nuomonės, kad kodėl, bet taip, bet reikėjo daug žmonių, iš tikrųjų, įtikinti arba sudominti, kad prisijungtų prie mūsų ir mes niekada nepavyko mums labai užaugti šiaip kaip bendruomenei. Ne vien dėl tų minėtų priežasčių, bet apskritai nes, na, tai nejaudina dar, kiek man atrodo, lietuvių, kaip nežinau, kažką kitą, kažkur kas.

T: Supratau tada dar kalbant apie būtent tave pačią kaip aktyvistę. Tai ar tu dar tapatiniesi tuo „Extinction Rebellion“ judėjimu ir kaip ir, na, ar tai yra dar tarsi tokia tavo tapatybės dalis, ar jau kaip ir nebe?

P: Nežinau, kaip tapatybės dalis... Ne, aš tavęs tikriausiai, aš pati nepristatau savęs kaip „Extinction Rebellion“ dalį, nes aš pati jau ne nebesu aktyvi narė ir nebeveikiu dalykų tenais jau seniai. Bet, tai tikriausiai, kad ne, bet nu, tuo pačiu metu aš nemanau, kad aš visiškai ištryniau tą dalį iš savęs irgi, nes čia tokia, kaip aš pati tave identifikuočiau – tai yra kompleksiškas procesas, mat rodos, aš negaliu visiškai ištrinti. Tai jo, nesu, nesu aš tenais aktyvi narė, bet, nežinau, nesu ir ne klimato aktyvistė apskritai (*juokiasi*). Ir šiaip, nežinau, man tas būtent tas identifikavimas savęs kaip kažkokiu tai aktyvistu arba kažkokiu tai, nežinau, reprezentuojančiu asmeniu, man buvo ganėtinai kompleksiškas, patapo ganėtinai kompleksiškas pastaraisiais metais. Ir, nežinau, iš to tokio atėjimo būtent iš, vien tiktais iš aktyvistų judėjimų ir panašiai, ir labiau nėrimą, gal labiau į akademiją arba į, nežinau, į patį dizainą, į *policy* ir į būtent politiką, gal man davė labiau tokio, nežinau, holistinio supratimo apie patį veiksma dėl ekologijos ir klimato. Ir aš nežinau, ar aš matau tą aktyvizmą ir suprantu žodį aktyvizmas arba poziciją aktyvizmas visiškai taip pat, kaip supratau prieš 3 ar 4 metus. Tikriausiai ne. Tai, man atrodo, tas aktyvizmas, jisai ne vien iš savęs neša tokį didelį svorį ir labai daug interpretacijų, tiek negatyvių, tiek teigiamų, kurios buvo prisegtos, aišku, visuomenės ir žiniasklaidos. Tai jisai toksai sunkus, sunki identifikacija. Aš nešu jį, nešiau anksčiau kaip tokį, nežinau, vienintelį būdą ir išsigelbėjimą man pačiai ir tokį, nežinau, kažkokį tai jautimąsi gal šiek tiek tokiu ypatingu netgi, iš tikrųjų. Ir atvedė į kitokį supratimą, kad koks iš tikrųjų, ta pozicija yra sunki ir kiek daug gal, iš tikrųjų, tame yra ir negerų, ne tai, kad negerų dalykų, bet tokių dalykų, iš kurių aš galėjau pasimokyti ir išmokti dalykų, bet tuo pačiu metu labiau tokio supratimo, kad aš gal negaliu... Kaip čia pasakyt... Gal labiau suteikiamam pozicionavimui, labiau man priimtina, kuris yra, aš noriu būti, aš noriu būti... Akomponuoti, padėti žmo..., padėti savo aplinkiniams žmonėms ir apskritai savo bendruomenei kažkur nueiti ir kartu kurti, ir kartu suprasti, kur mums reikia eiti. Negu, kad anksčiau, aš maniau, kad aš, nežinau, ir mes, man rodos, judėjimas matėm, kad mes žinom kur eiti arba, nežinau, kad galim tiesiog pasiimti, nežinau, klimato mokslą ir kartu *preachinti* šiek tiek (*juokiasi*). Tai va, to *preachinimo*, man rodos, man truputėlį nebesinori (*juokiasi*). Ir, tiesiog, jis, man atrodo, kad jis nelabai veikia, tai aš labiau iš tokio, iš tokios, nežinau, tokio aliarmo, kuris ten pas mane buvo, aliarmo, man rodos, supratimas, kas yra aktyvizmas, į labiau tokį gilų judėjimą, kuris eina grynai iš bendruomenės ir kartu su bendruomene. Toksai patampi kartu, tu patampi vienas ir tuo pačiu tas pats su visais, už kuriuos tu kalbi, bet tuo pačiu metu, tu niekada neatsiskiri tu esi, na, turi susitapatinti, negali, negali atsirasti jokio, nežinau, erdvės, kuri atskirtų tave nuo to, nuo tų žmonių, už kuriuos tu, nežinau, kalbi arba reprezentuoji, arba, kurių ateitį tu nori kažkaip modifikuoti tai. Tai va, tai gal mane labiau grąžino prie, davė supratimo ir patirties, kad, na, vis dėlto, reikia mažiau *preachinti*, bet daugiau jungtis su bendruomenėm, giluminį ryšį vystyti ir suprasti, ir tuo pačiu bendrakūrą vystyti. Tai va.

T: Supratau, o tada dar šiek tiek apie pačią bendruomenę. Tai sakei, kad, na, visai tarsi pavyko... Na, kaip ir pavyko sukurti tokią kaip ir bendruomenę, tai kaip galėtum apibūdinti tuos tokius vidinius ryšius arba, na, santykį būtent tarp jūsų pačio judėjimo žmonių?

P: Jo. Nežinau, pirmutinis, aišku, dalykas mes... buvo pagarba, mes visi gerbėme vieni kitus, buvom labai skirtingi, skirtingi, visiškai skirtingi žmonės, iš tikrųjų. Tai nebuvom kažkokie ten labai

nuostabūs, geri draugai ir tuo pačiu metu, nežinau, to tokio gilaus, stipraus ryšio mes nelabai galėjom iš išvystyti, nes nesusitikdavom, dažniausiai nuotoliu tai buvo toks nuotolinis, labiau bendravimas ir planavimas, o ne taip, nežinau, kaip ten kiekvieną savaitę susitinki kažkur savo erdvėje ir tu vystai tą ryšį. Tai nežinau, buvo pagarba, kažkoks pasitikėjimas, pagalba, savipagalba. Bet buvo labiau iš tokios, nežinau, gal profesinės labiau prasmės, toks labiau profesinis ryšys, negu, kad, nežinau, labai, labai gilus. Tai vat, tai nežinau. Toks gal labiau.

T: Supratau, o tada, na, kaip jūs priimdavot kažkokius tai sprendimus viduje? Tai, na, ar turėjot kažkokią tai, na, hierarchiją ten lyderį, kažkaip, kažką tokio?

P: Jo, mes turim skirtingus koordinatorius, koordinatorės ir šiaip visus klausimus sprenddavom viduje balsavimo būdu, viską diskutuodavom, balsuodavom, nusprenddavom bendrom jėgom, demokratiškai.

T: Supratau, o tada, na, minėjai, kad *online* dažniausiai, kaip ir bendraudavote, tai, na, kokiom priemonėm ir panašiai?

P: Tai Zoomu šiaip daugiausiai, bet šiaip discordą naudojom visai nemažai ir jo, tiesiog, man rods, (*juokiasi*) buvo vis dar, man rods, alternatyvių kažkokių kitų būdų suskambint labiau saugesnių... signalą naudojom, nu, bet nieko labai ten naujo (*juokiasi*).

T: O kaip dažnai, tarkim, rengėt ten susitikimus, įvairias demonstracijas, protestus visokius?

P: Tai turėjome savo savaitinį susitikimą, nors tokį bendrą vieną kartą per savaitę, bet čia priklausydavo labai nuo energijos, nuo kiek mus būdavo, koku metu, motyvacijos, temos. Bet jo, nežinau, o protestus rengėm, sunku pasakyti, iš tikrųjų, periodiškumą kažkokį tai įvardinti, bet (*juokiasi*), nežinau...

T: Priklauso nuo konteksto, turbūt?

P: Jo, priklauso nuo konteksto ir priklauso, kada iš pradžių gal biški daugiau, paskui, gal mažiau, nežinau. Didžiausias, tikriausiai, mūsų protestas buvo prieš COP16... nebeprisimenu... mes rengėme tokį didelį Vilniuje... ne, blemba, dabar visiškai užmiršau. Čia buvo... COP26, Glazge, kur vyko per kovidą didelis COP'as. Tai mes ten darėme tokį didelį protestą Vilniuje. Tai buvo tikriausiai mūsų didžiausias protestas. Tai va.

T: Supratau, o tada dar kalbant apie tuos, na, didžiuosius tuos užsienio judėjimus, tą patį „Extinction Rebellion“, tai man įdomu, ar apart to, kad, na, tarsi perkėlėt jų tikslus į Lietuvą, ar dar buvo kažkokia tiesioginė ar netiesioginė įtaka? Būtent iš tų, na, globalių, globalaus to... iš viršaus, kaip čia pasakyt...

P: Ne, tai tikriausiai nebuvo, nes labai tas judėjimas toks yra decentralizuotas. Jisai... Tu gali, bet kas gali pasiimti tą modelį ir jį taikyti, kur tik nori ir belekaip, kaip nori, nėra jokio, nereikia gauti jokio leidimo arba, nežinau, priežiūros arba dar kažko. Tai gavom daug pagalbos ir tie patys pagalbininkai yra tokie patys, nežinau, savanoriai, aktyvistai iš kitur, tai niekas neturi kažkokių tai atsakymų į visus klausimus, visi bando daryti, kiek jie gali, niekas nėra ekspertas. Tai jo, ne, ne, nebuvo kažkokio tai, žinai, nežinau kontrolės arba buvo tiktais pagalba. Man rodos buvo vien tiktais pozityvi pagalba. Ir va, bet nežinau. Gal truputėlį, nežinau, gal šiek tiek, na, nebuvo gal tiek aiškiai komunikuota, bet ir apskritai, na, nebuvo gal tiek aiškiai komunikuota, kad... am, iš pat pradžių, kai viskas prasidėjo UK, man rodos, tai buvo tokiu... tokiom didelėm akim visi žiūrėjo, kaip čia viskas vyksta ir kaip jiems fainiai ten sekasi, ir kaip tas pilnas *rebellion* Londone – ten tveria tuos tiltus, kaip nuostabu, žinai, bet tiesiog. Na, nebuvo iš karto visiems suprantama, kad gal, nu, žiūrėkit, Lietuvoj, arba šiaip apskritai, žinai, čia yra Londonas, visuomenė buvo šviečiama klimato klausimais visai ilgai ir tas judėjimas gali pritraukti daugiau žmonių vien dėl to, kad jis jau buvo paruoštas tokiame dalykui, dėl tam tikrų priežasčių ir panašiai. Tiesiog, nu, man rodos, gal nebuvo ir tas vat būtent toksai, nežinau, ta strategija

tokia universali, jina buvo pastatyta kaip labai universali, kaip visi turi ją pasiimti ir visi mes kartu turime turėti tą, statyti tą tokį globalų judėjimą ir visi kartu, žinai, veikti ir nuversti tą, nežinau, blogą sistemą, ir pakeisti ją nauja. Tai toksai vos ne revoliucinis, žodžiu, tikslas. Bet galų gale, nu, labai gerai turėti globalią strategiją, bet jina ne..., nu vis tiek, nežinau, bet man atrodo, kad nebūtų labai veikusi kažkur Rytų Europoje. Tai vat. Tai gal tas nebuvo labai gerai iškomunikuota, todėl mes ir galvojom, gal čia, o gal ir ne, nežinau, bet čia tiesiog irgi nežinosi niekada.

T: O tada tai, ar jūs tada matėt save labiau, kaip, na, tokio lokalaus ar to globalaus tada dalimi?

P: Abu, man atrodo, buvo to, nes turėjom visą autonomiją kurti, ką mes norėjom Lietuvos lygmeniu, bet tuo pačiu metu mes jautėmės, kad mes esam visai, nu, kažko tai dalis, kažko didesnio dalis ir tas užnugaris padėjo, man rodos, jaustis stipriau. Ir taip pat gavom pagalbos. Turėjom mes ten, buvom planavę ir daryti, gal bendrus veiksmus su Lenkijos XR'u ir panašiai. Tai, na, man rods, jo, buvo. Jeigu ne kovidas, jeigu būtų dalykai susiklostę kitaip, tai gal ir būtume padarę visai nemažai iš tikrųjų *(juokiasi)*.

T: Na supratau, tai šiaip jau kaip ir baigėsi iš manęs pagrindiniai klausimai. Dabar čia taip tokie, nu, statistiniai liko, tai, norėjau paklausti, koks tavo išsilavinimas būtų?

P: Nežinau kaip įvardinti, turiu magistro laipsnį.

T: Taip, tada tiek ir užtenka. Ir tada iš kokio miesto būtum?

P: Gimiau užaugau Mažeikiuose, bet gyvenu Briuselyje.

T: Ir tada turėjau klausimą, kaip apibūdintumėte savo politines pažiūras? Bet, na, labai atvirai daug pasakojai apie tai jau...

P: Jo, kairės.

T: Supratau. Nu tai čia iš manęs kaip ir viskas. Labai ačiū, kad pakalbėjai su manim.

P: Nėra už ką...

Interviu Nr. 8

Pašnekovė: Milda (vardas pakeistas), buvusi „Fridays For Future Lietuva“ narė, amžiaus kategorija 30-35 m., turi aukštąjį išsilavinimą (medicinos mokslai).

Interviu data: 2024 m. lapkričio 4 d. Interviu trukmė: 28 min. 26 s.

T: Tai tada dar kartą sveiki, dėkui, kad sutikote pasikalbėti su manimi ir priminsiu, kad interviu įrašau tik tam, kad transkribuočiau ir kad duomenis naudosiu tik magistro rašymui. [...] kuriam būtent klimato aktyvizmo judėjimui priklausėte seniau?

P: Taip, tai aš priklausiau „Fridays for Future Kaunas“ judėjimui, maždaug 2019-2022 metais, apie trejus metus aktyviai ten rodžiausi. Prisijungiau gana netyčia, viena mergina, kuri su „Erasmus“ išvažiavo į Vengriją, jina studijavo mano universitete, irgi veterinarinę mediciną ir ji buvo ten Vengrijoje, pamatė tuos „Fridays for Future“, kurie ten protestuodavo penktadieniais, ten prisidėdavo prie jų ir paskui grįžusi į Kauną rado, kad Lietuvoj nieko panašaus nevyksta ir jina vat pirmoji Kaune įkūrė. Ir aš kažkaip atsitiktinai, per feisbuką pamačiau, turbūt Facebook laukas tiesiog išmetė, kad toks yra. Nors aišku, buvau girdėjusi apie Gretą Thunberg ir jos „Fridays for Future“ ir gana

apsidžiaugiau, kai pamačiau, kad Kaune atsirado ir iš karto prisijungiau prie tų penktadieninių streikų. Tai toks ryšys, kad ir turėjau pažįstamą iš veterinarinės medicinos, mes paskui su ja susipažinom ir feisbukas suvedė, taip gavosi.

T: Supratau, tai klausiant kaip jūsų gyvenime atsirado aktyvizmas, tai turbūt kaip ir jau atsakėt, ar ne?

P: Dar čia tiktai klimato aktyvizmas, jei jūs turite omenyje aktyvų dalyvavimą „Fridays for Future“, tai jo, atsakiau. Bet apie klimato krizę kaip problemą žinojau, tai buvau sužinojusi gerokai anksčiau, dar kokius 3-4 metus anksčiau, kai susipažinau su dabartiniu situoaktiniu, tai jis man papasakojo apie klimato kaitos problematiką. Aš žinojau labai mažai, labai abstrakčiai, rūšiaiom šiukšles ir čia baigėsi mūsų sąmoningumas, bet va paskui, kai man jis daugiau papasakojo, aš pati daugiau pradėjau domėtis ir *zero waste* domėtis, ir ant kiek čia yra sudėtinga, kompleksinė, didelė ir skubi problema. Tai kai mes jau savo asmeniniame gyvenime įgyvendinom tuos pokyčius, kad savo gyvenimais, savo sprendimais išskirti kuo mažiau CO₂, tai pamačiau, kad, nu, čia vis tiek lašas jūroje tie asmeniniai veiksmai yra niekutis palyginti su tuo, ką žmonija turi skubiai, greitai, nuosekliai ir visi iki vieno daryti. Tai, supratau, kad tos asmeninės iniciatyvos savo vartojimą riboti yra per mažai ir čia buvo va dar vienas akstinas, kodėl prisijungiau prie klimato aktyvizmo, konkrečiai, „Fridays for Future“, tuo metu papuolė ir atrodė, kad bendruomenėj kažką galima pasiekti daugiau. Tai į klimatą mane atvedė vyras iš tiesų, į klimato problematiką (*juokiasi*).

T: Supratau, dėkui, kad pasidalinot, o tada apie ką jums asmeniškai buvo šis judėjimas, ką jums jis reiškė?

P: Taip, aš pasidomėjau tuo judėjimu internete, ką rašė tarptautinė bendruomenė ir man labai patiko, kad šitas judėjimas kalbą apie visų žmonių teises ir lygybę, ir, pavyzdžiui, teisę į sveikatą, teisę į išsilavinimą, teisę į švarų vandenį, į švarų orą, teisę į gausą, kurios dabartinės kartos dėl klimato pokyčių turės vis mažiau ir mažiau. Ir man dar patiko tas, kad ne tik uždrausti, tarkim, iškastinį kurą, bet kartu parodyti kuo visai visuomenei tai yra geriau, negu, kad laikytis to seno vartotojiško požiūrio. Tai man gal tas labai patiko, pritraukė dar tokia vertybinė sistema.

T: Tai jums tos idėjos tokios buvo labai artimos tarsi?

P: Taip, taip. Ne tik, kad klimato krizę spręsti, raginti visuomenę, šviesti, rodyti, kad va jauniems žmonėms svarbu, bet kartu ir pats būdas, metodas kaip tą išspręsti, kad nei vieno nepalikti nuošaly ir kad nebūtų taip, kad o, turtuoliai ir toliau turtuoliai, taip kaip dabar yra, bet iš tiesų tą gerovę atsisakius iškastinio kuro, naudojantis saulės energetika, perkelti žmonėms, kuriems jau dabar gal trūksta. Nes taigi yra taip, kad turtuoliai turtingi, jie savo patogų gyvenimą dar labai ilgai išsipirks, kai tuo metu skurdesni žmonės vis labiau skurdės. Lietuvoje dar tas nėra labai aktualu, bet globaliam pasauli tai taip.

T: Supratau, o tada, na, kokias jums emocijas kėlė būtent dalyvavimas judėjime?

P: Tuo metu, kai prisijungiau, tai suteikė vilties iš tiesų, atrodė, kad kažkas pagaliau visuomenėj vyksta, kad štai yra bendruomenė, daug jaunų, energingų žmonių, kurie supranta klimato krizės problematiką ir skubą. Ir atrodė, kad, na, va ir aš įdėsiu tą savanorystės lašelį, tai buvo daug teigiamų emocijų. Ir dar kas buvo, tas, kad supranti, kad kiti klimato aktyvistai jaučiasi ir mato pasaulį taip kaip tu, nes kai susidomi klimato krize, tai labai lengva, kaip čia, nusiridenti į depresiją, kad supranti kokio didumo tai problema ir kad tu vienas nieko negali padaryti, kad tai yra visiškai sisteminė bėda. Ir tiesiog, kai žinai, kad yra daugiau žmonių, kurie irgi su tuo susiduria, vyksta tada pokalbiai, toks jautrus bendravimas vienas su kitu, tai kažkaip atrodo ir lengviau pačiam tą išgyventi ar susitaikyti, ar išgedėti klimato krizės problemas, tai atrodo, kad esi ne vienas. Tai tokių, tiesiog teigiamų emocijų, kad va, bendruomenės vedami bendraminčiai, bet ir toj gilesnėj psichologinėj plotmėj, kad vat yra

tokių pačių žmonių, kurie irgi savaip susitvarko su, nežinau, ką čia gal galima pavadinti. Ir tiesiog buvo lengva su jais būti ir bendrauti, nes, iš tiesų, kaip čia, eilinis pilietis, nesidomintis klimato krize, tai jis nesupranta ką tu čia šneki ir kas tau čia yra – eik tu pamokų ruošti geriau, čia nesirūpinęs. Tai su tais žmonėmis buvo galima kalbėti apie tai.

T: Supratau, o tada, kokius jūs įvardintumėte būtent „Fridays for Future“ tikslus?

P: Tai pagrindinis tikslas, aišku, atsisakyti iškastinio kuro, naudotis švaria energetika ir pernaudoti daiktus ir sumažinti vartojimą, ir CO2 kiekį nustoti vis tokių didelį išskirti į aplinką, bet taip pat ir tie žmogaus teisių tikslai, kurie mane irgi patraukė, kas rūpintis skurstančiais, nepalinkti nieko užnugary ir vat tą tranziciją į švarią energetiką, į mažesnę vartojimą įtraukti visus ir kiekvieną pagal jų galimybes. Tai tokie ir buvo tikslai. Aišku, svarbiausias, kad sumažinti CO2 visokiom priemonėmis.

T: Supratau, o tada, na, kaip jūs, kaip judėjimas bandėte tuos tikslus pasiekti?

P: Taip tai „Fridays for Future“ toksai, tokia savybė yra, kad ten yra jauni žmonės, kad ir paaugliai, moksleiviai, šeštokai, septintokai, abiturientai – jie dar neturi jokių įrankių šiom pasaulinė problemom spręsti. Jie ne politikai, jie ne verslų savininkai, jie nėra uždirbę didelių pinigų, jie neturi galios ir įtakos, lobizmo kažkokių įrankių. Tai „Fridays for Future“ dalyvių vienintelis įrankis yra streikas ir protestas, dar edukacinės akcijos, pažindinti visuomenę, aplinkinius, savo klasę, bendruomenę su klimato krizės problematika. Tai mes Kaune irgi ką darėm, tai buvo dažniausiai penktadieniais... jo, penktadienio streikai, bet mes ne kiekvieną penktadienį darėm, gal ten kokį kartą per mėnesį, kartais du. Ir iš pradžių, kai įkūrėja grįžo iš Vengrijos, tai toks didelis susidomėjimas buvo, tikrai susirinkdavo žmonių nemažai į tuos streikus. Aš sakau nemažai, tai reiškiasi apie keliasdešimt, Kauno mastais tai yra nemažai. Tai būdavo tie streikai, o ką dar sugalvodavom, tai kas ten kokių idėjų turėdavo, darydavom plakatų rodymą Laisvės alėjoje ten išsidėliodavom arba dalyvaudavom kituose renginiuose, kur mus pakviesdavo bendradarbiauti, dieną be automobilio švėsdavom, važiuodavom troleibusais ir dėkodavom žmonėms, kurie naudojami viešuoju transportu ir kiekvienam ten po mažą dovanėlę įteikdavom. Ką prigalvodavom, ką nubalsuodavom, ką įdomiau galima įgyvendinti su savo mažais resursais tą ir darydavom, bet daugiausiai tai streikas.

T: Supratau, o tada kalbant apie save pačią, tai kodėl nusprendėte nebetęsti šios veiklos?

P: Tai čia keli aspektai buvo, iš kurių vienas gal svarbiausias, kad atėjo pandemija ir tada tiesiog klimato krizės problematika tapo nebe prioritetas. Aišku, sveikatos krizė pasaulinė, pandemija, keleri metai tokios įtampos, bet paskui klimato krizės problematika niekada ir nebesugrįžo į tas pirmas eiles, tai tiesiog, pandemija labai didelę įtaką padarė, nes, nu, nieko negalėjai padaryti iš tiesų. Negalėjai susitikti, negalėjai protestuoti, tas visuomenės aktyvumas, įsitraukimas labai mažas ir tie judėjimo nariai išsibarstė, įkūrėja išsikraustė į Vilnių gyventi ir dirbti, kas visiškai suprantama ir taip savaime gavosi, kad narių nubyrėjo, nubyrėjo. Aš supratau, kad tapau vos ne pagrindinė organizatorė su dar keliais. Tai šitas. O antras, svarbus aspektas buvo, kad per tuos kelerius metus – du, tris, kai buvau aktyvi, įdėjau labai daug savo asmeninio laiko, pastangų, susitikimų, bendravimo, organizavimo ir mačiau, kad nepaisant to, vis tiek nieko nevyksta, vis tiek jokio pokyčio nematau ir supratau, kad net ir klimato aktyvistė būti yra niekis (*juokiasi*), nes tiesiog visuomenei šita problema nėra aktuali, Lietuvoje ypač, kaip užsienyje yra negaliu pasakyti. Tai tiesiog nusprendžiau išsaugoti savo psichologinę sveikatą ir atsiriboti, nes, nu, nepersiplėši, o aš tokia, kur jeigu darau – darau maksimaliai, save visą atiduodu ir galų gale nematau rezultato, įvairių minčių ateina. Ir sudėjus su pandemija, sudėjus su tuo, kad labai sumažėjo judėjimo narių, sumažėjo susidomėjimas ir aš nustojau dalyvauti ir tiesiog taip po truputį visiškai nutraukiau ryšius su „Fridays for Future“.

T: Supratau, o pavyzdžiui, na, net ir išėjus iš to judėjimo, ar jūs dar laikot save tokia kaip klimato aktyviste, ar tai, na, kaip ir nebėra tokia jūsų tapatybės dalimi?

P: Aš gal vadinčiau save klimato aktyviste, nes, pavyzdžiui, jeigu pamatyčiau, kad streiką organizuoja kažkada, tai tikrai prisijungčiau ir palaikau idėjas įvairių judėjimų, tiek „Fridays for Future“, tiek „Extinction Rebellion“, tiek bet kokio kito, ypač jei tai būtų *grassroots movement*, kaip lietuviškai išversti, nežinau...

T: Iš apačios kylantis?

P: Taip, taip, jeigu iš apačios kylanti iniciatyva spręsti klimato krizę aš tikrai palaikyčiau, tiesiog pati nebenoriu to inicijuoti ir organizuoti. Kaip narys, kaip kažkokia maža pagalba šalia suteikti, prisidėti. Tai dėl to laiku, vis dar laiku save klimato aktyviste ir tikrai labai palaikau žmones, kurie skiria savo asmeninį laiką, pastangas, energiją organizuoti ir šviesti žmones.

T: Supratau, o tada, kai aktyviai ten gana dalyvavote, tai kaip jus priėmė Lietuvos visuomenė, na, politikai ?

P: Įvairios patirtys, mes kai organizuodavom streikus, tai turėdavom gauti leidimą iš Kauno savivaldybės, visada gaudavome be problemų, tiktai reikėdavo laiku kreiptis pagal tuos nustatytus terminus ir kartais netgi policijos ekipažas mus lydėdavo, tai iš Kauno savivaldybės sakyčiau toks priimtinas požiūris buvo. Dabar politinių veikėjų visokių buvo, pavyzdžiui, buvo viena situacija, kai mes rašėm seimo nariams laiškus, neatsimenu kokiu klausimu dabar čia buvo, bet prisistatėm, kad FFF, klimato aktyvistai, na, kažkoks svarbus klausimas buvo, miškai ar medžioklė. Ir buvo Seimo narė, kuri atrašė tokius pašaipūniškus laiškus, kad ko jūs čia lendat, sėdėkit savo suoluose, neturit ką veikti, eikit ruošti namų darbų. Tai iš kai kurių politikų tikrai jautėsi toksai, kad jie neišmano apie klimato krizę, jiems neįdomu, gal jie netgi aktyviai neigia tai, tiktai nepasisako ir jie nebijo parodyti, kad, nu, nesvarbu ką jūs čia streikuojat ir jūsų problemos neaktualios ir niekaip prie jų sprendimų neprisidėsim. Tai tokių įvairių buvo patirčių. O Lietuvos visuomenė irgi dvejopai – kai savo rate bendrauji, tai atrodo, kad visi žino apie klimato krizę, kas galėtų nežinoti? Ir tas supratimas yra, žmonės supranta kodėl tu tą darai, bet iš tiesų, tai didžioji dalis visuomenės nežino apie tai, apie klimato krizės problematiką ir kartais netgi aktyviai neigia ir priekaištauja kodėl čia kelia triukšmą penktadieniais, čia vaikšto, rėkauja. Buvo vieno streiko metu kažkas dviračiu pravažiuodamas butelį į mus paleido protesto metu, nu tiesiog, metė šiukšlę. Tai buvo visokių tų patirčių nu, taip, priklauso nuo to, koks žmogus apsišvietęs turbūt. Jeigu žmogus apsišvietęs, tai jisai reaguoja teigiamai ir palaiko, bet kadangi tokių žmonių visgi mažuma, visi susirūpinę savo mažais pasaulėliais, tai jie ir pyksta, kad čia ko čia rėkauji, nesupranta.

T: Aha, supratau, na taip. O tada kalbant apie kažkokius sunkumus arba apribojimus, su kuriais teko susidurti, tai ar čia būtų tokie pagrindiniai, ar dar kažkas buvo?

P: Gal susiję su pandemija buvo, bet čia visiškai natūralu, kad tada tai buvo karantinai, nebebuvo galima daryti susitikimų, tai ir mes negalėdavom gyvai susitikti, tai Zoom skambučiai buvo organizuojami. Savaime aišku, tada ir protestų būdavo negalima vykdyti, galvojom, kaip iš to išsisukti, pavyzdžiui, organizavom vieną protestą, kad į protestą atėjo tik batai – privežėm batų daug visokiausių savo ir savo plakatus, kurių irgi turėjom apie keliasdešimt ir Laisvės alėjoj išdėliojom. Nu ir visi praeiviai, kas ėjo pro šalį galėjo skaityti apie tą problematiką. Tai toks bekontaktis streikas buvo, bet iš tiesų pandemija labai apribojo veiklą, nu tai va taip ir prisidėjo jinai turbūt prie viso nutraukimo ryšių. O daugiau tai kas, savivaldybė visada leisdavo, kaip ir nieko daugiau, bent jau aš apie Kauną sakant, nes žinau, kad Vilniuj, kai organizuoja didesnius streikus, ten gal kitokios problemos...

T: Supratau, o tada, na, kalbant apie pačią grupę jūsų, kaip bendruomenę, kaip galėtumėte apibūdinti vidinius ryšius tarpusavy?

P: Aha. Bendraminčiai, geri pažįstami, keletas draugų... Jo, bet tas bendraminčiai gal pats pagrindinis yra, nes labai sunku surasti žmonių, kurie taip giliai domėtusi ir suprastų krizės mastą taip labai, kad keistų savo asmeninį gyvenimą ir pasirinkimus, kad visuomenė paskui gal ir kreivai žiūri į tave (*juokiasi*). Tai vat čia tokie žmonės, kurie tave supranta, kurie daro tą patį, su kuriais jautiesi ne vienas. Tai mano asmeninė patirtis, tai buvo labai teigiama su visais judėjimo nariais, kažkaip visi buvo adekvatūs, protingi žmonės.

T: Supratau, o tada kaip jūs priimdavot sprendimus viduj, ar buvo kažkokia hierarchija, ar turėjot lyderį, ar kažką panašaus?

P: Tai čia viena iš priežasčių kodėl man dar patiko „Fridays for Future“, tai, kad viskas buvo grįsta demokratija, jeigu yra kažkoks klausimas ir neapsisprendžiam – balsuojam. Kiekvienas gali siūlyti savo idėjas, jas apginti, o dėl hierarchijos... Aišku, natūralu, kad yra apsigimę lyderiai ir organizatoriai, kurie moka vesti tiek pokalbį, tiek organizuoti, tai paprastai jie savo noru apsiimdavo šitą darbą, o kiti – su džiaugsmu, džiaugdavosi, kad kažkas apsiima (*juokiasi*) šitą darbą ir tam žmogui padėdavo. Bet tokio pagrindinio lyderio nebuvo, pavyzdžiui, susirinkimo sudėtis skiriasi – ateina skirtingi žmonės, kažkas dirba, kažkas nebūna, tai vienu pokalbiu vienas žmogus daugiau kalba, kitą kartą kitas, ypač per Zoom susitikimus tas išaiškėjo, kai reikėjo rodyti įvairius ženklus, kad tu nori kalbėti, bet nenori nutraukti žmogaus, tada pokalbio pradžioje išsirenkamas pokalbio kaip vedėjas, kuris stebi veidukus, kas pakėlęs ranką, kas šnekės – moderatorius galima sakyti. Bet tas žmogus irgi keisdavosi, vieniems patikdavo būti moderatoriais, tai jie patys pasisiūlydavo, kiti sako ne, ne, niekas neversdavo. Tai mano manymu viskas labai savanoriškai ir labai demokratiškai vykdavo.

T: Supratau, o tada, na, čia turbūt klausimas kaip prieš kovidą būdavo tai kaip dažnai rengdavote tuos protestus, demonstracijas?

P: Susitikimus gyvus rengdavom maždaug 2 kartus per mėnesį. Jeigu kokį renginį būdavom susiplanavę tai ir dažniau. Protestus penktadieniais – maždaug kartą per mėnesį. Kai būdavo daugiau žmonių, organizuodavom ir daugiau. Tada organizuodavom protestą, jeigu būdavo kažkokia proga, pavyzdžiui, kai būdavo pasauliniai streikai, nustatytos datos, tai mes irgi prie jų prisijungdavom ir tą nustatytą datą organizuodavom. Tai jo, nu, maždaug kartą, du per mėnesį tikrai kažkas vykdavo.

T: Supratu, o tada kaip, na, komunikuodavot tarpusavyje, kokias priemones naudodavot?

P: Tai buvo Facebook grupė, chatas, kur rašydavom, diskutuodavom, paskui per pandemiją Zoomas labai padėjo, labai funkcionalus įrankis ir gyvi susitikimai. Tai tiesiog kavinė ar gamtoj kažkur susitikdavom, aptardavom idėjas, renginius, piešdavom plakatus kartu. Viešose vietose susitikdavom, į bibliotekas mus dažnai įsileisdavo labai draugiškai, duodavo net priemonių ir tikrai sako darykit. Taip, o dar nepamirėjau prie kito klausimo buvo kur sakėt kokius mes organizuodavom renginius, dar vienas iš renginių, ką net kelis kartus darėm, tai organizavom filmų peržiūras irgi bibliotekoje, Kaune, Vinco Kudirkos ir dar kažkur buvo... Nu su klimato krizės problematika, suorganizuojam per Facebook renginį, kviečiam žmones, kviečiam pažįstamus, paleidžiam reklamą kartais per Facebook, spragėsių prikepėm (*juokiasi*) ir va dar vienas iš renginių būdavo. Tai čia ne į temą, prie to kito klausimo.

T: Supratau, o tada dar įdomu, na, apie tuos didesnius, užsienio „Fridays for Future“ filialus, ar jie darė kažkokią tai tiesioginę, ar netiesioginę jums įtaką?

P: Aš manau, kad labai nedarė, nes „Fridays for Future“ tokia yra, toks veikimo būdas, kad bet kas gali įkurti „Fridays for Future“ grupelę, gali būti kelios grupės viename mieste ir jos veikia taip, kaip nori, kol laikosi tų svarbiausių principų. Aišku, laikosi, nes dėl to ir atėjo „Fridays for Future“ – žino apie ką tai. Tai manau užsienio „Fridays for Future“ nedarė didelės įtakos, išskyrus, kad tas informacijos – paskaitai internete, apie ką čia – o, mane tai domina, tai atitinka mano vertybes, tai

vadovaudamasis tuo, ką „Fridays for Future“ pasaulinis skleidžia, bandai ir savo šaly tą patį daryti. Žinau, kad buvo organizuojama kelionė į Prancūziją, keli aktyvistai važiavo iš Kauno – ten mokintis apie klimato aktyvizmą, nežinau, gal tai padarė įtaką, kažkaip pakeitė tų žmonių požiūrį, turbūt, turbūt jau grįžę tas žinias perdavė kitiems, bet aš laikyčiau tai teigiamu dalyku, kad dalinamasi patirtimi.

T: Supratau, o tada tai, na, ar jūs matėte savo judėjimą kaip didesnį globalų, ar kaip lokalų judėjimą labiau?

P: Tai, abudu (*juokiasi*), matėm save kaip globalaus judėjimo atstovus, nes laikėmės tų pačių vertybių ir mąstėme globaliai, nes klimato krizė yra globali problema, bet veikėme lokaliai, savo bendruomenėse, savo mokyklose, savo aplinkoj – tai buvom ir ta maža grupelė konkrečiai Kauno „Fridays for Future“. Aš manau čia labai gudriai darė, kad galvojo apie pasaulio problematiką ir bandai tą problematiką asmeniškai pristatyti savo aplinkai.

T: Supratau, dėkui, na, mes gan greitai prabėgom tuos klausimus, liko tik tai tie statistiniai tokie. Tai visų pirma, koks jūsų išsilavinimas būtų?

P: Magistro laipsnis [...].

T: O iš kokio miesto esate?

P: Kaunas [...].

T: Supratau, o tada kaip apibūdintumėte savo politines pažiūras?

P: Aha, politinės pažiūros liberalios, žmogaus teisės man labai svarbu, gal netgi pirmoje vietoje (*juokiasi*) tai va dėl to ir sutapo su „Fridays for Future“ vertybėmis, kad žmogaus laisvės rinktis, bet kartu turi būti neapribotos jo teisės į sveikatą, į išsilavinimą, į galų gale saugumą, ko Lietuvoje irgi labai trūksta, jeigu kalbame apie visokias mažumas. Tai va.

T: Supratau, tai iš manęs tiek realiai, spėjom į tą Zoomo laiką... Ačiū jums labai, kad prisijungėt ir pakalbėjot su manimi...

P: Gerai, tai labai ačiū, kad domitės ir didelės sėkmės padaryti magistrinį...

Interviu Nr. 9

Pašnekovė: Laura (vardas pakeistas), buvusi „Fridays For Future Lietuva“ ir „Extinction Rebellion“ narė, amžiaus kategorija 25-29 m., turi aukštąjį išsilavinimą (gamtos mokslai), dirba aplinkosaugos srityje.

Interviu data: 2024 m. lapkričio 6 d. Interviu trukmė: 40 min. 33 s.

T: Taip, tai tada įrašymas pradėtas. Sveika dar kartelį ir, na, vis tiek turiu primint, kad įrašau tiksliai tam, kad transkribuočiau ir duomenis naudosiu tiksliai magistro rašymui. [...] sekant iš to klimato, tai kokiam judėjimui ar judėjimams priklausė seniau? Būtent klimato aktyvizmo?

P: Tai ilgą laiką buvau „Fridays for Future Vilnius“ narė ir po to turėjau pertrauką ir šiek tiek buvau prisijungus prie „Extinction Rebellion Lietuva“, bet irgi ten, dabar galvoju, kokį pusę metų gal pabuvau, ne ilgiau.

T: Tai tarsi pagrindinis labiau buvo toks „Fridays for Future“?

P: Taip, tai čia kelinti tie metai, devyniolikti, turbūt buvo, pati banga mūsų...

T: Supratau, o tada, na, kaip tavo gyvenime apskritai atsirado tas toks klimato aktyvizmas?

P: Na, pas mane tiesiog jau ir mokykloj labai man, turbūt, vat, pradėjo rūpėti ta gamtos tarša, žmogaus ir gamtos santykis, ir aš pati, vat, gyvenau kaime. Tai ten tas santykis yra daug artimesnis ir visą vaikystę praleidau po gamtą ten būdama, žaisdama ir po to nusprendžiau rinktis ekologijos studijas Vilniaus universitete bakalauro. Tai ten tada jau gilino jau tas labiau biologines žinias, labiau tą santykį, taip, žmogaus, aplinkos per įvairias labai skirtingas tematikas. Tai tenais jau labiau į tą profesinę pusę kelią turėjau, ar ne, ir, baigus universitetą, ieškojau darbo, įsidarbinau organizacijoje „Darom“, kurie organizuoja švarinimosi akcijas Lietuvoje, dabar jau šiek tiek aptilę, bet aš organizavau vienuoliktą, man atrodo, akciją, jau buvo. Tai dirbdama ten, susipažinau viename irgi per kolegę, ten jinai buvo irgi iš „Darom“, pakvietė mane sudalyvaut, aš jau net nebepasakysiu koks ten renginys buvo, bet buvo kažkoks irgi ekologinis susibūrimas, man atrodo, ar net su menininkų kryptim kažkas. Žodžiu, dabar jau... seniai tas buvo, jau net nebeatsimenu tiksliai, bet ir tuomet ten susipažinom su [...] Erasmus studente iš Austrijos. Ir mums abejoms buvo pakeliui tuo pačiu autobusu ir mes tada, važiuodamos susikalbėjom, susidraugavom susikontaktavom ir vėliau jinai pakvietė į pirmą susitikimą, tokių... klimato aktyvizmo, kaip ten, entuziastų, ir jinai vat mus visus subūrė ir taip aš atsidūriau tam judėjime.

T: Supratau o, jeigu reikėtų, na, tokią kaip chronologiją padaryti ten nuo priklausymo vienam judėjimui iki kito. Galbūt galėtum prasiplėsti apie tai?

P: Tai aš „Fridays“, man atrodo, metus su puse, gal ir ilgiau. Tai, man atrodo, devyniolikti metai ten buvo... dabar taip, nes pirmi metai, man atrodo, po univero. Ir ten tada buvau apie, sakau, metai su puse gal, gal du. Reiktų atsidaryt savo kokią *civiaką* (*juokiasi*), pasižiūrėt. Ir po to man buvo pertrauka, nes išvažiavau... Ai, nu, dar nepaminiėjau, aš dar dalyvavau „Climate Coalition Nijmegen“, čia buvo Nyderlanduose, aš studijavau magistrą. Tai va, todėl „Fridays for Future“ ir išėjau, nes tiesiog išsikrausčiau kitą šalį ir studijavau magistrą dvidešimtais metais, dvidešimtieji-dvidešimt pirmieji. Ir ten vat irgi priklausiau olandiškam judėjimui klimato kaitos būtent to miesto Nijmegen. Ir mes ten buvom kaip ir padalinys, kažkokių tų visų didesnių judėjimų. Tai irgi keletą renginių organizavom. Tai dar šiaip priklausiau ir studentų klubui „Agreen“, ten toks jau nevisai jau pavadinčiau judėjimu. Tai taip. Tai ten, vat, ar ne, irgi šiek tiek tuo aktyvizmu užsiėmiau. Ir po to grįžau į Lietuvą, ir įsidarbinau Aplinkos ministerijoje, ir nusprendžiau, kad čia bus interesų konfliktas su „Fridays for Future“, kad nelabai galiu protestuot prieš Aplinkos ministeriją pati ten dirbdama (*juokiasi*), tai todėl vat irgi nebegrįžau tą judėjimą. Ir po to, „Extinction Rebellion“, aš dabar galvoju, kada jisai ten buvo, nes ten įkūrė [...] tokios merginos irgi iš užsienio grįžusios ir aš ten prisijungiau ne iš karto, ten mane pakvietė, turbūt. Kažkas irgi iš buvusių „Fridays for Future“ narių, nes ten irgi, iš tų „Fridays“ nuėjo dalis „Extinction“, tai aš ir kažkurį laiką ten pabuvau, bet kažkaip mes ten labai neįsisiūbavom ir aš ilgai ten nebuvau, bet dabar bandau atgamint, chronologiškai, kaip tu sakai, kada ten viskas vyko... (*juokiasi*)

T: Tai viskas okey, nebūtina taip smulkiai...

P: Hmm, turbūt kokiais dvidešimt trečiais gal buvau šiek tiek ten, bet gal ir dvidešimt antrais...

T: Tai žodžiu, viskas tvarkoj, nereikia tiek smulkintis... Man dar įdomu, net nežinau dabar, kaip klausti, klausiu turbūt apie abu judėjimus, gal, kad, žodžiu, kas tau asmeniškai, na, buvo tie judėjimai, ką jie tau reiškė tuomet, kai priklausėi?

P: Tuo metu man atrodė, kad man tai reiškia, kad aš čia gelbėju pasaulį, atkreipiu, ar ne, dėmesį visuomenės į tas problemas, bet, kai jau šiek tiek, vat, ar ne, atsitraukus nuo jų ir jau kažką kitą veikiant gyvenime, tai man labiau atrodo, kad ten man buvo bendruomenė. Tiesiog, tų mūsų eko

keistuolių, kuriems labai rūpi, labai skauda ir mes dažnai būnam nesuprasti kitų aplinkinių: „Kodėl tau taip skauda“, „Kodėl tau čia rūpi?“ Nes kiti žmonės: „Ai, aš gyvenu savo gyvenimą ir nekvaršinu sau galvos“. Tai, o ten vat buvo žmonės, kurie, na, kvaršino tą galvą (*juokiasi*) ir mus tas sujungė. Ir tikrai ten mes buvom tokie keistuoliukai didžioji dalis. Aš irgi pagalvoju, mano tokia net teorija, kad truputį ir neurodivergentai mes ten tokie susirinkom, kur ne iki galo visuomenės suprantami žmonės ir buvo ta mūsų, ar ne, pradinė lyderė [vardas], kuri buvo labai šiltas žmogus ir jinai labai mus mokėdavo įtraukt, uždegt, primint, kodėl mes čia, kaip čia labai svarbu ir, kad ką mes darom yra reikalinga. Ir, tiesiog, turbūt, ir tas noras būt reikalingam, noras kažkaip, ar ne, nešti tą žinutę. Ir, turbūt tas ir buvo pagrindinė motyvacija, kad tu priklausai kažkam, kažkokiai grupei žmonių, tu kažką veiki kartu, tas jus jungia ir tuo pačiu, ką jūs veikiat, tai čia ne, ne baliavojam, ar ne, ten penktadienį vakare, bet vat nešam savo žinutę, atkreipiam dėmesį į globalias problemas. Tai tas ir buvo turbūt man, kas yra tas judėjimas tai sąmoningų žmonių bendruomenė. Vat taip trumpai.

T: Supratau, dėkui, kad pasidalinai. Tada dar, na, panašiai sekant iš šito, tai kokias tau emocijas kėlė būtent tas dalyvavimas judėjime, judėjimuose.

P: Tai irgi labai dvilypės būdavo tos emocijos, nes aš, iš tiesų, nebuvau tas žmogus, kuris labai norėjo eiti į gatvę ir rėkti ten, su plakatu stovėt, tai labai reikėjo perlipti per savo tą nejaukumą, baimę, kad kaip aš atrodysiu, ką čia apie mane pagalvos kažkaip perlipt per tą asmeniškumą, į tą labiau žinutę, kad tu ne atstovauji savęs, [...] tu atstovauji žinutę, kaip tokią, kad klimatui blogai – kažką darykim. Tai taip buvo, reikėjo ir daug drąsos, sakyčiau. Ir tuo pačiu, ir buvo labai smagu, kai mes tą viską padarydavom jau, nes pati pradžia būdavo labai nejauki, kol susirenkam, kol ten susistatom, atsistojam jau tenais, bet jau kai vyksta, tai tu užsidegi, atrodo entuziazmas, kad va tu čia darai kažką vertingo, įdomaus, smaugaus. Ir vieni kitus tada palaikom, tai tada tas bendruomeniškumo jausmas. Šiaip tai nebuvo daug tų klimato neigėjų, kad jie ateitų ten mums kažkaip labai ten trukdyt, tai gal ir tas šiek tiek palengvina tą visą būseną, kad nebuvo daug tų prieštaravimų. Aišku, ten po to, po tų visų mūsų protestų būdavo ten po straipsniais įvairiais tų komentary, tai aš ten stengdavausi labai jų ir neskaityt. Bet ir tuo pačiu, taip, ir būdavo džiaugsmas, kad tu darai, kad tu nesėdi rankų sudėjęs, kad tu bandai prisidėt ir, kad tu turi kitus bendraminčius, tai tas, galbūt, supratingumo tarpusavio jausmas ir mažiau bejėgystės, kai tu bent jauties kažką padaręs, nes tuo pačiu būdavo ir labai daug ir to bejėgiškumo, kad mes tokie maži, ką čia ta Lietuva gali padaryt? Mes ir taip čia tokie vat, ar ne, nedidukai ir ne tiek daug prisidedam. Nu tai aišku, čia daug buvo ir tos kritikos iš kitų: „Kam čia, vat, Lietuva, tai čia jau mažiausiai turi kažką daryt čia, gi, Kinija, Indija ir visi kiti“. Tai taip, būdavo daug tų tokių labai visokių tų emocijų, toks chaosas, maišalynė, iš tiesų (*juokiasi*), taip stadijom, nes kol turėjom susitikimus, viskas visai smagu, mes bendraujam, mes planuojam tada jau, kai jau įvyksta tas suplanuotas renginys, tai ten irgi tų emocijų tokių... Ir tokių, ir tokių, kai praeina, vėl tada toks atoslūgis, džiaugsmas, kad padarėm. Bet tuo pačiu ir kartais ir liūdesys, kad per mažai padarėm, kad reiktų kažkaip dar kitaip labiau į tą problemą įsitraukti. Nu, aš save guosdavau, kad aš ir taip su tuo dirbu, per savo tą jau darbinę, ar ne, veiklą. Bet vis tiek atrodo negana. Kad aš čia jaučiu jau prisakiau tų emocijų, pavadinimų labai gausiai (*juokiasi*).

T: Taip, dėkui tada už tai ir, na, tai kokius jūs tikslus turėjote būtent judėjime?

P: Tai pagrindinis tikslas buvo atkreipti dėmesį žmonių, kad ta problema egzistuoja, nes Lietuvoj, tai nieks kažkaip labai ir iki tol nekalbėjo tom temom. Mokslininkai, savo mažose bendruomenėse, tikriausiai, žiniasklaida kartais ten galbūt ir parašydavo kokį straipsnelį, kad va, mokslininkai įspėja, bet kažkaip taip niekas labai neįsisąmonino, kad tai vyksta, kad tai jau čia, kad tai jau šalia ir pagrindinis tikslas ir buvo atkreipti visuomenės dėmesį. Tuo pačiu buvo ir mūsų, turbūt, klaida, kad mes apsiėmėm taip labai plačiai – visuomenė. Kas ta visuomenė? Į kokią grupę mes tiksliai orientuojamės? Bet taip, tai buvo tam sukurta, ir, aišku, dalinai buvo ir atlieptą pasaulinį judėjimą – prisidėti prie pasaulinio jaunimo, kad ir lietuviams rūpi parodyt. Nes, pagrindinė, atsimenu, žurnalistai klausdavo: „Tai kaip jūs matot? Tai ar Lietuvai čia aktualu? Kodėl, vat, lietuviams turi tai

rūpėti?“ Tai mes ir turbūt irgi tuo susibūrimu ir norėjom parodyti, kad ir mums rūpi, kad yra žmonių, kuriems rūpi, ir Vilniuj, ir Lietuvoj – ne tik visam pasauliui.

T: Supratau, o tada, na, kaip jūs tų tokių tikslų siekėt tada, kokiom priemonėm?

P: Tai pagrindinė priemonė, tai buvo protestų organizavimas, renginių. Tai pradžioj buvo jau tie visiškai klasikiniai susibūrimai su plakatais. Tada organizavome ir tokį kaip Baltijos kelio atitikmenį, kur susikibom rankom, turėjom tokią gyvą žmonių grandinę, jau irgi čia jau kūrybiškiau pažiūrėjom į tą visą. Nemažai dalyvaudavom ir renginiuose – mus kviesdavo, nes jau kai atsiradom, tai vat tada jau pasimatėm, kad esam, tai tada visiems labai įdomu pasidarė, ką mes čia veikiam, ko mes čia norim, tai tada ir į žiniasklaidos priemones nemažai tekdavo eit atstovauti tuos judėjimus ir diskusijose, ir institucijos kaip kur net kviesdavo, įtraukdavo į tam tikrus procesus. Tai tų veiklų, vat, vis padaugėdavo, nors taip pat pagrindinis, tai būdavo tie mūsų pačių organizuojami renginiai, protestai, demonstracijos – mes net ne protestais vadindavom, demonstracijom tokiom labiau.

T: Aha, supratau, o tada dar paklausu, kodėl, galbūt, nusprendei, na, nebetęsti šios veiklos?

P: Tai iš dalies nutiko gyvenimas jau šiek tiek ir paminėjau, tai „Fridays“ palikau, nes išsikrausčiau, ar ne, į užsienį ir šiaip buvo kovidai ir tai jau mes buvom tokie išsikvėpę, ten jau nelabai buvom... Bandėm mes ten ir *online* formatus, ir jie šiaip, nu, sakyčiau, dar nebuvo ir patys nesėkmingiausi, visai dar pavykdavo, bet tai nebuvo tas pats, kas gyvas veiksmas. Ir ta mūsų bendruomenė šiek tiek, galbūt, pabiro, nes iš tiesų buvo ir gan varginanti ta veikla, nes vis tiek, tu dirbi ne su kažkokia faina, pūkuota tema, o su tuo, kad kažkur žmonės žus, kažkas, ar ne, tenais užlies kažką, ten tos visos stichijos ir, kad visiems atrodo aplinkui, nu, tuo metu man tikrai atrodė, kad visiems kitiems tai nerūpi. Tai ir tos motyvacijos kažkiek gal jau pradėjo trūkti, nes pradžioj dar ėjom iš tos tokios jėgos, kad: „Oi, kaip čia faina, mes čia kažkaip smagiai tą temą pateiksim, parodysim ir vat, ar ne, bus kažkoks tas didesnis rezultatas“. Bet, nu ką, žiniasklaida parodė ir sekantis reportažas vėl ten apie kokią nors ten olialia pupytę ar ten, nežinau, kokia nauja panda gimė zoologijos sode. Tai mes buvom irgi, galbūt, šiek tiek ir maži, bet taip, tai ir tada taip, aš išsikrausčiau. Tai kaip ir tęsiau tą veiklą tiesiog kitoje organizacijoje. Ir tada vat, vėlgi tai mano profesiniai pasirinkimai. Aš nusprendžiau, kad man neužtenka tiesiog vat, ar ne, pastovėt gatvėj. Aš vis tiek vat tą savo profesinę veiklą su tuo sieju, su tom temom ir kai įsidarbinau, ar ne, Aplinkos ministerijoje, tai aš jau vėlgi dirbau iš tos kitos pusės, iš vidinės pusės, kad keičiu sistemą, neburbėdama sistemos, bet būdama jau jos viduj, tai jau save per tą prizmę mačiau. Ir XR'e dar tiesiog vat, galbūt labiau norėjau padėt jiems, bet jau pati nebemačiau, iš tiesų, kaip jau gal labai galėčiau prisidėti. Ir taip ir užgėso tas mano užsidegimas ir nuolatinė kitų, galbūt, narių kaita, kad nebuvo to pastovumo. Tas mūsų senbuvių ratelis irgi labai išsiskirstė visi. [Vardas] pati, jinai irgi, kiek čia, metus pabuvo. Tai, nu, kai jinai išvyko jau tada jau prasidėjo tas toks lyderio trūkumas pas mus. Nebuvo kas apsiimtų tą atsakomybę visus surinkt, suorganizuot, uždegt. Tai ir tie judėjimai prablėso, tada ir motyvacija prablėso ir taip tada jau aš kažkokias kitas veiklas pradėjau veikti ir supratau, kad, kai dirbi darbą su tom temom ir taip, tai noris laisvalaikio kažkokio kitokio. Nebesinori nuolat galvoti apie problemas, noris ir ten, nežinau, ir pasportuoti, ir su draugais susitikti, ir kažką kitą paveikti ir... Tai toks visas priežasčių burbulėlis susidėjo.

T: Supratau, o tada dar toks klausimas, ar tada tu dar save laikytum, na, tokia kaip ir klimato aktyviste, ar jau tarsi nebe?

P: Na, aš dar *Linkedin'e* užsirašius *climate advocacy* ar kažkaip taip, *speaker*. Bet, iš tiesų, dabar gal šiek tiek per kitą prizmę, ne pilietinė aktyvistė, nu, tiesiog, darbinė aktyvistė (*juokiasi*). Net nežinau, nes tiesiog, irgi, realiai, tom pačiom temom dirbu tik šiek tiek iš kito kampo. Ir nebeinu į gatves, nebeinu, ar ne, kažkur ten labai daug kalbėt. Bet, jeigu įdomi tema ir kažkur dar prireiktų, tai galbūt ir dar išbėgčiau į aikštelę (*juokiasi*).

T: Supratau tada dar, na, kalbant apie patį Lietuvos kontekstą, na, kaip judėjimo tokį veikimo lauką, tai, na, kaip tu vertini jį, galbūt, na, kaip jisai priėmė jus? Kaip visuomenė priėmė? Kaip politikai priėmė? Kaip judėjimą.

P: Nu, tai turbūt į mus labai rimtai nežiūrėjo, aš, galbūt, taip galvočiau: „Ai, čia jaunimėlis, pasitraipys ir baigsis“. Bet kažkaip įvairių tų nuomonių buvo. Ta bendra visuomenės nuomonė tai tokia, nu, labiau abejingumas. „Nu ką, čia kažką jaunimas veikia? Tegu veikia tada“. Man atrodo irgi, per laiką, galbūt, mes tą labiau įgavom, bent jau tam burbulė, ar ne, aplinkosauginiam, aplink klimatosaugos, kad esam ir, kad mes esam tas jaunimo, visuomenės balsas, kurį galima įtraukti. Ir šiaip, iš tiesų, dabar aš net galvoju, kad mes buvom tokie labiau išnaudojami saviems tikslams: „Taigi mes įtraukiam jaunimą, mes įtraukėme visuomenės, mes parašėm „Fridays for Future“ ir jie ten kažką mum pasakė, ne atsakė, jie sudalyvavo mūsų diskusijoj“. Tai toks mes buvom, atsirado toks naujas vienetas, kurį galima panaudoti ar diskusijos metu, ar pakalbinti ten radijui, TV kažkur, pakviesti į renginį. Tai aš irgi, atsimenu, mes ėjom prezidentūrą, tai prezidentas tai net neišbuvo per tą mūsų pranešimą, jau jis ten kažkur pabėgo, pristatė ten tą renginį ir dingo. Ir po to vat irgi žmonės taip paklauso: „Jo, *cool*, faina, o ką jūs darot iš tikrųjų?“. Visi labai norėjo iš mūsų, kad mes išspręstume tą problemą, nes jeigu mums rūpi, tai vat jūs dabar kažką padarykit dėl to. Ir mums rūpėjo, ir mes bandėm, ir mes ėjom, ir su politikais kalbėtis, ir į Seimą ėjom, ir ėjom į visokias darbo grupes, nes buvo, man atrodo, dalis tam tikrų grupių ir buvo to tokio užklasinio darbo nemažai. Ir iki to daėjom, kad tiesiog pervargom nuo tų visų užklausų, nes visiems, visiems, visiems visko reikėjo iš mūsų. Visi norėjo, kad kažkaip ateitume, pakalbėtume ir mes buvom toks, kaip ir... Taip, tapom tuo visuomenės balsu. Bet aš jau pamečiau mintį, nuo ko mes čia pradėjom? (*juokiasi*)

T: Nuo to kaip Lietuvos kontekstas priėmė jus...

P: Tai va, tai priėmė taip, kad mes tapom aktualūs nešti žinią, bet prie tikrų sprendimų tas mūsų nepriartino. Nors, su visuomenės, manau, tikrai pakėlėm kažkokį sąmoningumo lygį šiek tiek. Bent jau tuos, kuriuos pasiekėm, kurie, vat, domėjosi, įsitraukė, bet to žmogaus, kuris ir taip niekuo nesidomi, tai tu turbūt, nežinau, ką turi daryti, kad jis susidomėtų. Čia, nu, tai kaip ir rinkimai parodė, ar ne, pusė visuomenės, vis tiek, jie net neateina. Tai tu čia gali per galvą verstis, bet tu jų nesudominsi. Tai taip visuomenė priėmė, dalis priėmė – dalis nepriėmė. Dalis priėmė į tą artimą, burbulą, o dalis pasinaudojo *pijarui*, pasirodymu: „Kokie mes faini ir mes va čia vat išklausėm, pasikalbėjom“, bet nieko dėl to nepadarė.

T: Supratau, o tai, na, ar buvo kažkokių tai, na, konkrečių sunkumų, ten apribojimų, kad susidurtumėte?

P: Tai sunkumai būdavo tiesiog, kad tu, jeigu tu dirbi, kažką veiki, tai pas mus buvo ir studentai, buvo ir moksleiviai, buvo ir dirbantys žmonės labai ta įvairi gyvenimo... gyvenimo etapai pas visus. Ir tave kviečia, vat, po valandos: „Ar galėtum LRT ten papasakoti ką nors?“. Nu tai vienas dirba, kitas, ar ne, ten paskaitos, kitam pamokos ir vat būdavo tiesiog tų tiesiog gyvenimiškų apribojimų, kad, nu, tu negali viso savo laiko skirti aktyvizmui ir tu negalėjai į kiekvieną staigų užklausimą sureaguoti. Tai vat toks buvo, bet čia labiau gal iš tos tolimesnės pusės, bet motyvaciniai sunkumai – kaip išlaikyti tą vidinę ugnelę, čia pagrindinė buvo mūsų, turbūt, problema, kad žmonės pervargdavo, perdegdavo ir išeidavo. Ir mes viduj nesugalvojom kaip vieni kitus, vat, ant tiek išlaikyti, palaikyti ir motyvuoti, nes visi turėjo ir tų sunkių minčių: „Ką mes čia veikiam, per mažai veikiam“. Ir buvo tų, kurie, vat, galbūt irgi įsitraukdavo nelabai apgalvoję, ką čia, kas čia per dalykas. Tai... tai vat visokių tokių problemų... Resursų problema, kad neturėjom lėšų, neturėjom finansų iš ko, ar ne, ir negalėjo gauti finansų kažkokių bendrų viešų, nes tada jau būtume nuo kažko kito priklausomi. Vėlgi tada, ar ne, problema. Tai taip finansiniai dalykai, kad, vat, negalėjom, ar ne, ten kažkokių labai prabangiai protestų rengti ir ten visus pamaitinti kas ateis, ar turėjom, vat, irgi savo laisvą laiką, viską atiduoti, skirti ir tie, kas sutikdavo kažkur eiti, tie perdegdavo greitai, nes tų užklausų buvo labai daug. Ir tai tokios turbūt pagrindinės bėdos.

T: Supratau, o tada dar, na, grįžtant prie pačios tos jūsų bendruomenės, tai koks buvo, galbūt, santykis, tarpusavio ryšys tarp jūsų viduje judėjimo?

P: Draugiškas, sakyčiau, toks bendradarbiavimo, palaikymo vieni kitų. Bent jau pradžioj, tai kažkaip tikrai mes labai sulipom ir daug laisvo to laiko bendrai leisdavom. Tai turbūt čia buvo didelis ir [vardas] indėlis, kad [...] organizuodavo ir ten ir piknikus, ir suėjimus, ir pasibuvimus, ir tikrai, vat, palaikė tą komandinę dvasį, bet va, kai [vardas] nebeliko, tai vat ir ta dvasia šiek tiek pabiro ir vis dar, nu tikrai, tas santykis nebuvo kažkoks labai, nu, neigiamas jisai nebuvo, jis tiesiog gal po truputį blėso, kaip iš savęs tos, toks tie ryšiai pradėjo trūkinėti, pradėjo keistis tie žmonės ir buvo sunkiau palaikyt tą visą bendruomenę.

T: Supratau, tada, na, minėjai, kad buvo ta tokia kaip ir lyderė. Tai, na, tarsi kažkokia hierarchija buvo tenais, ar kaip? Ar tiesiog natūraliai taip gaudavosi ir vis tiek viskas bendrai ir taip horizontaliai vykdavo?

P: Tai tikrai, manau, buvo gan horizontalu, nes buvo [vardas], kuri tokį palaikė tą atsakomybę, kad tu ateik ten būk, kviečiam tada ir tada, ten ir ten. Jinai būdavo tas varikliukas, kuris pasakydavo, kas kur, kada. Ir tą emociją, sakyčiau, ryšį palaikė, nes su visais asmeniškai irgi stengdavos pabendraut: „Kaip tu jauties, ar viskas gerai?“ Tai, bet jinai tikrai ne, nesakė, kad aš čia vadovė ir dabar visi manęs klausysit. Tiesiog, mes kaip ir nesiginčijom, priėmėm ką jinai pasiūlydavo, nes visiems, kaip ir tikdavo. Ir neturėjom mes ten kažkokių tokių vat – čia pavaduotojas ar kažkas. Tiesiog, nu, čia kažkas labiau su komunikacija dirba, kažkas ten fotografuoja, kažkas ten dainuoja, kažkas būgnais muša ir taip natūraliai išsiskirstydavo tos rolės. Tiesiog kas ką gali, tas tą ir daro, o ne aš tau paskyriau ir dabar tu taip darysi, nes vis tiek čia buvo savanoriška veikla ir tikrai mes stengėmės neturėt to tokio, oficialios organizacijos, ir buvo idėja, kad kol mes nesam oficiali organizacija, tol mes nesam suvaržyti, struktūruoti, ir neturim tos administracinės naštos, kuri trukdytų veiklai.

T: Supratau, o tada, kai, na, galbūt, kai ten buvo, buvo tas aktyvesnis jūsų laikotarpis, tai kaip dažnai rengdavot ten tas demonstracijas, visokius ten susitikimus ir panašiai?

P: Tai susitikdavom, jau vidiniai susitikimai, tai kartą per savaitę turėdavom, o jau tie didesni renginiai tai irgi taikydavomės kartais prie tų pasaulinių datų bendrų. Per 2 mėnesius, sakyčiau, kažką pasidarydavom, kas 3. Ir turėdavom jau tas didžiąsias, jau tuos renginius. Idėja pradžioj buvo dažniau daryt, po to matėm, kad nepavežam, tai tiesiog irgi mažinom tą kiekį. Nes tu idėją, gi, pati pradinė to „Fridays for Future“, kad kiekvieną penktadienį. Nu, tai mes buvom nusprendę kas antrą, man atrodo, po to vis jau mažėjo, mažėjo ir jau darėm tiktai jau kada pagal poreikį.

T: Supratau ir dar keli klausimai, tai kaip jūs, na, grupėje komunikuodavot? Kokias priemones naudojote?

P: Šito dabar jau tiksliai nebepamenu. Man atrodo, tiesiog pradžioj turėjom *mesendžerio* grupelę, tiesiog *čiatinti*. Po to, irgi, kažkas iškėlė tą saugumo klausimą, kad galbūt čia nėra pati geriausia vieta buvom susikūrę *Slack'ą*, man atrodo, kad jau turėt tas tokias tematinės grupes, jeigu nemaišau. Ir, man atrodo, „Extinction Rebellion“e“, mes turėjom telegramą. Gal todėl aš ten labai ir neįsitraukiau, nes man dar penkta, dešimta programėlė, kurią turiu tikrinti. Jau, aš jau pervargau nuo jų visų tų skirtingų bendravimo platformų. Galvoju, Olandijoje, tai *Whatsapp'as*, vat, buvo pagrindinė platforma. Tai naudojom tiesiog, taip, tas išmaniąsias programėles įvairias ir taip bandėm... Ar *diskordą*, jau.... net jau, žodžiu (*juokiasi*). Kažką iš šitų visų modernių komunikacinių programėlių, kad... Nes tikrai, vieno *čiato* pradžiai užtekdavo, o po to jau išsiskirstė į grupes. Ten tam tikrą komunikacijos grupelę, ten, nežinau, ten organizacinę, struktūrinę ir įvairių tų grupelių.

T: Supratau, o dar tada, na, kalbant apie tuos užsienio, na, tuos tarsi, kaip čia pasakyt, ne tai, kad didesnius, bet tuos pagrindinienesnius, viršesnius, nežinau, ar jie viršesni, žodžiu,

pasaulinius tuos visus „Fridays for Future“ ir „Extinction Rebellion“, ar jums darė kažkokią tai tiesioginę, ar netiesioginę įtaką? Būtent jie – tie užsienio?

P: Netiesioginę – taip, mes vis tiek buvom toks autonominis jau vienetas, darėm patys ką norėjom, bet dalis grupės važiavo į visuotinį suvažiavimą „Fridays for Future“, aš vat nedalyvavau, tai irgi ten pasisėmė įkvėpimo, motyvacijos. Tai jie duoda mums ten komunikacinės medžiagos, tarkim, ar ne, ten kažkokį ten mes naudojome tą patį logotipą, mes pasiėmėm tą patį vardą, kuris iškart jau, nereikėjo mums jo kurti, nereikėjo to *brando* padaryti, jis jau buvo, mes tiesiog vat, ar ne, galėjom jį naudoti. Ir jie mums, kaip ir kažkokios didelės įtakos, kaip ir neturėjo, bet mes labai vat pasinaudojom irgi tuo žinomumu ir Lietuvoj, kad mes esam dalis to didelio judėjimo ir todėl vat gal į mus rimčiau kartais žiūrėdavo ir labiau sureaguodavo į mūsų žinutę, nes mes ne mažas būrelis Lietuvos, bet mes dalis visuomenės, ar ne, viso pasaulio, tai per tą prizmę, bet jie tikrai ten nesi... Būdavo, mes ten turėjom tokius *guidelines* 'us, kad ten mes priimantys, ten nediskriminuojam, tolerantiški ten – buvo ten tokių taisyklių, bet, nu, jos tokios bent jau man buvo tokios savaime suprantamos ir priimtinos, kad mes nelabai ir žiūrėjom į jas, kaip kažkokius apribojimus.

T: Supratau ir dabar visiškai statistiniai klausimai tokie. Tai koks būtų tavo išsilavinimas, jeigu reikėtų įvardinti labai abstrakčiai?

P: Dabar?

T: Aha

P: Magistras.

T: Ir tada iš kokio miesto esi?

P: Šiuo metu Vilniaus.

T: Ir tada, kaip apibūdintum savo politines pažiūras?

P: Centrinės kairinės labiau.

T: Supratau tai realiai iš manęs...

P: Kairė į centrą labiau (juokiasi)

T: Gerai, nu, čia aš iš tikrųjų kitokių atsakymų negaunu, net nežinau, gal jau neverta klausti, bet jau tiek to.

P: Jo, mes tokie kairesni visi susirinkę tik tai. Nu, gal čia irgi buvo viena iš tokių problemų, kad irgi politinės pažiūros, nes vieni buvo labai jau radikalūs kairieji, kiti mes buvom tokie nuosaikesni. Nu, vis tiek, mes prijauciam tom kairiom pažiūrom, bet, nu, tuo pačiu ir nebuvom, kad čia reikia anarchijos, viską, žinai, ten komunizmas turi grįžti. Buvo tokių, kurie vat labai prijautė tom komunistinėm idėjom. Tai, sakyčiau, jaunesnė kartą, atėjo jau jie su tuo komunistine labiau ideologija. Mes – tie 90-tųjų kartos, tai mes dar taip labai bijom to komunizmo, tai mes tokie ne, ne kommunizmui – ne (juokiasi). Tai, nu, buvo ir tų ideologinių nesutarimų, ir irgi buvo tas toks, ir vidiniu tokių pasistumdymų dėl to. Nes vieni, vat, labai norėjo radikalaus judėjimo, kiti – norėjo nuosaikesnio, nes mes Lietuvoj, kažkaip, irgi, šiaip, palyginus su kitais, tai buvo labai nuosaikūs. Tikrai mes nedarėm tų stabdymo eismo ir ten kažkokių ten labai jau didelių tų sutrukdyimų pilietinio pasipriešinimo mes ne... Gal kažkokią minimalią akciją turėjom, dabar tiksliai nepamenu, bet labai mažai, bet taip, su politinėm pažiūrom tikriausiai jau dešiniųjų kraštutinių, ne, pas mus nebuvo (juokiasi).

T: Taip, tai tada labai dėkui tau, iš tikrųjų, iš manęs kaip ir viskas būtų...

P: Gera, tai sėkmės tau...

Interviu Nr. 10

Pašnekovė: Gerda (vardas pakeistas), buvusi „Fridays For Future Lietuva“ narė, amžiaus kategorija 25-29 m., turi aukštąjį išsilavinimą (medicinos mokslai).

Interviu data: 2024 m. lapkričio 6 d. Interviu trukmė: 18 min. 06 s.

T: Taip, tai sveika dar kartelį ir dar priminsiu, kad įrašau tikslai transkribavimo tikslais ir duomenis naudosisu tikslai magistro rašymui. [...] kokiam klimato aktyvizmo judėjimui priklausai seniau?

P: Tai aš priklausiau „Fridays for Future“ judėjimui, jo, tai buvau Kauno padalinio daugiau atstovė.

T: Supratau, o tada, kaip tavo gyvenime atsidūrė tas aktyvizmas, kas motyvavo tave prisijungti į tokį judėjimą?

P: Tai motyvavo, tai tiesiog matymas tos didelės globalios problemos ir noras pagelbėti, kažką pakeisti, o atsirado, tai aš gyvenau pusę metų Vengrijoje ir tenai tuo metu ten buvo, dabar neprisimenu, ar 2018, ar 2019 metai, tenai jau buvo prasidėję tie judėjimai, tie protestai, tai aš tiesiog pamačiau ir tada nusprendžiau, kad prisijungsiu. Tai tenai aš pirma prisijungiau būdama Vengrijoje.

T: Hmm, supratau, o tada kas tau asmeniškai buvo tas judėjimas, ką tau reiškė?

P: Man tai buvo labai svarbus tas judėjimas, jisai man leido išreikšti tą tokį susirūpinimą visa klimato krize ir jo... ir leido kažkokiu būdu vis tiek padėti ir stengtis, ir prisidėti prie jo klimatas krizės kažkokio stabdymo arba bent jau žinojimo apie tai platinimo, nu, bet bent jau tos žinios platinimo.

T: Supratau. O tada, na, kokias emocijas tau kėlė būtent priklausymas, dalyvavimas tame judėjime?

P: Tai kėlė tokias šiltas ir geras emocijas, nes kadangi buvo daug bendraminčių, didelis būrys, tai automatiškai būnant tame judėjime buvo geros emocijos.

T: Supratau, o tada jeigu reikėtų įvardinti kažkokius tai tikslus, kurių siekėte, tai kaip įvardintum?

P: Tau reiktų dabar pasižiūrėti konkrečiai. Tai... vienas iš tikslų buvo, kad klimato krizė taptų prioritetu sprendžiant valstybės reikalus. Nu, ta prasme, kad tai būtų pirmos vietos problema, nes į ją atsiremia daug tų problemų. Tai čia buvo vienas, kad tiesiog valstybiniu mastu būtų sprendžiama. Tada kitas tai buvo, kad iki trisdešimtų metų Lietuva taptų... tuoj, kad taptų, o dieve, nebeprisimenu kaip lietuviškai..., bet *carbon neutral* iki tų metų. Tai buvo toks tikslas. Ir jo, man atrodo šitie du pagrindiniai. Buvo ten daugiau, bet aš jau dabar neprisimenu konkrečiai kokius buvom išsikėlę.

T: Supratau, o tada kokioms priemonėms jūs tuos tikslus bandėt įgyvendinti?

P: Tai mes vykdėm protestus tokius, protestus ir eitynes, galima taip pavadinti, taip pat darėm edukacijas mokyklose. Tada darėm visokius renginius tiek meninius, tiek edukuojančius, tai,

pavyzdžiui, organizuodavom visokias filmų peržiūras, darėm visokias dirbtuves kaip gyventi tvariau. Jo, organizavom paskaitas su mokslininkais. Jo ir socialinėj medijoj labai daug irgi, nu, stengiamės kažkiek tą žinią skleisti.

T: Supratau, dėkui, kad pasidalinai ir tada, kodėl nusprendei, na, nebetęsti tos veiklos?

P: Aš nusprendžiau netęsti dėl asmeninių, tiesiog priežasčių, nes tiesiog, gavosi kad nebeturėjau tiek laiko, kiek, kad galėčiau skirti judėjimui. Ir iš esmės tai šiek tiek jau tas po kiek laiko šiek tiek dinga ta motyvacija ir kažkokia išvis viltis, nes tiesiog susidūrėm su labai daug negatyvo per visą tą judėjimą. Ir mūsų pastangos nelabai atnešė kažkokių vaisių, tai tiesiog tas visas negatyvas galiausiai paėmė viršų.

T: Supratau, o net ir išėjus iš to judėjimo, atsiribojus ar laikytum dar save, tokia kaip klimato aktyviste? Ar tai, na, nebėra ten tavo tokia tapatybės dalis? Ar jinai niekada nebuvo galbūt?

P: Nu, aš nežinau ar aš galėčiau vadint save klimato aktyviste, nes nelabai aš skleidžiu tą žinią, aš manau, kad aš tiesiog asmeniniam gyvenime stengiuosi gyventi tvariau kiek galiu. Nu, kaip anksčiau gyvenau kuo tvariau, taip ir dabar. Nu, ta prasme, tas, ką aš pakeičiau savo asmeniniam gyvenime tai išliko. Kad, nu, nes man atrodo aktyvizmas, tai yra, kad neužtenka tau pačiam tikrai save patvarkyt, turi skleisti tą žinią ir, nu, aktyviai apie tai kalbėti. Tai nelaikau savęs tokia.

T: Supratau, o tada minėjai, kad teko susidurti daug negatyvo. Tai dar sekantis klausimas yra apie patį Lietuvos kontekstą, kaip tokį veikimo lauką, tai galbūt galėtum dar papasakot, na, kaip jus priėmė visuomenė, politikai?

P: Tai... Nu, jeigu pati visuomenė, tai iš pat pradžių, tai tikrai labai buvo daug to negatyvo ir daug kas mūsų nesuprato. Ir... Jo, daug kas nesuprato, labai negalėjo mūsų priimti kaip kažkokių tai adekvačių žmonių turbūt. Visokie galvodavo, kad mes išsigalvojame čia kažkokias nesąmones. Tai, nu, tikrai buvo labai sunku, dėl to, kad pati visuomenė tiesiog nebuvo edukuota šitais klausimais ir mažai kas apskritai žinojo, kokio didelio masto yra šita problema. O su politikais tai, na, irgi dauguma nekreipė į mus dėmesio ir išvis nemanė, kad čia kažkokia problema ir tie, kas kreipė mus dėmesį, tikrai buvo keli politikai, kurie ir kreipė dėmesį, ir ateidavo pas mus į tuos protestus, kurie būdavo Vilniuj, tai ir tai tas, tai buvo fainiai. Kažkiek buvo to tokio pritarimo. Ir..., bet, nu, mažai. Tai kažkiek buvo, bet mažai. Ir... Nu jo, aš manau, kad daugiau paskui tas pritarimas gavosi iš politinės pusės didesnis tik dėl to, kad iš Europos Sąjungos pačios atsirado tokių naujų planų ir siekių dėl tvarumo. Tai tada jau ir Lietuva pradėjo galvot, kad ai nu jo, čia gal ir rimtas dalykas. Tai tada jau pradėjo rimčiau šiek tiek kalbėti.

T: Supratau, o dar aš pamiršau paklausti kiek laiko priklausai judėjimui?

P: Tuoju pabandysiu pagalvot... Man atrodo, kad ten buvo gal du su puse metų.

T: Supratau, o tada, na, ar teko susidurti su kažkokiais tai konkrečiais labai, na, apribojimais ar sunkumais, bandant vykdyti savo veiklą?

P: Na jo, pavyzdžiui, mes Kaune, kai norėdavom daryti visokius protestus, tai šiek tiek buvo sudėtinga rasti bendrą kalbą su Kauno savivaldybe. Tai tiesiog kažkokie mūsų. Nu, jie nelabai išvis norėdavo, kad mes darytume tuos protestus ir visais įmanomais būdais atrodo stengėsi mus tarsi atkalbėt ar sumažinti tuos mūsų renginius. Tai biški buvo to tokio, jo.

T: Supratau, o tada, na, kalbant apie konkrečiai jūsų grupę, tai kaip galėtum apibūdinti, vidinius ryšius, bendravimą tarpusavyje, kaip jūsų, na, bendruomenė ar susiformavo kažkokia tai?

P: Jo, mūsų bendruomenė buvo, jo visai, nežinau, sakyčiau, visai stipri, bent jau tuos pirmus metus. Tai daug susitikdavom, bendraudavom, organizuodavom, nu, ir visi įsitraukdavo kiek galėdavo, stengdavosi savo gebėjimais kažkokiais kokių turi padėti ir prisidėti. Tai jo, buvo fainai. Jo, nežinau tai visai susibendravę buvo visai, stipri ta bendruomenė.

T: Supratau, o pavyzdžiui, kaip jūs priimdavote sprendimus kažkokius viduje ar buvo kažkokia hierarchija? Ar turėjote kokį lyderį?

P: Nu, mes, kadangi „Fridays for Future“ nelabai turi kažkokią tokią, nu, visa ta sistema yra apie tai, kad nebūtų jokios hierarchijos. Tai nebuvo to lyderio. Mes tiesiog, sakykim, galbūt, kadangi aš pradėjau tą judėjimą, tai aš ir tiesiog palaikydavau tą tokią didesnę tvarką tiesiog. Gal tiesiog inicijuodavau, kai, kad va reik organizuoti va, reikia kažką dar pagalvoti ir taip toliau. Tai tiesiog, pasiemiau tokių daugiau organizavimą vaidmenį. Jo, o darbus pasiskirstydavom tiesiog kaip kas nori, kaip kas gali. Jokio nebuvo nei spaudimo, nei kažkokios tai, nu žodžiu, nei kažkas tai, kad tu būtinai privalai tą padaryti ir tą, tai kažkaip mes tiesiog draugiškai sutardavom pasidaryti tuos visus darbus ir viskas.

T: Supratau, o kaip dažnai rengdavot ten tuos protestus arba demonstracijas?

P: Am, ai mes kažkaip ten įvairiai gavosi. Mes pradžioj Kaune tai visai gal, visai dažniau stengėmės daryti. Dar ten kažkaip iš pradžių gavosi... blemba, neatsimenu... Bet gal bent jau kas dvi savaites buvo keli iš eilės gal kokie keturi. Tada mes biški juos paretinom ir tada, man atrodo, darėm tuos protestus tikrai jau per globalias protestų dienas, nes būdavo „Fridays for Future“ turi kelias datas per metus, kada vyksta jau tie tokie dideli protestai, tai per juos visą laiką darydavom. Tai dabar aš nepasakysiu kokios ten datos, bet ten, nu, realiai kokius 3-4 kartus per metus būdavo, man atrodo. Tai ties tokiu dažnumu, galiausiai apsistojom.

T: Supratau, o tada kaip jūs komunikuodavot su kitais savo grupės nariais? Na, kokias priemones naudojot būtent judėjimo viduje?

P: Ai nieko, mes tiesiog turėjom Facebook, *feisbuke* susirašinėdavom grupėj ir man atrodo, turėdavom per Google *draivą* vieną bendrą jo, nes mes turėjom savo elektroninį paštą ir per *draivą* visokius keldavom ten failus, dar kažką, kas kam reikėdavo, ką padaryti tai jo, per tai ir viskas.

T: O komunikuodavot labiau *onlainu* ar ir gyvai?

P: Ai, nu, gyvai, gyvai. Ta prasme, nu mes *onlainu* tik tai, kad susitarti kada susitinkam (*juokiasi*), bet susitikdavom tai jo, visai dažnai. Nežinau, bent kartą per savaitę, man atrodo. Tai jo, susitikdavom.

T: Supratau, o tada, na, kalbant apie tą, kaip čia pasakyti, užsienio tą „Fridays for Future“ padalinį, na, tą pradininką tarsi, tai ar jisai darė kažkokią tai tiesioginę, netiesioginę įtaką jums Kaune?

P: Ta prasme apskritai, bendrai „Fridays for Future“ visa kaip organizacija?

T: Jo, jo, būtent, na, tas toks globalus kaip.

P: Tai jie mums kažkaip konkrečiai Kaune tai nebuvo taip, kaip darę. Aišku, mes turėjom, tenai būdavo ta bendra tvarka, kad tu jų puslapyje visada pažymi kur vyksta protestai, kad tiesiog žmonės tiek vizituodami, tiek šiaip kas tenai jau geriau dirbo, galėtų matyti, nežinau, turbūt ir dėl statistikos ir taip toliau. O mums konkrečiai tai ne. Manau, kad daugiau paskui gavosi toks bendradarbiavimas didesnis kai buvo sukurtas Rytų Europos „Fridays for Future“ padalinys. Tai tada labiau jau ten įsitraukė ten šalys, kurios buvo Rytų Europoj, tai Lietuva irgi kartu. Ir tada dar būdavo visokie suvažiavimai „Fridays for Future“ organizuojami, tiek. Jo, tenai vieną kart metuose manrods visą

laiką būdavo, tada vat atskirai tam tikrų Europos dalių. Tai jo, tai į juos visą laiką mus kviesdavo dalyvauti. Tai yra kas iš mūsų važiavo dalyvauti.

T: Supratau, o ar jūs matėt save kaip labiau tokį, kaip lokalų, ar globalų judėjimą labiau?

P: Mes tai stengėmės, mes buvom su Vilniumi susitarę taip, kad kaip ir Vilniuje, mes daugiau stengiamės atkreipti dėmesį į vis daugiau Lietuvoj kažkokių pokyčius Lietuvos mastu, o Kaune mes daugiau stengiamės globalia, gal tiesiog edukuoti žmones vietinius ir pakeisti visą vietinių mąstymą, nes tiesiog supratom, kad vis tiek visi pokyčiai Lietuvoje vyksta Vilniuje. Tai kaip nebuvo verta kažko tokio, nu, tų tikslų siekti Kauno mastu.

T: Supratau. Tai šiaip labai greit pralėkėm pro tuos klausimus, dabar lieka tokie tik statistiniai, tai iš kokio miesto esi?

P: Iš Kauno.

T: Ir tada koks išsilavinimas tavo būtų?

P: LSMU magistras.

T: Ir tada, kaip apibūdintum savo politines pažiūras?

P: Nežinau, liberalios, turbūt taip.

T: Supratau tai gerai, tiek ir tebūtų iš manęs, dėkui labai, kad atsakei, kad skyrei laiko iš tikrųjų...

P: Nėr už ką...

Interviu Nr. 11

Pašnekovas: Deividas (vardas pakeistas), buvęs „Fridays For Future Lietuva“ narys, amžiaus kategorija 25-29 m., turi aukštąjį išsilavinimą (tikslieji mokslai).

Interviu data: 2024 m. lapkričio 6 d. Interviu trukmė: 28 min. 11 s.

T: Taip tai, priminsiu dar kartą, kad įrašau tik tai, kad transkribuočiau ir, kad duomenis naudosiu tik darbo rašymui... [...] Tai, na, mano sekantis buvo toks klausimas, tai, kaip ir atsakei, būtent kuriam judėjimui priklausai? Tai jo, gal dar galėtum šiek tiek papasakoti, kaip atsirado tavo gyvenime tas klimato aktyvizmas būtent?

P: Jo, tai kai pasibaigiau jau mokyklą, atvažiavau į Vilnių studijuoti, kažkaip šiek tiek domėjausi politika. Gal net labiau, nu, pirmiausia tai prisijungiau prie Gegužės pirmosios profesinės sąjungos, dar neseniai buvo tiksliai įsikūrusi ji. Ir vienas žmogus iš tenai papasakojo, tai va, žiūrėk, ten *feisbuke* kažkur užmatė, kad mes neseniai įsikūrė „Fridays for Future“, čia gal irgi tau įdomu būtų, nes kaip ir studentas tuo metu buvau. Ir kažkaip nebuvau tuo metu labai daug domėjęsis klimato kaita, aš kaip ir supratau, čia didelė problema yra ir realiai viena didžiausių žmonijai visai problemų yra. Kažkaip tuo metu daug labai nesidomėjau, bet va tas kažkaip viena pažįstama pasakė, kad va, žiūrėk ir Lietuvoje atsirado šitas, pastūmė nueit tenai į vieną iš jų susitikimų. Nu prieš tai parašiau jam, pasiklausiau kaip čia kas kur, tai nuėjau pas juos į vieną susitikimą, paskui pradėjau domėtis, na ir prisijungiau prie jų. Tai taip ir atsiradau tenai.

T: Supratau, kiek laiko priklausai?

P: Kokius... dabar sunku atsiminti tiksliai, bet 2-3 metus turbūt, kažkur panašiai plius minus turėtų būt taip gal... nu jo, panašiai.

T: Supratau, o tada kitas klausimas toksai, gal ką tau reiškė tas judėjimas, apie ką jis tau tuo metu, na, buvo?

P: Nežinau... Tai jo, kai pradėjau aktyviau dalyvaut, tai tokia nežinau net ir... Atvarydavau ir į tuos susitikimus net ir šiek tiek, kad šiaip pabendraut su žmonėm, bet ne... Jo, vis tiek pagrinde tai buvo ta, nu, aktyvizmo tokia dvasia, kaip čia, nežinau, buvo noras kažką daryti dėl to didelis ir čia buvo ta vieta, kur galima buvo pasireikšt tai tą daugiausia ir atliepė „Fridays for Future“.

T: Supratau. Dar kalbant apie tave, tai kokias tau emocijas kėlė būtent, na, tas dalyvavimas toksai?

P: Nežinau kiek čia dalyvavimas, bet kadangi dalyvavau tenai aktyviai ir vis tiek domėjausi gan aktyviai klimato kaita, kaip problematika apskritai tenai skaitydavau, nežinau, visokius straipsnius ir panašiai apie kas čia vyksta maždaug. Tai tas domėjimasis šiaip, iš tikrųjų, gan daug negatyvumo į gyvenimą atnešė, nes nėra čia labai smagi tema visgi. Tai, jeigu taip pagalvojus, tai jeigu būčiau nedalyvavęs ir tiek nesidomėjęs, tai būtų mažiau negatyvumo mano gyvenime iš tikro buvę. Ir čia buvo viena iš priežasčių, kodėl nustojau dalyvaut. Tai taip.

T: Supratau, o tada, na, jeigu reikėtų įvardinti kažkokius tai, na, tikslus, kurių jūs ten bandėte pasiekti, tai kaip juos įvardintum?

P: Šiaip pagrindinis tikslas buvo atkreipti... Bent jau aš taip sakyčiau, atkreipti visuomenės dėmesį į klimato krizę kaip tokią problemą apskritai, nes tuo metu, bent jau man, atrodė, kad nebuvo tai labai, kaip čia pasakyt, visuomenei suprastas dalykas gal. Gal ir dabar nėra pats pirmas prioritetas, kaip žmonės balsuoja ypač, po kovo dar, kai karas prasidėjo Ukrainoj ir šiaip su kovidu infliacija ir panašiai, bet net ir tada nebuvo toks didelis prioritetas žmonėm. Mano vienas pažįstamas, kažkokį buvo atsiuntęs sociologinį tyrimą Lietuvoje, kaip žmonės išprioritetizuoja temas, kaip balsuoja rinkimuose. Tai klimatas ir ekologija buvo grindžiama neatsimenu kuri vieta buvo, bet tikrai žemai buvo, kas.... ką norėjom mes pakelt. Šiaip, labai kažkokių aiškių tikslų... Nu, juos mums sunku buvo labai išsikelti, nes patys mes šiaip studentai buvo ir moksleivių. Tai nesame šios srities specialistai. Tai atrodo gal net ir ne mums patiems iš tikro ten reikėtų tuos tikslus kažkokius reikalavimus ir sakyti ar ką būtent daryti reikia. Tai taip.

T: Supratau, o tada kokiomis priemonėmis jūs bandėte pasiekti savo tikslus?

P: Tai pagrindinė buvo demonstracijos. Iš pradžių sekėm Gretos Thunberg, gal tarkim, pavyzdžiu, kad darydavom demonstracijas, tiesa, taip ir nebuvom padarę mokyklos, na, ar universiteto streiko, kai žmonės išeitų iš pamokų ir paskaitų. Mes labiau, šiaip jau neatsimenu, turbūt darbo dienom, vakarais, pagrinde Kudirkos aikštėj rengdavom tokius mini piketus ar kaip čia pasakyt, su plakatais stovėdavom ir panašiai, kad kaip ir žmonės matytų tai. Tai tas buvo kurį laiką, paskui pradėjom galvoti ir apie didesnius renginius. Buvom vienas eitynes surengę nuo katedros iki Seimo ar atvirkščiai, nežinau, į kurią pusę buvo. Toksai didesnis buvo ir visai neblogai žmonių ten surinkom, turbūt kelis šimtus, nežinau kiek tiksliai. Buvom tada... na jo, tokių didesnių šiek tiek renginių ten prieš tą vadinamą black friday kažkokią ar tik per tiksliau, „buy nothing day“ kaip alternatyva jai yra, tai per ją kažką tenai rengėm ir panašiai tokius dalykus. Kai aš nustojau dalyvaut, tai buvo kovidu laikas, tai lyg ir kalbėjo kažką žmonės, apie kažkokią tai kompaniją socialinėse medijose daryt, bet nežinau, kaip jinau gavosi, buvau išėjęs.

T: Supratau. Minėjai, kad ten nemažai žmonių, net šimtais ateidavo, tai man įdomu tiesiog, ar tai buvo tokie, kaip praeiviai... ar...

P: Čia labiau vienas buvo, vienas buvo toksai didelis, kur ten šimtais buvo. Tai ne, mes turėjom *papostinę feisbuke eventą* prieš kurį laiką ir tenai, ten gal net buvo iš viso, jeigu gerai dabar atsime nu klimato savaitė ar kažkaip taip vadinosi ir visą savaitę tokius mažesnius dalykus darėm ten ir paskaitas rengėm, beje, ko nepaminėjau, buvom kelias paskaitas tikrai suorganizavę su Vilniaus universiteto dėstytojais turbūt, kad kaip ir žmonės supažindinti su šita problematika ir tai va, tai per tą savaitę buvo tokie renginiai ir tada toks paskutinis, viską vainikuojantis renginys buvo tos eitynės didžiosios. Tai nebuvo, kad praeiviai, labiau šiaip atėjo žmonės būtent į tą renginį.

T: Minėjai kovidą dar įvairias krizes ir tada galbūt gali išsiplėsti, kaip ši ir kitos krizės paveikė judėjimą, pavyzdžiui, karas Ukrainoje ir panašiai...

P: Jo, tai bent jau mane asmeniškai tai gan daug paveikė, nes iki... Šiaip, apskritai dalyvavau iki kovido. Ir iki to laiko, klimato krizė, kaip... bent jau man asmeniškai, atrodo, labai *obvious* atrodo, kad yra pats didžiausias iššūkis žmonijai net pasakyčiau ir kad reiktų aktyvizmo visas pastangas dėti link ten. Tai kovidas sutrukdė tuo, kad negalėjom pirma gyvai bendrauti negalėjom, ten susirinkimų darytis, *onlininiai* biški užknisantys vis tiek žmonės labiau. Tada negalėjom daryt jokių demonstracijų, nes, tiesiog, kovidas – reikia saugotis. Tai buvo tas, paskui dar karas Ukrainoje prasidėjo kur pradėdi galvoti ar čia tikrai klimato kaita svarbiausia, arba galbūt yra kažkokių labiau šiuo *short-terminių* dalykų, į ką labiau vertėtų dėmesį kreipti, tai tokie dalykai vis tiek paveikė mane ir turbūt ne vieną mane. Su vienu, dar vienu draugu esu kalbėjęs, kuris šiek tiek anksčiau negu aš nustojo dalyvauti ir lygiai taip pat kalbėjo, ypač apie karą Ukrainoje. Turbūt toks biškį lūžio taškas buvo.

T: Supratau. Taip, o tada, na, gal galėtum prasiplėsti šiek tiek apie tai, kodėl nusprendei nebetęsti šios veiklos?

P: Tai šiaip kelios priežastys susidėjo. Šiaip vienas dalykas, kad tikrai pastebėjau, kad tas negatyvumas visgi veikia. Tuo tarpu dar kovidas prasidėjo, kas irgi man nebuvo labai smagus laikotarpis kalbant iš psichologinės sveikatos pusės. Tai tas ir plius, nelabai norėjau prisidėti prie kažkokių socialinių medijų kompanijų, kažkaip neatrodė kaip man skirtas dalykas, tiesiog, ne mano veikla. Tai taip susidėjo. Keli dalykai, sakytiau, ir dėl to išėjau.

T: Supratau, o tada, na, jeigu reiktų įvardinti save, na, apibūdinti, ar tu dar laikytum kaip tokį aktyvistą klimato ar tarsi tai... na, išėjai ir tai nebėra tavo dalimi?

P: Laikytiau kaip buvusį, nes jeigu laikyti kaip esamu, tai reiktų kažką daryt, o aš šiuo metu neužsiimu tuo visai, tai nelaikytiau kaip esamo, tikrai.

T: Bet kai buvau judėjime, tada, na...

P: Tai taip tai laikiau save, kaip aktyvistu, taip reiktų pasakyti jau.

T: Supratau, o tada dar kalbant apie pačią Lietuvą, na, kaip jūsų veikimo lauką, tai kaip vertintum kaip jus priėmė visuomenė, politikai? Kokios buvo reakcijos į jus ir panašiai?

P: Įvairių reakcijų būdavo. Ir iš pačių pradžių gal daug labai dėmesio nebuvom susilaukę, bet kažkaip labai įstrigo, kad tokių įdomesnių asmenybių dažnai sustodavo, kai Kudirkos aikštėj ten būdavom po darbo kažkur, vakarais. Bet jo, nežinau, ateidavo kartais koksai homofobas, nes čia susiję, nu čia tipo *ale woke* būdavo ar kažkas tokio. Ten buvo atėjęs žmogus, kuris visiems aiškino, kaip čia galima, neatsimenu kas ten tiksliai buvo, bet ale evoliucionuoti ir kad ten maždaug iš saulės galima žmogui valgyt, kažkas tokio (*juokiasi*). Tokių būdavo iš pradžių žmonių, bet jeigu iš visuomenės, tai šiaip tose mažesnėse demonstracijose žmonės dažniausiai praeidavo, praeiviai jeigu, bet kai darydavom didesnes, va, jau tada sustodavo, pažiūrėdavo, kas čia vyksta. Buvom rašę laiškus Seimo nariams, neatsimenu, kas tiksliai buvo, kažkokių klausimų, lyg ir uždavėm apie klimato kaitą, kaip ten kažką

mato jie ar ką palaikytų, ar nepalaikytų. Tai, šiaip susilaukėm atsakymų, čia irgi vėlgi, aš prie komunikacijos nedirbu, tai reikėtų turbūt ne manęs klausti to, bet šitas buvo. Palaikymo kažkiek susilaukėm iš... šiaip gan daug susilaukėm palaikymo iš Lietuvos žaliųjų partijos. Tai ten šiek tiek ir nežinau, būdavo megafoną paskolinę ar dar kažką, bet kažkaip mes nenorėjom labai priklausyti prie vieno ar anų. Į didesnes demonstracijas atėjo ir socdemų ir neatsimenu ar Laisvės partijos ar iš liberalų kažkas kiek atsimenu tai taip. Gal net ir konservatoriai kažkiek iš JKL'o... Nu, kažkiek tą susidomėjimą vis tiek padidinom, man atrodo.

T: Supratau, o tada kitas buvo mano klausimas apie tai, su kokiais apribojimais ar sunkumais teko susidurti, minėjai apie visokius ten asmenis, o ar dar buvo kažkokių?

P: Jo, buvo tas, galvoju, kas dar galėjo būt. Nu, bent jau iš pradžių tai visiškai be finansų dirbom, tai tas kažkiek riboja galimybes didesnę renginį padaryti ir panašiai, viską reikėjo skolintis ar savo susinešt. Tai atsime nu ten susimetom megafonui, paskui jau saviškim, na, jeigu kokios palapinėls norėjom irgi ten kažkas paskolino, nežinau tiksliai, geras žmogus. Nežinau, kartais ten kažko atsinešdavom dar, kad ir pritraukt žmonių tenai – arbatos kokios padalinti ar dar kažko. Tai irgi viską savo reikėdavo neštis. Vėliau, man atrodo, jau pradėjo, nu, čia nesenai jau kažkaip to finansavimo gaut per kažkur, nežinau tiksliai, nes jau nedalyvavau tuo metu. Bet dabar, šiuo metu lyg ir jau gauna finansavimą judėjimas. Tai jo, tai pinigai buvo galbūt toksai. Kas dar... Kažkaip šitas į galvą dabar atėjo. Tai va.

T: Supratau, o tada, na, kalbant apie tą jūsų grupę, tai kaip apibūdintum vidinius ryšius kažkokius tai, tą visą bendruomenę. Koks buvo santykis tarp jūsų?

P: Įvairiai, nes aš turėjau kelis draugus iš tos visos grupės, tai su jais ir su kuriais dalim bent jau iš jų ten ir susipažinau, tai su jais glaudžiau buvo. Su kitais buvo toksai dalykinis ryšys, nežinau, įvairus. Su kažkuo *paprikolint* galėdavai, su kažkuo, nežinau, *small talk* padaryt tokį labiau ir taip, jeigu čia apie tai klausia.

T: Taip, tiesiog apie tai, kaip jūs bendravot, kokia atmosfera buvo ir kaip jautėtės tenais... O tada, kaip jūs priimdavot kažkokius sprendimus viduj? Na, turėjot gal kokį lyderį ten ar panašiai?

P: Ne, lyderio neturėjom viską labai konsensusą mėgom daryt. Tai turėdavom, neatsimenu, kas savaitines, kas dvi savaitines, kas kiek ten laiko tuos susirinkimus, kur viską sprėsdavom. Tai stengdavomės, nu, tuo principu, kad nieks neprieštarauja kažką daryt. Tai būdavo ir ilgesnių diskusijų, visokių, būdavo, kad užknisa tie mitingai, ilgi (*juokiasi*). Tai va.

T: Tai žodžiu būdavo demokratija ir horizontalumas...

P: Jo ir, nu, toks net labiau gal konsensusas negu penkiasdešimt procentų plus vienas, iš tos pusės tai taip.

T: Supratau. Tada kaip dažnai rengėte ten tuos protestus ir demonstracijas, panašiai ten savo renginius įvairius?

P: Jo, mes iš pradžių lyg ir bandėm kas 2 savaites daryt tuos mažesnius piketus. Nežinau, demonstracijas, gal taip reikėtų vadint. Paskui lyg ir sumažinom į kas mėnesį, nes pamatėm, kad jie tokie labai maži, gal ne tiek įdomu žmonėm tada pasidaro, atsibosta jau. Tai man atrodo, kas mėnesį, paskui padarėm. Paskui pradėjom tuos didesnius tokius daryt. Tai, man atrodo, ir atsiskakėm tą kas mėnesį visai. Nes jie išvargina ir sunku turbūt pamatyt ar kažkokį efektą tikrai jie daro. Atrodo jeigu padarai kažkokį didesnį, tai ir žiniasklaida, galbūt atsiras ir panašiai, kažkur parašys, žmonės labiau tą pamatys. Tai atrodo toks yra didesnis, nežinau, impactas gaunasi.

T: O šiaip vertinant tą visą, na, pokytį, kažką, ko jūs siekėte, kaip tau atrodo, ar pavyko kažkas, ar nelabai?

P: Labai sunku įvertinti, nes... nu čia kažkokį, nežinau, sociologinį tyrimą ar dar kažką padaryti reikėtų. Bet iš asmeninės perspektyvos žiūrint, tai atrodo, kad daugiau ir žiniasklaidoje, ir panašiai pradėjo šiek tiek temą gveldent Lietuvoje, ten 15MIN kažkokį „Išpakuota“ podcastą padarė. Nu, atrodo daugiau prasidėjo šitų dalykų, bet iš kitos pusės, pagalvojus, kad aš galiu būti *biased*, nes ir šiaip pradėjęs aktyvizme dalyvauti, pradėjau daugiau domėtis šita tema ir galbūt anksčiau nepastebėdavau tiesiog tų dalykų ir paskui pradėjau pastebėti. Toksai jo, bet, nu, man atrodo, kad padaugėjo to.

T: Aha, supratau, o tada dar grįžtant prie jūsų grupės, tai kaip jūs komunikuodavot tarpusavyje? Kokias priemones naudodavot informacines?

P: Iš pradžių turėjom lyg ir *feisbuko chatą*, bet ten viskas gan chaotiškai būdavo, nes vis tiek vienas *chatas* tiesiog tenai kažkas jeigu diskusiją kokią pradeda daryt, visa informacija nuvažiuoja aukštyr ir, nu, gan sudėtinga būdavo. Tai paskui pasikūrėm *slacką* nemokamai jis yra ir tenai buvo turbūt tikrai Vilniaus žmonės. Tiesa, tai dar buvo grupės Kaune ir mažesnė šiek tiek Klaipėdoje lyg ir buvo grupė, neatsimenu, ar jie buvo tam *slacke*, bet vilniečiai tikrai visi buvo ir per tenai pagrinde kalbėdavom. Nu, o kaip ir sakiau, visus pagrindines diskusijas, kažkokius sprendimų priėmimus, tai per susirinkimus darydavom.

T: Supratau, o tada dar kalbant apie užsienio „Fridays for Future“, ar anksčiau atsiradę tie užsienio judėjimai, ar jie darė kažkokią tai tiesioginę, ar netiesioginę įtaką būtent jūsų judėjimui?

P: Ne, kaip ir jokio. Ai, tiesa, gal vienas įdomus dalykas vertas paminėti čia ne visai, nu šiek tiek susiję klausimu, kad iš pradžių, kaip atsirado judėjimas Lietuvoje, tai buvo įkurtas studentų, ne moksleivių ir man atrodo, kad didelė dalis tų studentų buvo iš Erasmuso. Tai buvo, bent jau dvi pažinojau iš tenai labiau merginas tai buvo viena iš Austrijos, kita iš Vokietijos. Tai kažkiek galbūt per tai padarė užsienis mums įtakos, bet įprastai tai nepasakyčiau, kad labai. Jis gan toks decentralizuotas „Fridays for Future“ judėjimas yra. Buvom bent jau mano aktyvizmo laiku buvom nuvažiavę į vieną kaip ir konferenciją, suvažiavimą viso judėjimo. Buvo Šveicarijos organizavę ir pakvietė iš visų šalių judėjimą, nu, judėjimo atstovus iš visų šalių ir ten šalim kažkaip tenai sakė, kiek žmonių gali būti iš viso ir mažesnėms šalims davė šiek tiek didesnį skaičių negu pagal populiaciją ir kaip nors taip skaičiuojant, tokį didesnį svorį, galim sakyti. Mūsų lyg ir 10 važiovo, kažkas tokio. Jo, tai, toj konferencijoje, kaip mes teoriškai turėjom savo kažkokią struktūrą virš valstybinę pasidaryti ir panašiai nusispręst, tas nelabai pavyko (*juokiasi*). Nelabai ten kažko buvo, teoriškai buvo kažkur žmonės, kurie užsiėmė tuo pagrindiniu „Fridays for Future“ tenai, nežinau, ar socialine medija, ar tenai kokia komunikacija, ar dar kažkuo, bet taip, kad kažkas... labai griežtų kažkokių nurodymų tai nebūdavo. Nu nežinau, ten kažkokias vertybės susitarėm, kad ten, nežinau, nesam naciai, *wow* (*juokiasi*). Tai va, nemanau, kad kažkas jas labai ir pažeidinėjo.

T: Supratau, o tada, ar jūs matėt tą savo judėjimą ir savo grupę kaip, na, kaip tokį tą globalų reiškinį ar labiau tokį lokalų, vietinį?

P: Kalbi apie žmones, kurie čia Lietuvoje veikė, taip?

T: Aha...

P: Na, mes kaip ir laikėm save dalim to globalaus judėjimo, bet nebuvo labai daug komunikacijos, su tuo globaliu judėjimu. Aš gal net pasakyčiau labiau jisai europietiškas buvo, ne tiek globalus, nu, nu, buvo kažkiek Amerikoje, buvo kažkas tenai Afrikoje minimaliai. Bet, na, pagrindinė vis tiek

dauguma žmonių buvo iš Europos, bent jau toj konferencijoje, kur teoriškai ne Europos turėjo būt, bet viso pasaulio. Tai va. Ir... palauk, koks klausimas buvo primink?

T: Ar laikėte save lokaliais ir globaliais labiau?

P: Ai, jo, tai kaip ir laikėm save, tokiais, nu, viso judėjimo dalim, tačiau toksai, kaip pasakyt, *day to day*, tai vis tiek apie lokalius kažkokius veiksmus galvodavom, tai toks. Nežinau, ar čia labai toks galima sakyti, kad globalus buvo, jeigu viską apie Lietuvą galvojom.

T: Supratau, šiaip tai greitai prabėgom klausimus. Dabar čia keletas beliko tokių, tai iš kokio miesto esi?

P: Tai originaliai aš iš Marijampolės, bet, nu, Vilniuj jau kiek čia... 6-7 metus gyvenu.

T: Ir tada kaip apibūdintum savo politines pažiūras?

P: Kairysis. Šiaip tuo metu, kai atėjau į judėjimą, buvau linkęs net labiau prie anarchizmo, net taip sakyčiau, toks gan radikaliai. Šiuo metu labiau socdemas turbūt, kažkas tokio. Tai va. Ir gan didelė dalis žmonių, nors ne visi, kairėj buvo kiek bent jau aš kalbėjau.

T: Jo, jo, nu aš irgi kito atsakymo dar negavau. Tai, na, šiaip, nežinau, ar beverta klausti, bet...

P: (*juokiasi*) Didžiausias skirtumas gal būdavo požiūris į kapitalizmą turbūt, gal sakyčiau tą, nes buvo žmonės prieš ir buvo, nežinau, ar neutralūs, ar už, ar tipo labai radikaliau, kai jau atrodo prieš kapitalizmą, kažkas tokio, tai didžiausias ant to skirtumas turbūt gavosi.

T: Supratau, tai iš manęs tiek klausimų buvo, tai čia visai daug, bet mes greitai prabėgom. Tai nežinau, dėkui labai, nebent dar kažką norėtum papasakoti kažkokį įdomų dalyką.

P: Ne kažkaip nešauna į galvą niekas.

T: O dar turiu tokį klausimą: kodėl rinkdavotės protestuoti būtent Kudirkos aikštėje? Tiesiog dėl vietos patogios strateginės?

P: Ai. Jeigu... okey, jeigu gerai atsimenu, prie Seimo, viena problema yra, kad negali labai arti prieiti, ten kažkiek metrų yra pagal įstatymą ir lyg ir sudėtingiau būdavo susiorganizuoti, nu, tuos leidimus kažkokius ir būt atviroj vietoj gan mažai grupei žmonių labai *lievai* atrodo, iš tikrųjų, iš šono žiūrint, tai iš tokios optikos perspektyvos turbūt. Tenai Lukiškių aikštėj yra... esam kartą darę sumirimą, mes sugalvojom lietuvišką tokį žodį, neatsimenu dabar, net kaip angliškas terminas vadinasi, bet žmonės tiesiog atsigula ant žemės, vaidina negyvus ir panašiai, ten aplinkui plakatus prisidėlioję. Kažkada vasarą darėm, labai gerai tiko, nes buvo kaitra tuo metu, tai čia labai į temą suėjo (*juokiasi*). Bet jo, bet tokia ne visiškai atvira vieta, bet centre, tai labai gerai gaunasi. Kartą protestavom prie Europos Sąjungos atstovybės lyg ir tenai, kur Vilniaus gatvėj yra. Ten šiaip labai gera vieta buvo, nes turėjom būgnus tuo metu, labai ten gerai skambėjo ir žmonės ne tiek ignoravo, nes nu, ta vieta gal irgi šiek tiek duoda to, kiek praignoruoja žmonės ir kiek ne. Tai va.

T: Supratau, tai tada viskas turbūt, dėkui labai, kad skyrei laiko savo vakaro...

P: Viskas, prašom.

Interviu Nr. 12

Pašnekovė: Iveta (vardas pakeistas), buvusi „Extinction Rebellion Lietuva“ narė, amžiaus kategorija 30-35 m., turi aukštąjį išsilavinimą (socialiniai, menų, gamtos mokslai), dirba aplinkosaugos srityje.

Interviu data: 2024 m. lapkričio 8 d. Interviu trukmė: 58 min. 17 s.

T: Tai sveiki dar kartą, priminsiu, kad įrašau tikrai tam, kad transkribuočiau ir duomenis naudosisu tikrai darbo rašymui, jie bus pateikiami nuasmeninti. Tai pradėsiu nuo tokio bendro klausimo. Galbūt galėtumėte šiek tiek papasakoti apie save? Tai, na, abstrakčiai, ką veikiat gyvenime, kiek jums metų?

P: Aha, gali į mane tu kreiptis. Aš [...] šiaip klimato temoj esu jau, na, jau bus kokie gal 13, gal 14 metų. Aš šiaip buvau aktorė, mano pirmoji profesija Londone stačiau spektaklį apie klimato... ten ne visai buvo apie klimata, bet buvo tiesiog apie ryšį su žmogum, ryšį su planeta, mūsų vietą. Tokie egzistenciniai gal buvo... net apie kosmosą toksai spektaklis buvo. Ir kažkaip per tai, kai dariau tyrimą, informaciją rinkau, supratau, kas vyksta su pasauliu. Ir labai tokį didelį šoką patyriau, labai, labai tokį didelį egzistencinį šoką. Dar tuo metu ne taip visi šnekėjo ir nesupratau kaip, kodėl čia visi tyli? (*juokiasi*) Tai šnekėjau, dariau klimato spektaklius, dar visokius interaktyvius performansus ir Anglijoje, ir Europoje, ir pasaulyje, ir Amerikoje vežiojom visur, mes ten tuos performansus. Ir tada gal taip asmeniškai pajutau, kad irgi nebeužtenka man per meną tik komunikuoti. Kažkaip labai norėjosi suprasti sistemas, kaip jos veikia ir kaip tik aštuonioliktų metų gale Londone „Extinction Rebellion“ iš „Occupy“ judėjimo irgi pradėjo kurtis. Tai irgi tas XR'as jisai Londone neatėjo ir ne... bam ir neprasidėjo vieną dieną. Jisai labai taip... žmonės ir idėja iš „Occupy“ atėjo prieš tai tokio esančio judėjimo, buvusio. Bet kaip judėjimai, gal tu irgi tai analizuodama pastebėjai, jie tokie kaip gyvastis, jie ateina, suburia kažką ir jie tada dažniausiai arba jie išnyksta, arba jie transformuojasi. Na, tai toksai, kaip, jo kažkokia didelė energija, kuri ateina ir yra tuo metu labai reikalinga. Tai va tas ir įvyko aštuonioliktų metų gale, devynioliktais metais ir Greta Thunberg su „Fridays for Future“ tada jinai labai pradėjo savo tuos pirmus protestus prie mokyklų ir Londone XR'as prasidėjo. Tai irgi, šiaip tai gan greitai ten, galėsiu daugiau papasakoti apie tą istoriją, kaip čia Londone, nuo ko jis prasidėjo. Bet... tai va, tai aš įsitraukiau pačioj pradžioj, buvo toksai tiltų, tilto okupacija. Ir labai daug dėmesio susilaukė tas pirmas veiksmas. Ir labai daug žmonių pradėjo jungtis, pati organizacija kaip judėjimo buvo sociokratijos tokiu metodu suorganizuota, tai labai, labai fainai buvo. Kad žmogus buvo labai įgalintas daryti viską, ką jis nori. Va tu menininkas, eik daryk spektaklį, tu nežinau, mokslininkas, ateik rašyk straipsnius, tu esi daktaras – prisijunk irgi prie protestų, šnekėk apie kaip klimato kaita, žinai, veikia, na, sveikatos sistemą. Tai buvo labai, labai, nu, nuostabi, nuostabus, nuostabus judėjimas, nes visi, visos grupės žmonių labai pradėjo burtis. Tai nesvarbu, vat sakau ir buvo XR Scientists, ir XR Doctors, ir XR Farmers, ir XR Grandparents, žinai, ten tų, ta prasme viso ko tikrai, kokių tapatybių, žinai, benorėtum tokių ir buvo. Aš pačioj pradžioj prisijungiau prie, nes teatre dirbau, tai aš sukūriau XR teatrą (*juokiasi*), tai mes... labai irgi smagu buvo, kad labai aukšto lygio aktoriai iš nacionalinių teatrų prisijungė ir mes sukūrėm savo teatrą ir vaidinom tiek ir protestuose gatvėse, tiek paskui, ir jau teatruose. Dar yra tokia iniciatyva „Culture declares emergency“, tai irgi su kampanijom darėm, kad išimtų finansavimą kultūrinės institucijos kaip muziejai, nacionaliniai teatrai, kad... Mes agitavome, kad jūs šnekate apie dažniausiai vis tiek meno institucija jinai atstovauja meną, ryšį, kūrybą, tas tokias vertybes visuomeniškai. Tai ir kaip jūs, žinai, *fundinat* didžiausią tokį gal mechanizmą, kuris labai daug destruktijos atneša. Tai labai buvo fainai, tokių sėkmių buvo ir Nacionalinis teatras Londone išėmė savo finansavimą, su Britų muziejum ten sunku iki... net nežinau dabar, aš į tą veiksmą nebuvo įsijungusi iki galo, bet žinau, kad *chebra* darė, nežinau, ar koks rezultatas buvo, bet man atrodo Britų muziejus dar vis dar remia ir gauna subsidijas. Nu tai va tai, aš prisijungiau per meną, darėm spektaklius, bet tada vėl mane ir tas „April Rebellion“ vat labai, mano požiūriu, sėkmingiausias protestas, kuris iš viso buvo. Tai buvo devynioliktų metų balandžio 15-tą. Labai, labai buvo sėkmingas ir policija buvo nepasiruošusi, niekas nežinojo taktikų, tai dėl to labai veikia. Buvo užokupuotas ir Parlamentas, ir Oxford *Street'as*, ir... Nu labai ir labai

ką... Nu, poveikis labai, labai stiprus buvo po tų protestų. Aš tada pajutau, kad man jau irgi nebeužtenka per meną. Tai prisijungiau prie integracijos grupės. Tai, nu, ten šakės buvo tiek didelė, gal ten nežinau, tūkstančiai tokių savanorių, kurie norėjo prisijungti, tai judėjimas visiškai išsprogo po to protesto, nes ten, žinai, dešimtim, dvidešimtim tūkstančių žmonių išėjo į gatves. Visas Waterloo *bridžas* buvo okupuotas, žinai, 3 dienas. Nu, žodžiu, tas protestas, aš galvoju, žinai, pasakosiu istorijas savo anūkams gal vieną dieną. Tikrai toks labai stiprus, legendinis įvykis buvo. Tiek ir kiek dialogų su pačiu parlamentu, politikais įvyko ir kiek šiaip išaugo pastabumas, supratimas klimato krizei. Tai va tie judėjimai ir Greta Thunberg atvažiavo ir buvo... viešpatie, koks jo vardas... dabar iš galvos iškrito... gamtosaugininkas vyras, britas senas, kuris savo laidas gamtos veda...

T: Man atrodo žinau... sunki pavardė... David Attenborough?

P: A, taip, Attenborough, ačiū. Jo, tai ir jisai buvo, nu žodžiu, tokį žinai, tas judėjimas tikrai sukviatė, nors mes tikrai bandėm, kad tai nebūtų apie įžymybes. Nes buvo labai toks, nu, žmonių judėjimas, va tas ir faina, žinai, tas *grassroots movement*, nes žmonės, žinai, labai praradę tikėjimą iš viso kažkokiom politinėm jėgom, tai, kad tas *people power*, kad mes pasiimam galią, kad mes organizuojamės tarpusavyje ir mes darom veiksmus. Mes keičiam, bandom keisti, ar ne, sistemą. Nu tai va, tai. Tai va ir tada aš... Dieve, čia aš, žinai, čia aš galiu plaukti ir toliau pasakoti, bet tu gali mane gal nutraukti, tai čia pati pradžia mano aktyvizmo, žinai, o paskui galiu ir į Lietuvą nueiti, tai nežinau, ar man tęsti ar.

T: Tai gal tada, na, tai sekantis klausimas gal ir būtų, kad kaip į Lietuvą atvyko tas su tavim aktyvizmas ir panašiai?

P: Tai aktyvizmas... Nu neplanavau šiaip atvežti, bet kažkaip labai, nu taip vat gaunasi, man atrodo (*juokiasi*) gyvenime. Korona įvyko, tai tada tais metais jau, vat kaip sakiau, ta pirma pradžia buvo labai sėkminga, dar buvo antras *rebellionas*, kai buvo žymiai daugiau žmonių, bet tada buvo labai, labai, labai sunkus protestas ir Londone iš viso padarė, kad negalima. Jeigu 2 žmonės susitinka, tai čia jau yra, kad konspiracija prieš *government*, tai uždėjo teisę, kad iš vis. Nu, baisu, pasidarė toks vos ne, žinai, tokia fašizmo banga užėjo, kad iš viso nieko negali net laisvai šnekėti. Tai, na, toliau tie protestai šiek tiek vyko, bet jo tada atėjo korona. Nu ir va, ir visą pasaulį sustabdė, mane taip pat ir aš grįžau namo, į Vilnių. Ir tada norėjau kažką padaryti ir Lietuvoj, bet aš norėjau padaryti tokią paprastą kultūrinę programą „Laiškai Žemei“ ten tokia irgi iniciatyva yra, bet susipažinau su [vardas] irgi aktyviste ir jinais sako, nu tai [vardas], reikia daryti, jeigu darom kažką, tai darom kažką rimčiau, tai va tai nuo to ir prasidėjo. Susitikom mes, pradėjom šnekėti ir sukūrėm (*juokiasi*).

T: Supratau, o tada apie ką tau asmeniškai buvo, buvo tasai, na, „Extinction Rebellion“ kaip judėjimas, žodžiu, ką jis tau reiškė?

P: Man... hmm... geras klausimas. Viltį, įkvėpimą, labai, labai stipriai jaudinanti patirtis. Čia, žinai, kaip krizės momentu, matai kaip visi vienijasi. Tai man va tas ir buvo, kad kaip tik tais devynioliktais metais kodėl, kas ir gal ir buvo toksai triggeris pirmiesiems protestams, nes išėjo IPCC labai stiprus apie... Dabar jau mes prie jų tokių baisių IPCC gal pripratom, bet tuo metu buvo visi – tai palauk, tai visas mokslas, visas mokslinis komitetas sako, kas vyksta, bet mes vis tiek ignoruojam. Tai va, tai man buvo tiesiog pamatyti tą saviorganizaciją kaip žmonėm iš tikrųjų rūpį, žinai, ten buvo tokie... tokių iniciatyvų kaip ten aštuoniasdešimt, žinai, kokių moterų, ką tik pagimdžiusių su savo leliukais atsisėda ant žemės, maitina savo kūdikius su dideliais, žinai, lapais, kad leiskit man, leiskit mano vaikui gyvent. Tai, nu, labai jaudinantis buvo ir buvo tas jaudinantis pamatyti tą jo, tą vienybę, nes buvo, pavyzdžiui, vienas, kas mane asmeniškai labai įkvepia, nes visur gyvenime mes labai susiskirstę, žinai, visi turi savo etiketes, tu čia tas, aš tas, anas. Mes kaip ir save apibūdiname apie savo profesiją, žinai. Tai pamatyti tą susivienijimą, pavyzdžiui, buvo toksai XR Faith, kas iš viso buvo, kad visi ir..., nes ten Londone, tai ten pilna visokių, žinai, įvairiausių religijų. Buvo ir didelė žydų bendruomenė, buvo budistai, buvo krišnaistai, buvo krikščionės, protestantai. Tai tie grupės visi

su savo judėjimais, susijungė į vieną judėjimą tikėjimas tiesiog. Ir va tas buvo, nu *wow* kaip galinga, kad skirtingos bažnyčios net gali sueiti į vieną vietą. Tai, nu, labai parodė, man... aš tą visą laiką, va tas ir yra, žinai, kai pabundi problemoj, tam kūne, nu, tu viskas, jau pabundi. Tai jau... aš apie save šnekėsiu, aš jaučiu, aš žinau, kas vyksta, aš jaučiu, kas bus ir yra labai sunku, kai nėra daug, nu, kažko dėl to daroma tai... Tai va tai ir žinau, kad visi jie, žinai, jaučia skirtingai. Neigti gal labai, nu, mes nenorim pripažinti, kaip yra sunku, iš tikrųjų, mes nenorim žiūrėti. Ir, žinai, labai daug ir psichologinių tyrimų kodėl žmonėms nerūpi ir panašiai, ir panašiai. Labai sunku ją suprasti, nes šiandien, kaip ir viskas gerai. Tai va, tai man tokį... ir man asmeniškai ką labai davė. Aš matai, dar jaunesnė buvau, tai man davė erdvę būti visiškai savimi. Nes tas judėjimas, jis pripažįsta viską, ar tu baltas, ar geltonas, ar storas, ar plonas, ar tu menininkas, ar mokslininkas ir visiems yra erdvės ekspresijai, visiems yra erdvė pasisakyti. Ir kaip organizuotas pats judėjimas yra va būtent tos sociokratijos principu, kad, nu, visi savo nuomone, visi yra išgirsti. Aišku, jau paskui, žinai, kai judėjimas išaugo iš tūkstančių žmonių, ten lūžo, griuvo, žinai, tikrai nenoriu suidealizuoti. Tikrai žmonės yra žmonės ir visur jie yra ir tų problemų, ir buvo, ir yra, bet pats modelis veikia. Jo. Tai vat tas.

T: Supratau, o tada dar giliau kapstantis. Tada, na, kalbant apie dar emocijas, visokias kurias, kėlė būtent dalyvavimas, galbūt, na, tiek įdomu būtų pažiūrėti ir Anglijoje, ir Lietuvoje galbūt kaip skyrėsi ar nesiskyrė?

P: Jo, matai, Anglijoje buvo man žymiai lengviau, nes tai yra, tu esi vienas iš tūkstančio žmonių ir yra grupė, stipri grupė ta. Prisimenu pirmaisiais susitikimais tai buvo, žinai, tie pirmieji įkūrėjai ir jie gal neša tą didelę atsakomybę, viską jie neša, žinai, o aš prisidedu, kaip galiu, tai mažiau atsakomybės. Didesnė bendruomenė, labai didelė bendruomenė, mano labai daug draugų prisijungė, tai žinai, tu tokia, nu tokia, kaip su banga ir ėjau. Nu, ne visai, ne daug draugų prisijungė, bet nebuvo viena. O Lietuvoje labai sunku buvo, nes, nu, dviese mes buvom, žinai, pačioj pradžioj. Aišku, tada susiradome ir kitus žmones, [...] Lietuvoje tas aplinkosauginis judėjimas visi, žinai, kas klimato srityje, tai anksčiau ar vėliau, žinai, susipažįsti. Ir tie santykiai jie lieka, tai va tas labai fainai. O Lietuvoje buvo... šiaip, žymiai lengviau. Jei nu va taip, jeigu paėmus, tu organizuoji Anglijoje ir organizuoji Lietuvoje žymiai lengviau dėl to, kad viskas maža. Dėl to, kad, nu, žiauriai lengva. Anglijoj, žinai, turėjai organizuoti metus protestą ir tu turbūt net negausi normaliai pasišnekėjimo ar kažkokio dėmesio iš politikų. Lietuvoj tu truputį esi drąsesnis, tu truputį garsiau pašneki, visi bijo aktyvistų, visi, absoliučiai ir tai yra labai, labai stipri galia. Mūsų, kaip žmonių galia suprasti, kad mes turim, mes turim savo balsą, mes turim savo poreikius ir yra *okay*, tai reiškia mes gyvenam demokratijoje. Tai... tai šiaip lengviau Lietuvoje daryt pokytį, tikrai lengviau, nes viskas mažiau. Aš ten truputį pasireiškiu ir žinai, paskui jau ten po kelių savaitių ten susitikime, žinai, su ir Gedviliene ir taip žiūriu palauk, kaip aš atsidūriau, žinai, tai lengviau patekti. Nėra lengva, tikrai, tikrai nėra lengva, bet lengviau, nes tiesiog mažesnė šalis ir visi labai nenori, kad tu trukdytum (*juokiasi*), tai visi tavęs, nu žinai jie, bet įmanoma išsikovot su, pavyzdžiui, Nacionaliniu miškų susitarimu irgi, žinai, mes buvom nepriimti kaip aktyvistai – mes įsiprašėme, atėjome ir dalyvavom (*juokiasi*), tai vat, reikia Lietuvoj tiesiog būti, tiesiog daryti ir drąsesniems būti, ir suprasti savo teises. Tai va, tai iš emocinės pusės pirmi metai Lietuvoje, kai pirmą protestą su XR'ais darėm, tai fainai buvo tikrai ir televizijos dėmesio gavom, ir vakaro žiniose buvom ir „Labas ryte“, ir... Tai iš tos, dažniausiai judėjimo sėkmė yra, protestų matuojama pagal tiek, kiek šurmulio sukėlė, kiek žmonių atėjo, kiek gavai spaudos. Tai yra labai dažnai dabar, pavyzdžiui, vis tiek spauda yra labai susijusi su politinėm partijom. Tai labai dažnai, žinai, jeigu specialiai prieš aktyvistus kovoja, tai specialiai niekas neateina iš spaudos, kad neduotų tos paramos, nes jie žino, kad, na, tai yra tai, ko mums reikia. Bet Lietuvoje matai čia, labai irgi galiu ilgai pasakot, Lietuvoje yra tuomet... Neišdrįsau padaryti drąsiai. Kas yra tikras XR'as? Mes tikro XR'o niekada nebuvo Lietuvoje, tai yra tas vardas, bet jis nėra, nu nėra XR'o Lietuvoje, mes niekada nedarėm... Ką aš turiu XR'o pati – tas *civil disobedience*, žinai, pilietinio nepaklusnumo mes nedarėm Lietuvoje, nes tiesiog bijojom. Jo, bijojom ir nebuvo mūsų daug, nes drąsa gal buvo, bet mes neišdrįsom padaryti dėl to, kad tiesiog nebuvo jėgos, nebuvo palaikymo ir kaip, pavyzdžiui, XR'as organizuojasi tai, žodžiu, čia gal ne ant įrašo (*juokiasi*)

T: Supratau, o tada, na, kokius jūs turėjote pagrindinius tikslus išsikėlę? Tarkim, na, Lietuvoje, kurių jūs siekėte?

P: Tai įvairios, kiekvienai kampanijai yra skirtingi tikslai. Pirmas mūsų tas protestas buvo COP26, man atrodo. Dabar net... ai, dabar, žodžiu, nežinau, ar mes dar puslapy turim. Kaip jisai vadinasi? Tuoį pasižiūrėsiu, va ten visi tiksliai surašyti kiekvienos kampanijos, nes skirtingas mes darėm. Ir klimato pokyčiai iškastinio kuro turėjom... Jo, tai buvo vienas prieš iškastinį kurą, kad sustabdyti subsidijas Lietuvoj iškastinio kuro. O dabar, žiūriu, kad kita... O COP'o buvo... Tai irgi, dabar net nežinau, neprisiminsiu tiksliai, man atrodo, mes penkis buvom išsikėlę. Tai irgi apie iškastinį kurą, socialinę lygybę ir kaip visą laiką pagrindinis tikslas, žinai, kad palikti kovoti dėl to... Kad palikti atšilimą iki 1,5. Tai čia tokie standartiniai, jie yra tokie dideli, bet paskui su mažesnėmis kampanijom, tai ir buvo mažesni, kaip pavyzdžiui, Vilniaus universitete, aš žinau, darė kampaniją, kad irgi neimtų subsidijų iš iškastinio kuro. Tai va su mažesnėmis kampanijom, tai tada ir tikslai mažesni. Ta prasme, šiek tiek daugiau atmatuojami, nes, vat, su tuo ir yra, kad dažniausiai aktyvistinės kampanijos, jų yra *raise awareness*, jų *goals* 'as. Bet, žinai, va, pasiek, paimk ir sustabdyk visas iškastinio kuro subsidijas. Nu žinai, visi supranta, kad čia labai didelis, žinai, tikslas. Bet jų reikia. Nu, tų reikalavimų reikia, kad pradėtų šurmulys eiti, kodėl žmonėms to reikia.

T: Taip, o tada, na, minėjai, kad ten tų tokių, na, labai drastiškų gatvės veiksmų tarsi nedarėt, bet tada vis tiek, na, tų tikslų siekėt kažkaip. Tai kaip jų siekėte?

P: Tai darėme integracinius susitikimus, tai buvo tokia kalba išnykimo link. Tai yra jinai valandos ar pusantros valandos trukmės kalba, kuri yra edukacinė kalba, pasakoja apie problematiką pačią klimato kaitos ir tada eina kita dalis tos kalbos pasakoja apie kokių veiksmų reikia imtis ir kodėl šita taktika XR'o pilietinio nepaklusnumo, kodėl jinai veikia? Tai ten buvo dalinamasi socialiniais tyrimais, gal esi skaičius, kad reikia 3,5 visos populiacijos suvienyti, kad tikslai būtų pasiekti, kad visuomenė būtų išgirsta. Tai viso šito judėjimo principas ir buvo pastatytas ant to, ant tų tyrimų. Ir mobilizacija, tai darėm integracinių susitikimų, tai iš tikrųjų pirmais metais tikrai turėjom susidomėjimą ir daugiau žmonių prisijungdavo prie tų... Bet kadangi buvo korona... nu vat sunkus tas laikas buvo ir man atrodo XR'as... Įvairios priežastys, kodėl jis man atrodo taip neveikė, kaip jis galėjo veikti. Nu milijonai priežasčių yra, bet pirma tai buvo korona, tai šiaip buvo viskas sustabdyta ir negalėjai jokių viešų veiksmų daryti. Antras dalykas – karas. Kai prasidėjo karas Ukrainoje, tada buvo labai sunku šitomis temomis šnekėti, tada viskas dar pasunkėjo. Tai mes tada darėme švelnesnį veiksmą, buvo tas „Klimatas pokyčiams“ – buvo festivalis, kuris šiaip labai, labai, labai faina idėja. Aš labai noriu, kad kažkas Lietuvoje jį padarytų normaliai dabar. Tokio lengvesnio formato, žinai, ne pilietinio nepaklusnumo, bet, nu žodžiu, reiktų padaryt tokį renginį, man atrodo tikrai. Būtų suvienyti visus, visus ir aplinkosaugininkus, ir politikus, ir verslus, ir... Tai va. Tai ką mes dar darėm... Nu ir va, ir tuos protestus darėm, bet mes jau dabar, nu jų nemažai buvo ir prie žemės ministerijos, buvo ir vat tas COP26... kažkas ten buvo su atsibusk mes buvom fainiai sugalvoję, dabar neprisimenu. Tai va tai tų protestų buvo, veiksmų, tas *dying* – chebra darė prie žemės ministerijos, tie integraciniai susitikimai, mobilizacijos susitikimai, mokymai, darėm piliečių asamblėjas, nu daug, daug tų veiklų buvo, jo.

T: Supratau. Aš dar pamiršau paklausti kiek laiko priklausėi tiek ten Londone, tiek Lietuvoje?

P: Tai Londone aš nuo aštuonioliktų iki... nuo aštuonioliktų galo, tai realiai devynioliktų pradžios... dvidešimti... iki... kada *korona* buvo? (*juokiasi*)

T: Dvidešimtais, man atrodo, prasidėjo...

P: Tai va, aš dvidešimtais kovą su *korona* ir išvažiavau. Tai aš realiai kokių gal gerų pusantrų metų taip aktyviai pilnu etapu Londone, dar paskui *online* tęsiau su jais, bet jau su *korona* tiesiog sudėtingiau viskas buvo. Ir tada į Lietuvą atvažiavus tai, vat, nuo tada, nuo kovo ir aš realiai palikau,

nes aš dar, matai, mano buvo pasirinkimas buvo palikti dėlto dėl, nes aš negyvenu Lietuvoje. Daryti tokias veiklas ir rimtą advokaciją Lietuvoje reikia gyventi tai... Tai va, tai ir šiaip tos taktikos, jos neveikia Lietuvoj. Nebuvo nei žmonių, nebuvo susidomėjimo. Karas. Visa tiesiog nu ne, nu negalėjai daryti tų ir šiaip jie ir pasaulyje pradėjo nelabai veikti. Nu kaip, chebra daro toliau ir šaunuoliai. Bet aš kažkaip man buvo smalsu pažiūrėti, o kas dar, kaip mes dar galime. Tai va, Lietuvoj, žinok, dabar net neprisimenu tiksliai, kada aš palikau, gal kokių poros metų...

T: Tai maždaug tiesiog užteks. Mano kitas buvo klausimas apie tai, kodėl būtent nusprendei nebetęsti, tai turbūt kaip ir atsakei... kad tos taktikos neveiksmingos pasirodė... Ar dar kažkas būtų?

P: Aš dabar bandau prisiminti. Nu, žiauriai atvirai, tai nu taip, aš negyvenu Lietuvoj, tai ta buvo pagrindinė gal tokia priežastis. Bet kita buvo, kad gal neturėjau dar savim tokio pasitikėjimo, kad visą judėjimą vežt, nes vis tiek turi būti tas lyderis ar grupė lyderio, kurie tuo gyvena, kvėpuoja, gauna finansavimą, rašo, kuria normaliai organizaciją iš to. Nu jau, žinai, reikia užsiimti. O aš išvažiavau ir mano dėmesys šiek tiek buvo kitur ir jo, ir nemačiau, nemačiau, kad užsikabina. Nemačiau, kad rezonuoja tos žinutės. Tai vat labai įdomu žiūrėti, žinai, čia man atrodo mums visiems, kurie šitoj temoj yra reikia ir aš bandau klausytis, kas vyksta aplinkui? Žinai, nes tuo metu, va, devyniolikti-dvidešimti – šita taktika žiauriai suveikė. Labai surezonavo, dabar jinai irgi rezonuoja. Aš ne... vat žinai, yra ir „Just Stop Oil“ ir dideli protestai toliau vyksta, tai aš gal dabar tokia tiesiog atsitraukus, dėl to mano ta perspektyva tokia, bet man atrodo, gal toliau viskas ir varo, ir sėkmingai. Gal man daugiau tokios edukacijos norėjosi pasižiūrėt, kaip kitaip tą aktyvizmą galima daryt, tai va. Tai dabar kitaip ir darau (*juokiasi*). Tai jo ir tiesiog buvo labai, labai sunku. Nu, labai sunku tai daryti ir nebuvo mūsų daug ir visi pavargę, visi su savo darbais. Tai yra nemokama veikla, tai žinai, tai irgi buvo labai didelis kriterijus, kad, žinai Londone tai mes ten, aš irgi, nu realiai, tu visą savo gyvenimą atiduodi, tu pasišauki, nu, tai yra pasišaukimas ir savo karjerą stabdai, ir savo gyvenimą stabdai, ir pinigų už tai negauni, o gyvent reikia. Tada labai ir mentalinę sveikatą paliečia – čia niekam nerūpi, o aš čia toksai pasiaukojantis, žinai, tai nu neveikia taip, reikia save žiūrėti ir šita, žinai, šita... kovos nenoriu čia pavadint, bet yra gal jinai tikrai kova. Jinai yra labai ilgas procesas. Ir čia iki va, žinai, iki tavo, iki mano gyvenimo galo mes šitoj vietoj... tiktai garsės, garsės, garsės, garsės. Ir šitoj kelionėj mums reikia savimi rūpintis, mums reikia, kad būtume išsimiegoję, pavalgę, turėtume palaikančią bendruomenę. Tokį darbą daryt reikia turėt be proto didelę *stamina* tiek emocinę, tiek psichologinę, tiek dvasinę. Ir tai labai, labai išsekina ir aktyvistai dažniausiai visiškai turi didžiausius perdegimus, tada dideles paskui ir psichologines problemas. Tai... tai aš pasirinkau žiūrėti savęs, turbūt.

T: Supratau, o šiaip tada, na, dar įdomu, tu esi atsiribojusi nuo tų judėjimų dabar. Ar vis tiek laikai savo tokia kaip aktyviste klimato? Ar tai buvo tavo tapatybės dalimi, išliko, ar nebuvo galbūt?

P: Jo, labai įdomu kas liečia tapatybę. Taip, tikrai, man buvo labai stipru. Man tas aktyvizmas tekėjo per kraują (*juokiasi*). Na, ta tapatybė, kad aš esu aktyviste. Jo, buvau labai, labai susitapatinus ir aš esu aktyvistė. Aš dabar viską, ką aš darau ir aš visą laiką ar aš versle, ar aš mene – aš vis tiek advokaciją vykdau. Tai... tai jo, bet ten neturi to tokio, žinai, suvokimo kas tas aktyvistas, žinai, labai irgi įvairūs apibrėžimai to yra. Aš norėčiau, aš noriu tą stiprinti ir toliau, ir apie tai šnekėti. Aš šiek tiek apie tai šneku, aš 5 metus neskraidu, nors keliauju bele kiek, tai žinai, tie tokie ir gyvenimo pasirinkimai ir kaip aš nusprendžiau gyventi, kokią aš gyvenimą kuriu, kas aš, manau, yra tas tikras *low impact life*, kaip aš pasirinkau gyvent gamtoj, kaip aš pasirinkau gyvent su bendruomene, kaip, žinai, daržoves augint... Mano, žinai, svajonė yra kurti, mes jau dabar pradėdam kurti bendruomenę, kuri daugiau žiūri į *climate resilience*, žinai, nes *okey*, aktyvizmas labai svarbu, bet *shit is hitting the fan* visiškai ir... Tai reikia ruoštis. Tai va, tai mes dabar su bendruomene ir su partneriu, ir su... Norim kurti ir vietą žmonėms ateiti, kur mes galim šnekėti šitom temom. Kaip mes gyvensim ateity, kaip mes pasiruošim, kaip mes susivienysim, kaip mes žiūrėsime vieni į kitus, kaip mes turėsime maisto, kaip mums atsodinti, bet kad tie miškai ne iš, žinai, toliau ne...nesudegtų tra lia lia lia lia lia lia. Tai

jo, tai tas aktyvizmas, jeigu tai galima pavadinti, nu, tai yra mano gyvenimo būdas turbūt ir tai diktuoja, kas vyksta dabar pasaulyje, kas vyksta gamtoje, su mumis. Diktuoja mano gyvenimo, pasirinkimus labai stipriai.

T: Supratau. Dėkui, kad pasidalinai, iš tikrųjų labai įdomiai skamba ir logiškai. Tai žodžiu, minėjai, kad Lietuvoje tarsi lengviau buvo veikti, ten, na, lengviau gauti leidimą ir panašiai, tarsi gana lengvai, na, sąlyginai lengvai ten įtraukdavo ir politikai ten visur, bet įdomu, ar teko susidurti su kokiais tai, na, sunkumais, ar apribojimais?

P: Dabar bandau iškart apie pavyzdžius, žinai, kažkokius galvoti...Būtent iš politiko? Ar iš bet ko?

T: Nebūtinai, tiesiog gali iš viso, aplamai...

P: Aplamai, ane? Oi, tai žinoma, taigi tu visą laiką gauni, ta prasme, kritikos tai pastoviai. Didžiausias sunkumas, žinai, kas buvo? Po tų kelių sėkmingų tokių judėjimų, kaip vykdavo tokie mažesni veiksmai, va, pavyzdžiui, mes ten darėm, kad išėjom, dar kai Lietuva atsisakė Rusijos dujų. Mes dar darėm tokį veiksmuką, tai labai liūdna – ateini ir tuos pačius veidus, ten 5-7 žmonės, matai. Tai vat tas labai, labai liūdna tiesiog. Toks ateini – nu vėl tie patys ten 5 stovi, žinai, ir tu galvoji nu blyn, žinai, kodėl nesikabina, kodėl? Tai vat dėl to, žinai, ieškoti tų kitų būdų. Dėl to vat šita vat idėja aš įsikabinau, kad reikia daryti vėl tą renginį. Nu žodžiu, tai tas sunkumas, žinai, kad tiesiog to nėra palaikymo didelio, susidomėjimo. Tiek socialinėse medijose tai žinai, aš irgi dirbu su tuo visada tai labai matai, žinai, kai pašneki apie ten nežinau, savo selfio įsikeli nuotrauką, pažiūrėkite prie kokio aš gražaus medžio ar ten *whatever*, pažiūrėkit kokią *latte* fainą geriu ir kai įkeli, žinai, fainą padarytą edukuojančią karuselę apie *whatever*, iškastinį kurą, ar kas vyksta dabar Valensijoje ar kažką, žinai, nu tai, ką, ten tie patys 3 palaikina ir tada galvoji, nu, kodėl nevažiuoja, žinai? Tai tas labai sunku, kad toksai, žinai, bandai, darai, bet atsiremia visą laiką į siena, kad to sąmoningumo nėra žmonėse, kad Lietuva... (*atsidūsta*) Lietuva labai įdomi, žinai, jinai... Čia mano visiškai perspektyva, bet mes atėjom, žinai, iš Sovietų Sąjungos, patapom laisvi ir, pavyzdžiui, mano karta, aš pirma pirmoji laisva karta, žinai, tai labai to visi to pinigų nori, labai nori tos sėkmės, tos karjeros. Tai ta vertybinė skalė yra, žinai, nu, labai stipri, labai kapitalistinė ir visi to kapitalizmo įsikabinę visiškai ir nu... ir labai liūdna dėl to. Aišku, Lietuva tai vat irgi žinai, yra tie burbulai ir ekobendruomenės, ir tas, ir tas, ir kažkaip mes dar kaip Lietuva... Va tas ir yra toksai susipriešinimas Lietuvoj, nes pats gal toksai ekologinis pagrindas, dar jis yra, labai egzistuoja, mes dar nesam, palyginus su kitom tautom, su ta pačia Anglija ar nežinau, kokia dar Belgija *whatever*, kad mes nesam... Mes esam dar labai arti gamtos kaip lietuviai, mūsų ir folkloras visas, mes visi dar ir turim, ir senelius, ir sodus, ir, nu, žinai, kaip mes gyvenam, ane (*juokiasi*). Bet mes, nu vat, jo, į Lietuvą reikia tas aktyvistines temas, reikia eiti per medį, per gamtą, per folklorą, per lietuviybę, per man atrodo per tokią... Kažkokį, žinai, jo, per folklorą, nes tada, žinai, kažkaip tada jau didelę dalį liaudies suvienija ir tada, žinai, tada tas temas... O, gera visai idėja, taktika (*juokiasi*). Tai jo, tai sunku gal tie tradiciniai metodai, kad tas toksai aktyvistinis stiprus, bet ir žinant, kas neveikia. Žmonės nenori girdėti tiesos, nu niekas nenori girdėti tiesos ir visiems dzin. Ir jie nelabai, jie jaučiasi nugalinti, nelabai žino ką padaryti, ką daryti dėl to, o kas dar sunku Lietuvoj? Nu man atrodo mobilizacija pati didžiausia problema. Reiktų surasti vat tų būdų kaip kitaip tą dialogą kurti. Man atrodo, ką aš dabar pastebiu, kad vietoj to šnekėti žinai, kad žemė dega – šnekėti apie ar žinai, kokios bus tavo didelės kainos šildymo, nes nėra normalios insuliacijos tavo name. Tai daviai, einam ir pareikalaujam, kad valstybė finansuotų, kad tavo, kad namai būtų apšildyti. Ir tada tu šneki, nes tuo metu ir tu apsaugai ir visas emisijas, ir tralialia tralialia ir tu jau prie konkrečių sprendimų dirbi. Tai aš dabar vat, didžiausia mano transformacija, kad aš tiesiog einu į sprendimus daug, nes aktyvizmas yra – problema, problema, problema, problema, problema, problema na, bet nelabai jisai siūlo sprendimą. Ir viskas okey, čia tiesiog toks modelis yra. Tai yra tas signalas, kuris garsiai rėkia, kad visi atsibustų – ai okay. Tai nėra aktyvistų darbas toliau ten eiti ir būti žinai visais specialistais tiek energetikoje, tiek visur kitur. Bet ir žmonės, tai va tas ir yra sunku žinai, kad gal labai didelė aktyvistams uždėta atsakomybė. Tai yra, kas yra aktyvistas – yra eilinis pilietis, žmogus kuriam rūpi ir jis gali būti, kaip sakiau, ir ten nuo valytojos iki žinai, iki

akademinio, kokio nežinau, universiteto dėstytojo, bet jis yra tiesiog žmogus, tiesiog pilietis ir mus visus šita krizė paliečia vienodai. Nu, ne visai. Neturtingus sluoksnius žymiai daugiau. Bet realiai tai va tas sunkumas yra, kad ne... Atsakomybė uždėta aktyvistams, kad, jeigu tu jau šneki šitom temom, turi visų pirma būtų tobulas. Tad asmeniškai, žinai, nes tada prasideda labai asmeninės atakos. Aš gaudavau, žinai, žinučių, visą laiką – įsidedu fotkę, kaip sėdžiu prie laužo, ir tada prasideda: „O dieve, kokia tu čia, žinai, aktyvistė, jeigu tu deginai medį, žinai, ir sėdi prie laužo.“ Tai tu to šmeižto, žinai, labai daug susilauki, žmonės nesupranta, *triggerina* juos labai. Tai jo, tai tas sunku. Gal kaip žmogui susiimti tą tokią atsakomybę, kad aš tiesiog šneku ir sakau, kad tai yra problema, bet aš neturiu būti visų sričių... Tai yra didžiausia, didžiausia krizė, didžiausias rebusas visam, visam pasauly niekas nežino... nėra vieno atsakymo, nes tai yra visiškai didelė sisteminė, giluminė, meta net krizė. Tai tikėtis, kad vienas žmogus, žinai, žinos visus atsakymus tikrai yra nesąmonė. Edukacijos stoka, žinai, tame. Jo... kas dar, kokie sunkumai? Gal kaip moterys labai įdomu buvo, kad jeigu esi moteris ir šneki šitom temom, tai dar yra ekstra *layer'is* toksai, žinai, užsideda. Įžeidinėjimų tokių, žinai, prasideda, ypač ir iš politikų yra buvę, žinai. Tai tu kaip moteris turi tokia, nu toks karys pasidaryti ir žinai, ir... Nes jie jaučiasi labai puolami ir vienintelė taktika jiems atsikirsti apie tai, kad šnekėti, kad yra problema ir *davai*, žinai, pasišnekam ir turime dialogą. Jie, žinai, kartais žmonės renkasi asmeniškai... Nu tiesiog, labai, labai daug seksizmo irgi šitoj srity, kaip ir man atrodo, bet kur, bet kur Lietuvoje. Tai va.

T: O tada, na, pačiam tam jūsų judėjimo viduje, ten pačioj bendruomenėj. Man įdomu tiesiog, kaip atrodė jūsų tarpusavio tas toks ryšys, ar pavyko ten, na, tą bendruomenę sukurti?

P: Šiek tiek... Lietuvoj?

T: Aha.

P: Šiek tiek. Gal to, ko aš norėjau ir gyliau, ir kiekio žmonių tai nepavyko. Nu, nes sakau, viskas buvo *online*. Tai labai, nu labai sunku organizuoti *online*, net tą tikrą ryšį. Ypač tokiom temom, nu, sunku labai. Bet kas, ką aš dabar matau tiek Londone, tiek Lietuvoj, kad ryšys lieka. Ir visi kažką toliau daro. Visi, visi, kas ir Lietuvoje XR'e, jie iš tos temos neišeina. Turėjom žmonių, kurie ir nuėjo į Aplinkos ministeriją dirbti. Turime žmonių, kurie nuėjo į organizacinių kultūrą, sukūrė savo įmones. Aš nuėjau į komunikaciją, į verslą. Kiti nuėjo į Briuselį, [...]. Tai visi mes, [...] visur ir Climate [žodis] visur sukasi. Nu tai kiti mokslininkai toliau dirba prie savo, kurie buvo prisijungę prie mūsų, dirba su savo, žinai, su savo projektais, magistrų darbais. Tai va, tas labai faina. Aš tą patį ir Londone matau, kad labai daug žmonių nuėjo ir sukūrė kažką. Vieni mano draugai, čia, Londone sukūrė kampaniją irgi 3 metus *startupas* jau labai ir didelis išaugęs, kuris padeda žmonėms pakeisti savo banką. Na, žinai, mes laikom savo pinigų, koks tas bankas, ar jis etiškas, ar neetiškas. Nu va ir tokių, žinai, tokių. Kiti klimato edukaciją sukūrė. Žiauriai fainas irgi, jeigu ieškosi veiklos tų idėjų, aš turiu, žinai, tai, ką kurti šitoj srity, nes yra tiek, ką galima daryti ir pas jus edukacijos atvežti į Lietuvą ir stiprias jas. Ir kiti nuėjo, žinai, užsiėmė advokacija būtent, kad mokyklose būtų privalomos klimato kaitos pamokos. Tai va tai, va tas ryšys didesnei perspektyvai jis yra. Ir man tas labai, labai faina, kad tu matai, kad žmonės nu vat, kaip sakau, aš čia žinai, žiauriai *cheesy* gal skamba ir nenoriu čia, žinai, labai nukrypti į dvasiškumus, bet nu, kai tu supranti giliai kokia tai yra didelė sisteminė problema ir tu net ne vien intelektualiai supranti, bet tavo kūnas supranta, tavo siela jaučia, kas vyksta, tai tu nelabai gali nusisukti nuo to. Nusisuki, bet tada kažkas vėl primena, žinai, nu, ne kažkas, viskas, kas aplink mus vyksta. Tai va, tai tas ryšys didžiąja perspektyva tikrai, tikrai, tikrai yra ir labai faina, nes... nu labai faina, tikrai.

T: Supratau, o tada dar minėjai, kad tarsi trūko kažkokių tai, na, lyderių labiau ten kažkokių, kurie ten inicijuotų ar panašiai, tai žodžiu... Bet kaip pačius sprendimus įvairius priimdavot judėjime ten, horizontaliai ar kažkaip kitaip?

P: Taip. Va čia, vėlgi, trumpai – taip. Netrumpai – ne viskas paprasta, nes, šiaip, kaip mes Lietuvoje sprendimus priiminėjom, tai taip, tai yra tiesiog balsavimo metu. Horizontaliai, viskas horizontaliai vyko, bet tada yra tie burbulai. Aš nežinau, ar tu matei tą „*GlassFrog?* [...] Pati ta *self organising system*. Tokia labai faina sistema, kuri, aš čia dabar, žinok, milijoną laiko nebuva prisijungus. Žodžiu, tiesiog viskas susiorganizuojama grupėse, tai yra, žinai, meno grupė, mokslo grupė, renginių grupė, bla bla bla. Ir tada turi tos grupės vidinius koordinatorius ir išorinius koordinatorius, ir tada jie vieni tarpusavyje bendradarbiauja. Tai pavyzdžiui, jeigu meno burbulas sako, mes norim daryti tokią meninę akciją, tada išorinis koordinatorius šneka su kitais, eina į savo išorinį koordinatorių *meetq*, tada raportuoja. Tai realiai, va tas ir yra, kad esi... kaip ir autonomiškai priimi sprendimas. Praktiškai šitas modelis veikia, bet jį reikia labai, labai giliai suprasti ir man atrodo nei aš, nei kiti, mes neturim pakankamo *traininimo*. Mes tuos principus pasiėmėm – darėm ir kur labai daug klaidų buvo, kad vis tiek hierarchija jinai visą laiką buvo. Tai, kad sakytų, kad nėra jokios hierarchijos, tai yra čia melas. Vis tiek yra tie lyderiai ir jų balsas visą laiką yra garsesnis negu kitų. Tai tos dinamikos grupėse visą laiką yra. Tai kas tai? Tai va, tai pilnai šito modelio, man atrodo, mes nesupratom. Kaip jį, kaip jį vykdyti? Ir aš, iš tikrųjų, nematau... Neseniai su vienu sociokratu susipažinau, žinai, žmonės ten 15-20 metų vien ant šito metodo dirba, kaip tikrai jį organizacijose pritaikyti. Tai, nu, reikia labai, labai reikia būti specialistu, kad taip grynai, grynai, grynai jį pritaikyti, kaip aš įsivaizduoju, bet... Bet bandėm ir darėm horizontaliai, bet ar ta hierarchija vis tiek vis tiek jautėsi visada, visada visur, visur taip būna.

T: Supratau. Dar labai nedaug liko, tai dar tiesiog norėjau paklausti apie tai, kokias komunikacines priemones naudojote viduje, kaip, na, bendrauti, ten rengti susitikimus ir panašiai?

P: Gal neatsakysiu šitą klausimą, nes tai yra tos priemonės, kurias mes nedalinam, nesidalinam. Mes bandom jas tiesiog apsaugoti, nes visur esame stebimi, bet šiaip tai viešas komunikacijas, tai turim ir *feisbuko* puslapį, turime *websaitą*, turime *instagramą*. Dažnai bendradarbiavome, pavyzdžiui, „Klimatas pokyčiams“ – tai buvo jungtinė kampanija su „Žiedine ekonomika“ su „Fridays for Future“, tai ten tos sistemos buvo Europos Sąjungos finansuotas projektas, tai labai tokios įprastos ir *Teams'ai*, ir *Zoom'ai*, ir *Google Docs'ai* ir panašiai, o pačiame XR'e, tai jie, jo, kitas sistemas naudoja.

T: Dar tada grįžtant šiek tiek prie tų, na, kaip čia pasakyt, paties užsienio XR'ų. Man tiesiog įdomu ar jie darė kažkokią tiesioginę ar netiesioginę įtaką? Na, būtent Lietuvos judėjimui?

P: Taip, matai, Londonas, kadangi buvo, na, jis toksai, kur viskas gimė. Ir tada išplito judėjimas į 88 šalis. Gal dabar jau ir daugiau Tai taip, įtakos tikrai darė, kad buvo pavyzdys, nes buvo, kaip pats judėjimas yra, kad tai yra *framework'as*, ane, yra ir pati metodologija, ir yra kaip saviorganizaciją daryti, yra piliečių asamblėjos, tas *self organizing systems* yra labai, labai įdomu, nes tu įgalini... Bet kas gali pasiimti šitą *framework'ą* ir organizuoti. Ar Lietuvoje, ar ten, žinai, ir Latvijoje, ir Estijoje. Tai tikrai įtakos darė, nes visas darbas jau yra padarytas. Nu tau nereikia išradinėti dviračio, tai yra *ištęstintas* būdas, yra įrankiai ir yra labai, labai, labai stipriai paruošta. Tai, ta prasme, ten ir vidinės sistemos, ir, na, aš čia ant įrašo nenoriu toliau pasakoti, bet tiesiog yra labai, labai stiprios organizuotos sistemos tai... Tai tikrai įtakos darė, kad... Ir, aišku, tas toksai *wow*, aš prisimenu, kai aš atvažiavau į Lietuvą ir susipažinau su kitais aktyvistais, jie: „O, *wow*, tu Londone darei?“ Nu, toks buvo, žinai, jiems *wow*, kaip čia nerealų. Žinai, gal vietiniams toksai aktyvistams buvo „*wow*, Londonas“, tai tikrai. Nu tikrai ten buvo *wow*, bet ten, žinai, ten buvo tūkstančiai žmonių ir atėjo ir pinigai iš didelių žmonių ir net iš „Radiohead“, žinai, ta prasme dideli *band'ai* davė milijonus ir, nu, ta prasme, tai yra visiškai kitas, kitas žaidimas, žinai. Tai tai tikrai buvo tas *wow*, nes buvo, buvo parako tenai, žinai, Londone, o Lietuvoj, tai, ką (*juokiasi*) nebuvo to parako. Tai mes darėm ir taip, man atrodo, be to parako, fainiai, tikrai dirbom, taip.

T: Supratau, o tada, tai jūs labiau matėt vis tiek save tokius, na, kaip... globaliai, turbūt, net ne vien tik tai kaip lokalią grupę, ar ne?

P: Oj taip, tikrai. Tai tas ir su „Fridays for Future“, kad jie irgi kiek žinau, jie važinėja ten į Europos susitikimus visų „Fridays for Future“. Tai taip, čia tas pats čia yra globaliniai judėjimai, nes problema yra globalinė.

T: Supratau, gerai. Ir tada, na, tiesiog statistiniai tokie klausimai. Tai norėjau dar paklausti, koks tavo būtų išsilavinimas? Na, ten tiesiog abstrakčiai irgi...

P: Aš turiu bakalaurą Lietuvoj reklamos, turiu magistrą aktorinio Anglijoj ir dabar turiu daug tų sertifikatų visokių klimato srity ir klimato am, tvaraus klimato, žodžiu, sertifikavimai, klimato komunikacijos, atsiprašau. Jo, bet bakalauras ir magistras.

T: Supratau ir tada dar kaip galėtum apibūdinti savo politines pažiūras?

P: Kaire, aš labai stipriai kairė.

T: Na, per 12 interviu dar kito negavau atsakymo, tai nežinau, ko aš tikėjausi...

P: *(juokiasi)*

T: Tai taip, šiaip iš manęs čia visi klausimai, tai tiesiog dėkui labai...

Summary

Climate Activism Movements in Lithuania: Analysis of the Identities of “Fridays For Future Lithuania” and “Extinction Rebellion Lithuania”

The main objects of this research are the collective identities of “Fridays For Future Lithuania” and “Extinction Rebellion Lithuania” climate activism movements.

Lithuanian society is characterized by low civic participation and environmental awareness and does not see climate change as a serious threat. This specificity creates a rather negative field of action for the emergence and functioning of climate activism movements. However, following the global trend, two new climate activism movements “Fridays For Future Lithuania” and „Extinction Rebellion Lithuania“ emerged in Lithuania between 2019 and 2021 and are still visible in the public sphere, organizing protests along with advocating for the inclusion of environmental issues in the political agenda.

Drawing from new social movements theory, which proposes that collective identity is one of the most important factors in maintaining the continuity of social movements, the main research question of this thesis is how and what kinds of collective identities of the climate activism movements “Fridays For Future Lithuania“ and “Extinction Rebellion Lithuania“ were formed?

Accordingly, the following objectives are set:

- To review previous research on climate and environmental activism, theories of new social movements, and to construct a theoretical framework for this study.
- Following the theoretical framework, to develop a methodology and questionnaire suitable for the research, and to conduct semi-structured interviews with former and current climate activists of “Fridays For Future Lithuania“ and “Extinction Rebellion Lithuania“
- By analyzing the interviews, answer the main research questions: how and what kinds of collective identities of “Fridays For Future Lithuania“ and “Extinction Rebellion Lithuania“ climate activism movements were formed?

Lithuanian climate activism movements are explored through semi-structured in-depth interviews with both current and former members of the movements. A total of 12 qualitative semi-structured interviews were conducted, with most interviewees belonging to the 20-35 age category.

In this thesis, the analysis of the construction of collective identities by climate activists is explored by using Alberto Melucci’s framework of collective identity as a process. Therefore, the collective identity of social movements is examined as a dynamic and ever-changing process that is shaped through the goals set by the movements, the means chosen to achieve those goals, the field in which the movement operates, the success of the internal network of relationships it establishes and forms, and the emotions it experiences. The study is expanded by chapters on the local or global

aspects of climate activism movements in Lithuania and the concept of transnational diffusion. Finally, the analysis concludes with an overview of the continuity of climate activist identity after leaving the movements.

This thesis analyzes how social movements construct and maintain a collective identity in an unfavorable field of action, characterized by low civic participation and environmental awareness. In the current academic literature, authors tend to focus on the act of mobilization itself and the factors that encourage individuals to engage in environmental social movements. This paper, therefore, contributes to the academic field with an in-depth analysis of the internal and external dynamics of two climate activism movements, based on the activist's own experiences and interpretation of their insights.

Conclusions of this thesis

In order to remain in an unfavorable field of action, “Fridays For Future Lithuania” and “Extinction Rebellion Lithuania” climate activism movements have gone through a transformation of their goals and means. During this process, they have constructed a collective identity of educators and mediators between politicians and the public. Both movements have shifted from being apolitical and awareness-raising to being expertise and education-based and trying to get involved in political processes. Faced with crises such as the pandemic and the war in Ukraine, the movements have been able to adapt their means of action and find ways to make the climate crisis relevant to Lithuanian society. The changes in objectives and the means have also changed the politicians' attitudes towards the movements, from an emphasis on youth and ignorance to equal consultations with some politicians constructing a collective identity as intermediaries between the public, the politicians, and climate science.

During the interviews, activists tended to reflect that they would like to know more about the extent to which their actions are effective, so future research could specialize in an analysis of the political and societal field, which would seek to understand how activists are seen and evaluated from the perspective of politicians themselves or from the perspective of society. This would show a somewhat broader view of climate activism in Lithuanian society than just the interpretations of activists themselves.